

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜRESEL KENT DİNAMIĞINDE KÜLTÜR-SANAT
FAALİYETLERİNİN ETKİSİ:
İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra ERTUĞAL

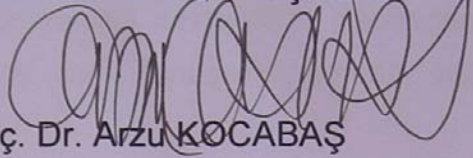
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı
Kentsel Koruma ve Yenileme Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Arzu KOCABAŞ

İSTANBUL- MAYIS 2008

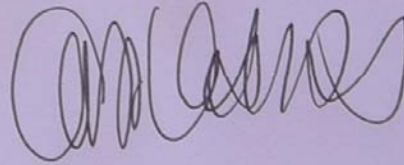
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Koruma ve Yenileme Yüksek Lisans Programı öğrencisi Esra ERTUĞAL tarafından hazırlanan "Küresel Kent Dinamiğinde Kültür-Sanat Faaliyetlerinin Etkisi: İstanbul Örneği" adlı araştırmanın Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yüksek Lisans Tez Danışmanı:

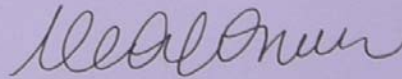

Doç. Dr. Arzu KOCABAŞ

Bu çalışma Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Koruma ve Yenileme Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Arzu KOCABAŞ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. İclal DİNÇER

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Güzin KONUK

TEŐEKKÜR

Bu tez çalışmasının oluşturulması, konunun bilimsel temellere oturtulması, tezin kapsamının ve yönteminin belirlenmesinde ve tezin sonuçlandırılmasında çok büyük emeği olan başta tez danıőmanım sayın Doç. Dr. Arzu KOCABAŞ'a, ve engin bilgi ve yorumlarını paylaőan jüri üyelerim Prof. Dr. Güzin KONUK ve Doç. Dr. İclal DİNÇER'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım. Yine alıőma sürecinde karşılaőtığım her türlü sorunun çözümünde ve tezin yönlendirilmesinde çok önemli katkılar sağlayan ve her zaman desteklerini hissettiğim, meslek hayatımın her alanında yardımını esirgemeyen ve tezi sonuçlandırmamda önemli yeri olan çalışma arkadaşlarıma.çok teőekkür ediyorum.

Esra ERTUĞAL

Mayıs-2008

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
TABLO LİSTESİ	vi
RESİM LİSTESİ.....	vii
GRAFİK LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KÜRESELLEŞME OLGUSU VE KENTLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	5
1.1. KÜRESELLEŞME VE KÜRESELLEŞME SÜRECİ/DEĞİŞEN YAKLAŞIMLAR ..	5
1.1.1. Küreselleşme Tanımı ve Anlamı	6
1.1. 2. Küreselleşme Kapsamına İlişkin Tartışmalar	9
1. 2. KÜRESEL EKONOMİK SİSTEMİN TEMEL BİRİMLERİ; KENTLER.....	15
1. 3. KÜRESEL KENT BAĞLAMINDA YARIŞMACILIK VE KENTLERİN PAZARLANMASI.....	18
1.3.1. Küresel Kent Kavramı	18
1. 3. 2. Kentler Arası Yarışabilirlik	26
1. 4. BÖLÜM SONUCU	27
BÖLÜM 2: KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ VE FESTİVALLERİN KENTLERİ DÖNÜŞTÜRME POTANSİYELLERİ	30
2. 1. KÜRESELLEŞMENİN BİR BOYUTU OLARAK KÜLTÜR	31
2.1.1. Kültürün Tanımı	32
2.1. 2. Kültür Endüstrileri	34
2.1. 3. Kültür Eksenli Kentsel Dönüşüm	36
2. 2. KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ-FESTİVALLER	39
2. 3. KÜLTÜREL FAALİYETLERİNİN KENTLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	39
2. 4. UNESCO KÜLTÜR POLİTİKALARI.....	43
2. 5. AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKALARI	44
2. 6. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ PROJESİ	45
2. 7. KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ KAPSAMINDA AVRUPA ÖRNEKLERİ	53
2. 6. 1. Venedik	53
2. 6. 2. Cannes	62

2. 7. BÖLÜM SONUCU	68
--------------------------	----

BÖLÜM 3: KÜLTÜR POLİTİKALARI BAĞLAMINDA ÜST ÖLÇEKLİ KARARLAR VE İSTANBUL'A YANSIMALARI.....	71
---	----

3. 1. TÜRKİYE VE İSTANBUL'UN KÜLTÜR POLİTİKALARI	71
--	----

3. 1. 1. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013).....	72
--	----

3. 1. 2. 1/100 000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planına İlişkin Kültür Endüstrileri	74
---	----

3. 2. TÜRKİYE'DEKİ KÜLTÜR POLİTİKALARININ MEVCUT DURUMU.....	78
--	----

3. 3. BÖLÜM SONUCU	80
--------------------------	----

BÖLÜM 4: İSTANBUL'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN KÜLTÜREL FAALİYETLER.....	82
---	----

4. 1. TARİHSEL PERSPEKTİFTE İSTANBUL'DA DÜZENLENEN KÜLTÜREL ORGANİZASYONLAR.....	82
--	----

4. 2. İSTANBUL'DA KÜLTÜREL ETKİNLİKLERİN GELİŞİMİ, KENT YÖNETİMİ VE DEVLET KURUMLARI, SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE DERNEKLER.....	92
--	----

4. 3. İSTANBUL FESTİVALLERİ VE ETKİLERİ	100
---	-----

4. 4. İSTANBUL'UN KÜRESEL SİSTEME EKLEMLENMESİNDE BÜYÜK BİR ETKİNLİK OLARAK ULUSLARARASI İSTANBUL BİENALİ	109
---	-----

4. 5. İSTANBUL FESTİVALLERİNİN ULUSLAR ARASI PLATFORMDAKİ YERİ ..	123
---	-----

4.5.1. İstanbul Festivallerinin Uluslararası Rekabet Gücü.....	123
--	-----

4. 5. 2. İstanbul Festivallerinin Temel Sorunları ve Mekânsal Talepleri	125
---	-----

4. 6. 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ İSTANBUL KAPSAMINDAKİ KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ VE FESTİVALLER.....	127
---	-----

4. 7. BÖLÜM SONUCU	141
--------------------------	-----

BÖLÜM 5: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	143
--------------------------------------	-----

KAYNAKÇA.....	149
---------------	-----

EK

ÖZET

Küreselleşme; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı bütünleşme ve benzeşme sürecini ifade eden bir olgu olarak; son zamanlarda yaşanan etkin dönüşüm ve değişimlerin açıklandığı bir süreçtir. Bu süreçle gelen yeni sosyal ve ekonomik düzen, dünya kentleri sistemi temelinde de önemli değişim ve dönüşümlere yol açmaktadır. Bu dönüşümü dünya kentlerinin küresel kentlere dönüşümü ve bu süreci de küresel kentler sisteminin oluşumu olarak tanımlamak mümkündür. Bu tanım ise günümüzde 'küresel kent' kavramıyla ele alınmaktadır.

Küreselleşme, birbirine benzeyen, birbirini taklit eden ve küresel pazarda satılabilecek özelliklerini ön plana çıkaran 'yarışan kentler'i ortaya çıkarmış, küresel sermayeye eklemlenebilmenin bir yöntemi olarak da kültür, yeni bir boyut kazanarak endüstrileşmiş, kültür de piyasaya sunulan 'imaj'lardan biri olarak, kentler için "kültür endüstrileri" adıyla tanımlanmıştır. Bu bağlamda, küresel kent biçiminin yanı sıra insanın, gündelik hayatına ve tarihsel gelişimine katkıda bulunan kültür üzerinden kazandığı ekonomik yapılanma, özellikle son dönemlerde sergilerin, festivallerin, dünya çapında önemli aktivitelerin ve organizasyonların artışına neden olmuştur.

1980'lerde küresel sisteme entegre olma anlayışının ve küresel kent olma isteğinin yaygınlaşmasıyla, kentsel kaynakların bu sistem içerisinde gelişmeyi yönlendirici bir etkisinin olması yeni yapılandırmalara gidilmesine sebep olmuştur. Böylece küresel kent ya da dünya kenti olma iddiasıyla gündeme oturtulan İstanbul'da bir yandan büyük kentsel projeler üretilirken bir yandan da kent, kendini diğer kentlerden ayıran tarihsel kimliğini yeniden keşfetmeye başlamıştır.

Bu çerçevede konumu, tarihi ve güncel önemi dolayısıyla ayrıcalıklı bir uluslararası odak noktası olarak, küreselleşmeyle kentlerin yeniden doğuşu ve dönüşümü sürecinden payını alan İstanbul, 1980'lerden bu yana, büyük ölçekli kentsel projelere sahne olmasıyla, çok çeşitli kültürel aktivitelerle zengin bir kentsel yaşam sunmasıyla, kültür ve sanat etkinlikleri açısından da herhangi bir Avrupa kentini aratmayacak kadar çeşitli ve çok kültürlü bir yapıya sahip olmasının yanı sıra bazı 'kültürel altyapı' sorunlarına da sahiptir.

Çalışma kapsamında; İstanbul'da gerçekleştirilen kültürel aktivitelerin kent merkezinde yoğunlaşarak kentin geneline yayılmaması ve etkinlikler sırasında kültürel mirasın korunmaması, olumsuz sonuç olarak değerlendirilmiş ve İstanbul'un küresel sermayeden yararlanmasında Avrupa kentleri ile benzer seviyeye gelebilmesi için, kendine özgü yenilikçi arayışlara yönelmesi gerektiği savunulmuştur. Aynı zamanda; Uluslararası İstanbul Bienali İstanbul'un Küresel ölçekte dünyanın önemli etkinlikleriyle rekabet edebilecek ölçüdeki faaliyeti olarak ortaya konmuş, Kültür ürünlerine bağlı bir biçimde, kentlerin pazarlanmasında kültürel etkinliklerin son yıllardaki artışı kentsel dönüşüm süreçlerinden biri olarak değerlendirilmesi çerçevesinde, İstanbul'da bu tür etkinliklerin yoğunlaştığı mekânlarda meydana gelen dönüşümlerin, bu süreci belirgin bir biçimde yansıttığına dikkat çekilmiştir.

Türkiye'nin küresel sermayeye eklenme yolunda İstanbul'un Avrupa ülkeleriyle yarışacak kapasitedeki küresel kent olma potansiyeli olan tek kenti olması nedeniyle çalışmada inceleme alanı olarak İstanbul seçilmiştir.

SUMMARY

Globalization as a fact that expresses a rapid integration and assimilation process in economical, political, social and cultural fields is a process that explains the effective transformations and alterations experienced recently. The new social and economical systems have come by this process result in important alterations and transformations in the basis of the system of world cities. It is possible to define this transformation as the transformation of world cities into global cities and this process as the formation of the system of global cities. Today, this definition is treated of the “global city” concept.

Globalization has brought the “competing cities” that look like each other, imitate each other and highlight the characteristics of being presented in the global market. Culture as a method of joining the global capital is industrialized by gaining a new dimension and it is also defined as “culture industries” for the cities, as the “image” that is presented to the market. In this context, as well as global city form, economical structuring by the culture that contributes the everyday-life and historical improvement of the people, especially recently, causes the increase in exhibitions, festivals, activities and organizations that are important world-wide.

In 1980s, city sources that have an effect of directing development in the system causes new structuring by view of integration to the global system and demand of being a global city that becomes widespread. Therefore, in Istanbul which is claimed to be a global city or a world city, important city projects have been produced in one side and on the other side, the city discovers its historical identity that distinguishes itself from other cities.

In this frame, Istanbul as an international focal point by its position, history and current importance, is affected by regeneration and transformation process of cities by globalization. Since 1980s, Istanbul has some infrastructure issues by having large city projects and by presenting a rich city life coming from various cultural activities, although it has various and multicultural structure that is as good as any European city in art and cultural activities.

In the scope of activity, it was considered as a negative result that the cultural activities performed in Istanbul has not spread to the whole city but focused in the city center and during these activities the cultural legacy has not been protected. It

was argued that Istanbul should be directed towards the unique innovative search in order to come to the similar level as European cities in the context of utilizing the global capital. At the same time, it was stated that International Istanbul Biennale is the activity that can compete with the important activities of the world in the global scale. It was considered that recent increase in cultural activities in presentation of cities related with cultural products is one of the civic transformation processes. The transformation that takes place in the areas of such activities in Istanbul reflects the process.

In this study, Istanbul was chosen as case study area because it is the only city of Turkey that can have a capacity of being a global city to compete with the European countries for joining the global capital.

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. 1 Küreselleşme, Ekonomik Uzmanlaşma ve Ekonomik Coğrafyadaki Eşitsizlikler Arasındaki Karşılıklı Etkileşim.....	13
Şekil 2. 1. Venedik Kentinin Konumu	54
Şekil 2. 2. Venedik Bienali Kapsamında Kent Genelindeki Pavyonlarda Yer Alan Ülkeler	60
Şekil 2. 3. Cannes Kentinin Konumu	62
Şekil 3. 1. Türkiye' nin İçinde Bulunduğu İşbirliği Programları ve Kültür Anlaşması Yaptığı Ülkeler	72
Şekil 3. 2. 1/100000 İstanbul İl Çevre Düzeni Planı'na Göre Kültür Endüstrileri Üçgeni	76
Şekil 4. 1. Geçmişten Günümüze Bienal Mekânlarının İstanbul Genelindeki Dağılımı	122
Şekil 4. 2 İstanbul Festivallerinin Yoğunlaştığı Bölgeler	126
Şekil 4. 3. 2010 AKB İstanbul Toprak Teması'nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri	131
Şekil 4. 4. 2010 AKB İstanbul Hava Teması'nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri	134
Şekil 4. 5. 2010 AKB İstanbul Su Teması'nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri	137
Şekil 4. 6. 2010 AKB İstanbul Ateş Teması'nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri	140

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Küreselleşmenin Dönemleri.....	9
Tablo1.2. Küreselleşmenin Kavramlaştırılması: Üç Eğilim	11
Tablo 1. 3. Küresel Kentlerin karşılaştırılması	22
Tablo 2.1. Kültürün Dönüşüme Katkısının Belirleyicileri.....	37
Tablo 2.2. Geçmiş Yıllardan İtibaren Avrupa Kültür Başkenti Olmuş Kentler.....	51
Tablo 2. 2. Başlangıçtan günümüze Venedik Bienalinin Gelişimi.....	56
Tablo 3.1. İstanbul Bağlamında Alınan Kültür Politikaları Analizi.....	81
Tablo 4. 1. Geçmişten Günümüze İstanbul Bienalleri	111
Tablo 4. 2. Uluslararası İstanbul Film Festivali ile Avrupa'daki Film Festivallerinin Karşılaştırılması.....	124
Tablo 4. 3. Dünya Genelindeki Festivallerin Mali Yapısı	124
Tablo 5. 1. Kültür Politikaları Oluşturulmasında Bir Yöntem Denemesi	145

RESİM LİSTESİ

Resim 2. 1. Venedik Kenti	55
Resim 2. 2. Venedik Dükler Sarayı.....	55
Resim 2. 3. Venedik Bienali Etkinlikleri	58
Resim 2. 4. Venedik Bienali Açılışı.....	59
Resim 2. 4. Venedik Karnavalı	61
Resim 2. 5. Cannes Sahili	63
Resim 2. 6. Cannes Kenti.....	64
Resim 2. 8. Cannes Film Festivali Açılışı	66
Resim 4. 1. Osmanlı'da Kahvehane Kültürü.....	83
Resim 4. 2. Osmanlı'da Mesire Yerleri: Küçüksu	83
Resim 4. 3. Osmanlı'da Mesire Yerleri: Kağıthane.....	84
Resim 4. 4. Osmanlı'da Çarşı Kültürü	84
Resim 4. 5. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler: Nahıl Geleneği	85
Resim 4. 6. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler:	86
Resim 4. 7. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler: Sünnet Şöleni.....	88
Resim 4. 7. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler	88
Resim 4. 9. 19. Yüzyıl Sonu 20. Yüzyıl Başı Osmanlı Dönemi Kültür Sanat Faaliyetlerinin Gerçekleştiği Mekân: Beyoğlu.....	91
Resim 4. 12. Rock 'N Coke Afişleri.....	106
Resim 4.12. Pera Fest.....	107
Resim 4. 14. Akbank Kısa Film Afişleri.....	109
Resim 4. 14. 1.Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	112
Resim 4. 15. 2.Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	113
Resim 4. 16. 3.Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	113
Resim 4. 17. 4. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları	114
Resim 4. 18. 5. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları	115
Resim 4. 19. 5. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	115
Resim 4. 20. 5. Bienal Mekânlarında Sanat Çalışmaları	116
Resim 4. 21. 6. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları	116
Resim 4. 22. 7. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları	117
Resim 4. 23. 8. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları	118
Resim 4. 24. 9. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	118
Resim 4. 25. 9. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	119
Resim 4. 25. 10. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	120
Resim 4. 26. 10. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları	120

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 2. 1. Amaç ve Hedefler: Tüm AKB ortalaması **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

Grafik 2.2. Ortalama gider grupları **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

Grafik 2. 3. Kentlere Göre Toplam Düzenleme Harcamaları **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

Grafik 2.4. Büyük Harcama Kalemleri **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

GİRİŞ

20. yüzyılın son yılları, dünyada önceden kestirilemeyen kapsamlı, ayrıntılı ve hızlı bir değişimin yaşanmaya başladığı yıllar olmuştur. Tüm bu gelişimlerin değerlendirilmesi kapsamında ele alınan konular liberalleşme ve küreselleşme olmaktadır. Son zamanlardaki ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlardaki yaşanan hızlı değişime bağlı olarak ülkeler arası sınırları aşan kentler arası bağların ortaya çıktığı görülmektedir. Zaman içerisinde kentlerin üstlendikleri ulus devletten bağımsız bu rollerle öne çıkan kentler, dünya ölçeğinde ortaya çıkan küresel kentlere bağlı olarak bu kategoriye girmeyen kentleri bir yarışa sürüklemiştir.

Kentlerin rekabet ortamında yer alabilmesi için dünyadaki değişimlere ve gelişmelere bağlı olarak gelişen-değişen koşullara ayak uydurması, rekabet edebilecek seviyede olmaları ve bu kapsamda yerel pazarlarını büyüterek altyapı ve yerleşim alanlarını düzenlemeleri gerekmektedir. Bu bağlamda kentler yarışabilir özellikler kazanabilmek için yeni arayışlara yönelmek zorunda kalmıştır. Küreselleşme süreciyle birlikte yarışabilirlik kapsamında gündeme gelen “yaratıcılık” ve “özgünlük” gibi kavramlar kültür ekseninde değerlendirilmeye başlanarak küresel kentsel sistemler ağına eklemlenmeye çalışılmaktadır.

Yaşanan bu süreç içerisinde; kentlerin çekiciliğini çeşitli öğelerle ortaya koymak ve küresel kentsel sisteme entegre olabilmelerini sağlamak için yerel ve kültürel ölçekte kentlerin kendine ait değerlerini ortaya koymak hedefler arasında yer almaya başlamıştır. Kentlerin çekiciliğini artırma konusunda fiziksel yenilik, kültür politikaları ve kentin tanıtımı en yaygın bileşenler arasında olup sanat, kültür ve eğlence işlevleri, tiyatro, müze, galeriler gibi kültürel altyapı, kentlere farklı bir canlılık ve dinamizm kazandırarak toplumun farklı kesimlerine çekici yaşam tarzı seçenekleri sunmaktadır. Kültür ve sanat politikalarının kentlerin yeniden canlandırılması, turistler için daha cazip olması ve kültürle ilişkili ekonomik faaliyetlerin yaygınlaşması açısından yaşamsal öneminin fark edilmesi, birçok kenti galeriler, tiyatrolar ve konser salonlarını kapsayan yeni bir kültürel altyapı oluşturma noktasına getirmiştir.

Kültürün kentsel politikalarda kenti pazarlamanın araçlarından biri olarak yerini almasıyla, endüstri haline getirilmesi ve bu kapsamda kültürel aktivitelerin ön plana

çıkarılarak kültür-sanat faaliyetleri üzerinden kentlerin ekonomik sistemde kendilerine yer edinme çabaları ve yarışabilirliklerini ortaya koymaları ile kültür endüstrileri kavramı, yeni bir ekonomik alan olarak ortaya çıkmıştır. Metropolitan alanlarda ekonomik anlamdaki girişimler için en uygun sektörün kültür ekonomisine dayandırılması, kültür endüstrilerinin kentsel ekonomide öncelikli bir araç olarak görülmesi ile kentin tanıtımı ve mevcut kültürel altyapıyı zenginleştirilmesiyle kentlere kazandırdığı dinamizm sayesinde kültür politikaları kentsel gelişme dinamikleri arasında önemli yerini almıştır.

Kültür ve sanat politikaları ile kentlerin yeniden canlandırılması ve kültürle ilişkili ekonomik faaliyetlerin yaygınlaşması açısından Batı ülkeleri, kültür endüstrilerinden biri olan kültür sanat faaliyetleri-festivalleri kentsel yenileme araçlarından biri olarak görmeye başlamıştır. Yine son zamanlarda kentlerin kültür üzerinden küresel sisteme eklenme çabalarının bir aracı olarak Avrupa Kültür Başkenti projeleri, kentlerin güçlü kültürel politikaları, kentsel gelişime yön veren stratejileri ve bu çerçevede belirledikleri hedefleri doğrultusunda başarılı örnekler olmaktadır.

İstanbul; sanayi sektörünün, hizmet ve finans sektörüyle yer değiştirmesine bağlı olarak ekonomik liberalleşmenin vadini gerçekleştirme yönünde büyük kentsel projelerin üretildiği bir aktör olarak sahip olduğu potansiyeller ile tarihsel geçmişi ve öneminden kaynaklanan ayrıcalıklı konumuyla, uluslararası platformda büyük sanat olayları, büyük fuarlar, olimpiyatlar gibi kültür ve sanat etkinlikleri ile küresel kentler sistemi içerisindeki yerini almak amacıyla 1980'lerde başlayan küresel sisteme eklenme yolundaki adımını atmıştır.

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın ana sorunsalı olarak küreselleşme bağlamında öne çıkan yarışabilirlik çerçevesinde kentlerin yaratıcı ve özgün potansiyellerini kullanarak küresel sistemde yer almalarına yönelik geçirdikleri süreç içerisinde, kültür endüstrilerinin bir kolu olan kültür sanat faaliyetlerinin kentler üzerindeki değiştirici ve dönüştürücü etkisini İstanbul bağlamında değerlendirmektir. Bu kapsamda çalışmanın amacı büyük ölçekli kültür sanat etkinliklerinin İstanbul üzerindeki yansımalarını incelemektir.

Belirlenen amaç doğrultusunda küreselleşme sürecinin irdelenerek değişim dinamiklerinin ortaya konması, son yıllarda kültürün önem kazanmasına bağlı olarak küresel sisteme eklenme araçlarından biri haline gelmesi ve gerçekleştirilen kültür politikaları bağlamında özellikle Avrupa ülkelerindeki örnekler üzerinden İstanbul'un konumunu değerlendirmek hedeflenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, küreselleşme olgusunun kentler üzerindeki etkisi kapsamında küreselleşmenin tanımı ortaya konarak süreç içerisinde küreselleşme bağlamında değişen yaklaşımlar içerisinde farklı tartışmalar ele alınmıştır. Küreselleşmenin temel birimleri olarak nitelendirilen birimler olarak kentin gelişim süreci ele alınmış ve küreselleşmeyle artan yarışabilirlik kavramından hareketle küresel kentler ve kentlerin pazarlanması üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, küreselleşmeyle artan yarışabilirlik ve kentlerin pazarlanması kavramlarından yola çıkarak kentlerin kültür üzerinden yeni arayışlara yönelmesine bağlı olarak kültür ve kültür ekonomisine dayalı kültür endüstrileri ayrıca bu endüstrilerin değiştirici ve dönüştürücü potansiyelleri ile kültür endüstrilerinin bir kolu olan kültür-sanat faaliyetlerinin kentler üzerindeki etkileri irdelenmiştir. Kültür sanat faaliyetleri kapsamında ele alınan kültür politikalarının hangi yönde incelenmesi gerektiği Avrupa örnekleri üzerinden yapılarak özellikle son yıllarda büyük bir öneme sahip Avrupa Kültür Başkenti Projesi kapsamında geçmişten günümüze kültür başkenti olmuş kentler değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, İstanbul üzerinde gerçekleşen ve gerçekleşecek olan kültür politikalarının değerlendirilmesi anlamında üst ölçekli plan kararları ve Türkiye'nin İstanbul üzerinden gerçekleştirmek istediği kültür politikalarının bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Oluşturulan kavramsal çerçeve ışığında dördüncü bölümde, İstanbul 'da gerçekleştirilen kültür sanat faaliyetleri analiz edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle tarihsel perspektifte İstanbul genelinde gerçekleştirilen şenliklerin incelemesi yapılarak günümüz etkinlikleriyle bağdaştırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde ise ilk üç bölümde anlatılan kavramsal çerçeve bağlamında İstanbul'un değerlendirilmesi yapılarak, incelenen örneklerle kıyaslamalı olarak değerlendirilmiş ve öneriler sunulmuştur.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada belirlenen amaç doğrultusunda örnek alan olarak seçilen İstanbul'da gerçekleştirilen kültür-sanat faaliyetlerinin tarihsel geçmişle günümüzdeki bağdaştırılarak incelenmesi kapsamında iki aşamalı bir yöntem kullanılmıştır.

Çalışmanın yönteminde, literatür araştırması yapılarak çalışmanın temelindeki temel kavramlar olan küreselleşme, küreselleşmenin kentlere etkisi, küresel kentler ve kentlerin pazarlanması kavramları ile kentlerin yarışabilirliği, kültür endüstrileri ve kültür-sanat etkinliklerinin kentlere etkisi kent planlama açısından incelenmesi bağlamında ilgili tez, kitap, makale, bildiri, dergi, rapor ve internet kaynakları

üzerinden araştırma yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın temelini oluşturan kavramlar çerçevesinde, Avrupa Kültür Başkenti olmuş kentlerin kültür politikalarının ilerleme yönü ile gerçekleştirilen projeler ve çalışma alanı olarak seçilen İstanbul'un kültür politikalarının değerlendirilmesi üst ölçekli plan kararlarıyla bütünleştirilmiştir.

BÖLÜM 1: KÜRESELLEŞME OLGUSU VE KENTLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

İstanbul'un 21. yüzyılın ilk çeyreğinde geleceğinin tasarlanmasında her şeyden önce küreselleşme-bölgeselleşme olgularının iyi kavranması, bu olguların Türkiye ve yakın çevresi ile beraber İstanbul ve ilişkide olduğu diğer yerli veya yabancı yerleşmelerdeki etkisinin irdelenmesi gerekmektedir. Küreselleşme olgusuna dayalı bu yeni sosyal ve ekonomik düzen dünya kentler sisteminde de temelde kuvvetli değişimler ve dönüşümlere yol açmaktadır. Bu dönüşümü kısaca dünya kentlerinin küresel kentlere dönüşümü ve bir küresel kentler sistemi oluşumu olarak tanımlamak mümkündür.

1.1. KÜRESELLEŞME VE KÜRESELLEŞME SÜRECİ/DEĞİŞEN YAKLAŞIMLAR

Günümüz dünyasının temel niteliğini yansıtan küreselleşme olgusu; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda son dönemlerde yaşanan hızlı bütünleşme ve benzeşme sürecini ifade etmektedir. Bu süreçte dünya ölçeğinde hızla esen değişim rüzgârları, her alanda olduğu gibi siyasal yapılarda da köklü bir dönüşümü beraberinde getirmiş, bu dönüşüm gerek uluslararası sistemde ve gerek ulusal ve ulus-altı düzeylerde yeni yönetim modellerini kaçınılmaz kılarak, ulus-devletin geleneksel yapısında yetki ve işlevlerinde bir farklılaşmaya yol açmıştır. Küreselleşme her alanda olduğu gibi kültür alanında da birçok değişikliğe/değişime yol açarak gerek toplum genelinde ortak bir kültüre doğru yönelim gerekse de kültürün ekonomik anlamda kullanılması yönünde dünya genelinde etkili olmuştur.

Küreselleşme kavramı son yirmi yıldır yaygınlaşmış olsa da, içeriği ve boyut itibarıyla çok daha eskilere dayanmaktadır. Kapitalist üretim ilişkilerinin başlangıcıyla eş zamanlı olduğu gözlenen (Coşut, 2004) bu olgunun tanım ve kavramlarının derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

1.1.1. Küreselleşme Tanımı ve Anlamı

Küreselleşme son dönemlerde sosyal bilimler literatüründe sıklıkla kullanılan, ancak belirsizliklerle dolu, net bir biçimde tanımlanamamış kavramlardan biridir. Küresel sözcüğünün yaklaşık 400 yılı aşan bir tarihi olmasına karşılık küreselleşme kavramı 1960'larda kullanılmaya başlanmış, 1980'li yıllardan itibaren de kullanımı sıklaşmıştır (İçli, 2001).

Küreselleşme kavramının tek ve kesin bir tanımı olmadığından birçok anlama gelebilir. Bir yandan, sanayi üretimi ve her çeşit telekomünikasyon çağdaş teknolojilerinin sınırları aşarak -ticaret, sermaye, üretim ve bilgiyle- dünya çapında yayılması anlamını taşıırken diğer yandan tüm ekonomilerin dünyanın her yerindeki diğer ekonomilerle ilişki içinde olduğunu da ifade etmektedir.

Küreselleşme; en basit anlamıyla, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı, iletişim ve teknolojinin hızlı geliştiği bir süreç olarak tanımlanabilir. Küreselleşmenin teorisyenlerinden Robertson'a göre küreselleşme yeni bir olgu olmamakla birlikte başlangıcı Ortaçağın sonlarına kadar uzanmaktadır. 1492 yılında büyük coğrafi keşiflerin başlaması, Aristocu dünya merkezli evren modelinden Kopernikçi güneş merkezli evren modeline geçilmesi, dünyanın ilk haritalarının oluşturulması ve dünyaya ilişkin ilk genellemelerin yapılması küreselleşmeyi başlatmıştır (Robertson, 1992). Bu görüşten çıkarım yapmak gerekirse coğrafi anlamda dünyanın keşfedilmesiyle yeni arayışlara yönelen insanoğlu küreselleşme sürecini başlatmış bulunmaktadır. Coğrafi keşiflerle birlikte yerkürenin bilinmeyen sınırları belirlenmesi bağlamında küreselleşme dünyanın daralması ve tek bir yer olarak algılama bilincinin artışı olarak tanımlanmaktadır (Robertson, 1999).

Küreselleşmenin bir başka basit ifadesi ise zaman ve mekânın sıkıştırılması olarak tanımlanabilir. Giddens'in küreselleşme konusundaki incelemeleri sosyal ilişkiler üzerine odaklanmaktadır. Giddens için "yerel dönüşüm" küreselleşmenin bir parçası olduğu kadar, aynı zamanda sosyal bağlantıların zaman ve mekân boyutlarının dışına doğru bir uzantısıdır. Küreselleşmenin tanımlanmasında ve yerele yönelik olarak yerel ile küresel ilişkisinde Robertson bir başka kavram olarak glocalizasyon ifadesini önermektedir: Glocalizasyon, küresel (global) ve yerel (lokal) ilişkilerin birleşimidir ve küresel fikir ve bilgi akımları aracılığıyla çeşitli mekanların keşfedilip oluşturulmaları ile ilgilidir. King de Robertson'dan daha önce küreselleşme yerine heterojenliği vurgulayan küre-yerelleşme(glocalisation) kavramını ortaya çıkararak küreselin ve yerelin birbiri ile olan ilişkisi ve aslında birbirlerini tamamlayan unsurlar olduğu belirtmektedir (King, 1977, Aktaran: Coşut, 2004). Robertson kültürün

glokalizasyon süreci içerisindeki önemini özellikle vurgulamakta ve bu nedenle de Giddens'ı kültüre yeterince önem vermemekle eleştirmektedir (Erginsoy, 1998)

Küreselleşmenin tanımlaması yapılırken bazen dünya toplumlarının birbirine benzeme süreçlerini ve bu sürece bağlı olarak tek bir kültürün ortaya çıkmasını, bazen de toplulukların ve kimliklerin kendilerine (yerele) özgü farklılıklarını ifade etme ve tanımlama biçimini ele almaktadır. Tanımlamada ele alınan bu iki nitelik de, küreselleşen kültürel yapılar ile farklılıkları, yerelliği ve özgünlüğü yaşama geçiren kültürel pratiklerin eşzamanlılığı, beraberliği ve birbirlerini tamamlayıcılığı küreselleşme sürecini oluşturan öğelerdir (Keyman & Sarıbay, 1998).

Küreselleşme, küresel mali sistem ile uluslararası şirketlerin faaliyetleri, küresel iletişim ile medya ağlarının varlığı, küresel üretim ile yaygın bilgi akışı (küresel nüfus hareketleri ve göç gibi faktörlerle birlikte), çok kültürlü değerlerin Batı kültürü ya da daha başka bir ifadeyle bir ulus-devlet olarak tanımlanan yerel toplumlara kuşatan küresel toplum içinde erimesi gibi bağlantılara da değinmektedir (Newman, 2001). Bu süreçte uluslararası sermayenin egemenliği kayıtsız şartsız hale gelmekte ve dünya ölçeğinde tekelleşmektedir. Küreselleşmeyi, temelde varolan sınırların genişlemesi, hareket kabiliyetinin ve alanının artması anlamında ele alırsak, kavramın temel parametreleri tanımlanmış olmaktadır.

Robertson küreselleşme için önerdiği sosyolojik modelde; toplumlar, bireyler, uluslararası ilişkiler ve insanlık bileşkelerinden yola çıkarak küreselleşmenin farklı yaşam alanlarındaki etkileşim sürecine dikkat çekmiş küreselleşmenin çok katmanlı yapısını vurgulayarak küreselleşmeyi daha çok kültürel yönleriyle ele almıştır. Kültürel küreselleşme tanımına göre, farklı kültürlerin birbirlerine göre durumları dikkate alınmaktadır fakat bir kültürel bütünleşmeden söz edilmemektedir (Coşut, 2004).

Küreselleşme kavramı ağırlıklı olarak ekonomi ve dünyanın yaşamış olduğu ekonomik devirlerin sonuç ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin önceleri sadece ekonomik anlamda etkilerinin olmasına rağmen, sonraları sosyal ve kültürel açılardan etkileri göz ardı edilmeyecek boyutlara ulaşmıştır. Burada dikkat çeken nokta, küreselleşmenin ilişkiler üzerinden tanımlanmasıdır. Süreç ilişkilerin artması veya yoğunlaşması ile anlamını kazanmaktadır. İlişkinin yoğunluğu ilişkiye giren tarafların, birbirleri arasındaki trafiği arttırmaktadır. Böylece küreselleşme kavramı, ülkeler arasındaki sosyo-ekonomik tüm sınırların yok olduğu, mal-hizmet ve insan akışının hızlandığı, bilgi teknolojileri trafiğinin daha hareketli hale geldiği, herkesin

diğer toplumların ya da organizasyonların yaptıklarından kolaylıkla haberdar olduğu bir ortamı betimlemektedir (Tümer, 2007).

Küreselleşme sürecinin başlangıcına ilişkin yaklaşımlar birbirinden çok farklılaşmaktadır. Bunların başlıcaları, küreselleşmenin tarihin başlangıcından beri var olduğu, modernleşme ve kapitalizm ile yaşıt olduğu ve sanayi ötesi toplum, modern ötesi toplum ve kapitalist düzenin çözülmesi ile ilgili olarak son yıllarda ortaya çıkan yeni bir olgu olduğu şeklindeki yaklaşımlardır. Küreselleşmenin özellikle 1960–1970 yılları arasında ortaya çıktığı görüşünün aksine bunun çok eski zamanlara dayandığını söyleyenler küreselleşmenin ilk insanın var olduğundan bu yana çeşitli anlamlarla var olduğunu, bazı düşünürler başlangıç tarihinin sivilleşme çabaları olduğunu, bazıları küreselleşmenin modern çağın bir ürünü olarak kabul edilmesi gerektiğini bazıları ise 1800’lü yılları işaret etmektedir (Taner, 2004).

Küreselleşme, kuşkusuz her şeyden önce, sürekli devinim içinde bulunan uluslararası sistemin ulaştığı son aşamayı nitelendirmektedir. Tarih boyunca güç merkezlerinin sürekli yer değiştirmesi şeklinde gelişen uluslararası sistem, artık yalnızca devletlerden ve onların arasındaki ilişkilerden oluşan bir yapı olmaktan çıkarak, güç ve etkinlikleri gittikçe artmakta olan yeni küresel aktörleri kapsayan bir yapısal bütünlüğe dönüşmektedir.

Küreselleşme farklı yaşam biçimlerinin karşılanmasını içerdiği için, modernliğin homojenleştirici yönünden ayrılmakta ve modernliğin bir sonucu olmamaktadır. Bu yüzden küreselleşme farklı uygarlıklar arasında etkileşime yol açarak heterojen bir yapı içermektedir.

Giddens küreselleşmeyi, modernliğin sonucu olarak değerlendirmektedir. Modern zamanda zaman ve mekan uzaklaşmasının diğer bütün dönemlerden çok daha yoğun olarak yaşandığını bu nedenle yerel ve uzak toplumsal biçim ve olayların da bu sürece uygun olarak esnediğini vurgulamaktadır (Coşut, 2004).

Ekonomik, toplumsal ve siyasal bütünleşme hareketi olan küreselleşme, sadece devletler değil, kentler ve bölgeler arasındaki ilişkileri de yoğunlaştırmakta, buna bağlı olarak sınır kavramı giderek geçerliliğini kaybetmektedir.

İnsanoğlunun ortaya çıkışından hareketle küreselleşmenin var olduğu düşüncesiyle küreselleşme dönemlere ayrılacak olunursa üç farklı zamanlama yapılabilir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1. Küreselleşmenin Dönemleri

Birinci Küreselleşme (Manfred, 2004)	<ul style="list-style-type: none">• Tarımsal Üretime Geçiş• İlk Olarak Mezopotamya'da Ortaya Çıkmıştır• Tekerleğin Keşfi İle Yeni Ticaret Olanaklarının Gelişmesi• Takas Sistemi İle Serbest Ticaret Bölgelerinin Oluşması
İkinci Küreselleşme (Manfred, 2004)	<ul style="list-style-type: none">• Amerika'nın Keşfi• Sanayinin Ortaya Çıkması• Sanayi, Ticaret, Denizcilik Ve Demiryollarındaki Gelişmelere Ve Bu Gelişmelere Bağlı Olarak Oluşan Toplumsal Sınıflar• Sanayi Devrimi• Artan Sömürgecilik Anlayışı
Üçüncü Küreselleşme (Demirel, www.küreselleşme.com)	<ul style="list-style-type: none">• Günümüz Küreselleşme Anlayışı• Sanayinin Önem Kaybetmesi• Bilgi Teknolojileri

Küreselleşme ile yerelleşme süreçlerinin birbirleriyle etkileşimi toplumsal yaşamda kendisini hissettirmektedir. Dolayısıyla küreselleşme evrensellekle yerelliğin karşıtı olarak değil, eş zamanlı ve birlikte bir hareket tarzını nitelendirmektedir (İçli, 2001).

Küreselleşme ekonomik, kültürel, siyasal, sosyal ilişkileri değiştirmekle kalmayıp kullanılan kavramlara yeni boyutlar da eklemektedir. Ülkeler arasında sınırları aşan ekonomik, toplumsal, siyasi bağlar insanları önemli ölçüde etkilerken, dünya toplumunda giderek artan bir karşılıklı bağımlılık ortaya çıkmıştır. Küreselleşme bir yandan dünya çapında mal ve insan hareketliliğinin artışı, diğer yandan da kültürel süreçte ortaya çıkan hızlı bir değişim ve farklılaşmadır (İçli, 2001).

Küreselleşmenin yalnızca siyasal ve ekonomik alanları değil aynı zamanda kültürel alanı da etkileyen bir süreç olmasıyla birlikte; dünyanın geneli olarak, siyasal ve ekonomik anlamdaki düzen içinde yer almanın yanı sıra, kültürel anlam sistemleri ve simgesel biçimlerin geniş ölçekli aktarımından dolayı küresel bir bütünleşme içine girilmektedir.

1.1. 2. Küreselleşme Kapsamına İlişkin Tartışmalar

Küreselleşmenin bir süreç mi yoksa bir durum mu olduğu, ne zaman ortaya çıktığı, hakim özelliklerinin neler olduğu, avantajları ve dezavantajları, gelecek için hangi sonuçlar getirdiği yönünde farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden biri küreselleşmenin önüne geçilemez bir süreç olup dünyayı olumlu anlamda

etkileyeceğini yönünderken, bir diğerk görüş bunun tam tersini iddia etmektedir. Küreselleşme konusunun tarafları, ideolojik anlamda bakış açıları ve konuyu ele alış biçimleri farklıdır. Küreselleşme sürecinin, sanayi çağından bilgi çağına geçiş süreci olduğu ve kesinlikle bu geçiş sürecinin de geçici olduğu savunulmaktadır. Yaklaşımlar genel olarak üç ana grup etrafında toplanabilir. Bunlar, Aşırı Radikal Küreselleşmeciler, Kuşkucular/Küreselleşme Karşıtları ve Dönüşümcülerdir (Yıldırım, 2004).

'Aşırı radikal küreselleşmeciler' (Hyper Globalisers), küreselleşmenin karşı konulamaz, tersine çevrilemez ve alternatifsiz bir süreç olduğunu, küreselin etkisi altında kalmış tüm yerel özelliklerin kendini koşulsuz şartsız teslim etmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu gruba göre, küreselleşmenin yarattığı olumsuz sonuçlar kısa sürede olumluya dönüşebileceği, piyasanın her türlü olumsuzluğu olumluya dönüştürebilecek güce sahip olduğu yönündedir. Bu açıdan bakıldığında, devlet mümkün olduğunca küçülerek ekonominin tek başına rol almasını öngören bir yaklaşım sunulmaktadır. Küreselleşme mevcut ekonomik ilişkiler çerçevesinde daha fazla uluslararası ticaret ve yatırıma yönelik konjonktürel bir değişiklik olarak değil, yeni bir ekonomik yapının ortaya çıkması (Hirst & Thompson,1996) anlamında Küreselleşme yeni bir ekonomik dünya düzeni olarak tanımlanabilmektedir.

'Şüpheciler' (sceptics), küreselleşmenin hiç de iddia edildiği gibi yeni bir süreç olmadığını, benzer bir uluslar arasılaşmanın 19. yy sonu ile 20. yy başında yaşanmış olduğunu söylemektedirler. Dünyanın büyük bir bölümü için küreselleşmenin sadece bir söylemden ibaret olduğunu ve küresel akışların bu ülkelere uğramadıklarını iddia etmektedirler. Dolayısıyla küreselleşmenin olumsuz etkilerini ancak yerelin korunması ile yok edilebileceğini düşünmektedirler. Devletin küresel pazara karşı en önemli düzenleme ve direnç mekanizması olduğu, küçülmesinin düşünülemez olduğu savunulmaktadır.

'Dönüşümcüler' (transformationists), küreselleşmeyi reddetmekle birlikte, eleştirel bir bakış açısıyla düzenlenmesi ve kontrol edilmesi gerektiğini düşünürler. Bu gruba göre küreselleşme karşısında direnmek anlamsız olsa da, küreselleşmenin olumsuz etkilerinden en az zarar görmek en büyük savaştır. Piyasanın düzenlendiği ölçüde iyi bir araç olabileceği, devletin ise müdahale etmekten çok düzenleyici bir işlev üstlenmesi gerektiği savunulmaktadır (Held, & McGrew,1999). Küreselleşmenin olumlu olduğunu ileri sürenler, çağdaş toplumların dünya ölçeğinde karşılıklı bağımlılıklarının bulunduğunu belirtmektedir. Bu görüşe göre, ulus devletlerin kalkınma mücadelelerinde başarıya ulaşmaları ancak bir süreç olarak gelişen küreselleşmeye eklenmeleriyle mümkün olabilecektir. Küreselleşmeyi

savunanlar Şu tespitleri ortaya koymaktadırlar (Villas, 1997, 54). Küreselleşme yeni bir olgudur.

- Küreselleşme türdeŐ ve trdeŐleŐtirici bir sreŐtir
- Küreselleşme evrenselleŐtirici ve refah sağlayıcıdır.
- Küreselleşme bugün iÇin ekonomik ve sosyal alanda yaŐansa da zamanla demokrasi alanında da yaŐanacaktır.
- KüreselleŐmede nihai amaÇ devletin kademeli olarak ortadan kalkmasının ya da eski önemini yitirmesinin sağlanmasıdır.

Küreselleşme karşıtları ise küreselleşmenin varlığını inkar etmemekle birlikte küreselleşmeyi mevcut yapılanması ile kapitalizmin yeni bir aŐaması olarak görmektedirler (Şaylan, 1996). Küreselleşme karşıtları bu kavram ile gerŐeklerin üzerinin örtüldüğünü, aslında küreselleşme görüntüsünün altında kapitalizm ve emperyalizmin yattığını belirtmektedirler. Bunun da en temel kanıtının uluslar ötesi sermaye olduğunu, uluslar ötesi sermayenin Çok uluslu Şirketler aracılığıyla küreselleşmeyi gerŐekleŐtirdięini belirtmektedirler. Küreselleşme karşıtları, bu yöneliŐin ardında kapitalist merkezin iÇine düştüğü ulusal ve küresel boyuttaki krizlerin yattığını belirterek ayrıca merkez ülkelerin emeğin serbest dolaŐımını sınırlarken, sermayenin sınır tanımaz yayılımı sonucunda tek dünya pazarına ulaŐacakları ve böylece kendi krizlerini aŐacaklarını, ama Çevre ülkelerin yeni bir emperyalist sömürüye maruz kalacaklarını belirtmektedirler.

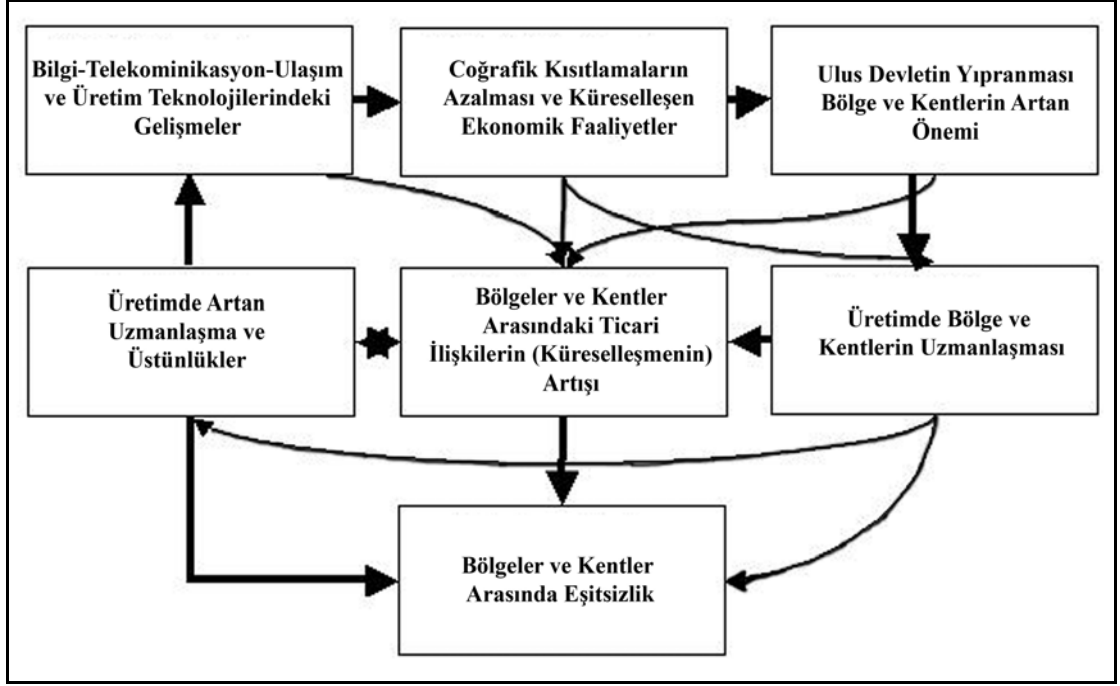
Tablo1.2. Küreselleşmenin Kavramlaştırılması: Ő Eğilim

	RADİKAL KÜRESELLEŞMECİLER	ŞÜPHECİLER	DNŐMCLER
Yenilik	Küresel bir Őaę	Ticaret blokları GeŐmiŐ dönemlerden daha zayıf jeo yönetişim	Tarihsel olarak eŐi Görülmedik düzeyde küresel karşılıklı bağlılık
Hakim zellikler	Küresel kapitalizm Küresel yönetişim Küresel sivil toplum	Dünya 1890'larda olduğundan daha az karşılıklı bağlı.	Yoğun ve derin küreselleşme.
Ulusal hkmetlerin gücü	Geriliyor ve aŐınıyor	GŐleniyor ve Őoęalıyor	Yeniden inşa ediliyor Yeniden

			yapılanıyor
Küreselleşmenin itici gücü	Kapitalizm ve teknoloji	Devlet ve piyasalar	Modernitenin birleştirici güçleri
Tabakalaşma kalıpları	Eski hiyerarşilerin aşınması	Giderek artan bir şekilde Güney'in marjinalleşmesi	Dünya düzeninin yeni mimarisi
Hakim motif	McDonalds, Madonna, vs.	Ulusal çıkar	Siyasal topluluğun transformasyonu
Küreselleşmenin kavramlaştırılması	İnsani eylemin çerçevesinin yeniden düzenlenmesiyle	Uluslararasılaşma ve bölgeselleşme.	Belli bir mesafedeki eylemlerin ve bölgeler arası ilişkilerin yeniden düzenlenmesiyle
Tarihsel yörünge	Küresel Uygarlık	Bölgesel bloklar Uygarlıklar çatışması	Karşılıklı bağımlılık: küresel bütünleşme ve parçalanma
Özet	Ulus devletinin sonu	Uluslararasılaşma devletinin kabulü ve desteğine bağlı	Küreselleşme devletinin gücünü ve dünya siyasetini dönüştürüyor.

Kaynak: Held;McGrow;Goldblatt&Perration, 1999, Global Transformations: Politics, Economics and Cultures, Polity Press. Chamridge. Aktaran Bozkurt V., (2002), Küreselleşme: Kavram Gelişim ve Yaklaşımlar: <http://members.lycos.co.uk/toyanc/modules.php?name=News&file=article&sid=176>

Yirminci yüzyılın başlarında artık güç dengeleri –ve güç kaynakları- değişmeye başlayarak ekonomik ve teknolojik gücün, askeri güçten daha önemli olduğu anlaşılmıştır (Coşut, 2004).

Şekil 1. 1 Küreselleşme, Ekonomik Uzmanlaşma ve Ekonomik Coğrafyadaki Eşitsizlikler Arasındaki Karşılıklı Etkileşim

Kaynak: Yrd.Doç.Dr.Mehmet C. Marin

http://www.bilgiyoneti.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=517

Küreselleşmenin tüm dünya için riskleri ve fırsatları olduğu savunulmaktadır. Risklerin başında ekonomik istikrarsızlığın kolay yayılma potansiyeli olduğu, ilişkilerin artması ve ya yoğunlaşmasıyla bir anlamda 'sınırsızlaşması' bir takım sonuçlar doğurarak ülkeler arasındaki siyasi ve iktisadi sınırları ortadan kaldırarak ülkeleri ve ekonomileri birbirlerine daha bağımlı hale getirmiştir. Bu durum her hangi bir krizde ülkelerin birbirlerinden daha kolay etkilenmelerini ve her ülke için dış müdahalelerin daha kolay olduğu anlamına gelmektedir (Tümer, 2007). Aynı zamanda ekonomik anlamda güçlü devletler; küreselleşmenin tüm özelliklerini avantaja çevirme potansiyeline sahip olmakta, ekonomik güç ile tüm dünyayla daha fazla ve daha kolay iletişime geçerek dünya pazarlarına daha rahat hakim olabilmeye fırsatı bulmaktadırlar. Bu gibi durumlar ekonomik açıdan güçlü devletler için fırsat olurken gelişmekte olan ülkeler için risk anlamına gelmektedir.

Fırsatlar açısından, ülkelerin birbirleriyle daha yoğun ve sıkı ilişkilerinin olması, iletişim teknolojilerinin artması ve ülkelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel hareketliliğinin daha kolay yapılabilmesi örnek gösterilirken bunun yanı sıra ülkelerin tüm dünyayla bütünleşmesi, kültürel etkileşimler ve serbest ticari atılımlar küreselleşme sürecinin olumlu sayılabilecek etkileridir.

Belirleyici yönü iktisadi olmakla birlikte 'küreselleşme' olgusu siyasal, kültürel yönleriyle de gündeme getirilerek (Timur, 1996) özellikle iktisadi anlamdaki

gelişmeleri anlatırken başvurulan temel referans noktalarından biri haline gelmiştir. Yeni yatırım araçlarının yaratılması, bunların etkinliğini arttıran ve yaygınlaştıran bir haberleşme ve bilgi işlem teknolojisinin hızla gelişmesi, sermayenin dolaşımının serbestleşmesini ifade etmek için küreselleşmenin tanımından yararlanılmaktadır.

Küreselleşme ile ilgili bütüncül bir tanıma ulaşma denemesinde bulunulursa geniş anlamda küreselleşme; dünyada mevcut uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel katmanlara ait siyasi, ekonomik, sosyal, ekolojik, kültürel ve hatta coğrafik sistemlerin, birbirlerinden farkındalıklarının gün geçtikçe artmasıyla, geçişkenliklerinin ve birbirlerini etkileme güçlerinin de arttığı ve dünya çapında bir farkındalık ve küreye ait olumlu veya olumsuz gelişmelere bilinçli veya tepkisel cevap verme kültürünün oluştuğu, gelişen bir süreçtir.

Waters'a göre küreselleşme semboller düzeyinde gerçekleşmektedir ve kültürel bir organizasyondur. Kültürel alan, olaylar, inançlar, anlamlar ve değerleri temsil eden küreselleşme sürecinde bakılması gereken, üç alanın (ekonomik-siyasal-kültürel) mekanla kurdukları ilişkidir. Waters'ın kültürel küreselliğinin ortamını, iletişim teknolojilerindeki gelişme hazırlamaktadır (Arslanoğlu, 1998, 159)

Küreselleşme süreciyle ekonomik yapıdaki değişiklikler, hizmetler sektörünün önem kazanmasına neden olmuş ve bu sektörde yaşanan değişimle, sadece ekonomik ve sosyal alanı değil, kent mekânını da etkileyerek kentlerin küresel ölçekte önem kazanmasına ve küresel kentlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur

Türkiye açısından küreselleşme sürecine bakıldığında; Türkiye'nin, yeni liberal dönüşüm sürecine hızlı bir biçimde eklenerek, 24 Ocak 1980'de alınan kararlarla benimsenen yeni liberalizm anlayışı ve 12 Eylül 1980 darbesi ile fiilen bu liberal anlayışın ülke yaşamına geçirilmesiyle, gerek üretim sürecinin esnekleşmesi, gerekse sosyal devletin tasfiyesi, kapitalist sistemle eşzamanlı olarak uygulamaya konulmasıyla küresel ekonomiye geçiş sürecini oluşturmuştur.

Küresel ekonomiye eklenme sürecinde ekonomik dengelerin değişimine bağlı olarak 1980'li yıllarla birlikte kırdan kente yönelen hızlı göç dalgası ile artan işgücü arzı, diğer taraftan, sanayi sektörünün küçülmesiyle işgücü talebinin azalması ve esnek çalışma biçimleri, kentlerde güvencesiz çalışmanın yaygınlaşmasına yol açarak kentlerde yoksulluk, yolsuzluk ve sağlıksız, düzensiz bir yaşamı beraberinde getirmiştir. Bu dönemin en önemli özelliği, emek-sermaye ilişkilerinin düzenleyicisi olarak ulus-devletin ve kapitalizmin kurumsal çerçevesini oluşturan devletlerarası sistemin geriletilmesidir. Ulus-devletler sermayenin yeni liberal programı kapsamında yeni bir işlevle yapılanmaktadır

Ekonomik yapıdaki değişiklikler istihdam, sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, konut, çevre gibi alanlardaki korumacılığın kaldırılması, finans ve ticaretin liberalizasyonu, yerelleşme, İstanbul başta olmak üzere kentlerin sermayeye pazarlanması, özelleştirme ve kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesi 1980'li yıllarla gelişen küreselleşme hareketleri ve politikaları olarak gündeme oturmuştur. Bu politikalarla sermaye tekelleri toplumsal yapıların bütün dokularına işlemiş, halk sınıfları ise yaşamlarını doğrudan ilgilendiren kaynak dağılımı ve ekonomi politikaları üzerindeki etkilerini kaybetmişlerdir. Ulus-devlet, kendi halkına da yabancılaşmış, emperyalist güçlerin bir aracı olarak işlev üstlenmiştir. Her şey piyasanın kurallarına teslim edilmiştir.

Kentsel mekanlardaki eğitim, sağlık, ulaşım, altyapı, konut vb. kamu hizmetleri karlılık açısından önemli potansiyele sahip olması ve sermayenin yeni birikim alanları olarak seçilmesiyle ulus-devletin tanımladığı yerel ölçeğin anlamını yitirmesi nedeniyle, yerellere yüklenen görevler yeniden tanımlanmaktadır. Kapitalizmin alt merkezlere olan gereksinimini karşılayacak kentlere, özellikle metropol kentlere yeni işlevler yüklenmektedir. Bu politikalarla yerel yönetimler kamusal işlevlerinden uzaklaştırılmakta ve şirket işleyişine kavuşturulmaktadır. Demokratik katılım ve denetim, açıklık, özgürlük, demokrasi, planlama, çevre, tarih, kültür gibi kavramların içleri bilinçli bir şekilde boşaltılarak, halkın demokratik katılımı ve denetimi değil, kamu yönetim alanında sermayenin serbestçe dolaşımı amaçlanmaktadır.

1. 2. KÜRESEL EKONOMİK SİSTEMİN TEMEL BİRİMLERİ; KENTLER

Küreselleşme süreci ile birlikte kentler dünya ölçeğinde konumlarını ve ekonomilerini belirlemeye çalışmaktadır. Süreç içerisinde ekonomik girdilerin büyük rol oynaması ile kentler iktisadi ve siyasi yaşamda yeni arayışlara girmişlerdir. Küreselleşmenin hem toplumsal, hem ekonomik hem de teknolojik boyutları görsel kültürün yaratılmasını sağlamasıyla, 'Dünya' görsel olarak dev bir devinim alanı olarak özel yaşam mekânlarına girmiştir. Görsel deneyimler günümüzde mekânla kurduğumuz bedensel deneyimin önüne geçmiş ve bu durum yeni zaman ve mekân anlayışımızın belirleyicisi olmuştur. Mekân duygusunun oluşmasına yönelik uzaklık, yakınlık, tanıdıklık gibi kavramlar yok olarak teknolojik zaman ve mekan kavramı duyularla algılanabilir olanın yerini almıştır (Coşut, 2004).

Kentin tanımları çeşitli bakış açılarıyla şekillenmiştir. İdari açıdan kent, belli bir idari birimin sınırları içinde kalıp, bu sınırlar içerisinde çeşitli işlevleri bünyesinde toplayan ve belirli bir idari yapıya sahip olan yerlerdir (Altuğ, 1989, 5).

Kent;

- Toplumun, yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir (KELEŞ, 1980)
- Uygarlığın doğduğu ve beslendiği, her türlü toplumsal bilimsel, siyasal ve ekonomik ilişkilerin sürdürüldüğü; bunların sonucu olarak insanlığın uğraşmak zorunda kaldığı sorunların ortaya çıktığı ve bu sorunlarla başa çıkmak üzere her türlü gelişmenin, yeniliğin üretildiği yerlerdir”.(Duru & Alkan,2002)
- Kent insan aklının en yetkin ürünü, Aydınlanma felsefesinin bir uzantısı ve insanın doğa üzerindeki zaferinin simgesidir. Toplumsal standardizasyon olarak kent; kırdan kente göç edenlerin kırsal geleneklerini arkalarında bırakarak kente özgü değerlere göre yaşamlarını sürdürecekleri, kentleşecekleri mekânlardır (KARAKURT, 2006)

Kentlerin gelişimi yağmaya dayanan yerleşmiş bir topluluktan modern, yayılmış, çok işlevli üretken bir topluma doğru bir yol izlemiştir (Duru & Alkan 2002) Bu bağlamda yaşam karmaşıklığının en aza indirgenerek türlü işlevlerin geliştirilmek üzere yeniliği, verimliliği ve yaratıcılığı özendirerek farklılaşmış düşünceleri ortaya çıkaran mekânlar kentlerdir.

İnsanın oturacağı konutu yapmasından, yiyeceğini üretmesine kadar her şeyde doğaya müdahale söz konusudur. Kentler ise bu müdahalenin en yoğun hissedildiği yerleşmelerdir. 18.yy. ile birlikte kentleşme hareketleri başlamış ve 20. yy.'da modern kentler meydana gelmiştir. Kentler, insanların yaşaması için gerekli olan barınma, çalışma, eğlenme-dinlenme ve ulaşım eylemlerinin gerçekleştirildiği yerleşme dokularıdır.

“Bir yerleşme biriminin kent olabilmesi için, o birimde tarım dışı üretim ağırlık kazanmalı, üretim araçları ve dolayısıyla nüfus bu çevrede yoğunlaşmalı, birörnek olmamalı ve bütünleşme dereceleri yükselmiş olmalıdır.” (Doğan, 1988, 288). Tanımlamada ‘kentlerin birörnek olmaması’ sözü ile kimlik kavramı vurgulanmaktadır.

Kentin genel yapısı, fonksiyonları, arazi kullanımı, sektörel dağılımı fiziksel oluşumunda etkili faktörlerdir. Çeşitli yoğunluktaki dağılım ve düzenlemeler kent formuna bir doku vermektedir (Karaman, 1984).

Kentleşmeyi dar anlamda, kent sayısının ve kent nüfusunun artması olarak tanımlamak mümkündür. Ancak kentleşme yalnız bir nüfus hareketi olarak görülürse eksik kavranmış olur. Çünkü kentleşme bir toplumun ekonomik ve doğal yapısındaki değişimlerden de kaynaklanabilir. Bu nedenle kentleşmeyi tanımlarken, nüfus hareketinin kaynağını oluşturan ekonomik ve toplumsal değişimlere de yer vermek gerekir (Keleş,1984) .

Kentleşme en genel tanımı ile: “Sanayileşme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir” (Erten, 1999, 31).

Sanayi devrimine yol açan teknolojik gelişmeler, yaşanan kentleşme süreci ve göç hareketleri kentlerin boyutlarını değiştirmiş, kentlerin yeniden biçimlendirerek, toplum yapısına uygun formlar kazanmasına neden olmuştur.

Üretim şeklindeki değişimin, yani ekonomik ögenin kentleşme tanımında önemli bir yeri bulunmaktadır. Kentleşmenin tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyine geçiş olarak tanımlanabilmesinin asıl nedeni de budur. Kentleşme bir yandan kent nüfusunun artışını anlatırken, öte yandan kent kültürü olarak nitelendirilen davranış ve tutumların benimsenmesi olarak da görülmektedir.

Kentleşme; demografik, ekonomik, sosyal ve kültürel bir yapısal dönüşümü içerir. Bu anlamda, demografik açıdan kentleşme, özellikle kırdan kente göçle beslenen nüfus yoğunluğunun fazla olmasıdır. Ekonomik açıdan kentleşme; iş gücünün tarım sektöründen, sanayi ve hizmetler gibi tarım dışı sektörlerle aktarılmasıdır (Sezal, 1992, 22). Sosyal ve kültürel açıdan kentleşme ise, sosyal örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi sürecidir (Keleş, 1970).

Keleş kentleşmeyi “Kentleşme; sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü, uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci.” olarak tanımlamıştır (Keleş, 2004, 22). Küresel sistemde uluslararası mal, hizmet ve sermaye hareketliliğinde kontrol merkezlerini barındıran, uluslararası sermayenin dünya çapında dolaşımına yön veren gelişmeler ile kentler arasındaki rekabet hızlanmış ve kentlere yeni ekonomik, politik ve kültürel roller yüklenmiştir (Işık, 1999). Küresel sermayenin ve üretimin yeniden örgütlenmesine neden olan

küreselleşme ve teknolojik gelişmeler küresel kentlerin ortaya çıkmasında etkili olarak kentler arası rekabet ortamına neden olmuş ve bu bağlamda kentler arası yarışmacılık artmıştır.

1. 3. KÜRESEL KENT BAĞLAMINDA YARIŞMACILIK VE KENTLERİN PAZARLANMASI

1980'lerden itibaren yeni-liberal politikalar, yeni iletişim ve enformasyon teknolojilerinin sınır tanımazlığının iletişim alanındaki eleştirel yaklaşımlarca genellikle 'küreselleşmeyi' olumsuz olarak değerlendiren bir şekilde, sermayenin küresel düzeyde yeniden yapılanması, iletişim ve enformasyon sektörünün birleşmelere sahne olması, yoğunlaşması gibi konular çerçevesinde olmuştur.

Küreselleşme süreci etkilerinin yoğun olarak hissedildiği 20. yüzyılda Küreselleşme süreci; kentlerin, küresel makroformda ve ulusal devlet içindeki konumlarında ve rollerinde değişiklikler yaratmıştır. Belirli bir ulus devletin içinde yer alan ve söz konusu ulus devletin parçası olan kent tanımlamaları yerine tüm küre üzerinde nüfuz alanı oluşturabilen, bunun için de küre üzerindeki diğer kentlerle yarışan ve bu süreci hem etkileyen hem de ondan etkilenen kent tanımı ağırlık kazanmıştır. Bu olgu ise günümüzde 'küresel kent' kavramıyla ele alınmaktadır.

1.3.1. Küresel Kent Kavramı

İlerleyen teknoloji, gelişen ekonomik pazarlar, iletişimin hızlanması kentleri güçlendirerek önemini arttırmış ve bu bağlamda artık kentler tekil olarak ekonomik sistemini kurabilen, diğer kentler ve bölgelerle ilişkiler kurabilen sistemlere dönüşmüşlerdir. Küreselleşme sürecinde kentler, küresel pazarların, yeni gelişmiş bilgi teknolojilerinin ve denetim işlevlerinin yoğunlaştığı stratejik mekanlar haline gelerek bu duruma sahip olan, ayrıcalıklı bazı kentler diğer kentlere göre daha önemli hale gelmiştir. Küreselleşme süreci ile birlikte kentlerin dünya haritasındaki konumlarını belirleyen ilişkiler hızla değişmiştir. Bilgiye ve teknolojik gelişmelere, serbest ticari pazara hızlı ve kolay ulaşabilen ve bunu doğru şekilde kullanabilen bazı kentler yükselirken bazıları da hızlı bir düşüş sürecine girmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin kentleri bu süreçte olumsuz etkilenmiş, bunun yanı sıra kültürel aktivitelerde gelişme, yerele ait yeni kültürlerin belirmesi diğer bir değişim olarak süreç içerisinde ortaya çıkmıştır. Diğer yandan küreselleşme, kentler arası rekabeti hızlandırarak kentlere yarışabilirlik özelliği kazandırmış ve kentler yepyeni ekonomik, politik ve kültürel roller yüklenmek zorunda kalmışlardır (Işık, 1999: 166).

1980'lerden sonra kentlerde yaşanan mekansal ve toplumsal dönüşümleri, ülkelerin kendi iç dinamikleriyle açıklamaya çalışmak süreci ifade edememiş ve kentlerle küresel güçler arasındaki ilişkileri anlatmak üzere , “dünya kenti” ya da “küresel kent” kavramları ortaya atılmıştır (Sassen, 1996, 26). Küresel kent söylemi, daha kapsamlı bir biçimde kürselleşme söylemi içinde ortaya çıkmıştır. Söylemin akademik çerçevesi Freidmann ve Wolff tarafından ortaya atılmış ve daha sonra Sassen ve bir dizi diğer akademisyen tarafından geliştirilen “dünya kenti” hipotezi etrafında açıklanmıştır. Dünya kenti söylemi, özetle küresel kentlerin ortaya çıkışını yeni bir küresel ekonominin ortaya çıkmasıyla açıklamaktadır (Öktem, 2006, 54).

Küresel şehirler, finansal ekonomi kadar kültürel ekonomi tarafından da tanımlanmaktadır. Bunların yanı sıra, önemli ve büyük olaylar ve dünyaca tanınmış sanatçıların bir kenti ziyaretleri, Olimpik Oyunlar, önemli spor faaliyetleri, müzik ve sanat festivalleri vs küresel kent tanımına giren kentlerdeki bazı önemli sosyal faaliyetler olarak öne çıkmaktadır. Bunların yanı sıra;

Küresel kentler;

- Dünya ekonomisi ve gelişmiş iletişim faaliyetleri organizasyonlarına hâkim noktalarda yerleşik olmak,
- Önemli finans merkezleri ve özelleşmiş üretici servis şirketlerine sahip olmak,
- Güç alanlarının koordinasyon merkezlerinde, endüstrileşme ve üretim formlarının yenilikçi alanlarında yer almak,
- Ürünler için market ve yeniliklerin üreticisi olmak, istemekte ve bunun için mücadele etmektedirler.

Küresel kent bağlamında, Saskia Sassen'in 1980'lerde New York, 1990'larda Londra için anlattığı mekânsal dönüşümü, kendi kentlerinde gerçekleştirmek isteyen yönetimler söz konusu olunca dünya haritasında yer edinme, küresel dünya ile bütünleşme tutkusu, büyük olaylara ev sahipliği yapmak üzerinden ülkelerden bağımsız olarak kentler yeni arayışlara yönelmişlerdir. Bu kapsamda, uluslararası festivaller, fuarlar, kültür başkenti projeleri, olimpiyatlar, Formula 1, UEFA ya da Dünya Kupası gibi önemli olayları kente getirerek sanatçılar, politikacılar, ünlüler ve süper zenginleri ağırlayabilecek olaylara ev sahipliği yapacak küresel mekânları yaratmak, yerel ve merkezi yöneticilerin, şirketlerin, yatırımcıların gündeminde yer alan önemli bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Bir yandan büyük çaplı spor ve/veya kültür etkinlikleri aracılığıyla pazar ekonomisindeki yerini pekiştirme; öte yandan bu

ekonomik ve kültürel politikaları mekânsallaştırarak, Fransızların grands projets şeklinde ifade ettiği simgesel, büyük ölçekli ve hırslı projeleri yaratmak, küresel dünya haritasında yeniden konumlandırma anlamına gelmekte ve dünya genelinde büyük isim yapmış mimarlar tarafından yapılan simgesel kamusal bina/müzeler aracılığıyla tanınma ve turist getirme sürecinde kentler yerlerini sağlamlaştırmaya çalışmaktadırlar.

Küreselleşme ile ulus devletlerin modern dönemlere ait anlamları zayıflarken, ulus devletler fonksiyonlarını yitirmeye başlamış, kentlerin gelişimi üzerinde etkili güce sahip olan ulus devlet, artık bazı ekonomik konularda karar verici özelliğini yitirmiş ve ulus devletleri ilgilendiren dünya ekonomisine yönelik mevcut düzenlemelerin geçerlilikleri de sınırlı hale gelmiştir. Bu nedenle ulus devletin meşrutiyeti sorgulanırken, ekonomik açıdan ana birim olarak yerel birimler, kentler ve bölgeler önem kazanmaya başlamıştır (Eraydın, 2001,368). Yeni şekillenmeye başlayan sistem içinde ekonominin motoru olarak, kentler ve güçlü potansiyellere sahip bölgeler ön plana çıkmaya başlamış ve yeniden yapılanma süreci kentin anlamını ve algılanış şeklini değişikliğe uğratmıştır. Artık belirli bir ulus devlet içinde yer alan ve ulus devletin bir parçası olan kent tanımlamaları yerine, tüm küre üzerinde nüfuz alanı oluşturabilen ve bunun için küre üzerindeki diğer kentlerle sürekli bir yarış içinde olan ve bu süreci hem etkileyen hem de ondan etkilenen kent tanımları ağırlık kazanmıştır. Kentler bu yarışta yer alarak, küresel sermayeyi çekebilmek için gerekli alt yapıyı oluşturmanın yanında yerel özelliklerini ve değerlerini ön plana çıkarma ve farklılıklarını gösterme kaygısı taşır hale gelmiştir. Bu da beraberinde küreselleşmenin diğer bir yüzü olan yerel kimliklerin tanınması ve kabul edilmesini içeren yerelleşme süreçlerinin önemini ortaya çıkarmıştır.

Küresel kent kavramı ilk defa detaylı olarak dünya sistemi analizi çerçevesinde ele alınmıştır. Bu analizde belirleyici olan değişken, sermaye ve pazarın dünya ölçeğinde artan belirleyiciliğine bağlı olarak kentsel formların etkilenmesi ve kentler arasında hiyerarşik bir ilişki kurmasıdır. John Friedman' a göre; kentin dünya ekonomisine eklemlenme biçimi ve bu süreçteki mekânsal fonksiyonlar, kentte oluşan yapısal değişiklikleri etkilemektedir. Kentte meydana gelen söz konusu yapısal değişiklikler de küre üzerindeki kentler arasında hiyerarşik ilişkilerin oluşmasına neden olmaktadır

Kentsel hiyerarşi sisteminde yer alan kentlerin sayısı oldukça azdır. Bu kentlerin küresel kent veya dünya kenti seçilmelerini sağlayıcı temel kriterler şunlardır;

- Sermayenin ve üretimin kontrol edildiği merkezler olmaları,

- Üretime ilişkin buluş ve teknolojilerin geliştirildiği merkezler olmaları,
- Bilgi akış sisteminde uzmanlaşmış organizasyonel yapıya sahip merkezler olmaları,
- İmalat sektörünün önemli bir kısmının desantralize edildiği, onun yerini dünya ölçeğinde iş yapan firmaların, dünya ekonomisine etki eden borsaların, haberleşme, emlak, pazarlama ve sigorta şirketlerinin aldığı merkezler olmaları,
- Finans kurumlarının, uluslararası organizasyonların, önemli üretim faaliyetlerinin ve çok uluslu şirketlerin yönetim birimlerinin yoğunlaştığı merkezler olmaları,
- Ulaşım açısından önemli üstünlüklere sahip merkezler olmaları,
- Bütünsel kapitalist güç ilişkilerinin ve buna bağlı olarak ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerin kontrol edildiği merkezler olmalarıdır.

Üretim süreçlerinin desantralizasyonuna ve üretimin dünya ölçeğinde açılmasına karşılık finans ve yönetim fonksiyonlarının merkezileşmesi dünya kentlerinin merkezileşmesinin ve bağlantı eğilimlerinin yönünü belirlemektedir. Dünya kenti olma yönündeki yoğunlaşmalar, çalışmalar, işlevler, merkezileşme ve bağlantılar kentlerin sosyal ve mekânsal dinamiklerinin ne yönde gelişeceği hakkında ipucu vermektedir. Dünya kentleri, kendilerine özgü olan tarihsel ve toplumsal özellikleri belirleyen dinamiklerin tanımladığı olanaklarla, değişim sürecini tanımlayan dinamik olanaklarının, etkileşim sürecinde öne çıkmıştır. Dünya kentini tanımlayan temel koşullar arasında öncelikle tarihsel birikim önem taşır. Tarihsel birikim, kent alt yapısının, teknolojik donanımının, sermaye birikim sürecinin, kentin sahip olduğu emek biçiminin gelişmesi anlamında kullanılmaktadır. Günümüzde bu özelliklere sahip kentler arasında ilk sırada, New York, Londra ve Tokyo gelmektedir. Frankfurt, Zürich, Amsterdam, Chicago, Los Angeles, Sydney, Hong Kong gibi kentler ise bir alt kademe yer alan stratejik kentler (veya uluslararası kentler) olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 1. 3. Küresel Kentlerin karşılaştırılması¹

Kentler	Kilit Özelliği
Londra	Avrupa'nın bütünleşmesinde çok önemli bir yeri vardır.
New York	<ul style="list-style-type: none"> • Dünyanın Finans, Bilgi Teknolojileri, Medya lider mekânlarından birisi olması, • Popüler kültürün en büyük merkezi olması, • 150'nin üzerindeki kolej ve üniversitesi ile sunduğu nitelikli ve çok çeşitli eğitim olanakları, • Araştırma ve akademik çalışma konusunda, dünyanın liderlerinden birisi olması, • Birleşmiş Milletler gibi bir örgüte ev sahipliği etmesi,
Paris	hem nüfusu, hem de sağladığı iş gücü ile Fransa'nın en önemli çekim noktası dünyanın en canlı metropollerinden birisi
Tokyo	yoğun nüfus yapısı ve politik-ekonomik kimlik
Sidney	endüstri, turizm, imalat ve uluslar arası ticaret hizmetleri üzerine odaklanmış farklı ekonomisiyle, dinamik bir kültürel merkez
Toronto	Kanada'nın en büyük metropoliten alanına sahiptir ve ülkenin mali merkezidir ayrıca "bilgi ekonomisinin merkezi" olmasıyla öncü

Londra'da sürdürülebilir ekonomi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, atık dönüştürme ve geri kazanımla ilgili yeni iş imkânları araştırma, çevre dostu teknolojilerin kullanıldığı yeni iş alanlarını destekleme stratejileri geliştirilmiştir. Londra'yı insanların ve iş dünyasının mekânı haline getirmek, bütünleştirilmiş iç yatırımları desteklemek, iş

¹ Çalışma kapsamında elde edilen verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

imkânını arttıran stratejiler geliştirmek, ekonomik çeşitlilikte geniş bir yelpazeyi desteklemek, ekonomik gelişim için yeni yatırım ve arazi kullanım fırsatları yaratmak, özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmeler arasında rekabeti, yaratıcılığı ve yatırımları desteklemek, iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanımında Londra'yı dünyanın lideri konumuna taşımak, sosyal ekonominin gelişimini desteklemek ve hızlandırmak; Londra'nın ele aldığı öncelikli konular arasındadır.

New York kenti vizyonu, neredeyse tamamen ekonomik güce dayanmakta olup, gelecek için hazırlanan tüm projeler de bu ekonomik gücün devamlılığını ve artmasını sağlamak temeline dayandırılmaktadır. New York, dünyanın Finans, Bilgi Teknolojileri, Medya lider mekânlarından birisi, popüler kültürün en büyük merkezi, büyük kapasiteler ile sunduğu eğitim olanakları ile eğitim merkezi, dünyanın araştırma ve akademik çalışma liderlerinden biri ve Birleşmiş Milletlerin ev sahibidir. Görüldüğü gibi New York, uzun vadede Global piyasadaki payını ve gelişimini sürdürülebilir kılacak birçok potansiyele sahiptir.

Tokyo, ekonomisi 8.000.000 çalışanı ile yüksek bir iş gücü potansiyeline sahiptir. Servis, toptan satış, finans ve sigorta şirketleri ekonomik yapıyı oluşturmaktadır. Özellikle uluslar arası firmaların ofislerini içinde barındıran Tokyo, sahip olduğu ekonomik potansiyelle ön plana çıkmaktadır. Tokyo Merkezi İş Alanı özellikle servis sektörünün yoğun olarak yerleştiği bir bölgedir.

Sidney, New South Wales ve geniş Asya-Pasifik bölgesi için bir finans ve ticaret merkezidir. Perakende ve toptan ticaret, sağlık, kentin çektiği endüstri ve mali hizmetler gibi hizmet aktiviteleri; Sidney'in başarılı ve profesyonel düzeydeki ekonomisinin üstün ve önemli yanlarından.

Toronto'nun ekonomisi; bankaları, stok pazarları, sigorta, reklâmcılık, pazarlama, muhasebe şirketleri ve hukuk firmalarını içeren mali ve ticari hizmetlerinin; en büyük sektör haline gelmesiyle, geçmiş 20 yıl içerisinde değişim yaşamıştır. Toronto, kıtada; New York Kenti, Chicago ve Illinois 'in arkasından gelerek üçüncü sırada yer almakta ve birçok sayıda başlıca şirketlerin ofislerinin idari merkezlerine ev sahipliği yapmaktadır. İmalat işleri Toronto ekonomisinde anahtar rol oynamakta ve Toronto'nun ekonomisi bilgi ekonomisine başarılı bir geçiş yapmaktadır.

Paris ortaçağdan bu yana ülkenin en önemli şehirlerinden biri olmuştur. Ancak asıl gelişimi 19. Yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. Ulusal bankaların ve ortaklık merkezlerinin %65'i Paris'te yer almaktadır. Paris'teki endüstrinin çoğu beceriye dayanan ve sıklıkla ailelerin kurduğu küçük ölçekli el sanatları şeklindedir. Bu endüstrilerin çoğu; parfüm, eldiven, kürk, mücevher, oyuncak, giysi, ağaç objeler ve

diğer değeri yüksek lüks eşyalar üretmektedir. Daha ağır endüstriler banliyölerde yer almaktadır. Bunlar; otomobil, makine parçaları, demiryolu araçları, elektrik ve elektronik meta üretimleri, kimyasal maddeler ve işlenmiş gıda gibi üretimleri kapsamaktadır. Yapı ve inşaat malzemeleri üretimi de önemlidir. Turizm, en büyük gelir kaynağıdır ve bu paralelde turistik aktivitelerin Avrupa liderlerinden birisidir.

Fuat Ercan, küre üzerindeki birçok kentin dünya kenti olarak kabul edilemeyeceğini, New York, Londra ve Tokyo dışındaki birçok önemli kentin uluslararası özellik kazandığını vurgulamaktadır. Dünya kenti ve uluslararası kent ayrımını ise, gücün üretildiği yer ve gücün içinden geçtiği yerler olarak ifade etmiştir (Ercan, 1996, 67). Dünya kentlerinin başında gelen New York, Londra ve Tokyo şu 4 temel özelliğe sahiptir:

- Bu kentler küresel ekonomi için 'komuta yerleri' yönlendirme ve politika oluşturma merkezleri olarak gelişmişlerdir.
- Bu tür kentler mali ve uzmanlaşmış hizmet firmaları için kilit yerlerdir, bunlar ekonomik gelişmeyi etkilemede imalattan daha önemli hale gelmişlerdir.
- Bu kentler yeni gelişen sanayi birimlerinin üretim ve yenilik bölgeleridirler.
- Bu kentler mali ve hizmet sektörlerinin 'ürünlerinin' alındığı, satıldığı veya başka bir şekilde elden çıkarıldığı pazarlardır.

Ülkelerin küresel mali sisteme entegre olma ve küreselleşmenin gereklerini yerine getirme konusundaki başarıları, ulusal ve uluslararası kurumlar arasında gerçekleşecek yakın işbirliğine bağlı olmaktadır. Günümüz dünyasında küreselleşmeden henüz yararlanamayan ülkeler mevcut olup bu ülkeler için, küresel ekonomiye giden yolda birçok engel bulunmaktadır. Bütün bu engeller de küreselleşmenin nimetlerinden yararlanamayan ülkelerin Küresel Dünya Ekonomisi pastasından pay almak için acele etmeleri ve doğru adımlarla ilerlemeleri gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Küresel kentler, kentleri birbirine bağlayan şirketlerin oluşturduğu bir network ağı aracılığıyla, faaliyetlerini sürdüren ileri üretim hizmetleri sunan küresel firmalara ev sahipliği yapmaktadırlar. Küresel düzeyde sunulan hizmetler arasında hukuk, reklam ve finanssal hizmetler bulunmaktadır. Küresel ölçekte müşterisi bulunan değişik sektörlerdeki firmaların varlığı, Dünya genelindeki önemli kentlerde konumlanan ve birbirleriyle bir network ağı ile bağlı olan büroların varlığını gerektirmektedir (Brown, Catalano & Taylor, 2002). Küresel kentlerde önemli olan malların üretimi değil,

dünya üzerinde yayılmış ofisleri ve üretim birimlerini idare etmeleri için gerekli uzmanlaşmış hizmetlerin, mali yeniliklerin ve pazarın üretimidir.

Giderek küreselleşen dünya ekonomisinde mali istikrar, ancak uluslararası standartların yerine getirilmesi ve piyasaların rekabetçi, profesyonel ve şeffaf bir şekilde işlemesiyle sağlanabilmektedir. Ülkeler temel olarak çözümlerini mali sektöre getirdiği düzenlemelerde aramalıdır. Bu düzenlemelerin uygulamada boşluklar yaratmayacak ve aşırı risk almayı engelleyecek şekilde yapılması gerekmektedir.

Ülkeler ve kentler;

- Küreselleşmenin ekonomiler ve özellikle finansal sistemler için ne anlama geldiğini,
- Kamu ve düzenleyici ve denetleyici otoriteler olarak, küreselleşmenin getireceği sorunlarla nasıl baş edeceklerini, çok iyi ortaya koymaları halinde, küreselleşmenin getireceği zorluklarla başa çıkabilirler.
- Küreselleşmenin yararlarını, risklerini bu şekilde özetleyerek sağlıklı bir küresel mali ortam oluşturmak için fırsatları iyi değerlendirme yollarını ve ülkelerin önlerinde çok büyük zorluklar olmakla birlikte, bu zorlukların üstesinden gelme yolları da çok açık aktarmaya çalışılmıştır.

Küresel kent araştırmalarının önemli bir unsuru küresel ve küreselleşen kentlerin stratejilerindeki düzensizliğin tanımlanmasıdır. Küresel şehirler işaretler ve semboller, reklâmlar ve olayların sunumu ile simgelenmektedir. Dikkati çeken bir başka konu, şehir reklâmlarının; ekonomik avantajların ve yaşam unsurlarının kalitesi konusundaki vurgulamalarıdır. Daha çok ilgilenilmesi gereken konu, küresel kentin statüsü için yaşamsal önemi olan sanat galerileri, müzik platformu, etnik restoranlar ve festivaller gibi kültürel topluluklardır. Küresel şehirler, finansal ekonomi kadar kültürel ekonomi tarafından da tanımlanırlar. Bunların yanı sıra, mega olaylar ve tanınmış sanatçılar, Olimpik Oyunlar, Dünya Futbol Kupası, müzik ve sanat festivallerini kapsayan “kentsel mükemmeller” küresel kenti tanımlayan özellikler olmuştur.

Kent formunda değişiklikler yaratan dönüşümlerin yoğun olarak yaşandığı günümüz toplumlarında, küresel etkiler ve sonuçlar tüm mekân ve zamanlarda kendiliğinden gerçekleşen doğal bir süreç olarak değerlendirilmemektedir. Bu kapsamda, ulus devletlerin görece olarak önemlerini yitirdikleri ve buna paralel olarak kentlerin ve bölgelerin ön plana çıktığı şeklindeki bir düşünce tüm mekânlarda ve zamanlarda geçerli değildir. Bu süreçte yer alabilmek için kentlerin ve bölgelerin çeşitli

girişimlerde bulunmaları gereklidir. Çünkü küreselleşme sürecinde sadece bazı kentler ön plana çıkarak cazibe noktası olurken bazıları ise önemsizleşmekte, terk edilerek yoksulluğa mahkûm edilmektedir. Bu süreç; ulus-devlet sınırlarının yok olması nedeniyle bazı kentlerin konumlarının değişmesine ve bu nedenle görece önemlerini kaybederek çöküş göstermelerine, kendilerini yenileyemeyen eski sanayi kentlerinin ve hızlı ulaşım ve iletişim altyapısına ayak uyduramayan merkezlerin ise yeni koşullara uyum sağlayamamasına neden olmuştur.

Tüm bu etkiler ve süreç sonuçları, kendisini yenileyemeyen eski sanayi kentlerinin küresel ilişkiler ağı dışında kalmasına neden olmuştur ve dolayısıyla bu ilişkiler ağının ortaya çıkardığı refahtan pay alamaması sonucunu doğurmuştur. Bu noktada “yarışan kent” ler ön plana çıkmaktadır.

1. 3. 2. Kentler Arası Yarışabilirlik

Kentler ekonomik, sosyal ve çevresel potansiyellerini geliştirmek ve gelişmelerinin sürdürülebilirliğini sağlamak, aynı zamanda da yaşanan bu süreçten dışlanmamak amacıyla rekabet ortamı içerisinde diğer kentlerin önüne geçmeyi hedefleyerek, ekonomik-sosyal-çevresel özellikleri, potansiyelleri doğrultusunda yarışa girmişlerdir.

Yarışma ortamında rekabet gücü; kentlerde yer alan firmalar ve bireylerle gerçekleşir. Bu nedenle kentleri oluşturan birimlerin ortak bir strateji ve sinerji yaratabilecekleri ortamı oluşturmak için kentlerde düzenleme mekanizmalarına gereksinim bulunmaktadır (Eraydın, 2001, 371). Söz konusu mekanizmaların oluşturulması bile her zaman için yeterli olmamakta, dünyanın tüm bölgelerinde küresel sermayeyi kendisine çekebilecek maddi koşullara sahip sayısız kentlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ancak hangi kentin başarılı olacağı; yarışan kentlerde yaşayan yöneticilerin, sermaye sahiplerinin, sivil toplum kuruluşlarının, halkın ve nihayetinde merkezi devletin sergileyeceği işbirliğine, aktörler arasında gerçekleşen işbirliklerine bağlıdır.

Finansın, üretimin ve imajların dünya ölçeğinde üretilip tüketildiği değişim süreci beraberinde bu süreçlerin kontrol edildiği sınırlı sayıdaki mekânları ortaya çıkarmıştır. Dünya kentlerinin dünya ölçeğinde gücün ve kontrolün merkezileştiği mekânlar olmalarının temelinde bu kentlerin tarihsel ve toplumsal koşulları yatmaktadır. Bu koşullar içinde en belirleyici değişken, büyük boyutlara ulaşan sermaye birikimidir. Başka bir açıdan bakıldığında dünya kentlerinde kontrolün yoğunlaşması aynı zamanda meta, para ve imgesel biçimlerinin, mülkiyet haklarının, belirli kentlerde yoğunlaşması anlamına gelmektedir. Diğer yandan dünya kentleri, kültürel malların ve sembolik hiyerarşinin dünya ölçeğinde üretilindiği mekânlardır.

Kentsel hiyerarşi sisteminin en üst noktalarında yer alan, küre üzerinde en geniş düzlemde etkili olan kentler “dünya kenti” olarak adlandırılmaktadır. Dünya kenti kavramı son zamanlarda önem kazansa da, 1970’lerde kapitalizmin ulaştığı aşamada somut bir gerçeklik olarak açığa çıkmıştır.

Kentin kendi dışında gelişen koşullara uyması, rekabetçi olması, yerel pazarlarını büyütmesi, altyapı ve yerleşim alanlarını düzenlemesi, çalışmak ve yaşamak için çekici bir yer haline gelmesi gerektiği hemen hemen herkes tarafından kabul edilen bir görüştür (Yardımcı, 2005).

Günümüzde kentler arası rekabet, önceki dönemlere oranla gerek tüm dünya geneline yayılmış olmasıyla gerekse de gerçekleştirilen büyük altyapı çalışmaları bakımından farklılık göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında tüm bu farklılıklar, doğrudan küreselleşme sürecinin yarattığı bir değişimdir. Ulus-devletler eski güçlerini kaybettiklerinden, ülkeler kentler aracılığıyla rekabet etmeye başlamışlardır. Landry’e göre rekabetin yoğunlaşmasıyla kentlerin kendileri için keskin bir odak yaratmaları güçleşmektedir (Landry, 2006). Bu noktada Bianchini ve Parkinson’un belirttiği gibi, kentsel yaşam kalitesinin esas ögesi olarak kültür, kentler arasındaki artan rekabet bağlamında stratejik hedeflerin merkezine oturmaktadır (Bianchini&Parkinson, 1993).

Yeni ekonomik dünya düzeninde kentlerin sanayi üzerinden küresel sisteme eklemlenme çabaları sonuç vermediğinden kent bütçesine girdi sağlayan yeni stratejiler belirlenmeye başlanmıştır. Bu anlamda Kültür, kenti satmanın araçlarından biri, ‘markalı bir ürünün markası’ olarak kent bütçesine küresel sermayede kendine yer bulmuştur (Zukin,1999).

1. 4. BÖLÜM SONUCU

Son zamanlarda ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı bir değişim ve dönüşümün yaşanmasının nedenleri küreselleşme olgusuna bağlanmaktadır. Küreselleşmenin ekonomik anlamdaki etkilerinin yanı sıra sosyal ve kültürel anlamdaki etkilerinin de farkına varılmasıyla esas olarak küreselleşmenin ilişkiler üzerinden tanımlanmasına gerek duyulmaktadır.

Ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal ilişkiler küreselleşmeye birlikte değişse de sadece bu değişimi açıklamak yeterli olmamaktadır. Bu değişimle birlikte ülkeler arası sınırları aşan ekonomik, toplumsal ve siyasi bağlarla dünya genelindeki toplumlar arasında da giderek artan karşılıklı bağlar ortaya çıkarmıştır.

Küreselleşme hakkında oldukça farklı görüşler bulunmakta olup bu görüşlerden biri küreselleşmenin önüne geçilemez bir süreç olduğu ve olumlu olarak dünya genelinde etkileri olacağı yönündeyken bu görüşün tam tersi olarak küreselleşmenin dünya üzerinde oldukça büyük derecede kötü etkileri olduğudur. Farklı taraflarca farklı ölçütlerde tartışılan küreselleşme sürecinin sanayi çağından bilgi çağına geçiş süreci olduğu konusunda ortak bir görüş bulunmaktadır.

Küreselleşmenin ekonomik yapıda yarattığı değişikliklerle kentlerdeki hizmet sektörünün önem kazanmasına bağlı olarak kent mekânının etkilenmesi, kentlerin küresel sistemde önem kazanması ve bu bağlamda da küresel kent kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Küresel kentler; uluslararası mal, hizmet ve sermaye hareketliliğinde kontrolü elinde tutarak bir merkez konumunda olan, sermayenin küresel ölçekte dolaşımına yön veren birimler olarak oldukça büyük önem kazanmışlardır. Küreselleşme süreci etkilerinin yoğun olarak hissedildiği 20. yüzyılda kentlerin, küresel ölçekte ve buldukları ülke içindeki konumlarını değiştirmektedir. Bu açıdan da belirli bir ulus devletin içinde yer alan ve söz konusu ulus devletin parçası olan kent tanımlamaları yerine tüm küre üzerinde nüfuz alanı oluşturabilen, bunun için de küre üzerindeki diğer kentlerle yarışan ve bu süreci hem etkileyen hem de ondan etkilenen kent tanımı ağırlık kazanarak 'küresel kent' kavramı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda da artan rekabet ortamıyla kentler; yeni ekonomik, politik ve kültürel alanlarda üstlendikleri rollerle küresel sermayenin yeniden örgütlenmesine neden olmaktadır.

Süreç içinde kentlerin üstlendikleri yeni rollerle bazı kentler öne çıkmaktaysa da bazıları geri planda kalmakta, ulus-devlet sınırlarının yok olması nedeniyle kentlerin konumlarının değişimine bağlı olarak görece önemlerinin de değişmesiyle kendini dünya ölçeğinde iyi bir yere getiren kentlerin yanı sıra kendisini yenileyemeyen kentleri de ortaya çıkararak küresel sistemin nimetlerinden yararlanma noktasında 'yarışan kentler'i ön plana çıkarmıştır.

Yarışmacılık bağlamında dünya genelindeki değişimlere ve gelişmelere bağlı olarak kentlerin kendi dışında gelişen koşullara uyması, rekabetçi olması, yerel pazarlarını büyütmesi, altyapı ve yerleşim alanlarını düzenlemesi, çalışmak ve yaşamak için çekici bir yer haline gelmesi gerektiği göz ardı edilmemesi gereken unsurlardır. Günümüzde kentler arası rekabet, önceki dönemlere oranla gerek tüm dünya geneline yayılmış olmasıyla gerekse de gerçekleştirilen büyük altyapı çalışmaları bakımından farklılık gösterdiğinden tüm bu farklılıklar, doğrudan küreselleşme sürecinin yarattığı bir değişimdir.

Yeni ekonomik dünya düzeninde kentlerin sanayi üzerinden küresel sisteme eklemlenme çabaları sonuçsuz kaldığından yeni bir stratejik uygulama olarak kültür, kenti satmanın araçlarından biri olarak kentsel politikalarda yerini almıştır. Bu kapsamda da kültürün bir endüstri haline getirilmesiyle kültürel aktiviteler öne çıkarak kentler kültür-sanat faaliyetleri üzerinden ekonomik sistemde kendilerine yer edinme çabaları ve yarışabilirliklerini ortaya koymaları ile farklı bir değişim ve dönüşüm sürecine girmişlerdir.

BÖLÜM 2: KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ VE FESTİVALLERİN KENTLERİ DÖNÜŞTÜRME POTANSİYELLERİ

Küreselleşme süreci ile birlikte kentler bir dizi dönüşüm sürecine girmişlerdir. Yaşanan değişim ve dönüşüm ile birlikte birbirine benzeyen, birbirini taklit eden, küresel pazarda satılabilecek değişikliklerini/farklılıklarını ön plana çıkaran ‘yarışan kentler’ ortaya çıkmıştır. Bu noktada küresel sermayeye eklenilebilmenin bir yöntemi olarak kültür, yeni bir boyut kazanarak tanımlanmış, bir endüstri haline gelmiştir. Bu durum küresel pazarda ürün çeşitliliğini azaltırken, kentler dolaylı veya dolaysız bir biçimde geçmişlerini keşfetmeye başlayarak kendine özgü ve yerel olanı kullanma eğilimi içerisine girmişlerdir.

Kentleri küreselleşmenin getirdiği yarışmacı ortamda rekabet içine sokan kriterler kentlerin sahip olduğu sosyo-ekonomik, fiziksel, coğrafi, kültürel ve mekânsal özelliklerinin yanı sıra tarihi süreçten gelen potansiyelleridir. Kültür, tarih ve mekân üçgeni kapsamında, sınırı çizilen ve farklı toplumsal dinamiklerin etkisiyle gelişim gösteren tarihi dokular, geçmişten günümüze küresel düzlemin mekânsal, ekonomik ve siyasal gelişmelerinden etkilenme boyutuna göre ayakta kalmaya çalışmışlardır. Bu noktada kültürel bağlam ile tarihi geçmişin bağdaştırılarak kentlerin okunması çalışma konusuyla ilişkili bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tutum çerçevesinde de küreselleşmenin kentleri etkileme kapasitesi, kültür ve tarih üzerinden ele alınmalıdır.

Küresel kent ya da dünya kenti olma iddiasıyla gündeme oturtulan İstanbul da; bir yandan küresel dünyanın olmazsa olmazlarından olan büyük kentsel projeler üretirken bir yandan da kendini diğer kentlerden ayıran kendi tarihsel kimliğini keşfetmektedir.

Bu bağlamda küresel kent biçiminin yanı sıra “insan”ın gündelik hayatına ve tarihsel gelişimine yönelik, “kültür” ile ilgili kazandığı yeni ekonomik dünya düzeni özellikle son dönemlerde- sergilerin, festivallerin, dünya çapında önemli aktivitelerin ve organizasyonların artışına neden olmuştur.

Bu kapsamda da eski kent merkezleri gündeme getirilerek kentler, geçmişten gelen kültürel birikimleri ile birer endüstri-meta olarak görülmektedir. Bununla beraber endüstri kavramının üretim-tüketim ilişkisine dayanmasından ötürü bugünün koşulları içerisinde, kentlerin kar-zarar, verimlilik, alınma-satılma gibi iktisadi süreçlere sokulması tartışılabilir bir gündem yaratmıştır. Bu açıdan kültür de piyasaya sunulan “imaj”lardan herhangi biri –belki de bugün en önemlilerinden-halini alarak kentler için “yaratıcı endüstriler” ya da “kültür endüstrileri” kapsamında karşımıza çıkmaktadır.

2. 1. KÜRESELLEŞMENİN BİR BOYUTU OLARAK KÜLTÜR

Küreselleşme ile ilişkisi çerçevesinde kültürü küreselleşmenin bir boyutu olarak görmek gerekmektedir. Burada kültürden bahsederken de kültürün bir üretim biçimi olarak, üretilen ve ürüne dönüştürülen bir meta olarak değerlendirmek gerekecektir.

Kültür insanların sembolik temsil pratikleri yoluyla anlam inşa etmeye çalıştıkları bir yaşam düzeni olarak görülebilir (Tomlinson, 2004, 33). İnsanların nasıl üretim yaptığını, yönetim anlayışlarını ve birbirleriyle kurdukları iletişimle yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarını betimlemek kültürün tanımını yapabilmemizi sağlamaktadır.

Kültürün tanımı genel olarak iki kutupta verilmektedir. Bunlardan bir tanesi, artistik ve entelektüel yaklaşımla açıklanan kültür kavramı olmakla beraber, bu dar görüşle birlikte, kültürün sınırları günümüz dünyasında çokça tartışmalara yol açacak niteliktedir (Pontier, Ricci, Bourdon, 1996).

Kültür, insanların devam eden “yaşam-anlatılarına” katkıda bulunan bütün günlük pratiklere işaret etmektedir. Günlük yaşamın içindeki karmaşık bağlantılığın kesiti alındığında, üzerinde durulan konu, küreselleşmenin anlamını oluşturma bağlamında insanların kimlik arayışlarını, mekân ve mekânla ilişki içinde olan benlik deneyimlerini nasıl etkilediğini, yerel yaşam etrafında gelişen ortak anlayışları, değerleri, arzuları, mitleri, umutları ve korkuları ve bunlar üzerindeki etkilerini nasıl değişime uğrattığıdır. Bu açıdan da kültürel boyut, küreselleşmenin, Anthony Giddens’in adlandırdığı üzere, “dışardalığın”dan “içerdeliği”ne kadar uzanmaktadır: çok geniş çaplı sistematik dönüşümlerle, en yerel ve mahrem gündelik deneyim “dünyalarımız”daki dönüşümler arasındaki bağıdır (Giddens 1994, Aktaran: Tomlinson, 2004, 36).

2.1.1. Kültürün Tanımı

Latince 'Cultura'dan gelen ve sürmek, ekip/biçmek ve bakmak anlamlarına gelen 'colere'den türetilen kültür sözcüğü,17. yüzyılda, ilk olarak ünlü Fransız düşünür Voltaire tarafından "İnsan zekâsının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi ve yüceltilmesi" olarak tanımlanmış daha sonra Almanca başta olmak üzere çeşitli dillere geçen sözcük/kavram, sosyal antropolojik keşiflerle uygarlık ve kültürel evrim karşılığında kullanılmıştır (Çaykara,2006).

Kültür, "millet" kavramını oluşturan en önemli unsurdur. Geniş tanımıyla kültür; bilgiyi, kabiliyet ve alışkanlıkları kapsayan, atalarından kendilerine miras bırakılan maddi-manevi değerler bütünüdür (Kafesoğlu, 1992, Aktaran: Mahiroğulları, ibf.kou.edu.tr).

Kültür; sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, tarih, sosyoloji ve etnoloji gibi sosyal bilimlerin ortak olarak ele aldıkları bir konudur. Tüm bu bilimlerin her biri kültürü, kendilerini ilgilendiren yönleriyle ele almaktadır. Kültür, ilk olarak Amerikan sosyologları tarafından benimsenmesine karşılık, Avrupa'da kavramın benimsenmesi uzun bir zaman almıştır. Fransa'da sosyoloji, Durkheim'in kullandığı terminolojiye sadıktır. Sosyolojinin kurucuları (Comte, Durkheim, Marx, Weber, Tönnies) bu kelimeyi kullanmamışlardır. Ayrıca iki dünya savaşı arasında sosyoloji Fransa'da sönükleşmiştir. Kültür kavramı da işte bu sıralarda ortaya çıkmıştır. Onun için kültür; Fransa'da sosyoloji ve antropoloji lugatlarında yer almaz. Buna karşılık İngilizce lugatların hemen hepsinde kültürün sosyolojik ve antropolojik manası bulunmaktadır (Meriç,1986, Aktaran: Arslanoğlu,www.w3.gazi.edu.tr).

Kültür antropolojide şu temel kavramlar karşılığında kullanılan bir sözcüktür:

- Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır.
- Kültür, belli bir toplumun kendisidir.
- Kültür, bir dizi sosyal sürecin bileşkesidir.
- Kültür, bir insan ve toplum kuramıdır (Güvenç, 1999, 97, Aktaran: Coşut, 2004).

Maurice Duvarger'nin "Politikaya Giriş" adlı kitabında ileri sürdüğü tanımlamayı, Dr. Özer dilimize şöyle aktarmaktadır: " Kültür, belirli bir toplumu nitelendiren niteliklerin, kurumların, yaşayış tarzlarının, alışkanlıkların, kolektif gösterilerin, inanç ve değerlerin tümüdür (Güvenç, 1970, Aktaran: Coşut, 2004).

Kültür ve toplumu birlikte düşünmek gerekmektedir. Kültür; toplumu oluşturan öğelerden biri kısacası toplumu toplum yapan en büyük öğelerden biridir. Yani birisi varsa mutlaka öteki de vardır. Bu ikisini birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü kültür, mutlaka bir nüfusta yaşar, onu yaşatacak bir nüfus yoksa kültür ölüdür ve eğer korunabilirse, belgelerde ve kalıntılarda yaşar. Kültür, bir toplumu diğerinden ayırmaya yarayan, onun özelliğini temsil eden bir işâret konumundadır. Bu yüzden de kültür birliği, ırk birliğinden, hudut birliğinden daha önemli bir özellik taşımaktadır (Topçuoğlu,1975, Aktaran: Arslanoğlu, www.w3.gazi.edu.tr).

Dr. Köknel, kültür yapıcı öge ve etkenlerin tümünü başarılı bir formüle sığdırarak şöyle demektedir: “ Kültür, insanların içinde yaşadıkları toplumların sorunlarını çözmek için birbirine bağlı olarak kullandıkları nesne, araç, kuruluş ve davranışların tümüdür (Güvenç, 1970, Aktaran: Coşut, 2004).

Kültür, kişi veya toplumun gelenek, görenek, beceri ve alışkanlıklarının, düşünce ve değer yargılarının zaman içinde uyumlu bir bütün oluşturduğu yaşam biçimidir. Kültür, toplum olanakları çerçevesinde, duygu ve düşünce dünyaları arasındaki dengeli bir oluşumdur.

Eğer kültür hayatın tam ortasındaysa, çağdaş yaşantının kaynaklarıyla besleniyorsa, bir grupta varlığını ve varlığının olmadığı süreçleri sorgulamak gerekmektedir. Bir milletin insanların geçmişte yaşadığı bir hayat, bir hikâye varsa, oyunlarıyla, sanatıyla, canlılıkları ve cansızlıklarıyla, dünden bugüne işaret eden bir geçmiş varsa, o milletin bir kültürü vardır. Dolayısıyla; kültür şehri, şehir kültürü yaratır. Kent ruh halinin, alışkanlıkların bütünü, törelerin, geleneklerin çeşididir. Fiziksel bir mekanizma veya yapay bir yapı değildir (Parker, 2000, 104).

Kültürün bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin toplamını ifade ettiğini kabul edersek, günümüzde kent kültürü tanımında siyasal, dinsel, sanatsal ve özgürlükleri barındıran, nesnellikten oluşan anlayış biçimlerinin yer aldığından bahsedebiliriz. Bu anlamda kültür, kentlerin yeni gelişim ögesi olarak kullanılmaktadır. Kentlerin gelişiminde kültürün son yıllarda yaygın kullanımı ile tıpkı Endüstri Devrimi gibi kültür alanında gerçekleşmiş olan Kültür Devrimi'nden söz etmek yerinde olacaktır. Bu bağlamda ortaya atılan kültür endüstrileri kavramı ile kültüre kentlerin kalkınmasında önemli görevler yüklenmiştir. Bu kapsamda da ülkelerin ekonomik politikaları içerisinde 'kültür' bilinçli olarak yer almakta olup 'kültür endüstrileri' tanımlamasıyla yeni bir ekonomik alan olarak ortaya çıkmaktadır.

2.1. 2. Kültür Endüstrileri

İktisadi anlamda, Kültür endüstrisinin temelinde kültürün bir sermaye olarak görülmesi 'kültürel sermaye' ile kültür endüstrisinin birlikte ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda; Pierre Nourdieu, Lamont ve Lareau tarafından geliştirilen 'kültürel sermaye' tanımı itibariyle, iktisadi sermayeye paralel olarak kültüre dayalı gücün ve birikim süreçlerinin var olduğunu ve bunların kültürün değerini, kültürün sermaye olabileceğini ve dolaysızca hesaplanabileceğini işaret eder (Niksaroğlu; 2007). Featherston, kültürel sermayeyi 'tikel grupları ya da insan kategorilerini yeni malları uygun bir şekilde anlamlamalarını ve sınıflandırmalarını ve nasıl kullanacaklarını kavramalarını sağlayan beğeni, ayırım yapma yargısı' olarak tanımlar (Featherston, 1996).

Yine Featherstone'a göre kültürel sermaye iktisadi anlamda bir sermaye oluşturmakla birlikte yine de bedelinin olduğu ve bu bedelin ödenebileceği şeklinde iktisadi bir değer kazanabilmektedir. Dolayısıyla kültürel sermaye alternatif bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Politikacıların, kent yöneticilerinin ve özel sektörün kültüre yatırım yapılmasını teşvik etmeleri, bunları destekliyor olmaları ve rekabetin yoğun olduğu koşullar altında kentlerin taşıdığı imajın önemine duyarlı olmalarının nedeninin bu alternatif zenginlikten kaynaklanmaktadır (Featherston, 1996).

Kültürel sermayenin tanımından ve kültürel sermayenin yeni bir kazanç yöntemi olacağından hareket edildiğinde açıklanması gereken bir diğer tanım kültür endüstrileridir. Çeşitli ülkelerdeki kültür endüstrilerinin niceliksel önemini değerlendirmek amacıyla çok farklı tanımlar yapılmıştır. Bu anlamda çok büyük boyutlarda tanımsal problemlerle karşılaşmıştır.

Kültür ekonomisinde ortak bir tanım benimsense de dünya çapında farklı alanlarda ve farklı mesleklerde güncel olarak kullanılmasının yanında tanımsal olarak değişik yorumlamalardan ötürü ortak bir tanımı imkânsız kılmaktadır.

Kavramı ortaya atan Adorno'ya göre kültür endüstrileri geleneksel olarak kültürel sermaye ölçeğinde düşük bir yer tutan kütle kültürü ürettiğini ve bu üretilen değer de mal olarak tanımlandığını belirtmektedir (Adorno,1991). Adorno'ya göre kültür, insanın kendine yaraşır bir toplumda yaşadığı sanısının uyanmasına yardımcı olmakta, insanı rahatlatıp uyuşturmaktadır. Bu da "varoluşun kötü ekonomik belirlenimi"nin sürmesine yardımcı olmaktadır (Adorno, 1998, 166). İşte bu nedenle Adorno, bu kültüre karşı çıkmakta, onu kültür endüstrisi olarak tanımlayarak, bu kefeye koyduğu ürünleri küçümsemektedir.

Adorno, kültür endüstrisinin, kitlelerin kendiliğinden çıkan bir kültür sorunu ya da popüler sanatın çağdaş bir formu olmadığına altını çizerek kültürel varlıkların kar dürtüsüyle üretilen standartlaştırılmış mallara dönüştüğünü vurgulamaktadır (Adorno, 2003). Bu noktada kültürün bir meta olarak görülmesi, kültürün özelliğini ve değerini yitirmesine neden olabilir.

Adorno, politika ve ekonomi aracılığıyla kültürün yönlendirilmesine şiddetle karşı çıkmakta ve 'halka yakın', popülist ve 'halk kültürü' olarak ifade edilen her türlü sanatı küçümsemektedir (Lunn, 1995, 345). Adorno'nun aynı eleştiriyi 'kültür tüketicisi'ne de yönelttiği görülmektedir. Günümüzde de geçerliliğini koruyan bu eleştiriler, 'kültür tüketicisi'nin değerlendirme yönünden yetersizliğini çok iyi yansıtmaktadır. Buna göre 'kültür tüketicisi', 'kendini feda etmeyi seven', 'moda olanı izleyen' ve bu nedenle, dün kendinden geçercesine bağlandığı şeye, o zaman kendinden geçerek bağlandığı için öfke duyan, bu şekilde kendinden öc alan davranış özelliğine sahiptir. Bu davranış özelliği de, "kültür tüketicisi'nin sadomazoşistik yönünü ortaya koymaktadır (Lunn, 1995, 159).

Adorno'nun kültür endüstrisi kavramında, kültür ve sanat, ne siyasal ve ekonomik düzenden (ideolojiden), ne de bu düzenin getirdiği bireysel ve toplumsal davranış kalıplarından soyutlanarak ele alınabilir. Bunlar birbirlerini etkilemekte, biçimlendirmektedir. Dolayısıyla kültür ve sanatta da bir özgürlükten söz etme olanağı kalmamaktadır. Bu nedenle Adorno "kültür endüstrisini" oldukça fazla eleştirmektedir.

Birçok metropoliten alanda kültür endüstrileri ekonominin öncelikli aracı olarak genellikle önemli bir hızda büyüme göstermektedir. Buna göre, geniş metropoliten alanlarda muhtemelen girişimler için en uygun çevrenin kültürel ekonomiye dayandığı söylenebilir.

Pratt 'in yapmış olduğu çalışmada, Britanya'nın 1991'deki durumuna göre; 1 milyon kişi (toplam işgücünü %4,5 u) kültür endüstrilerinde çalışmakta ve bu işgücünün 4 farklı sektörde gruplandığını belirtmiştir. Bu sektörler orijinal ürün, altyapı, yeniden üretim ve değişim sektörleri olarak belirtilmektedir (Pratt, 1997).

Scott'ın yapmış olduğu başka bir çalışmada ise standart endüstriyel kategorilere dayalı 1992'de USA' deki kültür endüstrisinde sadece 3 milyondan fazla çalışmanı olduğu belirtilmektedir (toplam işgücünün %2,4 u) (Scott, 2000).

Aynı zamanda Scott'a göre kültür endüstrilerindeki istihdam (Cultural-Products Industries) büyük kentlerde görülmektedir (Hall, 1998). Pratt'ın açıklamasına göre

İngiltere kültür endüstrisindeki istihdam oranında Londra'nın oranı %26,9'dır (Pratt, 1997).

Scott'ın analizi gösteriyor ki USA da kültür endüstrisinde çalışanların % 50'sinden fazlası nüfusu 1 milyon ya da daha fazla olan metropoliten alanlarda yoğunlaşmış olup bu oranın büyük kısmı da sadece Newyork ve Los Angeles'da bulunmaktadır (Scott, 2000). Power, Pratt'ın tanımlamasının önderliğinde, İsveç'in kültür ekonomisinde ülkenin toplam istihdamının %9 u Stockholm'de toplanmıştır (Power, 2002). Zofio Madrid'in baskın coğrafi merkezden uzak olmasıyla İspanya'nın toplam yerel ürününün yüzde 4,5 ini kültür ekonomisinin oluşturduğunu tahmin etmektedir Garcia, Fernandez,& Zofio, 2003).

Her ne kadar kültür endüstrileri hala ulusal ekonomik sistemlerin küçük girdileri gibi görünse de bu sektör istihdam ve gelir konusunda ölçülebilir nitelikte kesin katkılar sağlamaktadır. Küçük ya da orta ölçekli kentler de kültür ekonomisinde gelişme kaydetmekte olup büyük metropoliten alanlarla birlikte kültür sektöründe yer edinmeye çalışmaktadırlar.

Lunn'a göre kültür endüstrileri kavramı amacını gizleyerek, popülerlik bağlamında üstü kapalı bir biçimde ifade edilen özgür ve kendine özgü seçim düşüncesine ket vurmaya hedeflemektedir (Lunn, 1995:266).

Kültür endüstrileri artan bir şekilde umut verici gelişen sektörler arasında dikkate değer bir yer almaktadır. Ancak kültür endüstrilerini veya başarılarını geliştirmek kısmen yerel özellikler, tarihi koşullar, kurumlar ve gelişmeye bağlı olup olmadığı tartışılan bir konu olmakla birlikte, kültür endüstrileri uzmanlaşmayı gerektiren bir alan olarak görülmelidir.

Kültür endüstrilerinin temelinde yatan düşünce kültürün maddi bir getiri olarak kullanılması yönünde olmakta ve kentler kültür endüstrileri üzerinden kent ekonomisinin kalkınmasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu açıdan ele alındığında kültür endüstrilerinin kentler üzerinde değiştirici ve dönüştürücü etkisi olmakta kentsel dönüşümün bir boyutu da kültür endüstrileri bağlamında gerçekleşmektedir.

2.1. 3. Kültür Eksenli Kentsel Dönüşüm

Kültüre bağlı olarak gelişen, kültür odaklı kentsel dönüşüm kentsel dönüşüm kavramı ile aynı dönemde ortaya çıkan bir kavramdır. Kültür üzerinde gerçekleşmiş olan kentsel politikaları üç döneme ayılmaktadır:

Yeniden inşa dönemi (1940–1960): — Savaş Sonrası yeniden inşa

—Yoğun kentleşme ve göç nedeniyle kentlerin yanlış planlanması

—Kültürel miras politikalarının yanı sıra kentsel miras yıkımının birlikteliği

—Büyük otoyolların yapımı ve tarihi kent merkezlerinin tahribatı

Katılımcılık dönemi (1970–1980): — Kültür hizmeti talebinin artışı

— Kültürün siyasallaşması

Kentlerin pazarlanması dönemi (1980-): — Neo-liberal politikalar

—Kentsel yeniden yapım

—Sanayinin azalan önemi ve buna bağlı işsizlik

—Kültürel mirasın önem kazanması

Kültürün kentlerin ekonomik ve toplumsal yapısındaki etkileri ve bu etkilere bağlı olarak geliştirilen projeler, özellikle 1980'lerin son zamanlarında geliştirilmeye başlanmış olup çeşitli uygulamalarla ortaya çıkmıştır. Tarihsel perspektifte kültürün 1980'lerin sonlarındaki bu dönüşümü kentsel merkezlerin güçlendirilmesi talebi karşısında ortaya çıkarak kentlerin ekonomik anlamdaki çeşitli yenilikçi politikalar üretme gereği sonucu oluşmuştur (Bianchini&Parkinson, 1993).

Tablo 2.1. Kültürün Dönüşüme Katkısının Belirleyicileri

Fiziksel Dönüşüm	Ekonomik Dönüşüm	Sosyal Dönüşüm
<i>Politik Gereklilikler:</i>		
<i>Sürdürülebilir Gelişme</i>	<i>Yarışabilirlik ve Büyüme</i>	<i>Sosyal İçerme</i>
Arazi Kullanımı, terk edilmiş alanlar Kompakt kent Tasarım Kalitesi (CABE, 2002) Yaşam kalitesi ve yaşanabilirlik Açık alan ve tesisler Çeşitlilik (eko-, peyzaj) Karma kullanım / Çoklu-kullanım Miras koruma Erişim ve hareketlilik Kent merkezi canlandırması	İşsizlik/İstihdam, İş kalitesi İç yatırımlar Bölgesel gelişme Refah yaratımı KOBİ'ler/küçük işletmeler İnovasyon ve bilgi Yetenek ve Eğitim Kümeler Görünmez ticaret (ör. Turizm) Gece ekonomisi	Sosyal birleşme Mahalle Yenileme Sağlık ve esenlik Kimlik Sosyal kapital Yönetişim Yerelleşme/Yönetişim Çeşitlilik Miras ('Ortak') Vatandaşlık
<i>Test ve ölçütler:</i>		
Yaşam kalitesi göstergeleri	Bir alandaki gelir/harcama	Katılım/Devamlılık

Tasarım kalitesi göstergeleri Azaltılmış araba kullanımı İmar görmüş arazinin yeniden kullanımı Daha yüksek yoğunluklar Azaltılmış vandalizm Listelenmiş binalar Koruma alanları Toplu ulaşım/kullanım	Yeni ve tutunmuş meslekler İşçinin (yeniden) yerleşmesi Kamu-Özel baskısı / yatırım getirisi Maliyet-fayda analizi Girdi-Çıktı/Sızıntı Ek olarak ve İkame Kültürel tesislere ödeme gönüllülüğü/şartlı değerlendirme Çarpanlar- işler, harcamalar	Suç oranları/suçtan korkma Sağlık, sevkler Yeni topluluk ağları Gelişmiş boş zaman seçenekleri Azaltılmış okuldaki kaçma oranları ve anti-sosyal davranışlar Gönüllülük Nüfus büyümesi
<i>Etkilerin belirtilerine örnekler:</i>		
Artık binaların yeniden kullanımı-stüdyolar, müze/galeriler, buluşma mekanları	Artmış mülkiyet değerleri/kiralari (konut ve iş)	Sakinlerin alanlarını kavrayışlarında olumlu değişim
Mekanın ortak kullanımında artış-vandalizmde azalma ve artan güvenlik hissi	Yerel kültür sektörüne birleşik müdahale (nakit ve aynı destek için öncülük etmek)	Kültürel aktivitelerle suç ve anti-sosyal davranışı yerinden etmek (örneğin gençlik)
Karma kullanım gelişmeleriyle kültürel hizmetler ve çalışma mekanları	Kültürel aktivitelerden doğan daha yüksek sakin ve ziyaretçi harcamaları (sanat ve kültür turizmi)	Kişisel ve paylaşılan fikir ve gereksinimlerin daha açık ifade edilmesi
Yüksek yoğunluk (yaşam/çalışma), azaltılmış çevresel etkiler, ör. Ulaşım/trafik, kirlilik, sağlık problemleri	Meslek yaratılması (direkt, dolaylı, teşviklerle); girişim (yeni firmalar/başlangıçlar, ciro/eklenmiş değer)	Yerel düzeyde artan gönüllülük ve organizasyon kapasitesi
Sanatçıların tasarım ve inşaat takımlarında istihdam edilmesi (Percent for Art / Sanat için Hisse)	İş veren lokasyonu/muhafazası; alandaki mezunların alıkoyulması (sanatçı/yaratıcılar da dahil olmak üzere)	Bir mekanın ya da bir grup insanın imaj ya da saygınlığında değişiklik
Kamusal sanat ve mimariyle çevresel iyileşmeler	Daha çeşitli bir işgücü (beceri, sosyal, cinsiyet ve etnik profil)	Daha güçlü kamusal-özel-gönüllü sektör ortaklıkları
Yerel gelişme planlarına kültürel konuların dahil edilmesi (LPAC, 1990)	Yaratıcı küme ve bölgeler; üretim zinciri, yerel ekonomi ve tedarik; birleşik ARGE	Sanat projelerine katılma konusundaki değer ve olasılıkların artan takdiri
Erişebilirlik (malullük), kamusal ulaşım kullanımı ve güvenliği	Kamusal-özel-gönüllü sektör ortaklıkları ('karma ekonomi')	Daha yüksek eğitim becerikliliği (sanatsal ve 'sanatsal olmayan' konularda)
Miras kimliği, idare, yerel ayırt edilebilirlik/anadil	Yatırım (kamu-özel sektör baskısı)	Gelişmiş kişisel güven ve özelemler

Kaynak: Evans,G. Measure for Measure: Evaluating the Evidence of Culture's Contribution to Regeneration, Urban Studies, Vol.42, May 2005

Sanayisizleşmeye bağlı olarak kentin bazı bölgelerindeki (özellikle tarihi dokular) yatırımların azalmasıyla sosyal ve ekonomik anlamda köhnemeye başlayan kent dokularının yeniden canlandırılmasına yönelik olarak kültürün kullanılması, yeni yatırımları çekerek kentlerin görece üstünlüklerini ortaya çıkarmakta ve küresel sistemde yarışabilirliklerini arttırmaktadır.

Kültür eksenli kentsel dönüşüm bağlamında kentlerin kültür endüstrileri üzerinden yeni bir değişim sürecine girmeleri ve bu anlamda yeni bir ekonomik pazar oluşturmaları farklı kültürel etkinliklerle kentsel rekabette yeni bir dönem yaratmaktadır. Kentler, kendilerini sergilemeleri küreselleşme ve yarışan kent kavramının neden olduğu dünya çapında tanınma ve dünya sermayesini çekme fikri anlayışıyla kültür endüstrilerinden biri olan kültür sanat faaliyetleri-festivaller üzerinden kendilerini ifade etmeye çalışmaktadırlar.

2. 2. KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ-FESTİVALLER

Karnaval, şenlik veya panayır gibi etkinlikler en eski büyük olaylardır. Bu etkinlikler ortaya çıkışları itibariyle özellikle dini takvimler aracılığıyla belirlenmiş olsalar da zamanla festival ve diğer kutlamaların artmasıyla kentlerin pazarlanmasında bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yardımcı; festivallerin sanatsal etkinliğini yoğunlaştığı geçici ve döngüsel bir mekân-zaman yarattığı halde, bunun yine de gündelik hayattan kesin bir ayrılmayı simgelemediğini çünkü festivalin temel kültürel formlarından birini oluşturduğu günümüz kentinin, bizzat gündelik hayatın estetik bir projeye dönüştüğü bir yaşam alanı olduğunu ileri sürmektedir (Yardımcı, 2005).

Sauvage ise çağımız şenliklerinin 'festivalomanya' olarak tanımlanabilecek bir anti-şenliği sunduğunu belirterek yerel sanatçılarla izleyicilerin bunlara katılımının düşük olduğunu vurgulamaktadır. 'festivalleşme' kentin ya da bölgenin bir bakıma vitrine konmasıdır (Sauvage, 2003).

Bu açıdan bakıldığında şüphesiz ki festivallerin öncelikli amacı bölgeler arası rekabete işaret etmekte olup medyanın ilgisini çekerek kentlerin imajının değer kazanmasına katkı sağlama yönünde bir pazarlama biçimi olmaktadır.

2. 3. KÜLTÜREL FAALİYETLERİNİN KENTLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kentlerin çekiciliğini çeşitli öğelerle tanımlamak mümkündür. Altyapının özellikle de ulaşım ağının etkinliği, kentsel çevre kalitesi, eğitim kalitesi ve iş fırsatlarına ulaşabilme, sokakların güvenli olması gibi somut faktörlerin yanı sıra, yerel ekonominin canlılığı, prestij ve kent imajı gibi daha az somut faktörler de bulunmaktadır. Çekiciliği artırma konusunda fiziksel yenilik, kültür politikaları ve kentin tanıtımı en yaygın bileşenler arasındadır. Sanat, kültür ve eğlence işlevleri, tiyatro, müze, galeriler gibi kültürel altyapı, kentlere farklı bir canlılık ve dinamizm kazandırarak toplumun farklı kesimlerine çekici yaşam tarzı seçenekleri

sunmaktadır. Kültür ve sanat politikalarının kentlerin yeniden canlandırılması, turistler için daha cazip olması ve kültürle ilişkili ekonomik faaliyetlerin yaygınlaşması açısından yaşamsal öneminin fark edilmesi, birçok kenti galeriler, tiyatrolar ve konser salonlarını kapsayan yeni bir kültürel altyapı oluşturma noktasına getirmektedir.

Serbestlik ve kültür, ekonomik büyüme için kentler arasındaki yarışta önemli ögeler olmuştur. Bu yüzden kültürel politika, batıda kentlerde kentsel yenileme için bir araç olarak büyük bir önemi kazanarak festivaller de kentsel yenilemede etkili stratejiler olarak, kültürel politikanın bir parçası oluşturmuştur. Kentsel yenileme planlarıyla turizm politikalarını birleştirebilen festivaller, aynı zamanda da yerel güven oluşurmada cesaret uyandırıcı bir etki yaratmaktadır, Festivaller geçmişte, bir gruba veya bir yere ait olmanın, kültürel pratikler ve tarihleri paylaşmanın ve insanlar arasındaki sosyal etkileşim kutlamalarıyken, bugünün festivalleri, bu anlayışın ötesinde bu amaçları değersiz kılan yeni anlayışlarla ekonomik büyümedeki yarışta yerini aldı. Festivaller; büyük yatırımlarla turist çeken yarışan kentler pazarında düzenlenen mega-olaylar haline gelerek gözde olan ve uluslararası bir öneme sahip bir hale gelmiştir (Roche, 2000).

Kültürel festivaller, kentsel yenilemenin yanında turizm hedeflerine yönelik olarak da bir olanak sağlamalarının yanı sıra, kentteki kent elitleri için yerel kolektif kimlikleri canlandırmak için ve kent sakinlerinde daha geniş bir farkındalık yaratmak, yerel halkın arasında daha geniş derecede liderlik etmek için bir fırsat sağlamaktadır.

Festivallerin kentlere sağlayabileceği katkılardan bazıları şöyle sıralanabilir:

- Yerel ve uluslar arası imaja ve kimliğe değer katar
- Ulusal ve uluslar arası medyanın ilgisini eker
- Ekonomiyi canlandırır ve istihdam yaratır
- Kentsel yaşam kalitesini arttırır
- Kente gelen ziyaretçi sayısında artışa neden olur
- Sosyal birlikteliğe katkıda bulunur
- Sanatsal etkinliklerin izleyici tabanını genişletir
- Sanatsal üretimin gelişmesine destek olur
- Farklı eğlence ve eğitim olanakları sunar

- Kentsel ve kırsal alanların yeniden canlandırılmasına katkı sağlar (Kültür endüstrileri Sentez Raporu, İMP, 2005)

Festivaller, kent ve kent kültürüyle birlikte 'kent'in markalaşması' ve 'kültürel turizm' stratejisinin olması bağlamında kent'in uluslararası profilini geliştirmekte olup daha çok turist çekmektedir. Ancak bunu yaratırken çeşitli sosyal gerçekliklerle birlikte elde edilen tecrübeler dikkate alınmaması kent'in gerçekleriyle (kültürel anlamda) bağlantısının sağlanamamasından kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kent'in kültürel anlamdaki gerçekleriyle bağlantısının kurulamaması sonucu kent sadece etkinliklerden ibaret büyük bir gösteri sahnesine dönüşebilmektedir. Bu anlamda da kent lüks, turistler tarafından hızlıca tüketilen bir meta olarak satın alınan bir hale dönüşmektedir. Bunların çoğunun, organizatörler, turizmciler, kent plançıları ve sanat grupları arasında bir koordinasyon eksikliğinden kaynaklandığı söylenmektedir. Bu soruna çözüm olarak, kültür ve turizm, üretici bir şekilde ortak bir noktada buluşturularak birlikte değerlendirilmelidir (Mommaas, 1999). Kültürel festivallerde kavramların ve birbirinden farklı sektörlerin birbirine karıştırılması, her bir aktörün kendi metodlarını uygulaması nedeniyle böyle bir ortak noktadaki gelişim güçleşmektedir. Gerçekte problemleri bir ayrılığın olduğu halk ve özel sektörün arasında işbirliğinin özellikle yer alması gerekmektedir.

Uluslararası kültürel etkinlikler, küresel kültür ortamının fırsatlarını değerlendirebilen veya kendi yaratımlarını bu ortama sunabilen kesimle, genellikle eğitimleri, yaşam tarzları, kültürel ve ekonomik birikimleri sayesinde zaten küresel toplumla kaynaşmış olan kentli seçkin sınıflar ve sanatçılarla sınırlı kalmaktadır. Bu anlamda uluslararası kültürel etkinlikler, büyük oranda bir azınlığın küresel gereksinimlerine cevap veren prestij projeleri olmaktan öteye geçemez. Kentli nüfusun çoğunluğu için festivallere erişim hem ekonomik hem de kültürel olarak kısıtlanmıştır. Farklı kültürel pratiklere aşina olmanın, kent kültürüne katılımın neredeyse ön koşulu haline dönüştüğü günümüzde, kültürel sermaye ekseninde yeniden kurulan toplumsal tabakalaşma, ekonomik sermaye ekseninde gerçekleşen ayrışmayı tanımlamaktadır. Bu bağlamda da kentler çoğunlukla 'kentlerin pazarlanması ve kentsel yenileşme bağlamında yerelin ihtiyacını anlamak ve bu ihtiyaca yönelik cevap vermenin kritik önemini' anlamakta başarısız olmaktadır (Quinn, 2005).

Festivalizm'de turistler için yerel halkı yok sayarak bir kent'in kültürel değerlerini ve bu değerlerin sürdürülebilirliğini tehlikeye atarak günlük hayatın ticarileşmesinden kaynaklanan oldukça büyük bir risk bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sanat faaliyetleri ile popüler etkinliklerin gerçekleştirildiği faaliyetlerin yaratacağı etki yeterince araştırılmamıştır.

Festivallerin değişen içeriği, izleyici katılımı, hükümet sübvansiyonları ve gittikçe artan ticari destek sanat ve kültür sahnesinin bir dönüşümünün parçasıdır. Turizmle olan yeni bağı ekonomide ve turizmde festivallerin yer almasına neden oldu (Waterman, 1998). Kültürel üretimin dünya ticareti ve ticarete fiziksel üretim içerisinde gittikçe artan bir öneme sahiptir. Kültür, tamamen ticarete dökülen bir meta olmaktadır.

Festival düzenlemenin günümüz şehirlerinde bir şehri pazarlama, küresel markete sokma ve küresel finans akışlarıyla bağlamadaki rolüne, bir şehrin markalaştırılması sürecinin ekonomik ve sosyal karşılıklara neden olmaktadır. Küresel ekonomiye başarılı bir eklenme için temel politika küresel ölçekte yarışmacı kentlerin yaratılması olarak önerilmiştir. Bu bağlamda da kentler, yarışabilirliklerini kültür alanında kendilerini markalaştırarak sağlama yoluna gitmişlerdir.

Dünya genelinde kentlerin yarışabilirliklerini artırmak için benzer politika stratejileri izlenmiştir. Mevcut politikalar altında bir dünya kenti fonksiyonu öncelikle büyük ölçekli altyapı projelerinin teşviki ve yabancı yatırımcılara garanti verilmesi, ikinci olarak da kentin yeni imajlarının muhtemel yatırımcılara ve tüm dünyaya satılmasıdır.

Uluslararası iş merkezleri, alışveriş merkezleri, kapalı siteler, yeniden canlandırılan eski limanlar, lüks konut alanları, hızlı tren, uluslararası havaalanı, fuar alanları, yüksek teknolojili sanayi parkları ve oteller vs. küresel yatırımları ve diğer küresel akışkanlıkları çekmesi için gerekli altyapı hazırlıkları olarak önerilmiştir. Küresel kent formasyonunun göreceli olarak yeni boyutu ise son dönemde artan derecede sergilere, festivallere ve dünya çapında önemli aktivitelere, organizasyonlara ev sahipliği yapmaktır.

1980'lerde ağırlıklı olarak emlak eksenli, içinde turizm yatırımlarını kapsayan büyük projeler kentlerde uygulamaya konmuş iken, 1990'lardan itibaren bu projelere 'kültür' ile ilgili stratejiler de katılmaya başlanmıştır.

1980 sonrası gelişen küresel ekonomiye eklenme gereği, o zamana kadar kızılı bir şekilde gelişen uluslar arası kültürel değişim ve paylaşım olanaklarının artışına neden olmuştur.

Maurice Roche'ye göre "küresel yoğunlaşma anları" yaratan kültürel etkinlikler, küreselleşmeyi hem kurmak hem de göstermek, yansıtmak gibi ayrıcalıklı bir konuma sahiptirler. Bir başka ifadeyle, bir yandan, büyük ölçekli etkinlikleri mümkün kılan somut akışlar, küreselleşmenin önemli bir boyutunu oluşturur. Diğer yandan da, sanayi ürünlerinden, kültürlerinden veya spor etkinliklerinden örnekler sunulan

lkeler panoraması, kürenin küçük ölçekli bir temsilini kurar. Bu nedenle de söz konusu etkinlikleri ulus-devlet yapısından küresel topluma geçişte önemli bir rol oynamaktadır (Yardımcı; 2005)

Kentlerin kültürü sermaye olarak görmesiyle birlikte dünya ölçeğinde özellikle Avrupa'da kültür üzerinde çeşitli stratejiler belirlenerek kültür politikaları oluşturulmuştur. Her ülkenin kendi özelliklerine göre uyguladıkları değişik politikalar bulunmakta olup bunları uygulamaya yönelik kararlar üretmektedirler. Kentlerin ve hatta ülkelerin kültür politikaları daha üst ölçekli kültür politikalarına bağlı olarak oluşturulmaktadır. Bu bağlamda UNESCO'nun ve Avrupa Birliği'nin gerçekleştirdiği kültür politikaları kentlerin kültürel anlamda kendilerini geliştirmek politikaları gerekletirmesinde oldukça yön verici kararlardır.

2. 4. UNESCO KÜLTÜR POLİTİKALARI

Günümüzde yüzden fazla açılımı olan kültürün bilinç yaratması için çok emek, zaman, plan, kararlılık gerekiyor. Dünyada kültürü temsil eden Avrupa, oluşturduğu kültür politikalarıyla bunu sürdürülebilir kılmayı önemsiyor, çünkü 1969 yılında UNESCO uzmanlarının tarifindeki gibi, "kültür, bir insan topluluğunun kendi tarihi gelişimiyle ilgili sahip olduğu bir bilinç; bu sayede, insan topluluğu bu tarihi gelişim bilinciyle varlığını devam ettirme azmini göstermekte ve gelişmesini sağlamaktadır (aykara, 2006).

1946'da kurulmuş olan UNESCO, dünya üzerinde kültür politikalarının belirlenmesi ve uygulanması üzerinde en efektif ve geniş ölçekli çalışan organizasyondur. Kuruluşun en önemli çalışma alanlarından biri ye ülkelere küreselleşme süresince oluşan yeni kültürel ihtiyaçlar ve eksiklikleri karşılamak üzere Kültür Politikalarını geliştirmekte ve güncellemekte yol göstermek ve danışmanlık yapmaktır. 191 ye ülkeye kültür turizmi, kültürel çeşitlilik, kültürlerarası diyalog ve kalkınma konularında danışmanlık yapmakta, konuların birbirlerinden ayrılmayacak bir bütün olduğunu anlatmakta ve bu konularda politika üretmeleri için bilimsel öncelikli olmak üzere çeşitli yollarla destek vermektedir.

1970 yılından beri üretilen ve günümüzde geçerliliğini yitirmiş Kalkınma Modelleri'ne farklı bir bakış açısı getiren UNESCO, bir ilk olarak kalkınma ve kültürün ayrılmazlığını vurgulamıştır. UNESCO, bu ayrılmazlığı "kalkınma sadece ekonomik büyüme değildir, aynı zamanda entelektüel, duygusal, manevi ve moral olarak tatmine ulaşabilmektedir" Şeklinde açıklamıştır. Ayrıca 1998 yılında Stocholm'de gerçekleştirilen "Kalkınma için Kültür Politikaları Eylem Planı" nda, sürdürülebilir

kalkınma politikalarının mutlaka kültürü de kalkınmanın bir parçası olarak ele alması gerekliliği vurgulanmıştır. Hedef, Kültür Politikalarını güçlendirmek ve bu politikaları Kalkınma Politikaları ile aynı çizgiye getirerek işbirliği için yeni olanaklar ve çalışma alanları sağlamaktır.

Kalkınma için Kültür Politikaları Eylem Planı'nda şu temel konuları hedeflemiş ve üye ülkelere tavsiye etmiştir;

- Kültür politikaları, kalkınma stratejisinin ana belirleyicilerinden biri yapılmalıdır,
- Yaratıcılık ve kültür yaşamına katılım geliştirilmelidir,
- Somut ve soyut, taşınabilir ve taşınamaz kültür mirası korunmalı ve zenginleştirilmesi yönündeki politikalar ve uygulamalar desteklenmeli ve kültür endüstrileri geliştirilmelidir,
- Bilgi toplumu içinde ve bilgi toplumu için, kültürel ve dilsel çeşitlilik geliştirilmelidir,
- Kültürel gelişme için daha fazla insan ve para kaynağı tahsis edilmelidir (Kongar, 1998)

Unesco Kültür Endüstrileri ile ilgili olarak , “ülkelerin geleceğinde belirleyici bir rolü vardır ve kültürel çeşitlilik ve ekonomik gelişme sağlarlar. Global süreçte yaşanan değişimler ve yeni teknolojiler bu konuda yeni olanaklar sağladığı gibi aynı zamanda eksikliği eşitsizliğe de neden olabilmektedir” demektedir ve bunları göz önünde tutup, durumun, yerel kapasitelerin güçlendirilmesi, küresel markete erişim, ortaklıklar, programlar, know-how gibi yollarla kolaylaştırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

2. 5. AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKALARI

Avrupa Birliği, Küreselleşen ekonomi ortamında Avrupa ürünlerinin dünya pazarında rekabet edebilmesi için, üye ülkelerin geleneksel sistemlerinde ekonomik, kurumsal ve politik dönüşümler sağlamaya çalışmaktadır. Ancak böyle bir dönüşümü gerçekleştirebilmek için güçlü bir kültürel altyapı oluşturmak gereklidir. AB bir serbest ticaret alanı olmanın ötesinde bir kültürel alan olma çabası vermektedir; çünkü farklı kültürlerin ekonomik olarak bütünleşebilmesi ve ekonomik düzene uyum sağlayabilmesi için öncelikle birlik duygusunu benimseyen, Avrupalılık kimliğini içselleştiren insan bilincine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bir başka açıklamayla, 1980'lerden itibaren, birlik politikalarında kültürel ve toplumsal kaynaşmaya verilen önemin artmasının nedeni, yine ekonomiye dayanmaktadır.

Avrupa Birliği'nin Kültür 2000 programının ana hedeflerinden birisi Miras Alanlarını geliştirmek, kültürlerarası diyaloğu ve sosyal entegrasyonu sağlamaktır. Bu amaçla kültürel miras ve sosyal uyumla ilgili pek çok işbirliği programı geliştirilmiştir.

Avrupa kültür politikaları 2015 raporuna göre "sanat ve kültür yeni yaklaşımlar sunmakta olup 2015 yılındaki sanat özel ya da kamusal olmasına bakılmaksızın ekonomi ile tamamen uyumlu olmalıdır. Ayrıca gerçekteşirecek sanatsal çalışmalar, Avrupa'nın kimliğini yansıtan ve bölgesel gelişimi gerçekteşirecek aynı zamanda da toplumu yeni yaratıcı iş fırsatlarıyla destekleyici ticari malları pazarlanabilir olan çalışmalar olmalıdır" denmektedir (Lind, 2005).

Kültür, bir diğer boyutu ile ülkelerin karşılıklı siyasi ve ekonomik işbirliklerinin geliştirilmesinde rol oynayan ve mevcut ilişkilerin derinleşmesini sağlayan, çok önemli bir araçtır. Günümüzde pek çok ekonomik – politik işbirliği programının mutlaka kültürel bir yönü de bulunmaktadır. lkeler ikili ilişkileri geliştirmede kültürel aktiviteleri kullanarak karşılıklı ilişkilerini güçlendirmektedirler.

1985 yılında Avrupa Topluluğu'nun 10 bakanı, Yunanistan Kültür Bakanı Melina Mercouri'nin daveti ile Atina'da bir araya gelmiş ve Avrupa topluluğuna ye ülkeler arasında Avrupa kültürüne önem verilmesi gerektiği konuları tartişılmıştır. Kültürün, ekonomi ve ticaret konuları kadar önemli olmakla birlikte sanatçılar ve entelektüeller arasında iletişimin güçlenmesi ve sanatçılarının sesinin teknokratlar kadar güçlü Şekilde duyurulmasının gerektiği yönünde ortak bir görüş oluşmuştur. Bu görüşün ardından Avrupa'da "Kültür Kentleri" dönemi başlamıştır. Başlangıçtaki amaç "Avrupa kentlerinin kültürel zenginliğinin ve çeşitliliğinin ortaya çıkarılması, bir taraftan da ortak bir kültürel mirasın varlığının vurgulanması" iken yıllar içinde "Kültür Kenti" çok farklı amaçlara ulaşmak için geliştirilen kültürel politikaların bir aracı olarak kullanılmıştır (URL–1).

2. 6. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ PROJESİ

Kentlerin kültür üzerinden okunmasına ve bu yönlü etkinliklerle küresel sisteme eklemlenmesine neden olan bir başka araç ise Avrupa Kültür Başkenti olarak tanımlanabilmektedir. Bu çerçevdede kentlerin ekonomik anlamda gelişmesi ve anlam değiştirmesi AKB sürecinin ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Avrupa Kültür Başkenti fikri ilk kez 1985 yılında dönemin Yunanistan Kültür Bakanı Melina Mercouri tarafından ortaya atılmıştır. Aynı yıl Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi projenin kapsamını belirleyip uygulamaya koyarak 1985'ten 2000 yılına kadar Avrupa Birliği'ne ye olan ülkelerin kentlerinden biri Avrupa Kültür Başkenti olarak

seçilmiştir. 2000 yılına gelindiğinde, yeni binyıl nedeniyle Avrupa Kültür Başkenti unvanı hem birden fazla kente, hem de AB Adayı olan ülkelerin kentlerine verilmeye başlanmış bu tarihten itibaren her yıl bir Avrupa Ülkesinin bir şehri Kültür Başkenti olarak seçilmiştir (URL-2) 1985'ten itibaren Atina, Floransa, Amsterdam, Paris, Lüksemburg gibi kentler Avrupa Kültür Başkenti unvanını almışlardır. Avrupa Kültür Başkenti olan şehirler bir sene boyunca çeşitli aktiviteler ile birlikte kentlerin yerel özgünlüklerini ortaya koymakta, kültür ve sanat etkinlikleri sergilemekte, yeni şehircilik ve mimari projeler üreterek kentlerini yeniden gözden geçirebilme fırsatını bulmaktadırlar.

Avrupa Kültür Başkentliği sürecinin ana amacı; Avrupa halkını çeşitli kent, bölge veya ülke kültürü bakış açılarına açmak, Avrupa kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini ön plana çıkarmak ve farklı ülkelerin vatandaşlarının paylaşımlarını karşılıklı olarak arttırmak olarak ortaya konulmuştur.

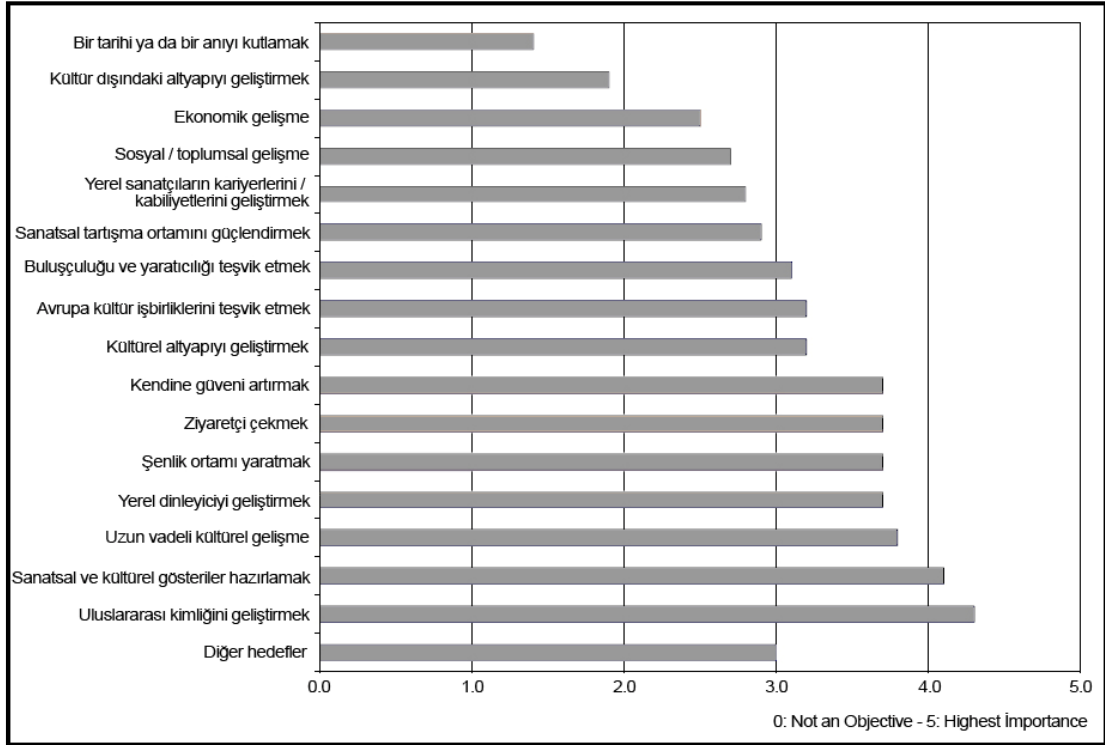
Her sene farklı temalarla yapılan Avrupa Kültür Başkenti projesinin ile kentin hemen hemen her kesiminin içinde olduğu sosyal ve kültürel aktivitelerle kentin buluşması hedeflenmiştir. Bu sayede kentler için oldukça önemli fırsatlar taşıyan Avrupa Kültür Başkenti Projesi ile kentler, bir takım temel sorunlarına çözüm odaklı yaklaşımlarla avantajlar yakalamaktadırlar. Günümüzde Avrupa Kültür Başkentliği projesine ev sahipliği yapmak ta birçok açıdan önemli olduğundan kentler böylesine büyük bir projeyi çekebilmek adına yarışma içerisine girmişlerdir.

2004 yılında Avrupa Komisyonu'na yönelik olarak Palmer/Rae ortaklığında geçmişteki Avrupa Kültür Başkenti olmuş kentlerin hedefleri ile bu kentlerdeki değişimleri karşılaştırmak bağlamında "Avrupa Kültür Kentleri ve Başkentleri: AKKB" adlı bir rapor hazırlanmış olan çalışmada 1995–2004 dönemini kapsayan 21 AKB kenti üzerinde durulmuştur. Rapor; Avrupa Kültür Başkentliği sürecini net bir şekilde tanımlamakta, seçilen kentlerin ekonomik ve kültürel perspektiflerini incelemekte ve kentlerin bu süreç içerisindeki hedeflerini, geliştirdikleri kültürel programları tek tek ve karşılaştırmalı olarak inceleyerek AKB'lerin hangi hedefler doğrultusunda, ne tip projeler geliştirdiklerini, bu kapsamda ne kadar başarılı olduklarını inceleyen ve bunun sonucu olarak başarıya ulaşmada izlenmesi gereken yöntemleri belirleyerek genel bir sonuç ortaya koymaktadır.

Avrupa Kültür Başkentlerinin süreç içerisindeki hedefleri doğrultusunda hedefler arasında önem kademelenmesine göre üç farklı kategori ele alınmaktadır. Bu kategoriler önem sıralamasına göre;

- Kent ya da bölgenin uluslararası platformdaki profilini yükseltmek, aynı zamanda kültürel programlarla kültürel gelişimi sağlamak,
- Kültürel altyapının geliştirilerek kültürel ilişkiler ve kültürel işbirliğinin sağlanması ve yenilik, yaratıcılık ve yerel sanatçıların kariyer/yeteneklerinin geliştirilmesini sağlamak,
- Ekonomik ve sosyal gelişimin sağlamaktır. (Grafik 2.1)

Grafik 2. 1. Amaç ve Hedefler: Tüm AKB ortalaması

Kaynak: (Palmer, Rae, 2004)

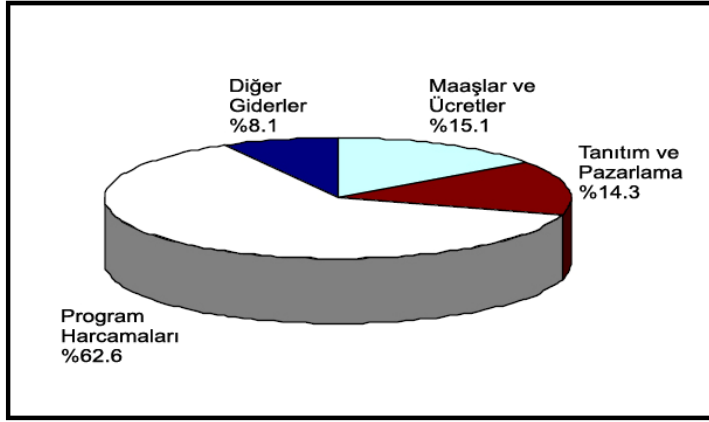
Avrupa Kültür Başkentlerinin hazırlık için harcadıkları süre ortalama olarak 3 yıl olup gerçekleştirilen kültürel programlar kentin sınırlarında yer almakla birlikte bölge sınırını aşarak başka bir ülkeye de geçebilmektedir. Birçok AKB programı belediye sınırlarını aşmakta veya tüm ülkeyi içerecek şekilde yayılmaktadır.

Raporda; kültürel programlarla ilgili çok sayıda proje olması, finansal ve planlama süresinden doğan ve organizasyonda yaşanan çeşitli sorunlar ortaya konarak kentlerin yaşadıkları problemler aktarılmıştır. Kentlerin üçte biri tarafından rapor edilen sorunlar daha çok kurumlarla ve yönetim ile ilgili duyulan sıkıntılar ve projelerin sürdürülebilirliği ve etki alanlarının belirlenememesi yönündedir.

Avrupa Kültür Başkenti olan kentlerin harcama giderlerinin oranlarına bakıldığında program giderleri en yüksek değere sahip olan giderlerdendir. Program harcamaları

% 62.6, tanıtım ve pazarlama harcamaları %14.3, maaşlar ve ücretler %15.1 ve diğer giderler %8.1'dir (Grafik 2.2). ((Palmer/Rae,2004)

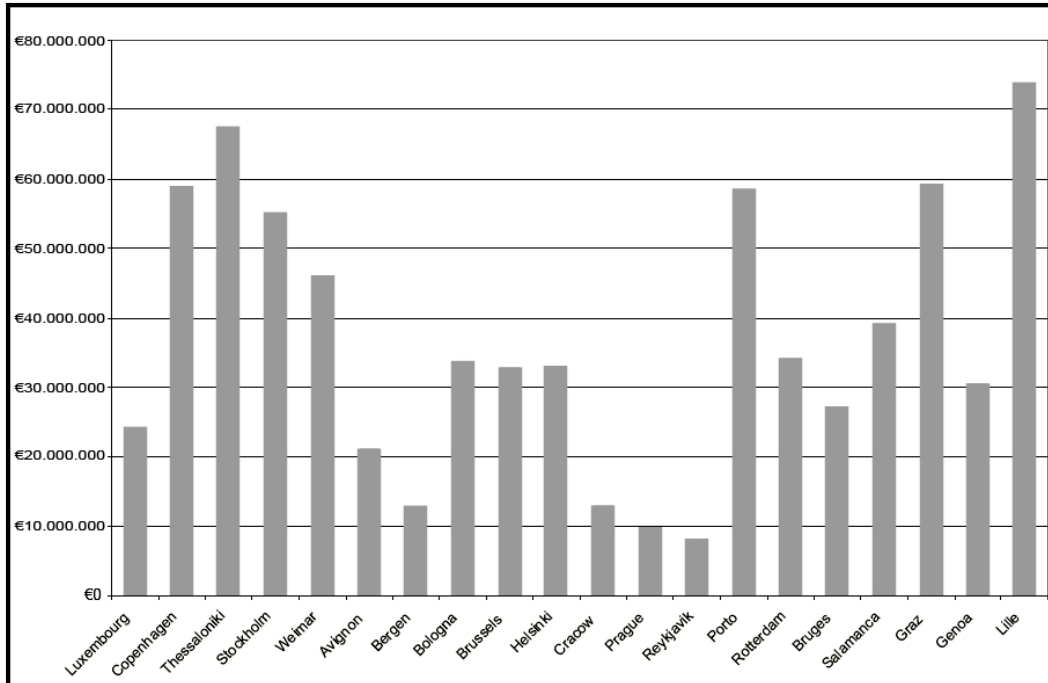
Grafik 2.2. Ortalama gider grupları

Kaynak: (Palmer/Rae,2004)

Avrupa Kültür başkenti olmuş 20 kentin düzenleme harcamaları toplamı 737 milyon Euro'dur. Ortalama her bir kentin düzenleme harcaması 36,9 milyon Euro olmaktadır. Bu kentler arasında en düşük harcama 7,9 milyon Euro ile Reykjavik (İzlanda), en yüksek harcama 73,7 milyon Euro ile Lille (Fransa)'dır (Grafik 2.3).

Grafik 2. 3. Kentlere Göre Toplam Düzenleme Harcamaları

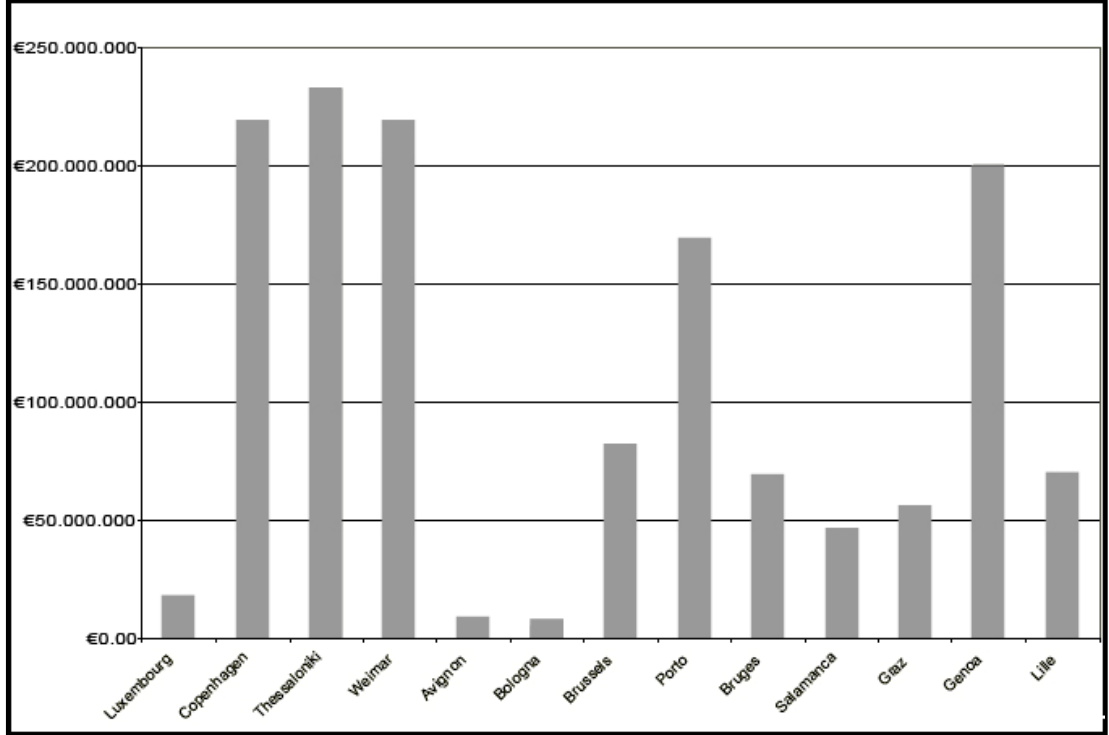

Kaynak: (Palmer/Rae,2004)

20 AKB'nin büyük harcama toplamı 1.396 milyon Euro, her bir kentin ortalama harcaması 69,8 milyon Euro olarak saptanmıştır. En düşük harcama Bologna (7,8

milyon Euro), en yüksek harcama ise Selanik (232,6 milyon Euro) kenti olmaktadır (Grafik 2. 4).

Grafik 2.4. Büyük Harcama Kalemleri

Kaynak: (Palmer/Rae,2004)

Avrupa Kültür Başkentlerinin ekonomik amaç ve hedefleri genellikle şu başlıklar altında toplanmaktadır:

Turizm:

- Genel olarak ulusal ve uluslararası turizmi, özel olarak da kültürel turizmi geliştirmek.
- Yeni kültür yapıları inşa etmek ve geliştirmek
- Kültürel etkinlik pazarını genişletmek
- Genel kültürel çevreyi büyütme

İmaj:

Dış imaj ve algılamayı güçlendirmek.

- Yerel iş çevrelerinin güvenlerini ve onların kendi şehirlerine olan inançlarını desteklemek
- Kentsel Yeniden Canlandırma
- Kültürel bölgeler yaratmak

- Kamusal bölgelerde ve temel altyapı gelişimlerine yatırım yapmak
- Endüstri ve işler
- Yaratıcı endüstrileri geliştirmek
- Özel kreasyon programları geliştirmek

Tablo 2.2. Geçmiş Yıllardan İtibaren Avrupa Kültür Başkenti Olmuş Kentler

AKB KENTLERİ	YIL	NÜFUS	KENTİN ÖZELLİĞİ	AKB İÇİN AMACI	AKB ÇERÇEVESİNDE GELİŞTİRİLEN TEMA	YÖNETİM YAPISI	YAPILAN ETKİNLİKLER	ZİYARETÇİ SAYISI
FLORANSA	1986	400.000	Önemli bir kültürel ve turistik bir merkez	Kentin imajını kültürel açıdan güçlendirmek	"Avrupa'nın gelişimine Floransa'nın katkısı"	Kent Yönetimi	23 sergi,218 gösteri, 43 kentsel proje	1.344.000
PARİS	1989	2.200.000	Ulusal başkent	Kentin kültürel ve sanatsal ilişkilerini özelliklerinin tanıtılması		Kültür Bakanlığı ve Paris Belediyesi ortaklığı		
GLASGOW	1990	700.000	İskoçya'nın en büyük kenti	Kentin eski sanayi kentinden hizmet sektörünü geliştiren kent profiline dönüşen yeni yüzünü göstermek	"Sınırlar Olmadan Sanat"	yerel yönetim bünyesinde bir ofis	200 sergi, 962 gösteri 2180 Sosyal etkinlik,160 Kentel proje	1.879.000
DUBLİN	1991	500.000	BAŞKENT	Kültürel bir kutlama düzenleyerek, İrlanda'yı Avrupa'ya, Avrupa'yı İrlanda'ya taşımak	"İrlanda Avrup'ya, Avrupa İrlanda'ya"	Özerk yapı	66 sergi, 580 göster, 170 sosyal etkinlik, 120 kentsel proje	960.000
MADRİD	1992	3.100.000	başkent	Kenti kültürel başkent olarak sunmak ve Avrupa kenti haline getirmek	"Madrid Culture is Capital"	Özerk yapı	20 sergi,1200 gösteri,574 sosyal etkinlik,38 kentsel proje	1.000.000
LİZBON	1994	800.000	Başkent	Kenti yeniden konumlandırmak, uluslar arası arenada görünürlük kazandırmak ve turizmi çekmek	"Kültürlerin buluşma noktası Lizbon"	Özerk yapı	41 sergi,868 gösteri,48 kentsel proje	1.144.000
LÜKSEMBURG	1995	77.401	Başkent, tarihi kent, çok kültürlü	Lüksemburg'u kültürel haritaya yerleştirmek "Lüksemburg, tüm kültürlerin Avrupa Kenti"	Lüksemburg, tüm kültürlerin Avrupa Kenti	Özerk yapı		1.100.000
KOPENHAG	1996	1.362.264	Başkent, tarihi kent, liman kenti, turizm kenti, eğitim merkezi, ticaret merkezi	Kenti ve etrafındaki bölgeyi yeniden canlandırmak. Danimarka sanatını ve kültürünü uluslararası haritaya yerleştirmek		bağımsız vakıf modeli	65 mimari proje	6.920.000

HELSİNKİ	2000	555.474	Başkent, liman kenti, eğitim kenti, ileri teknoloji endüstrileri	Ekonomik iyileşme ve gelişim sağlanarak turizmi arttırarak, uluslararası profili yükseltmek ve kentin imajıyla kimliğinin gelişimine katkıda bulunmak	"çocuk kenti", "sanat kenti", " uluslararası kent"	Özerk yapı		5.400.000
PRAG	2000	1.181.126	Başkent, tarihi kent, önemli bir turistik merkez, gelişen film ve turizm endüstrisi	Parg'ı Çek Cumhuriyeti'nin AB'ye giriş sürecinde, bir kültür ve tarih olduğu kadar, ülkenin ekonomik ve finansal merkezi olarak da sunmak	"Kültürel Miras"	Özerk yapı		5.594.918
REYKYAVİK	2000	111.342	Başkent, ticaret ve hizmet sektörü merkezi, kalabalık kent	Reykjavik'i bir kültür kenti olarak dünya haritasına yerleştirmek, ziyaretçi çekmek ve İzlanda kültürünü dışarıya pazarlamak	"Kültür ve Doğa"	Özerk Yapı		1.473.724
PORTO	2001	257.800	Tarihi kent, liman kenti, eski sanayi kenti, dünya mirası(1996), eğitim kenti	Kentin uluslararası profilini yükseltmek, etkinliği yılın ötesine taşıyarak kenti dönüştürmek ve geliştirmek için kullanmak	"geleceğe köprüler"	Özerk yapı		1.246.545
BRUGES	2002	116.836	Başkent, tarihi kent, liman kent, festival ve etkinlikler kenti	Kentin imajını ve kültürel etkinliğini değiştirmek ve Bruges'i uluslararası haritada faal ve kültür kenti olarak belirlemek		Özerk yapıda kar amacı gütmeyen bir kurul		1.600.000
CENOVA	2004	632.368	Tarihi kent,liman kenti, çok kültürlü yapı	Kentin imajını yenilemek ve uluslararası profilini yükseltmek Cenova'nın kimliğini farklı yüzlere(liman,sanayi,turizm ve kültürel etkinlikler) olan bir kent olarak yeniden tanıtmak	"yolculuk"	Özerk Yapı: Belediye, Bölge, Eyalet, Üniversite,	40 alytapı projesi	2.800.000
LILLE	2004	1.100.000	Nord-Pas-de Calais Bölgesi başkenti, Tarihi Flaman kenti, eski sanayi kenti, çok kültürlü yapı	Liile bölgesiyle birlikte dönüştürerek, kentin imajını değiştirmek	"Yaşama Sanatı"nı teşvik etmek ve kültürü geniş anlamıyla algılamak	Bağımsız Kuruluş		9.000.000

Kaynak. Her kent için hazırlanan AKB sitelerindeki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

Avrupa kültür başkenti olmuş kentlerin temel olarak;

- Kentler uluslar arası kimliği geliştirmeyi hedeflemekte,
- Sanatsal ve kültürel gösteri hazırlayarak uzun vadeli kültürel gelişmenin devamlılığını sağlama
- Kendine güveni arttırma, ziyaretçi çekme ve şenlik ortamı yaratma gibi temel amaçlar hedeflemişlerdir.

Bu bağlamda Avrupa Kültür başkentlerinde iki farklı vizyondan bahsedilebilir. Birincisi uluslar arası arenada kenti tanıtmak ikincisi yerel kültür kapasitesini arttırmaktır. Avrupa Kültür Başkentlerinde kültürel altyapıların geliştirilmesine yönelik (tiyatro, müze, sergi salonları, vb.) ile kentlerin sokakları meydanlarının onarımı gibi projeler temel projeler olarak ortaya çıkmaktadır.

AKB'lerde Kültürün bir araç olarak kullanılmasında kültürel içeriğin ikinci derecede yer aldığı, önceliği sosyal amaçlı etkinliklere vermek üzere küçük ölçekli, hedefleri sınırlı kısa süreli kültürel-sosyal programları yapmak ve gençleri bunun içine çekmek hedeflenmiştir. Avrupa Kültür Başkentliği, hem kültürün tüm Avrupa'da sürdürülebilir kültürel politikalarıyla kalıcı olması hem de Avrupa ile ortak değerleri ortaya çıkarma, işbirliği alanları yaratma ve yaratıcı enerjiyi tetikleme hem de kendi kültürünü tanıyarak farkındalığı yüksek bir kentlilik bilinci oluşturmak üzerine kurulmuş olan bir olgu olmaktadır.

2. 7. KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ KAPSAMINDA AVRUPA ÖRNEKLERİ

Dünya ölçeğinde tanınan kültür sanat faaliyetlerini gerçekleştiren ülkeler olarak İtalya ve Fransa, bu etkinlikleri üzerinden ülke ekonomisine önemli ölçüde girdi sağlamaktadırlar. İtalya'nın Venedik kenti ile Fransa'nın Cannes kenti dünya genelinde tanınan ve oldukça büyük öneme sahip etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Uluslararası Venedik Bienali ile Cannes Film Festivali tarihsel geçmişleri ile küresel arenada yerlerini alan, kent ekonomileri üzerinde büyük etkileri olan etkinliklerdir.

2. 6. 1. Venedik

M.Ö. II. yüzyılda İllirya'dan gelen Venedik halkı, ilk olarak Euganean Tepesi civarına yerleşerek Treviso, Padua, Este, Belluno gibi yerleşim bölgelerini kurmuşlardır. M.Ö. I.yüzyılda Roma idaresine geçen bölgeye Romalıların yerel halka "diğerleri" anlamında Venetians adını vermesiyle zaman içerisinde Veneti, Venezia ve Venice

olarak bugünkü halini almıştır. Venedik Cumhuriyeti 1797 yılında yıkılarak İtalya Birliğine katılmış ve 1987 yılında Dünya Kültür Mirası olarak kabul edilip tamamen koruma altına alınmıştır.

Şekil 2. 1. Venedik Kentinin Konumu

Kaynak: www.leboat.co.uk

Günümüz Venedik yerleşiminin çekirdeğini Rialto bölgesi oluşturmaktadır. Venedik; doğudan batıya 4260m, kuzeyden güneye 2790 m olup toplam 7062 km² üzerine kurulmuş olup Büyük Kanal başta olmak üzere sayısız kanal, 400 köprü ve 118 adacık üzerindedir. Bu küçük adacıkların birleştirilmesiyle elde edilen alanlara binalar inşa edilmiştir (URL-3)

Resim 2. 1. Venedik Kenti

Kaynak: www.asunundefterinden.com

Dünyanın en önemli sanat etkinliklerinden biri olan uluslararası Venedik Bienalinin düzenlenmesi Venedik'e ve Venedik bağlamında İtalya'ya dünya genelinde büyük bir prim yaratmaktadır. Venedik İtalya'nın en gelişmiş endüstri ve tarım bölgesinin hemen kıyısında bulunması ile dikkat çekerken diğer yandan da tarihi özelliği ile ve modern kentsel ihtiyaçlara cevap verebilen metropol özelliğini bünyesinde bulunduran bir kenttir. Klasik çağlarda Akdeniz'e hâkim olan kentin, bugün tarihini geçmişe gömmeden güncel sanatın odak merkezlerinden biri olma durumu ilginç bir örnek oluşturmaktadır.

Resim 2. 2. Venedik Dükler Sarayı

Kaynak: www.asunundefterinden.com

1895'te Venedik Belediye Başkanı olan Selvatico büyük bir önseziyle çağdaş sanat dünyasını Venedik'e taşıma düşüncesi ile ortaya çıkan Venedik Bienali daha başından uluslararası bir konsepte sahip olup tarihsel sürecinde uluslararası konseptini yok etmemiştir.

Tablo 2. 3. Başlangıçtan günümüze Venedik Bienalinin Gelişimi

Başlangıçtan II. Dünya Savaşı'na Kadar Venedik Bienali	
1893	19 Nisan 1893'de kurucusu Riccardo Selvatico önderliğinde Venedik Şehir Konseyi, 22 Nisan 1894 tarihinde açılmak üzere İtalyan Sanatı Bienal Sergisi organize etme kararı aldı.
1894	30 Mart'taki konsey toplantısında ilk kararlar alındı: "Davet etme" sistemiyle yabancı sanatçılar için bir sergiye yer verilmesi; kurulacak bir jüri tarafından seçilen, davet edilmemiş İtalyan sanatçıların çalışmalarının eklenmesi. 6 Nisan günü, gelecek yılın ilk sergisi Başkan Selvatico tarafından ilan edildi
1895	1894-1895 kışı süresince toplam 224,000 ziyaretçinin iştirak ettiği 1.Uluslararası Venedik Sanat Sergisi, 30 Nisan tarihinde Kral ve Kraliçe Umberto I ve Margherita di Savoia tarafından açıldı.
1902	İnşası Bevilacqua-Le Masa düşesinin yardımlarıyla gerçekleştirilen, yönetimi daha sonra Bienal sekreterliğine devredilen Modern Sanat Galerisi 18 Mayıs'ta Ca Pesaro'da açıldı.
1907	Giardini di Castello'da ulusal ilk pavyon açıldı. (Belçika,Leon Sneyers tasarımı)
1914	Pro Arte Pavyonu'nun cephesi restore edildi. Büyük bir törenle açılan Rus Pavyonu'nun da eklenmesiyle Giardini'deki ulusal pavyonların sayısı İtalyan Pavyonu hariç yediye yükseldi. I. Dünya Savaşı sebebiyle 1916 ve 1918 yılları arasında Bienal gerçekleştirilmedi.
1927	Genel Sekreter Pica, Palazzo Ducale adlı büyük mağazanın zemin katında Bienal için bağımsız bir mekan buldu.
1928	Bienalin ilk arşiv çalışmalarını derleyen ve 1930'da adını Çağdaş Sanatlar Tarih Arşivi olarak değiştiren Çağdaş Sanatlar Tarih Enstitüsü 8 Kasım'da kapılarını açtı.
1930	Bienal yönetimi, kraliyet tarafından verilen emir üzerine şehir konseyinin elinden alındı. Sayısı hızla artan vakıflar sayesinde Bienal farklı disiplinlerin içerildiği bir etkinlik haline getirilerek son şeklini aldı. 1930 yılında başlangıçta iki yılda bir, 1937 yılından itibaren ise her yıl gerçekleştirilen Uluslararası Çağdaş Müzik Festivaline ilk ev sahipliğini yaptı.
1932	Film Festivali ilk kez sahneye kondu. 1935 yılı itibariyle festival her yıl düzenlenmeye başlandı. İtalyan Pavyonu'nun cephesi yenilendi. 1932 ve 1934 yıllarında Bienal süresince şiir kongreleri düzenlendi.
1933	Bienal artık yurt dışında da İtalyan Sanatı'nın sergilendiği organizasyonlar gerçekleştirmeye başladı.
1934	1936 yılından itibaren her yıl düzenlenmeye başlayan Uluslararası Tiyatro Festivali ilk kez düzenlendi.
1937	10 Ağustos'ta Venedik sahilinde Palazzo del Cinema, bunu takip eden sene de Palazzo del Casino açıldı.
1939-1945	Eylül 1942 yılında II. Dünya Savaşı sebebiyle Bienal kesintiye uğradı. Sanat Sergisi 1948'de toplanıncaya kadar son kez düzenlendi.. Müzik ve Tiyatro Festivalleri de ancak 1947'den sonra tekrar düzenlenebildi.
Savaş sonrası Dönemden 1973 Reformlarına kadar geçen süreç	
1948	Sona eren savaşla beraber Uluslararası Sanat Sergisi, görkemli bir doğa sergisiyle büyük bir dönüş yaptı.

1948-1954	Genel Sekreter Pallucchini yönetiminde Sanat Sergisi, çağdaş sanatın ve avangard çalışmaların bir gözlemcisi olma niteliği kazandı. 1950 yılında Birleşmiş Devletler Pavyonu'nda Pollock, Gorky ve ilk kez De Kooning'in çalışmaları sergilendi. 1952 yılında Alexander Calder, Gran Premio di Scultura ödülünü kazanan Amerikalı ilk sanatçı ünvanını kazandı.
1957	28 Ekim'de hükümet gelen yoğun eleştiriler üzerine yönetici kurulu feshetti.
1958	Sanat Sergisi kapsamında Baj, Crippa, Dorazio, Scanavino ve Jasper Johns gibi İtalyan ya da yabancı genç sanatçıların çalışmalarının sunulduğu bir sergi düzenlendi.
1964	Sanat Sergisi kapsamında Amerikalılar San Gregerio'da Birleşik Devletler Konsolosunun hizmetine sunulan binada Pop Art'ı Avrupa'ya tanıttılar.
1968	Öğrenci protestoları Bienalin açılmasını engelledi. Kurumsal değişikliklerin gerçekleştirildiği bir sürece girildi; bu süreç 1973'teki yeni Statünün belirlenmesine kadar devam etti.
1972	Uluslararası Sanat Sergisi bu tarihten itibaren bir tema üzerine açılmaya başladı: "Opera o comportamento" (çalışma ve ya davranış)
1973	26 Temmuz'da Parlamento, Organizasyonun yeni statüsüne karar verdi. Başkanlığına, Kültür Bakanı'nın parlamento komitesine danışarak aday gösterdiği "demokrat" bir yönetim kurumu ASAC adlı tarih arşivini kurdu. Bienal kapsamına dans da eklenerek aktiviteler adına yeni bir dönem başladı.
1999	48. uluslararası Sanat Sergisi Arsenale'nin Artiglerie, Isolotto, Tese, Gaggiandre gibi tarihi mekanları boyunca konumlandırıldı. DMT (dans, müzik, tiyatro) adında canlı şovlar için yeni bir sektör oluşturuldu. Temmuz'dan Ekim ayına kadar toplam 21 konser organize edildi, Ağustos'tan Ekime kadar tiyatro sektöründen 14 gösteri, Eylül Ekim ayları boyunca 13 dans gösterisi sahnelendi. 56. Mostra del Cinema yaşam boyu başarı ödülüne Jerry Lewis layık görüldü
2000	18 Haziran'da 70,000'i aşkın ziyaretçinin katıldığı 7. uluslararası Mimarlık Sergisi açıldı. DMT(dans, müzik, tiyatro) sektörü yoğun bir etkinlik dizisi gerçekleştirdi
2001	DMT sektörünce 5 Mayıs- 6 Ekim tarihleri arasında dünya premierleri, uluslararası kongreler, 45'i bulan gösteri düzenlendi. 9 Haziran Uluslararası Sanat Sergisi'nin resmi açılışı yapıldı. Bu yılki sergi en fazla yabancı ülkenin katıldığı ve 240,000 katılımcının iştirak ettiği sergi olma özelliği kazandı.

Kaynak: www.labielle.org sitesinden derlenerek yapılmıştır

Venedik Bienali'nin yönetim şekline bakıldığında bir özerk vakfın varlığı görülmektedir. Diğer taraftan bakıldığında da kent yönetimiyle ilgili olarak Venedik Belediyesi ile Kültürel Değerler ve Etkinlikler Bakanlığı bulunmaktadır. Venedik Bienali önemi dolayısıyla hep yönetimlerin ve politikacıların ilgi alanı içinde yer almaktadır.

Resim 2. 3. Venedik Kanalları

Kaynak: www.marslogistics.com/

Venedik Bienalinin ikili bir konumu bulunmaktadır. Bu ikili konumdan biri mali kaynak ihtiyacını sağlayan bakanlığa doğrudan bağlı olan bir yapısının bulunması bir diğeri ise Venedik'ten doğan, doğrudan Venedik'le ilişkili olan, kentin içinde hem pavyonların bulunduğu Giardini (Bahçeler) hem de son yıllarda çok büyük bir gelişme gösteren Arsenale (Tophane) bölgesinin kullanıma açılmasıyla Venedik'in tarihi, çağdaş sanat ve mimarlık üzerinden bu büyük etkinliğin alanı haline gelmesidir.

Resim 2. 3. Venedik Bienali Etkinlikleri

Kaynak: <http://www.labiennale.org/it/biennale>

Venedik Bienali kapsamında ülkelerin çalışmalarıyla yer aldığı pavyonlar kentin çeşitli bölgelerinde yayılmıştır (şekil 2. 1). Başladığı 1895 yılından beri tüm bienal sergilerinin mekanı olan Castello Gardens, Venedik'in doğusunda bulunan Lido Adası'nın Adriatik Denizi'ne açıldığı bölgede yer almakta ve bir zamanlar işçi sınıfının yaşadığı 4 kilise ile 3 manastırın bulunduğu bölgenin planlanması Napoleon'un dönemine kadar uzanmaktadır.

Resim 2. 4. Venedik Bienali Açılışı

Kaynak: <http://www.labiennale.org/it/biennale>

1999 yılında 48. Ulusal Sanat Sergisi dAPERTutto sırasında, tarihi değeri yüksek yapıları sergi mekânlarına döndürmek amacıyla Venedik Bienali Yönetimince Arsenale'de büyük bir yenileme projesi başlatılarak büyük haller, atölyeler ve Venedik Filosunun inşa edildiği ambarlar yenilenmiştir. Yapılan tüm bu çalışmalar sayesinde Artiglerie ve Gaggiandre kullanıma açılarak 8. Uluslararası Mimarlık Sergisi Corderie ve Artiglerie baş sergi mekânları olmak üzere toplam 10,000m²'lik bir alan kaplamaktadır. Venedik Bienali özerk yapısının yanı sıra hükümetten de aldığı destekle kentle bütünleşerek politika karşısında bağımsız konumuyla ülkenin kültür politikasını dikkate alan bir yapı göstermektedir.

Şekil 2. 2. Venedik Bienali Kapsamında Kent Genelindeki Pavyonlarda Yer Alan Ülkeler

Venedik Bienali bünyesinde sinema, tiyatro ve dansı da barındırmaktadır. Bu anlamada kültür ekonomisi yönünden oldukça fazla girdisi olan bir etkinliktir. Bu açıdan bakıldığında Venedik kent olarak hızla dönüşüm geçiren turistler tarafından oldukça rağbet gören ekonomik zenginlik yaratan bir miras özelliği taşımaktadır.

Bienalin yanı sıra kentte düzenlenen bir diğer etkinlik ise karnavaldır. Venedik Bienali gibi yine uluslararası arenada büyük bir üne sahip olan Venedik Karnavalı belediyenin yönettiği geleneksel bir etkinliktir.

Yüzyıllardan beri Avrupa'nın en renkli ve çekici festivallerinden biri olan Venedik Karnavalı, kökleri tarihten gelen olağanüstü giysilerinin yanı sıra, birbirinden ilginç maskelerin takıldığı bir karnavaldır. Karnavalın ortaya çıkışı hem kadın hem de erkekler için bir özgürlük aracı, geçici de olsa sosyal statüyü, cinsiyeti, kimlik kavramını ortadan kaldıran bir simge niteliğindedir. İlk kez 1268'de düzenlendiği söylenen karnavalın simgesi maskelerdir. Kullanılan bu maskelerin anlamı belirtildiği gibi sosyal sınıf ayrımcılığının aşırılığına tepki göstermek ve herkesin eşit olduğunu vurgulamaktır (URL-4). Her sene farklı bir tema işleyen karnavaldaki kostüm ve maskelerde belirlenen temaya göre değişerek şekillenmektedir.

Resim 2. 4. Venedik Karnavalı

Kaynak: <http://www.hafif.org/yazi/venedik-karnavali>

Venedik karnavalının nedenleri arasında gösterilenlerden bir diğer neden ise tarihsel geçmişi içerisinde kentin Akdeniz'in en güçlü merkezlerinden biri olmasıdır. Bunun üzerine kentin kazandığı zaferler de eklenince merkezi konumunu iyice güçlendirince 18. yüzyıl döneminde kültür ve sanat alanında gelişerek gösteriş ve eğlence alanında karnavallara ev sahipliği yapması kaçınılmaz olmuştur (URL-5).

Venedik dünya ölçeğinde tüm büyük sanat etkinliklerinin başını çeken bir kenttir. Bienalle başlayıp karnavalla biten kesintisiz sanat ve eğlencenin kenti olarak; Kent bir tür sanat cumhuriyetine dönüşmüştür. Kent yaşamında ve ekonomisinde kuralları

sanat ve kültür belirlediği kent `sanat katsayısı` tüm mal ve hizmet fiyatlarını yukarı çeken bir metaya dönüşmüştür (Bir turist Venedik'e günde ortalama 130–150 avro bırakmaktadır).

2. 6. 2. Cannes

Fransa'nın güneyinde, Alpler, Monaco, Provence ve İtalya'nın kesiştikleri önemli bir noktada 19.62 km² alanı, 70.400 nüfusu ile yer almakta olan Cannes kenti, Fransız rivyerasının en iyi bilinen kentlerinden olup tarihsel geçmişinde de balıkçı kasabası ve önemli bir liman olma özelliğini barındırmıştır. Kente ilk yerleşenler Foça'dan göç eden Fokaia'lar olsa da Cannes'ın asıl ünü bir İngiliz asili sayesinde olmuştur (URL-6). İngiliz devlet adamı, **Lord Harry Brougham and Vaux** 1834 ilkbaharında tüberkülozlu kızının bakımı için, kışı geçirdiği İtalya'dan dönerken, kolera salgını nedeniyle Var nehri yakınlarında İtalya ile Fransa arasında kalmasıyla tanındığı söylenen Cannes kentinin gelişim süreci başlamıştır İngilizlerin Akdeniz kıyılarını kullanma eğilimleri ile kent tanınmaya başladıkça özellikle d Rus ve Fransız asilzade kesimlerinin de kente olan ilgisinin artmasına neden olmuştur. Köy 2. Dünya savaşına kadar sakin ve yılın belli zamanlarını burada geçiren aydın kesim ve yerel hayatla uyumlu olarak balıkçı kasabası özelliğini sürdürmüştür.

Şekil 2. 3. Cannes Kentinin Konumu

Kaynak: <http://www.cote-d-azur.net>

19. yüzyıl aristokrasisinin potansiyel tatil yeri olarak keşfedilen Cannes; Akdeniz'in gözde merkezlerinden biri olarak dünyanın en seçkin kalabalığını ve yatlarını ağırlamaktadır. Cannes Film Festivali'nin de etkisiyle kent; lüks otelleri, restoranları, butikleri ve canlı gece hayatı ile ekonomik anlamda Fransa'nın turizm merkezi olarak görev yapmaktadır.

Resim 2. 5. Cannes Sahili

Kaynak:<http://cache.virtualtourist.com>

20.yüzyıla birlikte lüks oteller, spor merkezleri, eğitim kurumları gibi modern yapılarla çehresini değiştirmeye başlayan Cannes, 1.Dünya Savaşında Fransız askerlerinin sağlık merkezi konumunda kullanmış ve savaştan sonra Alman ve İngilizlerin sayısı azalırken Amerikalıların sayısı artmıştır. Bu artışla birlikte yavaş yavaş kış turizminin yanı sıra yaz turizmi de gelişerek Palm sahilindeki yazlık alanlar gelişmeye başlamıştır.

Resim 2. 6. Cannes Kenti

Kaynak: <http://clanvenet.com>

Cannes kent konseyi, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra aldığı kararla 1946 yılında film festivali düzenleme kararı alarak Cannes Film Festivalini başlatmışlardır. Esas temelini 1938 sonunda, Almanya ve İtalya hükümetlerinin Mostra de Venise'deki film seçimine müdahale etmesinden rahatsız olan Fransa Milli Eğitim Bakanı Jean Zay, Philippe Erlanger'in önerisiyle, Cannes'da uluslararası bir festival başlatma kararı almasıyla oluşturulan festival (URL-7), 20 Eylül 1946'da 1. Uluslararası Film Festivali savaş sonrası gerçekleştirilen ilk kültürel etkinlik olarak belediye gazinosunda gerçekleşerek bugünkü dünyaca ünlü Cannes Film Festivali'nin temelleri atılmıştır (URL-8).

Resim 2. 7. Cannes Film Festivali Afişleri

Kaynak:www.artfiles.art.com.,www.international.ucla.edu.cms,
www.impawards.com.,www.mastersofcinema.org,www.festival-
canns.fr sitelerinden derlenerek yapılmıştır

Düzenlendiği ilk yıllarda yönetimin kar amacı gütmeyen bir etkinlik olarak düzenlenmiştir. Maddi kaynak yetersizliğinden 1948 ve 1950 (URL-9) yıllarının yanı sıra ülke genelinde yaşanan siyasi ve sosyal başkaldırı nedeniyle 1968 yılı haricinde sürekliliği devam eden Uluslararası Cannes Film Festivali dünyada Olimpiyatlardan sonra ikinci önemli etkinlik olarak yer almaktadır. Avrupa'daki üç önemli film festivallerinden biri olan Cannes Film Festivali'nde her yıl ortalama 20 film yarışmaktadır.

Festivalin çıkış amacı film sektöründeki gelişmeleri takip etmek, filmler üzerinden yarışmalarla sanatçılara ödül vermek iken süreç içerisinde festivalin çektiği turist

sayısına bağılı olarak kente ekonomik anlamda katkısından ötürü bu etkinliğin yönünü değiştirmiştir. Festival, film sanayisinin en önemli referanslarından biri haline gelerek 1600 medya şirketini ve 4000'in üzerinde gazeteciyi temsil eden bir etkinlik olmuştur.

Resim 2. 8. Cannes Film Festivali Açılışı

Kaynak: <http://burnsfilmcenter.typepad.com>

Cannes kenti, sadece yıl içerisindeki 10 gun boyunca 150 bin sinema ve/veya medya takipçisinin ve turistin kente 120 milyon Avro bıraktığı canlı bir sinema müzesi olmamakta, yerel özelliklerini de koruyarak kıyısındaki balıkçı lokantalarında yemekler yenebilen bir evrensel iş merkezidir konumunu da sürdürmektedir. Küçük bir yerleşme olmasına rağmen 11'i kendi alanlarında dünyanın zirvesi kabul edilen, yılın 300 gününe yayılan 150 adet kongre, fuar, salon, şenlik kenti olarak dünya ölçeğinde ismini duyurmuştur. İki kilometrelik sahil caddesi ve festivalle özdeşleşen “**La Croisette**”i 20 bin yatak kapasiteli bir otelcilik yapısına sahip oluşuyla turizmde ekonomik anlamda büyük bir girdi sağlamaktadır. Tüm bu etkinlikler süresince kent, 481.000 kongreci turisti bünyesinde barındırmaktadır (Bu açıdan Paris'ten sonra ikinci merkez olma konumundadır)(URL–10).

Festival süresince artan kent nüfusu normal durumunun yaklaşık üç katına çıkarak kentteki iş yerleri ticari anlamda büyük ölçüde ekonomik girdi sağlamaktadır. (Yaklaşık ciro 250 milyon avro) Cannes'daki esnafın yıl içindeki cirosunun yüzde 15'ini, 12 gün süren festival sırasında yapmaktadır (URL-11). Etkinlikler çerçevesinde otellerdeki oda fiyatlarında da büyük artışlar söz konusu olmakta, bunun dışında yerel halk evlerini ve odalarını bu süre boyunca kiraya vermektedirler.

1960'lı yıllarda kimliğini kazanan festival, o zamandan beri dünyanın en prestijli film festivali olarak görülmekte, kazandığı bu prestiji de kendisine ayrılan büyük bir bütçe ile desteklemektedir (URL-12). Etkinliklerin gerçekleştirildiği Festival Sarayı, yıl boyunca dünya çapındaki bu büyük etkinliğin yanı sıra daha küçük çapta pek çok festivale ev sahipliği yapmakta ve Cannes ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır (URL-13).

2006 sonu itibariyle 16.200 kişilik istihdam alanı, 815 milyon Avroluk bir ciro yaratmış olan (URL-14) Festival Komitesi başkanı Gilles Jacob, 91 ülkeden, yaklaşık 1000 gazete, 300 televizyon, 200 ajans, 150 radyoyu temsilen gelen 4500'e yakın gazeteci, sinema yazarı, eleştirmen, 1200 sinema yönetmeni, 10 bin civarında yapımcı, dağıtımçı, alıcı, satıcı, görücü ve gerisi, yani sinefil (sinema aşıkları, sinemanyaklar) olmak üzere festival süresince yaklaşık 40 bin kişinin görevlendirildiğini belirtmektedir. Festivalin bütçesi ortalama 20 milyon avro olmakta Bütçenin yarısını Kültür Bakanlığı aracılığıyla devlet diğer yarısını da Cannes Belediyesi, yerel yönetimler, özel fonlar, kurumsal muhataplar ve sponsorlar karşılamaktadır. Bu açıdan kentte festivali düzenleme görevi tamamen kamu otoritelerince gerçekleşmekte olup hiçbir şekilde özel sektörün organizasyon şemasında yer almadığı görülmektedir.

Fransa'nın sahil kenti Cannes, diğer zamanlarda emeklilerin tercih ettiği küçük bir yerleşim birimi olmasına rağmen; festival boyunca dünyanın her tarafından birçok turisti kendine çekmektedir.

Kentin fiziki dokusuna bakıldığında küçük bir kent olmasıyla birlikte yapı tipolojisine bağlı olarak festivalin getirdiği yoğunluğun kentin kıyı kesiminde büyük ancak kent dokusundan kopmayan ve göze batmayan konaklama birimleri ile kentsel doku korunmuştur.

İki yüz yıl önce çok büyük bir önemi olamayan küçük bir balıkçı köyü iken, Cannes'ın 70 yılda dünya çapında bir çekim merkezine dönüşmesi başarılı bir tanıtım ve siyasi iktidarlarca benimsenmiş ortak bir iradenin ve bilincin, uzun vadeli kalıcı bir politikanın payı sayesinde olmuştur.

2. 7. BÖLÜM SONUCU

Kültür, küresel sermayeye eklenme biçimi olarak yeni bir endüstri haline gelmiştir. Bu bağlamda da kentler kültürel özelliklerini ortaya çıkararak ama aynı zamanda da dünyada gelişmelerin paralelinde kültürü ekonomik bir araç olarak kullanmaya başlamışlardır. Kültürün küreselleşme ile olan ilişkisinde, kültürü küreselleşmenin bir boyutu olarak görmenin yanı sıra aynı zamanda da kültürü bir üretim biçimi olarak da görmek gerekmektedir.

Kültürün, son yıllarda kentlerin yeni gelişim ögesi olarak kullanılmaya başlanması ile kültür alanında gerçekleşen bir Kültür Devrimi söz konusu olmaktadır. Kültürün bu şekilde kullanılmasına bağlı olarak kültür endüstrileri kavramı ile kültüre kentlerin kalkınmasında önemli görevler yüklenmiş, bu bağlamda da 'kültür endüstrileri' tanımıyla yeni bir ekonomik alan olarak ortaya çıkmıştır. Metropolitan alanlarda ekonomik anlamdaki girişimler için en uygun sektörlerin kültürel ekonomiye dayandırılması kültür endüstrilerinin ekonominin öncelikli alanı olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır.

Kültürel ekonomiye bağlı olarak kentler; kendilerini sergilemelerini, küreselleşme ve yarışan kent kavramının neden olduğu dünya çapında tanınma ve dünya sermayesini çekme fikri anlayışıyla kültür endüstrilerinden biri olan kültür sanat faaliyetleri-festivaller üzerinden gerçekleştirmektedir. Festivallerin öncelikli amacı bölgeler arası rekabete işaret ederek kentlerin imajının değer kazanmasına katkı sağlama yönünde bir pazarlama biçimi olmaktadır.

Kentlerin çekiciliğini artırma konusunda yenilik, kültür politikaları ve tanıtım çok önemli olmakta, var olan kültürel altyapı kentlere farklı bir canlılık ve dinamizm kazandırmaktadır. Kültür ve sanat politikaları ile kentlerin yeniden canlandırılması, turistler için daha cazip hale getirilmesi ve kültürle ilişkili ekonomik faaliyetlerin yaygınlaşması açısından birçok kenti yeni bir kültürel altyapı sağlamaktadır. Oluşturulan kültürel politikalar özellikle Batı'da kentsel yenileme için bir araç olarak görülmekte bu kapsamda da festivaller, etkili stratejiler olarak bu politikaların içerisinde yer almaktadırlar.

Kültürel aktivitelerin gerçekleşmesi esnasında, kentin gerçekleriyle kurulan bağlantı doğru kurulmazsa; kentin gösteri mekânından bir farkı kalmayacaktır. Bu anlamda da böylesine büyük bir gösteriyi almak isteyenlerce kent, çabucak tüketilen bir ürüne dönüşmektedir. Bu noktada kentlerin kültürel politikalarını iyi bir biçimde oluşturmaları ve bu politikaları oluştururken karar vericiler arasındaki koordinasyonun sağlanarak eksik yönde kararlar alınmaması gereklidir.

Kültürün sermaye olarak kullanılmasına bağlı olarak geliştirilen stratejiler bağlamında kültür politikaları ile küreselleşme sürecinde ülkelerin ve kentlerin ihtiyaçları doğrultusunda doğru kararlar üretilmektedir. Kültür politikalarında; üst ölçekli olarak UNESCO ve Avrupa Birliği Kültür Politikaları oldukça önemli bir yer tutmaktadır. UNESCO, dünya genelinde kültürel anlamdaki politikaların belirlenmesi ve uygulanması yönündeki en yetkili kurum olarak ülkelere yol oluşturulacak politikalar bağlamında yol gösterici olarak danışmanlık yapmakta ve kültürün her anlamdaki kullanıma yönelik olarak üye ülkelere destek vermektedir. Bu açıdan kültür alanında kültürel çeşitlilik ve bu çeşitliliğe bağlı yasal düzenlemeler, kültürler arası diyalog, kültür ve gelişme, kültürel sanayi, sanat ve yaratıcılık, kültür turizmi gibi konularda destekleyicidir. UNESCO'nun kültür sanayilerine bağlı olarak kültür endüstrilerinin kültürel çeşitlilik ve ekonomik gelişme sağladığı yönündeki düşüncesi ile kültür endüstrisini kabul ettiği ve bu sektörün nimetlerinden faydalanma yoluna gidilmesi gerektiği düşüncesini benimsediği söylenebilir. Avrupa Birliği'nin kültür politikalarında ise kültürün ekonomik anlamda kullanılmasından öte öncelikle kültürel bir alan çabası oluşturmanın gerekliliği önem taşımaktadır. Ancak bunun da temelinde yatan fikrin farklı kültürlerin ekonomik olarak bütünleşmesinin birlik duygusundan geçtiği ise temel amacın yine ekonomik olması ortaya çıkmaktadır.

Pek çok ekonomik – politik işbirliği programının kültürel bir yönünün bulunması ülkeler arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir. Bu kapsamda Avrupa'da ortaya çıkan Kültür Kentleri projesi ile kültürel politikaların çok farklı amaçlar doğrultusunda kullanıldığı görülmektedir. Buna benzer bir oluşum olan, kentlerin kültür üzerinden küresel sisteme eklemlenmesinde yeni bir araç olarak Avrupa Kültür Başkenti adıyla ortaya çıkan sürecin amacı Avrupa genelindeki kültürü ortaya çıkararak paylaşımın artırılmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Amacının böyle görünmesine rağmen kentler, küreselleşmenin nimetlerinden faydalanmaya yönelik olarak gerçekleştirdikleri projelerle Avrupa Kültür Başkenti projesi çerçevesinde kendilerini tanıtmak başlıca hedefleri arasında olmaktadır. Avrupa Kültür başkenti olmuş kentlerin amaçlarına bakıldığında ortak nokta olarak kentlerin imajının güçlendirilmesi, kentleri dünya kamuoyuna tanıtılması, ekonomik anlamda kent bütçesine girdi sağlanması-turistin çekilmesi ve uluslar arası platformda yerlerini belli etmesi şeklindedir. Son yıllar itibariyle Avrupa Kültür Başkenti olan kentler güçlü kültürel programları, kentin gelişme stratejilerine uygun hedefleri, yaratıcı ve etkileşimi kuvvetli uygulamalarıyla kentsel gelişmeye katkı sağlamaya yönelik kararlar üretmişlerdir.

Kültürün pazarlanması bağlamında dünya ölçeğinde Venedik Bienali ve Cannes Film Festivali oldukça önemli örneklerdir. Venedik'in tarihi yapısıyla birlikte bienal gibi büyük bir organizasyonu koordine etmesi ekonomik anlamda kente oldukça fazla fayda sağlamaktadır. Ayrıca kent hiçbir şekilde tarihi yapısından taviz vermeyerek bozulmamıştır. Venedik Bienalin'nin gerçekleştiği ve bienalin ardından gerçekleşen karnaval süresince turizm firmaları kentin bu özelliklerini kullanarak satışlarını arttırmaktadır. Dolayısıyla da ülke ekonomisi Venedik sayesinde büyük bir prim yapmaktadır.

Cannes Film festivaline bakıldığında ise festivalin kente ve ülke ekonomisine katkısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Özellikle Cannes'ın kentsel gelişiminde festivalin etkisi yadsınamayacak ölçüdedir.

Bundan sonraki bölümde ele alınacak incelenen örnekler itibari ile İstanbul'un kültürel aktiviteleri bağlamındaki konumu ve kültür politikaları irdelenecektir.

BÖLÜM 3: KÜLTÜR POLİTİKALARI BAĞLAMINDA ÜST ÖLÇEKLİ KARARLAR VE İSTANBUL'A YANSIMALARI

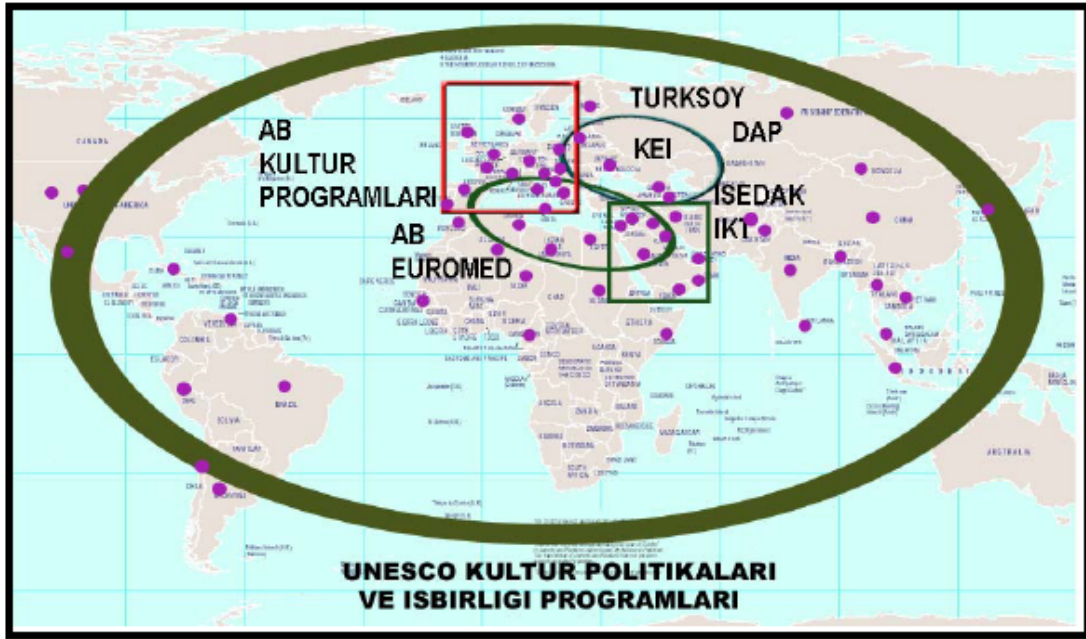
Dünyada kültürün değişen anlamı ve önemi ile birlikte, uluslararası ölçekte birlik ve kuruluşlar, ülkeler ve yerel yönetimler “kültür” ü çok yönlü olarak ele almaya başlamış ve planlı olarak korunması, değerlendirilmesi ve gelişebilmesi ile ilgili olarak öncü politikalar üretmeye başlamışlardır. Günümüzde uluslararası düzlemde en geniş bilgi ağına sahip, etkin politika üreten ve ülkelere, kentlere “kültürel” alanda danışmanlık yapan iki büyük kuruluş; UNESCO ve Avrupa Birliği'nin alt programları ve politikalarıdır.

3. 1. TÜRKİYE VE İSTANBUL'UN KÜLTÜR POLİTİKALARI

UNESCO ve AB'nin kültürel gelişim ve etkileşim üzerine belirlemiş olduğu yaklaşımların ortaya konması, bu doğrultuda, üst ölçekte Türkiye'nin belirlemesi gereken politikalar, üstelenmesi gereken roller ve yasal eksiklikler ve yetersizliklerin irdelenmesi açısından önem taşımaktadır.

Öte yandan son zamanlarda Ortadoğu ve Karadeniz'de ortak bir barış sahası yaratmak, bölgedeki ülkeler arasında ticari ve politik ilişkileri güçlendirmek ve kültürel çeşitliliği desteklemek üzere özellikle 1990'lı yıllardan itibaren birçok örgüt kurulmuş ve işbirlik programı başlatılmıştır.

UNESCO'nun yayımladığı bu planının “Üye Ükelere Önerilen Politika Hedefleri” bölümünde kültürel yapı ve gelişme ile ilgili olarak belirlediği ilk hedefi; “Kültür politikaları, kalkınma stratejisinin ana belirleyicilerinden biri yapılmalıdır” dır. Ayrıca, kültürel yaşama katılımın ve yaratıcılık düzeyinin artırılması, önümüzdeki yüzyılda bilgi toplumuna herkesin katılımının sağlanması ve sürdürülebilir kalkınma politikalarının mutlaka kültürü de kalkınmanın bir parçası olarak ele alması gerektiği diğer hedefler arasındadır.

Şekil 3. 1. Türkiye' nin İçinde Bulunduğu İşbirliği Programları ve Kültür Anlaşması Yaptığı Ülkeler

Kaynak: İBB, MP, Küresel Bölgesel Gelişmeler ve Küresel Kent Stratejileri Grubu, 2005

Ülkemizde, uygulanan kalkınma planlarında da, hatta ilk kalkınma planında bile kalkınmanın sosyo – kültürel yanı ele alınmıştır. 1963 yılında yapılan ilk planda asıl amacın yüksek büyüme hızı değil sosyal refah artışı olduğu belirtilmiş ve tüm 5 yıllık kalkınma planlarında kültürel kalkınma konusu ana hedefler arasında yer almıştır.

3. 1. 1. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013)

Dokuzuncu Kalkınma Planında kültür politikaları bağlamında Türkiye geneli ile ilgili alınan kararlar genel hatlarıyla kültürün korunması, geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi yönündedir. Özellikle kültürel altyapının güçlendirilmesi, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması, bakım-onarım ve restorasyon yönünde sürdürülen faaliyetler çerçevesinde kültürel hayatın canlandırılması ve kültürel faaliyetlerin ülkenin bütününe yaygınlaştırılması amacıyla, yerel nitelikteki kültür hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi ve bu alanda kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi yönündeki yasal ve idari düzenleme çalışmalarının başlatılmasına karar verilmiştir.

Planda gerçekleştirilecek kültür politikaları toplumsal değişim sürecinde kültürel zenginliğin korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması temel amaç olarak belirlenmiştir. Sosyal ve ekonomik politikalarda kültür boyutunun dikkate alınması ve kültür politikalarının hayata geçirilmesinde yerel yönetimlerin ve

STK'ların etkin katılımının sağlanmasının yanı sıra ihtiyaç duyulan değer ve davranışlarla zenginleştirilerek geçmişten geleceğe taşınmakta olan kültürel birikim ve bu birikimle biçimlenmiş olan kimliği çağa uygun bir şekilde geliştirmeye yönelik gerekli tedbirlerin alınması hedeflenmektedir.

Dokuzuncu kalkınma planınının kültürün ülke ekonomisine girdi sağlamasına yönelik olarak politikalar belirlenmiştir. Planda kültür ekonomisine yönelik, kültürü kaynak talep eden değil, kaynak yaratan bir alan haline getirmek, temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu amaçla plan, her şeyden önce kültürü bir 'sektör' kavrayışıyla ele almanın gerekliliğini ancak kültürü bir sektör olarak değerlendirmenin standart bir kültür ve kültürün endüstriyellesmesini beraberinde getirmeyeceğini benimseyerek aksine kültür hayatının canlanmasına yol açacağını belirtmektedir. Bu noktada da plan; kültür-piyasa-sanat ilişkisinin sağlıklı ve dengeli biçimde kurulmasının dikkat edilmesi gereken en önemli nokta olduğunu belirtmektedir.

Planda; kültür ile ilgili stratejileri hayata geçirmenin hedefleri olarak;

- Kültür sektörünün gerek GSMH içindeki, gerekse ihracatımızdaki oranı yükseltilmelidir.
- Kültür sektörü, ticari kâr beklentisi bulunmayan kamu yararına etkinliklerle sınırlı olmak kaydıyla, vergilerin sıfırlandığı istisnai bir alan olarak kabul edilmelidir.
- Kültür alanında KOBİ benzeri yapıların oluşturulması, gerekli teşvik ve desteklerin sağlanması yoluna gidilmelidir.
- Kültür alanında sponsorluk uygulamasının yaygınlaştırılması ve kolaylaştırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Hatta sponsorluk yapmak isteyenler için il ve bölge ölçeğinde fon oluşturulması düşünülmelidir.
- Maddi kültür ürünlerimiz, özellikle geleneksel el sanatlarımız ihraç ürünlerine dönüştürülerek turizm sektörü ile bağlantı içinde değerlendirilmelidir. İhracatı zorlaştıran engeller giderilmeli, söz gelimi bu ürünlerin kalite kontrollerine yönelik standardizasyon sağlanmalı ve gümrüklere ihtisas kapıları kurulmalıdır.

Şeklinde kararlar alınmıştır.

Bu hedeflere varmanın var olan yasal düzenlemeler yeterli olacağı ancak bunların gereğince uygulanmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle yasal düzenlemelere işlerlik kazandırma yolunda bir üst kurul oluşturulması esas olacağı ve kültürün bir sektör

olarak değerlendirilmesi ve gelişmesinde gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının da bahsi geçen stratejileri gerçekleştirme yolundan geçtiği belirtilmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma planı çerçevesinde politika ve tedbirlerden biri, kültür turizminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmaları bağlamında, otantik özellikleri korunarak turizme örneklerin çoğaltılmasının desteklenmesidir. Bu kapsamda da kültür turizminin geliştirilmesiyle kültürel ve yöresel değerler korunacağı ve ekonomik gelişmeye katkı sağlanacağı yapılacak işlemler arasında konmuştur.

Dokuzuncu Kalkınma planı çerçevesinde politika ve tedbirlerden bir diğeri ise, kültür mirası envanterinin çıkarılması, bu mirasın korunması ve restorasyonuna yönelik çalışmaların planlı bir şekilde sürdürüleceği ve bu konuda eğitim yoluyla kamuoyu bilincinin artırılmasının sağlanacağı yönündeki kararda İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti adaylığı sürecinde gerekli yasal ve idari düzenlemelerin sonuçlandırılacağı yönünde bir karar bulunmaktadır. 2010 Avrupa Kültür Başkenti kapsamında İstanbul'u 2010 yılına Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlamak, yapılacak etkinlikleri planlamak ve yürütmek, kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak için gerekli idari ve mali düzenlemelerin gerçekleştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde gerçekleştirileceği yapılacak işlemler altında belirtilmiştir. Bu açıdan bakıldığında İstanbul'un kültür alanında da üst ölçekli planlarda öneminin ve önceliğinin bulunduğu görülmektedir.

3. 1. 2. 1/100 000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planına İlişkin Kültür Endüstrileri

İstanbul bağlamında 22.05.2006 tarihli 1/100 000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı Raporunda belirtildiği üzere; kültür endüstrileri, kültürel/tarihi miras ve turizm birbirini tetikleyen ve besleyen, yakın ilişkili üç bileşendir. Planda yapılan önerilerde, "kültür turizmi için gerekli olan "soft" altyapının (çeşitli sanatsal aktiviteler, eğlence mekânları) gelişmesine, çöküntüye uğramış kent parçalarının yeniden canlanmasına ve atıl kalan tarihi yapı stokunun ve endüstriyel yapıların yeniden işlevlendirilmesine yönelik fırsatlar sunacak, İstanbul'un "markalaşmasını" ve kültür turizmi açısından önemli bir hedef olma kapasitesini destekleyecek; turistlerin kalış sürelerinin uzamasını ve tekrar gelmelerini sağlamak açısından gerekli zemininin oluşmasını sağlayacaktır" başlıkları yer almaktadır.

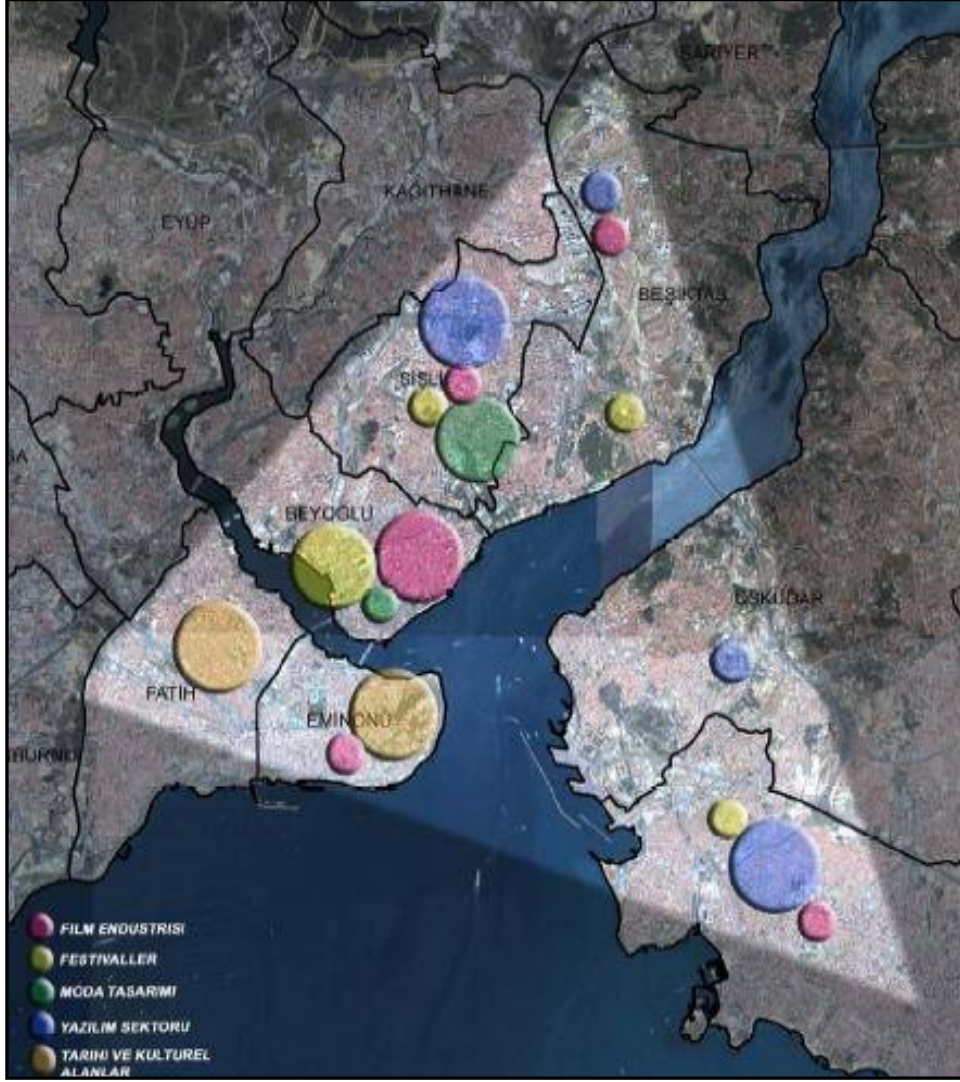
1/100000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni planında kültür endüstrilerine yönelik olarak kent genelinde yoğunlaşma alanları belirtilmiş ve kültür endüstriler

yoğunlaşma alanı ile ilgili olarak “1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Uygulama Hükümlerinde; 7.15 Kültür Endüstrileri; ekonomik değerini kültürel değerlerinden alan sembolik ürünlerin üretilmesi, dağıtılması ve tüketilmesi ile ilgilenen sektörlerdir” denilmektedir. Bu kapsamda bu ifade ile de kültürel anlamdaki üretim faaliyetlerini de kapsadığı anlaşılmaktadır.

Kültür Endüstrileri Yoğunlaşma Alanlarında yer alacak fonksiyonlar, plan notlarında “10.3.6 Kültür Endüstrileri Yoğunlaşma Alanları: Görsel sanatlar, gösteri sanatları, müzik, edebiyat gibi geleneksel kültür ürünlerinin yanı sıra, bilgi teknolojilerine dayalı multi-medya, yazılım paketleri, bilgisayar oyunları gibi çağdaş ‘içerik’ üretimini; tasarım (grafik, web tasarımı, mobilya, moda vb.) mimarlık gibi yaratıcı yetenek ve beceri isteyen aktiviteler ile tüm bunların çoğaltılmasını, yayımlanmasını, dağıtılmasını, sergilenmesini (müze, galeri vs) , reklâmcılık aracılığı ile pazarlanmasını; üretilen tüm bu kültürel ürünlerin ve içeriğinin tüketimini ve ticaretini (tiyatrolar, sinemalar, kitapçılar, plakçılar vb perakende ticaret) kapsamaktadır” şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca kültür endüstrilerinde bahsi geçen üretim tipinin “...sembolik ürünlerin” diğer bir deyişle “kültürel değerlerin turistik amaçlarla atölyelerde el sanatları türü üretimi ve tasarım-fikir-düşünce üretimi” şeklinde olacağı belirtilmektedir.

Yapısal dönüşüm çerçevesinde merkezi işlevleri desteklemek üzere, Silivri gelişme alanında herhangi bir sanayi içerikli yapılaşmanın yer alması düşünülmemekte, meri planlarda sanayi olarak belirlenmiş olan alanlar, planda çalışma alanına dönüştürülerek, sanayiden dönüşecek diğer çalışma alanlarında olduğu gibi bu alanlarda da öncelikli olarak eğitim, kültür endüstrileri, sosyal ve kültürel tesisler, sağlık, kentsel hizmet ve ticaret- hizmet alanlarının yer alması, kent dinamizmi ve kentin batı’ya gelişmesi açısından özellikle öngörülmektedir.

Kültür endüstrileri ile ilgili olan sektörler İstanbul’da metropolün çekirdeğindeki Beyoğlu, Beşiktaş, Şişli ve Kadıköy ilçelerini kapsayan geniş bir alanda (Kültür Üçgeni) yığılmış durumdadırlar.(Şekil 3. 2)

Şekil 3. 2. 1/100000 İstanbul İl Çevre Düzeni Planı'na Göre Kültür Endüstrileri Üçgeni

Eminönü, İstanbul'un sahip olduğu zengin tarihi ve kültürel mirasın izlerini yansıtan, müzeler, anıtsal yapılar ve sivil mimari örneklerinden oluşan özgün yapı stoku ile bu üçgene dâhil olmaktadır. Bu bölge İstanbul Metropolitan Alanı için kültür endüstrilerinin gelişimi açısından yığılma odaklı bir mekânsal strateji için hazır bir altyapı sunmaktadır. Bu bağlamda, Stratejik Plan kararı olarak kültür endüstrilerinin bölgedeki gelişimini desteklemek üzere, yaratıcı ortamı besleyen özgün yapısını koruyacak ve kapasitesini arttıracak tedbirler alınması önerilmiştir.

Bu önerilerin uygulanabilmesi için alt ölçekteki plan çalışmalarında;

- Kültür endüstrileri, kültür ve turizm eksenli aktivitelerin çeşitliliğinin desteklenmesi,
- Ulaşım, hizmet, yeşil alan ve kültür donatılarının geliştirilerek bölgedeki kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi,

- Bölgede daha fazla buluşma mekânlarının yaratılması,
- Özgün yapı stokunun ve sanayi arkeolojisinin kültürel fonksiyonların ve kültür endüstrilerinin kullanımına yönelik olarak yeniden işlevlendirilmesi,
- Kültür ve turizm eksenli canlandırma, yenileme ve dönüşüm projelerinin geliştirilmesi gerekmektedir şeklinde öneriler bulunmaktadır.

İstanbul'da kültür endüstrileri ağırlıklı olarak metropolün merkezinde yer seçmekle birlikte, geniş alan ihtiyacı gerektiren durumlarda farklı mekân arayışları gündeme gelmektedir. Bunun yanı sıra, kültür endüstrilerinin mekânsal tercihlerinin statik bir yapıda olmadığı ve mevcut kümelenmelerin 'sıçramalar' yaparak genişlediği gözlenmektedir. Dolayısıyla, bu beceriye sahip sektörler için stratejik planın kültür üçgeni dışında da gelişme odakları yaratması gerekmektedir.

Bu amaçla stratejik plan üzerinde "kültür endüstrileri yoğunlaşma alanları" lejandı altında

- Boşalan sanayi alanlarının kültür endüstrilerinin geliştirilmesi açısından bir potansiyel olarak değerlendirilmesi: Kartal, Kağıthane
- Kent bütününde çeşitli alt bölge merkezlerinde yaratıcı ekonomi için cazip mekanlar sunulması: Zeytinburnu, Bakırköy
- Yeni gelişme alanlarında ve dönüştürülmesi öngörülen bölgelerde kültür endüstrilerinin bir ateşleyici olarak kullanılması: Silivri, Bayrampaşa
- Bu alt merkezlerde genç nüfusun yerel ekonomiye katılma kapasitesini arttıracak 'yaratıcılığı ve girişimciliği destekleme merkezlerinin' oluşturulması: Bağcılar, Ümraniye
- Bütün bu sektörlerde çalışanlar başta olmak üzere metropolün ağır üretim koşullarının insanlar üzerinde yarattığı olumsuzlukların kültür turizmi ve çeşitlenmiş spor aktiviteleri ile giderilmesi için kültür, spor ve günübirlik turizm alanları yaratılması: Küçükçekmece Kültür, Turizm Rekreasyon Alanı, Karadeniz Maden Ocaklarının Doğaya tekrar Kazandırılması için Kültür ve Günübirlik Turizm alanları, Maltepe Bölge Parkı, Formula 1 Alanı, Olimpiyat Köyü.

önerileri geliştirilmiştir.

Ancak her yıgılımda olduğu gibi, kültür endüstrilerinin oluşturduğu yıgılımların da bir zaman boyutu içerdiği, dolayısıyla İstanbul'da kültür endüstrilerinin kültür üçgeni

dışında gelişmesinin sabır gerektiren ve sonuçları ancak uzun vadede alınabilecek bir proje olduğu unutulmamalıdır.

Kültür Endüstrileri Yoğunlaşma Alanları lejantında tanımlanmaya çalışılan fonksiyonlardan hangilerinin hangi alanlarda yer alacağı çevresiyle birlikte etüd edildikten sonra bütünsellik sağlayacak şekilde 1/25000 ve 1/5000 planlarda belirleneceği yönünde planda kararlaştırılmıştır.

Planda mekânsal kararlara yönelik olarak kültür endüstrileri alanında kritik öneme sahip dört sektör üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki film sektörü, ikincisi moda/tekstil tasarımı sektörü, üçüncü sektör yazılım sektörü ve son sektör olarak da İstanbul'da artık kurumsallaşmış kültürel aktiviteler olan festivallerdir.

Planda da yer aldığı üzere festivaller, geçmişten gelen kurumsal kapasite ve ayrıca ürün olarak kentte yarattığı kültürel atmosfer, tetiklediği diğer sektörler ve İstanbul'un uluslararası düzlemde tanınırlığına katkısı (ve dolayısıyla imajının yükseltilmesi), hem de ihtiyaç duydukları mekânlar ve altyapı nedeniyle önemli girdiler verecek bir sektör olması nedeniyle çalışma konusu olarak öncelikle ele alınmıştır.

3. 2. TÜRKİYE'DEKİ KÜLTÜR POLİTİKALARININ MEVCUT DURUMU

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2004'teki 2010 turizm vizyonuna göre, master planda belirtildiği üzere İstanbul; büyük kültürel bir merkez, eğlence merkezi, ticaret, iş ve oteller merkezi olduğu için Tarihi Yarımada, Beyoğlu, Galata limanı ve batı Karadeniz bölgesi turizmin gelişmesi için ey uygun yerler olarak seçilmiştir (2010 Turizm Vizyonu, 2004). Büyük gayrimenkul planlarına kültürel projeler üzerinden öncelik verildiği görüşünden hareketle gayrimenkul genellikle büyük (promosyon) reklamlar eşliğinde kültür ve sanat faaliyetlerinde iş yapmaktadır (Klaic, 2005). Bununla birlikte çok bu projeler genellikle büyük yenileme projeleri olup kültürel mirası ve kültürel değerleri dikkate almayan kararlar içermektedir.

UNESCO' nun 2006 yılındaki karar metninde " Galataport projesi, Four Seasons Otelinin gelişi yanında Haliç için yeni bir köprü ve daha birçok büyük kentsel projeler (Dubai Towers, Haydarpaşa Projesi, gibi) ve altyapı projelerinin Tarihi Yarımada'nın görsel bütünlüğünü tehdit etmesi sebebiyle uluslararası standartlara göre çalışılmalı, yerel belediyeler ile büyük şehir belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, üniversiteler, STK'lar, organizatörler, yerel halk vb. arasında işbirliği sağlanarak izleme ve denetleme sorumluluğu olan özel bir Dünya Mirası koordinatörü belirlenmelidir denmektedir (Decision Text, 30COM 7B.73 – State of Conservation). Bununla birlikte farklı görüşler de ortaya atılmıştır. Esra Nilgün Mirze'yle yapılan görüşmede

(IFCA as the Director of Corporate Communications), gelirin büyük bir kaynağının kültürel turizmden sağlanmasından dolayı Türkiye son zamanlarda bu yönde gelişmeler göstermiştir (Mirze, 2007, Aktaran: Pekelsma, 2007). Kültür ve Turizm Bakanlığı sadece turizm ile ilgilenmemektedir. Çok yenilikçi bir politikaya sahip olan Bakanlık, kültürel yatırımlarda yüzde kırk ila altmış arasında indirimler uygulamaktadır. (Mirze, 2007, Aktaran: Pekelsma, 2007).

Türkiye Cumhuriyeti resmi kanallarını küresel kültür içinde kullanmaya yönelik değişime giderek, kültürel aktiviteler konusunda daha destekleyici olmalıdır. Bunun nedeni Türkiye'nin kendini dünyaya ve küresel eylemlerin ve hareketlerin bir parçası olmak istediği gerçeğidir (Aksoy, 2007).

İKSV(İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı)'nin Ekim 1998'de İstanbul'da gerçekleştirmiş olduğu 'Kültür Politikaları Sempozyumu' nda, ülkemizdeki kültür politikalarının mevcut durumu tartışılmış ve bazı öngörülerde bulunulmuştur.

Buna göre kültür politikalarının amacı halkın kültürel yaşama katılımı için elverişli koşulların yaratılması, sanatın ve sanatçının yaratıcılığının korunması, çoğulcu bir kültür yapısının kurulması, evrensel değerlerin paylaşılmasına yönelik demokratik bir toplumun yaratılması, tüm vatandaşların eşit ve özgür olarak kültürel yeteneklerinin geliştirilmesi, kültür ve sanat etkinliklerinin özenli bir yapı tarafından desteklenmesi olmalıdır (URL-15).

Sempozyum sonucu ortaya koyulan bazı öneriler;

- Kültür politikaları, kültür alanında etkinlikleri olan bakanlıklar, devlet kuruluşları, genel yönetimler, belediyeler ve özellikle sivil toplum örgütleri, vakıflar, üniversiteler ve kültür derneklerinin katılımıyla saptanmalı;

- Kültürel aktivite ve organizasyonlara her tür kurum, kuruluş, STK ve halktan her kesim

katılımının sağlanması,

- Kültürel gelişme, kalkınmanın tamamlayıcı bir bölümü değil, ilerlemenin hedefidir. Ekonomik kalkınma, tek başına bir amaç değil, bir araç olarak ele alınmalı,

- Kültürel demokrasi toplumun bütün kesimlerinin kültür haklarından yararlanmasına dayanır. Her insanın kültür hakkına sahip olabilmesi için kültürel demokrasi ilkeleri göz önünde tutulmalı;

- Kültür ve sanat alanını düzenleyen ve günün koşullarına yanıt veremez durumda olan tüm yasalar yeniden ele alınmalı, bürokratik engellere son verilmelidir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, Sinema, Video ve Müzik Eserleri Yasası, Devlet

Tiyatroları Kuruluş Yasası, İmar Yasası, Koruma Yasası, Turizmi Teşvik Yasası, Orman Mevzuatı, Özelleştirme Mevzuatı öncelikle değiştirilmeli,

- Eğitimin her düzeyinde kültür, kültür tarihi, felsefe ve sosyal bölüm konularına ağırlık verilmeli;
- Her ilde sivil toplum örgütleri ve kamusal kuruluşların temsilcilerinden oluşan il kültür kurullarının kurulması için bir proje oluşturulmalı,
- İstanbul'da bir Çağdaş Sanat Müzesi kurulmalı denmiştir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010 yılı turizm vizyonunda, turizmin sadece ekonomik değil, kültürel bir olgu olduğunu belirtmiş ve 2010 yılı vizyonunda önceliğin "Kültürel Mirasın Korunması" olduğunu belirtmiştir. Mirasın korunması için vergilerde bir takım kolaylıklar getirilmesi öngörülmüştür. Ayrıca "Marka Olmak" genel hedefler arasında yer almaktadır.

3. 3. BÖLÜM SONUCU

Türkiye, UNESCO'nun 1998 yılında kabul ettiği "Gelişme İçin Kültür Politikaları Eylem Planı" belgesinde öne sürülen genel politikaları özellikle 1960'lı yıllarda ülkenin resmi kalkınma belgelerini temsil eden "Beş Yıllık Kalkınma Planları" içinde genel kalkınma stratejisinin temeline oturtmuştur. Devletin kültür ve sanat konusunda, Cumhuriyet döneminde oluşturduğu geleneksel destek politikaları bir ölçüde sürdürülmüşse de, hem kaynakların hem yaratıcılığın ve katılımın gerçekleştirilmesi hem de özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi açısından belirlenen hedefler sağlanamamıştır.

Türkiye, milli gelir düzeyi bakımından kültürel kalkınma açısından büyük atılımlar yapmış ancak Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen bu atılımların ülkeyi ileri endüstri ülkeleri düzeyine yeterli seviyeye getirmesi anlamında gerekli uygulamalar gerçekleştirilememiştir

İstanbul bağlamında 1/100000 Ölçekli İl Çevre Düzeni Planı'nda kültür endüstrilerinin ağırlıklı olarak metropolün merkezinde yer seçmesinin yanı sıra geniş alan ihtiyacı gerektiren farklı mekân arayışlarının gerçekleştirilmesi benimsenmiştir. Planda mekânsal kararlara yönelik, kültür endüstrileri kritik öneme sahip dört sektör olarak film sektörü, moda/tekstil tasarımı sektörü, yazılım sektörü ve İstanbul'da artık kurumsallaşmış kültürel aktiviteler olan festivaller üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 3.1. İstanbul Bağlamında Alınan Kültür Politikaları Analizi²

Üst Ölçekli Politikalar	Konular	Alınan Kararlar
Dokuzuncu Kalkınma Planı	Kültür Politikaları	<ul style="list-style-type: none"> Kültürün korunması Kültürün geliştirilmesi Toplumsal diyalogun güçlendirilmesi Kültürel altyapının güçlendirilmesi, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması Yerel nitelikteki kültür hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi Kamu-özel sektör işbirliğinin sağlanması Kültür alanında yasal ve idari düzenleme çalışmaları Kültürel hayatın canlandırılması Kültürel faaliyetlerin ülkenin bütününe yaygınlaştırılması Kültürün ülke ekonomisine girdi sağlaması
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2010 Vizyonu	Turizm	<ul style="list-style-type: none"> Kültürel Mirasın Korunması³ Vergilerde bir takım kolaylıklar getirilmesi Marka Olmak
UNESCO	Kültür Politikaları	<ul style="list-style-type: none"> Kültür politikaları, kalkınma stratejisinin ana belirleyicilerinden biri yapılması Kültürel yaşama katılımın ve yaratıcılık düzeyinin artırılması, Bilgi toplumuna herkesin katılımının sağlanması Kültürü kalkınmanın bir parçası olarak ele alması
1/100000 İstanbul İl Çevre Düzeni Planı	Kültür Endüstrileri	<ul style="list-style-type: none"> Kültür turizmi için gerekli olan altyapının gelişmesi Kültür yoluyla çöküntüye uğramış kent parçalarının yeniden canlanması Tarihi yapı stokunun ve endüstriyel yapıların yeniden işlevlendirilmesi İstanbul'un "markalaşmasını" ve kültür turizmi açısından önemli bir hedef olma kapasitesini artırması

² Çalışma kapsamındaki bilgiler ele alınarak hazırlanmıştır.

BÖLÜM 4: İSTANBUL'DA GERÇEKLEŞTİRİLEN KÜLTÜREL FAALİYETLER

Bireysel ve toplumsal hareketlilik mekânda çeşitli aktıveler yarattığı gibi bireyin olduğu her yerde iletişim, iletişimin olduğu her yerde de hareketlilik bulunmaktadır. Mekânda var olan çeşitli kullanımlar (ticari, yönetimsel, kültürel v.b) bireyleri aktiviteye davet etmektedir. Bu durum karşılıklı bir etkileşim olduğu sonucunu doğurmakta ve mekânsal aktiviteler toplumu, toplumsal aktiviteler de mekânı etkilemektedir. Bu bağlamda da Tarihsel perspektif içerisinde yapılagelmiş etkinlikler çerçevesinde günümüz etkinliklerini geçmişle kıyaslayarak bazı çıkarımlarda bulunmak gerekmektedir.

Osmanlı Devleti'nde gerçekleştirilen kültürel faaliyetler olan, toplumsal bir organizasyon ve etkileşim sistemi olarak şekillenen şenlikler, amaçlarıyla ve araçlarıyla sosyolojik profili yansıtan etkinlikler olmuşlardır. Şenlikler her kesimden insanın toplumsal, kültürel, ekonomik ayrımlar ötesinde bir araya geldiği, belirli bir süre içinde birikmiş enerjinin boşaldığı, geçmişten günümüze varlığı hep hoşgörülle kabul gören bir yaşam kesiti olmuşlardır.

4. 1. TARİHSEL PERSPEKTİFTE İSTANBUL'DA DÜZENLENEN KÜLTÜREL ORGANİZASYONLAR

Osmanlı kentlerinde toplumsal yaşamın iç içe geçtiği kapalı çarşılar, kahvehaneler, mesire yerleri, pazaryerleri ve çeşme başları toplumsal hareketliliğin bulunduğu alanlardır. Bunun dışında cami avluları, mezarlıklar, külliyeler de kamusal yaşamda önemli yer tutmuştur. Osmanlı Devleti'nin kamusal yaşantısı 18. yüzyılla birlikte değişmeye başlamıştır. Bu yüzyılda Avrupa'da kamusal mekan anlayışı geniş yollar ve büyük park inşaları ile değişirken, Batı'dan farklı olarak Osmanlı'da has bahçeler, kahvehaneler ve çeşme meydanlarının arttığı ve bu kullanımların günlük kent yaşamının bir parçası haline geldiği görülmüştür.

Osmanlı'nın kamusal yaşamı olan;

- Kahvehaneler, 16. yüzyıldan itibaren sosyal ilişkileri şekillendiren mekânlar olarak; kahve içmek ve yarenlik etmek amacıyla buralarda toplanan muhtelif zümrelerden ve değişik kültür seviyelerinden insanlar, çok hızlı gelişen bir kültürel birikim ortamı, sosyalleşme mekânı, siyasî iktidar karşısında seslerini duyurabildikleri bir kamusal hayatın en önemli alanlarıdır.

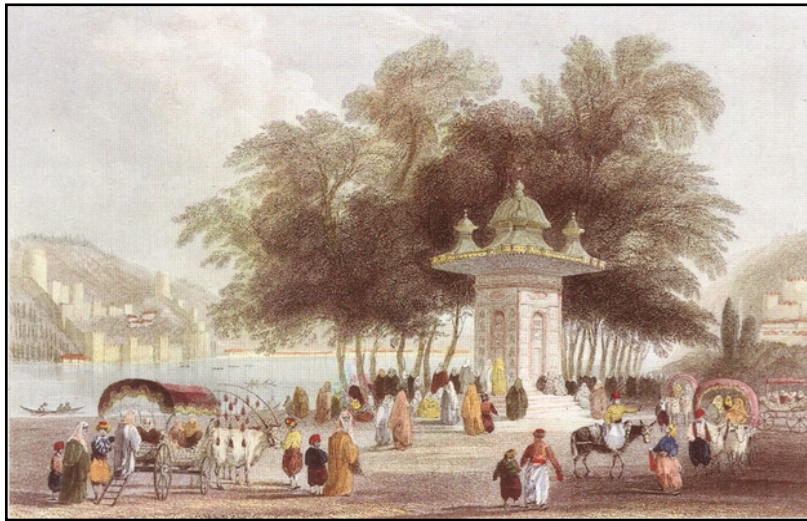
Resim 4. 1. Osmanlı'da Kahvehane Kültürü

Kaynak: www.mimarizm.com

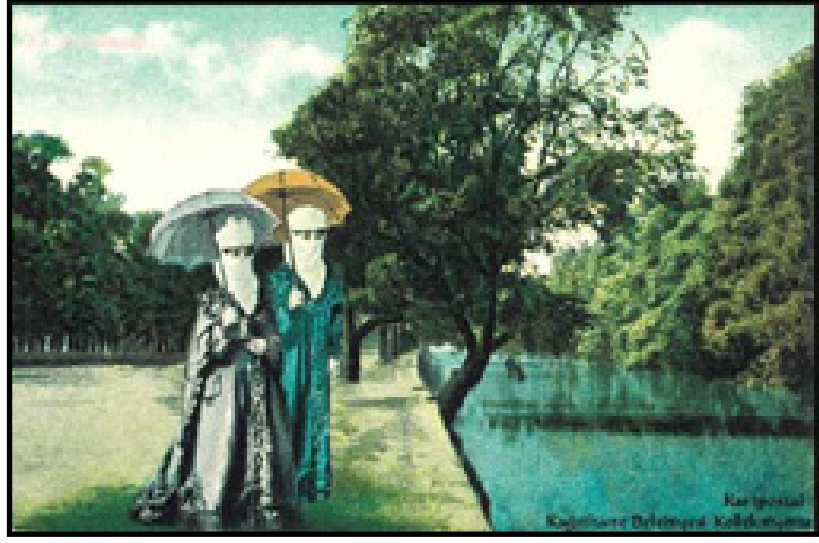
- Mesire yerleri; Osmanlının kamusal yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Bu yerlerde farklı toplumsal sınıf, mevki ve yaş gruplarından insanlar aynı eğlence biçimlerini ve sosyallik alanlarını paylaştıkları, toplumsal etkinliklerin ve eğlence hayatının büyük bir bölümünün geçtiği kamusal mekânlar olarak önemli yer tutmuştur.

Resim 4. 2. Osmanlı'da Mesire Yerleri: Küçüksu

Kaynak: www.heygidikanlica.azbuz.com

Resim 4. 3. Osmanlı'da Mesire Yerleri: Kağıthane

Kaynak:..www.istanbul.net.tr

- Çarşılar; Osmanlı dönemi ekonomik etkinliklerinin en yoğun ve buna bağlı olarak da kamusal yaşamın en canlı olduğu merkezleri olmuştur.

Resim 4. 4. Osmanlı'da Çarşı Kültürü

Kaynak: www.mitoloji.info

Osmanlı yaşamının kamusal mekânlarındaki hayat, geneli itibari ile ekonomik birimlerin yer aldığı mekânlardan oluşmuşken eğlence anlamındaki etkinlikler için özellikle ayrılmış mekânlar bulunmamaktadır.

Osmanlılar, erken modern İslam dünyasında varolan çeşitli seçeneklerden yararlanarak politik bir kültür yaratmışlar, Osmanlı Hanedanlığının İslam Hanedanları arasında benzeri olmayan uzun solukluluğu farklı gelenekleri, farklı hükümlerlik anlayışları ve farklı meşruiyet zeminlerini uzlaştırmak bunları idare edebilme becerileri sonucunda, kendilerini kutlamak ve yüceltmek için kullandıkları bir yöntem olarak kamu törenleri düzenlemişlerdir. Padişahların ve sultan ailesinin diğer fertlerinin de katıldığı bu kamu törenleri ve kutlamalar özellikle din merkezli olmayıp kutlamaların formu olarak şenlikler şeklinde düzenlenmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemlerinde yapılan ilk şenliklerden 19.yüzyıldaki son şenliğe kadar geçen sürede, birçok kutlama yapılmıştır. Osmanlı şenliklerinde, ilkel bereket törenlerinden kalma simgeler olan nahıllardan, Habsburg hanedanlarının şenliklerde kullandığına benzer "otomat" denilen fantazi ürünü teknolojik araçlara dek pek çok farklı dönem ve kültüre ait öğeleri bir arada bulmak mümkündür (URL-15).

Resim 4. 5. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler: Nahıl Geleneği

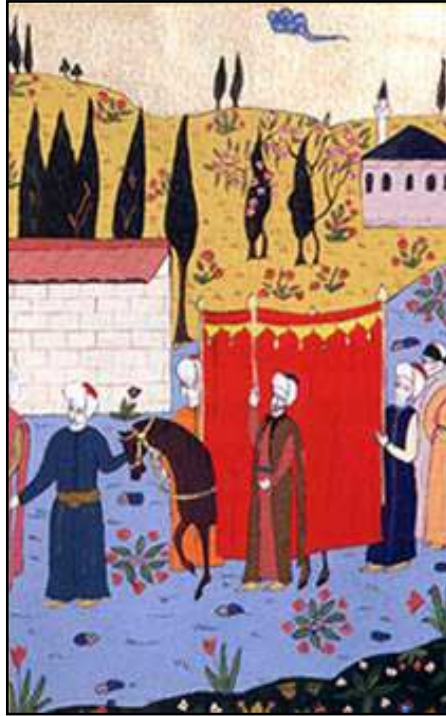
Kaynak:www.aydingun.com

Osmanlı İmparatorluk döneminde şenlikler, sivil yaşama ait çok önemli bilgiler sunduğu gibi çağdaş anlamıyla da çok başarılı halkla ilişkiler çalışmalarıdır. Yabancı devlet konuklarının da katılımıyla bu işlevleri kuvvetlendirmiş, zenginleşmiştir. Çeşitli amaçlarla yapılan bu şenlikler uygulama biçimleriyle, kurallarıyla, gelenekleri ve gösterişi ve parlaklığıyla, ziyafetleri, armağanları, politik özellikleriyle, konuk ağırlamaktaki stratejileriyle, eğlenceleri, hünerleri, sanat eserleriyle aynı zamanda

Türk kültür tarihinin dikkatle incelenmesi gereken önemli kaynaklarından. Bu şenlikler Avrupa'daki örneklerde olduğu gibi sarayın tekelinde kalmamıştır.

Bu etkinlikler çerçevesinde gerçekleştirilen törensel olaylar, öncelikle hanedanı yüceltmek ve yönetilenlerin bağlılığını güçlendirme amacını taşısa da diğer bir etkisi de İstanbul'un sayısız, dağınık ve zaman zaman da çatışan unsurlarının bir arada olduğu kentsel dokuyu birleştirmektedirler. Halkın katılımıyla yapılan törenler kentlilik gururu yaratmak için birer fırsat oluşturmuştur. Bunların etkinlikler, çağdaş anlamıyla çok başarılı halkla ilişkiler çalışmaları olarak ele alınmalıdır. Bunun yanı sıra, yabancı devlet konuklarıyla bu işlevlerinin daha da boyutlandığı düşünülürse merkezi otorite tarafından saray duvarlarının dışında düzenlenen bu şenlikler, toplumun çeşitli katmanlarının bir araya geldiği, kaynaştığı, bir birliktelik duygusu yaşadığı, izleyen ve katılan olarak halkın merkezle yüz yüze geldiği, hoşgörülü, toplumsal barışın simgelendiği gösterilerdir. Geçit alayları, havai fişekleri, oyunları, eğlenceleri, ziyafetleri, cambazları, gösterileri, giysileri, dekorları, şiiri, müziği, ışığı, oyuncularını ile şenlikler Osmanlı'nın kültürel etkinliklerinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Resim 4. 6. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler:

Kaynak: www.aydingun.com

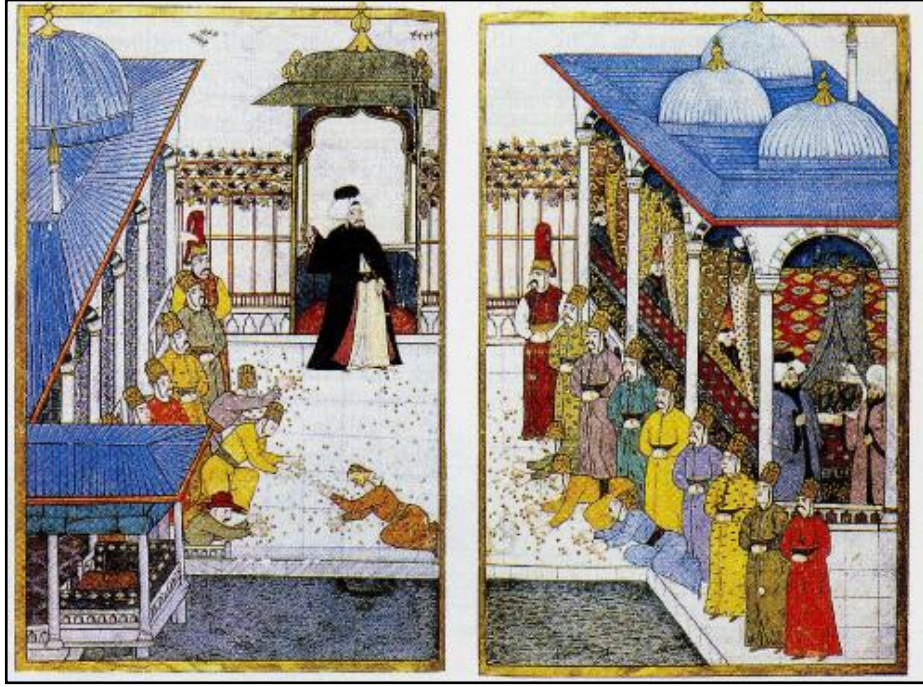
Şenliklerin organizasyon biçimine bakıldığında, saray tarafından fakat saray dışında ve halkın izleyebileceği şekilde olduğu gözlenmektedir. Genel olarak iktidarla halk

arasındaki ilişkinin de değerlendirilebileceği bu etkinliklerde; hükümdar ve halkın aynı anda aynı gösteriyi izlediği şenlik alanı, iktidarla toplumun çok az sayıdaki karşılaşma alanından birisi olmuştur. Halkın düzenlenen gösterileri izlemesiyle, şenliklere aktif olarak katılması farklı iki durum olup halka tanınan bu serbestlik tamamen devlet otoritesinin kontrolünde gerçekleşmiştir. Padişah, bu şekilde kendi seçtiği bir zaman ve mekânda, kendi denetimi altında düzensizliğe izin vermiş dolayısıyla da her türlü kuralın ihlâl edildiği, baskıların kalktığı bir karnavala benzememektedir.

Şenliklerin düzenlenmesi sırasındaki organizasyon biçimine bakıldığında, bu iş için görevlendirilen saray mensupları şenlik düzenini önceden bütün ayrıntılarıyla planlamakta ve gösteriler sırasında herhangi bir karışıklığın çıkmaması için detaylı bir program hazırlamışlardır (URL-16). Şenliğe katılacak gruplar, gösteri yapacaklar, gösterilerin sırası ve niteliği önceden belirlendiğinden, şenlikler sırasında karnavallarda olduğu gibi doğaçlama gelişen gösteri ya da eğlenceler yoktur. Bu törenler, padişahın çeşitli din ve etnik kökene mensup halkın, loncalarının hünerleri, ürünleri, eşyalarının zenginliği, kısacası imparatorluğun ihtişamı sergilendiğinden, yapıldıkları dönemde devletin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasî durumun etkisi oldukça değişiklik göstermektedir. Metin And'a göre şenliklerin ruhsal, dinî, ekonomik ve siyasî olarak sınıflandırdığı bazı işlevleri bulunmaktadır. Ruhsal işlevi, bireylerin şenlik zamanında gündelik hayatın tekdüzeliğinden sıyrılması, enerjisini başka bir alana yönlendirmesi ve böylelikle rahatlama dışında, kişiye davranış örnekleri verme ve içinde yaşadığı toplumun kurumlarını, hiyerarşik yapısını tanıtip öğretir. Şenliklerin dinî işlevi de dinî davranışları öğretmek, dinî kurumları ve bunların toplumdaki yerini ve toplumun diğer unsurlarıyla olan ilişkilerini sergilemek olarak özetlenebilir (And; 2000)

Şenlikler, şehzadelerin sünneti (sür-i hitan), sultan hanımların nişan ve evlenmeleri (sür-i cihaz), padişah çocuklarının doğumu (veladet-i hümayun), bir zaferin elde edilmesi, bir kalenin ele geçirilmesi (fetih şadumanlığı), yabancı bir konuğun, önemli bir elçinin gelişi, şehzadelerin ilk derse başlamaları (Bed-i besmele), bir padişahın tahta çıkışı gibi birçok neden bağlı olarak yapılmıştır. İstanbul'daki sur-ı hümayunlar daha çok Atmeydanı'nda yapılmış olup daha sonraki yüzyıllarda Haliç, Kasımpaşa, Okmeydanı, Dolmabahçe sırtları, Haydarpaşa Çayırı ve Boğaziçi'nde düzenlenmeye başlanmıştır. (İstanbul ansiklopedisi; cilt 7)

Resim 4. 7. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler: Sünnet Şöleni

Kaynak: İstanbul Ansiklopedisi; Sayı:7

Yabancılarla ilgili şenlikler ve çeşitli gerekçelerle (dini bayramlar, mevlit kandili, sultanın eski saraya gidişi ve dönüşü, cülus akçesi dağıtılması, Cuma namazı, sürre alayı hırka-i şerif töreni) farklı etkinlikler de yapılmıştır (İstanbul ansiklopedisi cilt ,7)

Resim 4. 7. Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler

Kaynak: İstanbul Ansiklopedisi; Sayı:7

Yabancı gözlemciler gerçekleştirilen tören, kutlama ya da şenliklerde gözlemledikleri geniş hoşgörü karşısında oldukça etkilenmişlerdir. Padişah ve yetkililerinin gözetimleri altında yaşanan bu hoşgörü sayesinde; kişilerin dinlerine bakılmaksızın meyhane ziyaretleri serbest bırakılmış, kadınlar serbestçe sokağa çıkabilmiş, geçici bir süre için de olsa halk yaşam biçiminin getirdiği kapalı toplum yapısından kaynaklanan kültür düzeninden uzaklaşmıştır.

Şenlik süresince tüm kentte dükkânlar süslenerek gece gündüz açık tutulmuş, kolcular her yerde görev yapıp kargaşa, kavga ve hırsızlıkları önleyerek güvenliği sağlamaya çalışmışlardır.

Osmanlı şenliklerinin bazı öğeleri Bizans eğlencelerinde de görülmektedir. Osmanlı şenlikleriyle Bizans eğlenceleri arasındaki en önemli benzerlik, pek çok Osmanlı şenliğinin Atmeydanı'nda, yani eski Bizans hipodromunda yapılmış olmasıdır. Bizans'ta da hipodrom, şenlik ve eğlencelerin düzenlendiği bir alan olarak önem kazanmıştır. Osmanlı şenliklerinin kökenleri Orta Asya Türkleri'nin şölen geleneklerinden Bizans şenliklerine dek değişik dönem ve kültürlerle dayanmaktadır.

Şenlikler esnasında gerçekleştirilen eğlencelerin ve törenlerin ardından hediye faslı başlayarak yabancı konuklar, vezirler ve halkın zengin kesimi tarafından başta padişah ve ailesi olmak üzere saray erkânına sunulan değerli hediyelerle yapılan masraftan daha fazlası saray kasasına girerdi.

Osmanlı'da sanat kavramının oluşmasında başından beri bu şenlikler önemli bir ortam ve kavşak noktası olmuştur. Bu şenlikler belki kendi başlarına bir sanat sayılmasalar da müzik, dans ve oyunculuk hünerleri gibi anlatım sanatları ile resim, heykel ve mimari anlamındaki sanatsal eserler şenlikler içinde biraraya gelerek örgütlenmiş bir birlik oluşturmuşlardır (URL-17).

Şenlikler tüm İstanbul'a dağıldığı gibi bütün İmparatorluk sınırları içinde kutlanmışlardır. En gösterişli şenlikler Emirgan, Hidiv'in Sarayı ve Beykoz'da yapılmıştı. Surnamelerden edindiğimiz bilgilere göre de şenliklerin büyük bir bölümü At Meydanı'nda, bu günkü Sultanahmet'te gerçekleşmiştir. Padişah'ın oturup şenlikleri seyrettiği yer sonradan yıkılmış olan İbrahim Paşa Sarayıdır. Okmeydanı, şenliklerin gündüz yapılan kısmı için seçilen mekând olup gündüz şenliklerinin önemli bir kısmı da Haliç'teki Sahil Sarayı'nda gerçekleşmiştir. Bu sarayın Aynalı Kavak Sahil Sarayı ya da Tersane Sahil Sarayı da olabileceği yönünde net olmayan bilgiler mevcuttur. İstanbul'da yapılan şenliklerin başlıca yeri 16. yy'dan itibaren Topkapı Sarayı'na yakın oluşu dolayısıyla Atmeydanı olmuştur. (İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7)

Osmanlı şenliklerinin ekonomik, siyasi, dini, ruhi vb. birçok işlevi vardı. Şenlikler dini, sosyal yasakları ve baskıyı toplumun üzerinden kaldırıp günlük hayatın dışına çıkarak özgür bir alan oluşturmakta, bireylerin ve toplumun yenilenmesini ve canlanmasını sağlamakta kimi zaman da yenilgilerden, felaketlerden sonra toplumdaki üzüntüyü yok etmekteydi. Bu şenlikler; büyük harcamalar yapılması ile her bakımdan ülke ekonomisine de bir canlılık getirmekteydi.

Şenliklerle günümüzdeki büyük fuarlar gibi esnaf ve bütün üretim kesimleri ürünlerini sergileyerek hem tanıtımlarını yapmışlar hem de teknolojik yenilikleri sergilemişlerdir. Padişaha sunulan armağanların yanı sıra padişahın verdiği armağan ve paralar, yoksullara yapılan para yardımı ülke genelindeki ekonomiyi de hareketlendirmiştir.

Resim 4. 8 Osmanlı Dönemi'nde Şenlikler: Sünnet Şöleni

Kaynak: İstanbul Ansiklopedisi; Cilt:7

Mekânsal kullanım olarak Topkapı Sarayı'ndan At Meydanı'na doğru giden güzergâh, törenler için ve simgesel olarak önemli olmuştur.(Maurice Cerasi, 2006)

Resim 4. 8. Osmanlı Dönemi'nde Şenliklerin Düzenlendiği Alan: At Meydanı

Kaynak: www.azizistanbul.com

Divan ekseni ya da Kuzey Mesesi- ayrıca Beyazıt-Aksaray-Hekimoğlu güzergâhının bir bölümü- en azından 17. yüzyılın başından itibaren dolaylı olarak, 18. yüzyıl boyunca ve sonrasında ise kesinlikle imparatorluk güzergâhı sayılarak, Divan yolu adıyla önemli tören alaylarında kullanılmıştır (Maurice Cerasi, 2006).

Resim 4. 9. 19. Yüzyıl Sonu 20. Yüzyıl Başı Osmanlı Dönemi Kültür Sanat Faaliyetlerinin Gerçekleştiği Mekân: Beyoğlu

Kaynak: www.yeniresim.com

İstanbul'daki günümüz kültürel etkinliklerinin temel mekânlarından biri olan Beyoğlu'nun kültürel gelişimi ise Osmanlı'nın son zamanları 20. yy'ın ilk yarısı, savaflara, işgallere, karartmalara rağmen İstiklal Caddesi'nin sinema ve tiyatrolar, önemli lokantalar, kafeler, pastaneler ve otellerle gerçekleşmiştir. Bu gelişimin en olağanüstü dönemi 1917 Ekim Devrimi'nden ve özellikle iç savaştan sonra ülkelerinden kaçan Beyaz Rusların kültürleriyle, müzikleriyle, alışkanlıklarıyla, özgül giysileriyle caddeyi ve onu çevreleyen ara sokaklara yaydıkları aktivitelerin gerçekleştiği yıllardır (Usdiken,)

4. 2. İSTANBUL'DA KÜLTÜREL ETKİNLİKLERİN GELİŞİMİ, KENT YÖNETİMİ VE DEVLET KURUMLARI, SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE DERNEKLER

İstanbul'da kültürel sektör, 'Batı'daki gibi özel ve kamu sektörünün (aktörlerinin) işbirliği ile oluşmamıştır. Kültürel politikalar merkezi ya da yerel yönetim tarafından hiçbir şekilde ele alınmamış olup kültürel faaliyetler büyük çoğunlukla belirli bir vizyon oluşturulmadan gerçekleştirilmiştir. Kamu fonları siyasal tercihe göre dağıtılmaktadır.

1923'te Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Devlet, yol göstericilikte ve düzenli kültürel etkinliklere yatırımda başrolü üstlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile devletin yenileşme politikası içinde eğitim ve batılılaşma hedeflediğinden, bu anlayışın kökeni olan Fransız İhtilalindeki köklü temel değişimlerle batı değerleri ve aydınlanma hareketleri temel alınarak yeni bir uygarlık yaratılmak istenmiştir. Bu kapsamda, yüksek kültür (opera, bale, klasik müzik, resim, vb.) tipi Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni 'modern' vatandaşları tarafından kabul gören resmi kültürün tipi olmuştur. Yüksek kültür devlet tarafından teşvik edilirken, gerçekte insanların 'gerçek' kültürünü oluşturan kültürün alternatif yönleri geri plana itilmiş, Türkiye'nin küreselleşme sürecine eklenmeye başladığı 1980'lere kadar devletin teşvik ettiği bu yüksek kültür hâkim olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin bu batı yaşam tarzını benimseyerek geleneksel yaşam tarzını geri plana iten politikaları desteklemesiyle Türkiye kendini kimlik krizinin ortasında bulmuştur. Türkiye'deki bu kültürel ikilem İstanbul'da kültürel sahne için de bir problem yaratmakta olup bu bağlamda İstanbul ve Türkiye için ne tür bir kültürün önerilmesi gerektiği düşünülen konular arasında yerini almıştır.

Ünsal'a göre İstanbul'da kültürel kurumların bugüne kadar küçük bir ölçekte bir arada çalışması ve bununun nedeni, büyük projelerdeki birlikteliğin gerekli gereksiz

birçok aktörün devreye sokabileceği ve bu yüzden işbirliğinin konuyla ilgisiz kalacağı ya da kaynaklar ve fırsatlar bağlamında ortamın daha da karmaşıklaşacağı (Ünsal, 2006) düşüncesiyle İstanbul'un kültürel sahnesi çalışmasında sıkı ve sürdürülebilir grupları oluşturmamak ve bazı yaratıcı devamlılığı teslim etmek anlamında bireylerin arasında bir güven eksikliği gözlenmektedir (Klaic, 2005)

ARI hareketinin (Türk sosyal hareketi) 2003'de yapmış olduğu insanların genel güven düzeyinin belirlendiği araştırmada Türkiye'de yüzde 10 güven duyulurken Avrupa'da bu oran yüzde 40 olarak tespit edilmiştir. Güven, yapılan işbirliğinin başarı tecrübesi boyunca oluşmaktadır. Az güven az ortaklığı beraberinde getirirken bunun tersi de olabilir. Güvenin yaratılmasında başarılı işbirliği için yerel(sivil) katılım birçok fırsatı yaratmaktadır (Ünlühisarcıklı, 2006).

Kültürel faaliyetlerde mekân ve izleyici açısından bazı sorunlar bulunmaktadır. Birçok kültürel faaliyet kentin merkezi alanlarında bulunan ve seçkin tabakalara hitap eden bir şekilde odaklanmaktadır. Oysa çevredeki halk büyük ölçüde görmezlikten gelinmektedir. Kültürel eşitsizliğin sosyal problemleri yaratması olumlu bir durum olmamakla birlikte yine de kültür sahnesinde kültürel faaliyetlerin düzenli bir şekilde artış göstermesi bu sorunları kaldırmaya yönelik olarak gösterilmektedir. Buna rağmen İstanbul, sosyal ve ekonomik hiyerarşileri kırmak amacıyla kültür alanında kültürel kürenin arkasında yatan genel kuvvetleri düşünerek hareket etmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, geleneksel kültürü odağına oturttuğu bir kültür anlayışına büyük ilgi göstermektedir. Bu bağlamda; Belediyenin kültür, turizm, tiyatro, şehir orkestrası, kütüphane ve müzeleriyle ilgili bir olarak Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı bulunmaktadır. Bu birimin sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve sanatçıların destek projelerinden oluşan aylık programı bulunmaktadır. Buradaki destek, nadiren gerçekleşen mali destekten çok çoğunlukla, yer, buluşma yerleri, lojistikler veya pazarlamada sağlamaktadır. Belediyenin bu noktada ana amaçlarından biri, kente kültürel faaliyetleri yaymaktır. Bu yaklaşım daha az seçkinci bir yaklaşım olmakta, birlikte gerçekleştirilen etkinlikler genel olarak yerel topluluklara daha yakın, daha düşük ücretli ya da tamamen ücretsiz bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda Belediyenin kültürel meselelerde daha çok ilgilenmesi kenti terfi ettirme ve tanıtma amaçlı ve destekleyici niteliktedir. Belediye, İstanbul hakkında, uluslararası bu platformda imajını yayacak turist istemektedir. Böylece uluslararası imajın düzeltilebileceği düşünülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür danışmanlığı İstanbul'daki yeni sosyal durumla alakalı olarak birçok insanın

ekonomik ve mali durumunu iyileştirmeye gidilmesi yönünde, kültürel ve sanatsal faaliyetler üzerinden talep edilen çalışmaların benimsendiğini belirtmiştir. Bu anlayışa göre belediyenin artan ve büyüyen ilgisi bu gelişmelere bağlanmaktadır. Bu sebeple Belediyenin ana odağı geleneksel kültür olsa bile yine de yeni bir olgu olan kültür endüstrilerinin bu odağı etkilediği görülmektedir. Belediyenin kültür endüstrilerine olan ilgisi ve çalışmaları 2007 Haziran'da yapılan 21. Yüzyılda Kent Ve Kültür Endüstrileri Konferansı örnek gösterilebilir.

Bu konferansın program kitapçığında İstanbul Belediye Başkanı Kadir Topbaş, 'Kültür endüstrilerini geliştirmek birçok kültür ve uygarlığa ev sahibi olan ülkemizin ekonomisi için büyük bir gelişme olacaktır' demiştir.

İstanbul'un kültürel hayatının kurumsal temeli günümüzün herhangi bir Avrupa kentinden çok da farklı değildir: devlet kurumları, kar amacı gütmeyen kurum ve dernekler, ulusal ve yerel kültür organizasyonları, organizasyon ve promosyon alanındaki ticari kuruluşlar, özel şirketlerin kültür ve sanat bölümleri ve bireysel sanatçılar bu kurumsal temelde yer alan aktörlerdir.

İstanbul'da uluslararası bir sanat festivali düzenlenmesi konusunda ilk fikir aslında 1960'ların sonlarına doğru ortaya atılmış olmakla birlikte yine de, bu festivali düzenlemesi planlanan İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın kuruluşu ancak 1973'te gerçekleşebilmiştir. İlk festival de, Cumhuriyet'in kuruluşunun 50. yılına denk gelecek şekilde, aynı yıl 15 Haziran–15 Temmuz tarihleri arasında düzenlenmiştir.

Festival, 1980'lere kadar opera, bale, tiyatro, konser, halk oyunları gösterileri, geleneksel gölge ve kukla oyunları ve plastik sanat sergileri gibi kimi zaman daha geleneksel kimi zaman da daha modern gösteriler şeklinde olmuştur. 1982'den itibaren sinema, festivalde sunulan bir Film Haftası, daha sonra da Film Günleri kapsamında gösterilmeye başlanmış, 1987'de İstanbul Bienali (ilkinin adı Uluslararası Çağdaş Sanat Sergileri olmak üzere), 1989'da ise İstanbul Uluslararası Film Festivali ve İstanbul Uluslararası Tiyatro Festivali, ayrı etkinlikler olarak düzenlenmeye başlanmıştır. Asıl İstanbul Festivali 1994'te yerini iki farklı etkinliğe bırakarak, İstanbul Uluslararası Caz Festivali ve İstanbul Uluslararası Müzik Festivali adı altında oluşumunu gerçekleştirmiştir. Son zamanlarda bu etkinliklere Film Ekimi, Elektronik Müzik Festivali, Compact Caz Günleri, Rock'n Coke, çocuklar için Minifest ve Avrupa'da düzenlenen Bozar ve Şimdi/Now festivalleri eklenmiştir. Festivallerin farklılaşmasıyla birlikte, sunulan eserler de çeşitlenmiş, yıl içinde farklı zamanlara ve kentin çeşitli yerlerine, hatta Avrupa'ya yayılarak geleneksel tarzlardan vazgeçilmiştir.

İstanbul, bir sanayi merkezi olarak 1950'lerden sonra genişlemeye başlasa da, küresel kent olma yolunda gerçek atılımını 1980'lerde gerçekleştirmiştir. Ağırlığı üretimden finansa kayan yerel ekonominin küresel ekonomiye eklenme çabası birçok kesimde hissedilmekle birlikte çokuluslu şirketler yeni ve büyük bir pazar olarak gördükleri İstanbul'a ilgi duymaya başlamasıyla küresel moda ve eğilimleri yakından izleyen, kısmen yurtdışında olmak kaydıyla ileri düzeyde eğitim görmüş, varlıklı bir profesyonel sınıf ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla festivallerin de bu dönemde öneminin ve etkinliklerin çeşidinin artması bu sebeptir.

Özellikle 1980 sonrası dönemde devletin çeşitli işlevlerinin, ekonomik aktörlere ve devlet-dışı örgütlere aktarılmasıyla birlikte, kültürden sorumlu kamu otoritelerinin kimi sorumlulukları da kişiler ve özel kurumlar tarafından desteklenen birlik ve vakıflar tarafından devralınmıştır. İKSV, bunların ilk ve hâlâ en etkili olan örneklerinden birisidir. Uluslararası kültürel üretim ve dağıtım şirketleri veya bu alanlarda çalışan kar amacı gütmeyen kurumlarla beraber çalışarak birçok kültür merkeziyle ortak projeler geliştirmekte ve gerçekleştirmektedir. Böylece farklı mekânsal (küresel, uluslararası, kentler arası, yerel) ve kurumsal (kamu kuruluşları, özel şirketler ve devlet-dışı örgütler) kademeler arasında bağlantılar kurmakta olan kurum tüm bu süreç içerisinde de birçok çıkar grubuyla karşılaşmakta, sponsorluk sistemi, bir yandan İKSV'yi pazarlama mantığının içine çekerken, bir yandan da devletin etki alanından çıkarmamaktadır.

Birçok açıdan eleştirilen bienalin, özellikle eleştirildiği yön yabancı küratörlere emanet edilmesi veya 'turistik' olmasıdır. İstanbul festivallerinin kentin kültürel hayatına getirdiği hareketliliği göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır. Bununla birlikte, bu tür etkinliklerin piyasa mantığı içine çekilmelerinin, küreselleşme uğrunda araçsallaşmalarının sonuçları da tartışılmalıdır. Bu noktada festivalleri özsel olarak olumlu veya olumsuz girişimler olarak görmektense, bu tür projelerin yaratabileceği açılımları, koşullandırıldıkları toplumsal sınırlamalarla bir arada değerlendirmek tez çalışmasının sorunsallarından birdir.

İstanbul'da kamunun elinde bulunan kültür ve sanat faaliyetlerinin yapıldığı mekânların yanı sıra son on yıl boyunca özel şirketler, görülmemiş bir yoğunlukta kendi sanat merkezlerini ve mekânlarını açmaya başlamışlardır. Bu noktada da sivil toplum kuruluşları, artık İstanbul'un kültür hayatına sanat çeşitliliğini artırarak, festival ve diğer büyük etkinliklere sponsorluk veya organize yoluyla öncülük etmektedir.

Sonuç olarak İstanbul'daki kültür sektörü, devlet, özel sektör ve sivil toplumun yalnız ya da zor oluşturulan işbirlikleri çerçevesinde kendi programlarını hazırladıkları bir sektör olarak ortaya çıkmıştır. Kültürel üretim, kentte önemli bir rol üstlenmiş ancak bu üretimin bir devamlılığı bulunmamakta olup genellikle bir festival planının altında yer almaktadır (Klaic, 2005).

Politik ve ekonomik açıdan sanatla donatılan İstanbul'da, sanatsal üretim; politikacılar tarafından bir araç, sponsorlar tarafından kendini tanıtan bir ilan tahtası ve medya tarafından da sansasyonel malzeme olarak ele alınmıştır (Madra, 1992, Aktaran: Yardımcı, 2004). Bu noktada kültürel faaliyetler; çeşitli kültürleri tek bir noktada toplayan, yenilik getiren ve çekici bir kültürel sermaye halinde İstanbul'un imajına katkıda bulunmak için kullanılmıştır. Bu görüş içerisinde İstanbul, corporate(toplu, tüzel) paranın kültürel arenada aktif olarak ortak edildiği doğu dünyasında aynı gelişmeler boyunca gitmiş (Wu, 2002), kentteki kültür ve sanat alanındaki yatırımlar önceleri temel olarak kamu tarafından yapılırken zaman içerisinde özel şirketlerin eline geçmiştir.

Bu hususta IKSIV (IFCA) den bahsedilmelidir. İstanbul'daki kültürel yaşamın önemli bir parçasını oluşturan İstanbul festivalleri ve İstanbul bienallerinin ana düzenleyicisi olan IKSIV, sanayici ve iş adamı Nejat Eczacıbaşı liderliğinde 1973'te kurulmuştur. IKSIV İstanbul'un kültürel anlamdaki küreselleşmesinde ekonomik ve kültürel seçkin tabakalar tarafından desteklenen, İstanbul'da en önemli ve en güçlü devlet temelli olmayan özel bir organizasyondur (Yardımcı, 2004). Birleşik Krallık sanat konseyi gibi bir kurum olmaya yönelmekte olan IKSIV, Mustafa Kemal Atatürk'ün belirlemiş olduğu laiklik ve yenileştirmede onun izinden gitmekte olup her ne kadar bağımsız olsa bile merkezi yönetim ile aynı ideolojik yolda devam etmektedir. Türkiye cumhuriyetinin birimsel tanımını korumak için sanatsal işler hakkında uyguladığı ve benzer sansürleme politikasını izlemektedir (Yardımcı, 2004). Kuruluş ilk kurulduğu yıllarda faaliyetleri finanse etmek için devlet destekli çalışırken bugün bütçesinin % 70–80 i özel sektörden gelmektedir. Bu olay İstanbul'un kültür alanındaki sivil organizasyonların çoğunluğuna bir örnek teşkil etmektedir.

Bu anlamda devletin rolünün ne olduğu konusu gündeme gelmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye ve özellikle İstanbul'da kültür sektörünün kuvvetli ve zengin bir oyuncusu olarak öne çıkmaktadır. Bakanlıkça kültür, bir değer olarak görülmekten ziyade turistleri çeken bir öğe olarak görülmektedir. Bundan dolayı turizmle doğru orantılı olarak, tarihi alanlar ve kültürel mirasa oldukça büyük bir önem verilmektedir (Tokcan Faro, 2004).

Tüm bu gelişmeler ışığında; hükümetin politikası, şimdiye kadar kültürel alandaki gelişmeleri özel sektörün ilgisini arttıran neo-liberalizmin pragmatik bir yaklaşımı ile benimsemek olmuştur (Aksoy, 2007). Bu anlayışla Bakanlık geleneksel olarak resmi sübvansiyonları destekleyen Avrupa sisteminden ziyade, küresel sistemde özel sektör ağırlıklı olan Amerikan sistemini temel almaktadır. Mirze, İstanbul'daki kültürel sektörün geniş kısmını hesaba katan bir noktaya değinmiştir. 1923'de devletin kuruluşundan itibaren, turizm ve emlakta görece verimsizliği ve bu verimsizliğin baskısını kültürel aktörlerin (özel şirketler) mali desteklerini diğer kanallara yönlendirerek azaltmayı seçmiştir. Özel sektör, devlete göre kültürel alanda İstanbul'da çok daha kuvvetli bir aktördür. Mali kaynakların çoğu özel sektör tarafından sağlanırken kamu sektörü genellikle binaları ve tesisleri sağlamaktadır. İstanbul'da kültür sektörü günümüzde özel sektör fonlarına bağlı iken kamunun baskın olduğu 1970'lerde sponsor ortaklıkları bilinmiyordu. Sponsorluğun keşfedilmesiyle birlikte sponsor olan özel şirketler, sanat ve kültürü desteklemeleriyle kendi ürünlerinin her yerde tüketimini teşvik ederek ve tanınmalarını sağlayarak imajlarını oluşturmaktadır. Özel şirketlerin kültürel projelerdeki mali desteğinin yanında; STK'ların, bağımsız sanat gruplarının, özel şirketlerin kendi özel müzeleri ve galeri bulunmaktadır. 2005'te üç yeni müze güçlü ve büyük holdinglerce açılmıştır. Eczacıbaşı tarafından İstanbul Modern (Türkiye'nin ilk modern sanat müzesi), Kiraç tarafından Pera Müzesi ve Sabancı tarafından Sabancı müzesi 2005 yılında kültür ve sanat hayatına girmiştir. Bunun yanı sıra, Türk bankaları tarafından finanse edilen birkaç sanat galerisi de bulunmaktadır. Garanti Kürsüsü (Garanti bankası), Yapı Kredi Kültür ve Sanat Merkezi (Yapı Kredi), Tünel Sanat Galerisi (T.C. Ziraat Bankası) ve Akbank Sanat (Akbank) bankaların finanse ettiği önemli sanat galerileridir.

Kültür ve sanat alanında kamunun azalan katkısı bir bakıma eksi yön gibi görünse de kültür alanındaki kamu faaliyetlerinin geçmişine bakıldığında kamunun düzenleyici etkisi sebebiyle bu eksi yön hissedilmemektedir.

Kamunun azalan katkısı bazen pişmanlık gibi görülür, ama kültür alanında düzenleyici kamu faaliyetleri geçmişten geldiğinden bu eksi yön hissedilmemektedir (Yardımcı, 2004).

İstanbul'un en önemli kültür ve sanat mekânlarının birçoğu (müzelerin, büyük konser salonlarının, tiyatroların ve operanın pek çoğu gibi) kent yönetiminin veya Devlet'in (Kültür ve Turizm Bakanlığı) yönetimindedir. Bunların içinde; İstanbul'un ana opera mekânı Atatürk Kültür Merkezi, geniş bir konser salonu olan Cemal Reşit Rey Konser Salonu, kentin en büyük açık hava tiyatrosu Cemil Topuzlu Açık Hava

Tiyatrosu, Aya Sofya ve Aya İrini gibi önemli tarihi binalar ve müzeler bulunmaktadır. Bu ve diğer devlet elindeki alanlar, resmi ve sivil kurumlara ve gösterilere mekân sağlamaktadırlar.

Türkiye'nin kültürel başkenti olan İstanbul'daki kültürel faaliyetler çoğunlukla seçkin tabakalara hitap etmekte olup kent nüfusunun göreceli olarak küçük bir parçasını kapsamaktadır ki bu da şehir merkezindeki orta sınıfı betimlemektedir. İstanbul'da kültürel faaliyetlerin çoğunlukla elit kesimlerde yoğunlaştığı gerçeği ile kültürün ve sanat faaliyetlerinin 1980ler'de elit kesimler tarafından gerçekleştirilmesi bu yüzdendir. İstanbul'da kültür alanında benzer gelişmelerin de 1980'lerle birlikte geliştiği görülürse tüm bu gelişmeler kentteki kültür ve sanat faaliyetlerini etkilediği ispatlanmış olmaktadır. İstanbul'un kültürel arenadaki gelişiminde sivil organizasyonların ve şirketlerin (özel sektörün) tam da bu esnada önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Kültürel kuruluşlar ve birlikler özel sektör fonlarıyla siyasal arenada merkezi yönetimce (Kültür ve Turizm Bakanlığı) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce desteklenmiştir (Yardımcı, 2004). Kültür ve sanat faaliyetleri, organizasyonlar bünyesinde yer alan aktörlerce kendi amaçları doğrultusunda kullanılmıştır.

Günümüzde, hükümet dışı örgütler ve özel sektör, özellikle İstanbul'da kültürel alanda hızla artan etkileriyle pek çok kültürel sahada öncü rol oynamaktadırlar. İstanbul'da birçok büyük kültür merkezleri ve konser salonları, tiyatrolar, vb. nin pek çoğu devlet veya yerel yönetim tarafından işletilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bir ortağı olan Kültür AŞ, 1989'da kurulmuş olup İstanbul'daki büyük kültürel ve turistik mekânları işletmektedir(Cemal Reşit Rey Konser Salonu, Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi ve Yerebatan Sarayı). Ayrıca, İBB için kültür etkinliklerinin organizasyonunu ve yapımını üstlenen Kültür AŞ'ye bağlı Cemal Reşit Rey Konser Salonu yıl boyunca pek çok konsere ev sahipliği yapmaktadır. Diğer bağımsız organizatörlere ait etkinliklere ek olarak, konser salonu yönetimi, düzenli piyano, gitar, dans ve mistik müzik temalı festivalleri her yıl düzenlemektedir. Her ikisi de Devlet destekli olan ve Atatürk Kültür Merkezi'nde tüm yıl boyunca performans sergileyen İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası ve İstanbul Devlet Opera ve Balesi İstanbul'un müzikal ve kültürel değerleri olarak öne çıkmaktadırlar.

İstanbul'da çok sayıda sivil toplum örgütü bulunmaktadır ve bunların pek çoğu da kültürel etkinliklerle ilişkili olarak faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu STK'lar çoğunlukla festivaller, sergiler, toplantılar ve seminerler düzenleyen vakıf veya derneklerdir. Bu grup içerisinde, kültürel etkinliklere özellikle önem veren ve kültür – sanatı

destekleyen özel şirketlerden sponsorluk geliri elde eden bazı özel kurumlar da bulunmaktadır.

1973'te kurulan İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) bu organizasyonların en önemlilerinden birisidir. Avrupa Kültür Forumu 2003'te Kultur Preis Europa (Avrupa Kültürel Başarı) ödülünü, UNESCO ise 1992'de Uluslararası Sanat ve Kültür Madalyası'nı İKSV'ye veren ulusal ölçekteki yapılarıdır. İKSV'nin etkinlik yelpazesi uluslararası festivallerden, ulusal birkaç küçük etkinliğe kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Kuruluş yılından itibaren çalışmalarına başlayan Kültür Sanat Vakfı'nın amacı, üç imparatorluğun başkenti ve iki büyük dinin odak noktası olmuş 3000 yıllık İstanbul'un bir dünya kültür başkenti konumuna gelmesi için çalışmak olarak belirlenmiştir (Mirze, 2006)

İstanbul'daki kültür ve sanat hayatında bir başka önemli aktör olan Tarih Vakfı, 1991'de pek çoğu tarihçi ve sosyal bilimci olan farklı geçmişlere ve mesleklere sahip bir grup entelektüel tarafından kurulmuştur. İnsanların tarihe bakışlarını zenginleştirmek ve yeni bir açılım getirmeyi, insanlar arasında duyarlılık yaratarak tarihi mirasın korunmasını teşvik etmeyi ve geniş kitlelerin katılımını sağlamayı hedefleyen Tarih Vakfı, araştırma ve eğitim çalışmalarını destekler ve kitap veya periyodik yayınlar, belgesel film, radyo ve TV program prodüksiyonu, elektronik yayıncılık, tarih alanında sanatsal ve edebi iş üretimi, müze bilimsel ve sergi etkinlikleri, bilgince toplantılar, kütüphane ve arşiv hizmetleri, kültürel turizm gibi farklı etkinlikleri düzenleyip, bu tür organizasyonları destekleyen bir anlayışa sahiptir.

İstanbul'un sinema alanındaki aktörü olarak Türkiye Sinema ve Audiovisüel Kültür Vakfı, sinema ve görsel sanatlar üzerine çalışmalar yapan bir sivil toplum kuruluşudur. TÜRSAK, yıl boyunca çeşitli temalarda film festivalleri düzenlemekte olup bunlar arasında; çevre filmleri festivali, komedi filmleri festivali, sinema seminer ve çalıştayları ve benzeri projeler bulunmaktadır (URL-18).

Kültürlerarası İletişim Derneği İstanbul'un kültür hayatında yer alan bir diğer STK olup edebiyat, müzik, sinema, tiyatro ve görsel sanatlar gibi sanatın farklı alanlarından insanları bir araya getiren ve tüm yıl boyunca Türkiye'de sanat festivallerinin düzenlenmesini amaç edinmiştir. PERA FEST ve 'Avrupa ve Anadolu Kültürlerinin Karşılaşması' gibi Türkiye genelinde büyük ses getiren organizasyonları düzenleyen Kültürlerarası İletişim Derneği İstanbul'un yanı sıra Kayseri, Malatya, Bursa, Van ve Hakkâri'de sanat festivalleri düzenlemektedir.

Kentin kültürel ve sosyal hayatına katkıda bulunan pek çok önemli sivil toplum kuruluşu, İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti başvurusu için hazırlık çalışmasına aktif bir şekilde katılarak bu sürece entegre olmuşlardır.

4. 3. İSTANBUL FESTİVALLERİ VE ETKİLERİ

Kentin sanatsal bir coğrafya olarak varlığını en çok vurgulayan ve onu malzemesi kılan bienallerden hareketle büyük güncel sanat organizasyonları ve bu organizasyonların ardındaki ekonomik ve kültürel dayanakları irdellemek mümkündür. Kuşkusuz bu güncel organizasyonlar içinde en önemlilerinden biri 'İstanbul Bienali'dir. Küreselleşme ve kültürel faaliyetler ilişkisini irdelerken, Türkiye'nin ekonomik ve kültürel merkezi İstanbul'a bakmak ve bu ilişkiyi İstanbul üzerinden okumak yerinde olacağından İstanbul Festivalleri kapsamında ele alınan etkinlikler çerçevesinde Uluslararası İstanbul Bienali üzerinde daha çok durulmuştur.

Festivaller, bir yandan kültürler arası diyalogun gelişmesinde, farklı kültürlerin birbirlerini tanımada önemli bir işlev üstlenmekte öte yandan düzenledikleri kentlerde yeni iş sahalarının açılmasına, kültür turizminin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Festivallerin bir diğer önemli işlevi de düzenledikleri kentleri dünyaya tanıtmaktır. Böylece, festivallerin düzenledikleri kentlere karşı büyük sorumluluklar taşımaktadır.

İstanbul'da festival düzenlemenin amacı şöyle özetlenebilir:

- Sanat aracılığıyla uluslararası bir iletişim platformu yaratarak toplumların farklı kültürlerin birbirlerini tanımalarına olanak sağlamak
- Farklı kültürlerden gelen sanatçılar arasında esin ve deneyim paylaşımı sağlamak
- Benzer yurt dışı kültür sanat kuruluşlarıyla ortak yapımlar çerçevesinde işbirliği yaparak Türk sanatçılarının uluslararası projelerde yer almasına olanak sağlamak
- Avrupa, Amerika ve diğer ülkelerle karşılıklı kültürel programlar düzenleyerek, o ülkelerde Türk kültürünün tanınmasına katkıda bulunmak
- Uluslar arası sanatçıları, atölye çalışmaları ve lisansüstü çalışmalar için İstanbul'a davet ederek sanat profesyonellerinin eğitimine katkıda bulunmak

- Festival ve Bienal sırasında düzenlenen sempozyumlar ve söyleşiler aracılığıyla “sanat” kavramını toplumun gündemine getirmek ve sanat bilincinin yayılmasına katkıda bulunmak
- Yerel ve uluslar arası medyanın yaygın kullanımını sağlayarak sanat etkinliklerinin geniş kitleler tarafından paylaşımını sağlamak, İstanbul’un ve Türkiye’nin tanıtımına katkıda bulunmak
- Yurt dışında turizm şirketleriyle işbirliği yaparak “kültür turizmi”nin gelişmesine katkıda bulunmak
- Etkinlikler için farklı tarihi mekânları kullanarak kültür mirası bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak.(Mirze, 2006)

İstanbul yıl boyunca, bazıları uzun bir geçmişe sahip olan ve kentteki önemli kültür etkinlikleri takviminde halihazırda yer alan pek çok sanat ve kültür festivaline ev sahipliği yapar. Bu etkinlikler yıl boyunca yayılarak kentlilere ve misafirlere katılım şansı vermektedirler.

Resim 4. 9. Uluslararası İstanbul Film Festivali

Kaynak: www.iksv.org.tr/ bienal sitesinden derlenmiştir

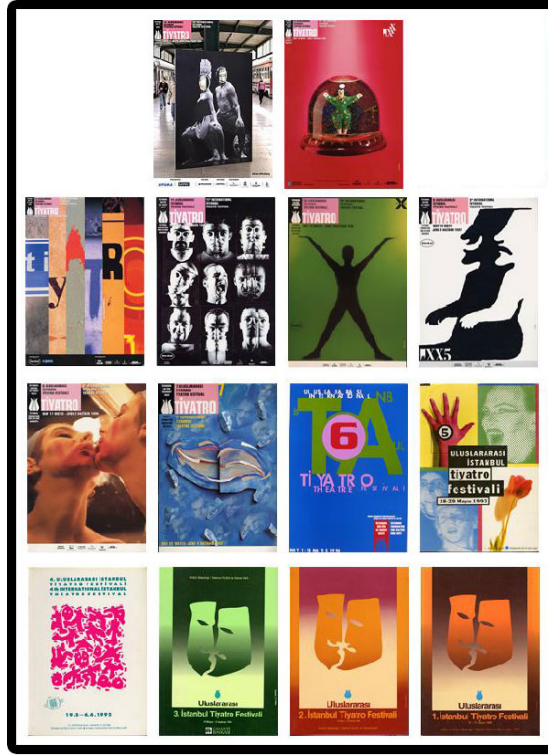
İKSV tarafından 1982'den beri düzenlenen bu film festivalinin amacı, kaliteli filmlerin ticari dağıtımını teşvik etmek ve Türk sinemasını uluslararası alanda desteklemektir.

Her yıl Nisan ayında düzenlenen ve düzenlendiği yıl film festivali olarak değil, Uluslararası İstanbul Festivali kapsamında, "Sanatlar ve Sinema" temalı altı filmin gösterildiği bir "film haftası" olarak başlayan İstanbul Film Festivali, FIAPF (Uluslararası Film Yapımcıları Federasyonu) tarafından tanınmış, özel konulu, yarışmalı bir festivaldir. Dünyada film yapımcılarına mali destek sağlayan EURIMAGES, filmlerin uluslararası alanda dağıtımına destek olan EFDO gibi Avrupa kuruluşları Türk sinema sektörleri ile Uluslararası İstanbul Film Festivali aracılığıyla buluşmaktadırlar (İstanbul-kültür-İstanbul turizm sayfa:37). Festival, yeni yapımların yanında, geçmiş festivallerde gösterilmiş filmler ve unutulmayan klasiklerin gösterildiği bir etkinlik olarak İstanbul'un kültür ve sanat hayatında önemli yerini almıştır.

İstanbul'da son yıllarda Nisan ayında gerçekleştirilen, mesleki alandaki organizasyonların en önemlilerinden biri haline gelen Uluslararası İstanbul Mimarlık Bienali, önce mimari festival formatında başlamıştır. Uluslararası alandaki mimari profesyonelleri ve öğrencileri iki yılda bir İstanbul'da bir araya getirmeyi hedeflemekte olan bienal oldukça yeni bir organizasyondur.

İstanbul'da yapılan uluslararası ölçekte olan bir diğer festival de Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali aynı zamanda da Türkiye'de yapılan tek Uluslararası Tiyatro Festivalidir. Bugüne kadar Yunanistan, ABD, Fransa; Almanya gibi ülkelerdeki çeşitli festivallerle yaptığı ortak yapımlarla Türk tiyatrosunun batıya açıldığı en önemli organizasyondur.

Resim 4. 10. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali

Kaynak: www.iksv.org.tr/tyatro sitesinden derlenmiştir

İlki 1989 yılında gerçekleştirilen Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali, 2001 yılından itibaren etkinliklerine iki yılda bir devam etti. İstanbul Tiyatro Festivali, uluslararası üne sahip tiyatro toplulukları ve dans gruplarının yanı sıra Türk tiyatrosunun en iyi örneklerini de izleyicilerle buluşturmanın yanı sıra; seminerler, konferanslar, atölye çalışmaları ve sergiler de düzenleyerek izleyicilerin de etkinliklerin içinde aktif olarak yer almasını sağlamaktadır.

Uluslararası bu saygın konumundan dolayı 2004 Atina Olimpiyatlarına davet edilen tek festival olma özelliğini göstermektedir. Gösteri sanatlarının bir dalını temsil eden festival, klasik yorumlardan deneysel çalışmalara kadar teatral dans, tiyatro performansları, sokak oyunları ve dramatik operalar gibi farklı alanları içerir. Son 15 yıl boyunca 260 gösteriye ve 19 ülkeden 2700 sanatçıya ev sahipliği yapmış ve 270.000 izleyici kitlesine ulaşmıştır. (İstanbul kültür-turizm)

İstanbul kültür sanat vakfı tarafından gerçekleştirilen Phonem - Miller Elektronik Müzik Platosu adı altındaki Mini Festival, modern elektronik müziğin ve önde gelen isimlerine ev sahipliği yaparken, İspanya'daki Sonar veya Berlin'deki Club Transmediale ile karşılaştırılan küçük bir model olmayı hedeflemektedir. Henüz çok

genç bir etkinlik olması açısından İstanbul'un bu alanda tanıtımında yeterli ölçüde söz sahibi olan bir etkinlik değildir.

Ülkemizde kukla alanında düzenlenen en geniş kapsamlı etkinlik olan Uluslararası Kukla Festivali, ABD, Fransa, Portekiz, İspanya, Hollanda, Yunanistan ve Avusturya gibi ülkeler başta olmak üzere, dünyanın çeşitli ülkelerinden kalabalık kukla gruplarına ev sahipliği yapmaktadır. Festival çerçevesinde konferanslar dizisi, sergiler, çalıştaylar ve film gösterimlerini de içeren programlar da bulunmaktadır.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın en eski etkinliği ve İstanbul Festivallerinin öncüsü olan Uluslararası İstanbul Müzik Festivali ilk kez 15 Haziran-15 Temmuz 1973 tarihleri arasında İstanbul Festivali adıyla düzenlenmiş olup başlangıcından bu yana programında klasik müzik, klasik bale, çağdaş dans, opera, geleneksel müzik, caz, pop, sinema, tiyatro ve görsel sanat türlerinin en yaratıcı ve seçkin örneklerine yer vermiştir. 1986 yılından başlayarak Film, Bienal, Tiyatro ve Caz'ın ayrı birer festivale dönüşmesiyle şenlik, 1994 yılında Uluslararası İstanbul Müzik Festivali adını almıştır. Her yıl için farklı bir teması olan festival, yerli ve yabancı sanatçı ve toplulukların katıldığı festival programıyla; seminer, konferans ve panellerle de zenginleşerek müzikal kalite ve çeşitliliği bir araya getirerek uluslar arası orkestra konserleri, opera performansları, oda orkestrası konserleri, resitaller, oda müziği konserleri ve açıklayıcı müzik oturumları gibi geniş etkinliklerden oluşmaktadır.

Resim 4. 11. Uluslararası İstanbul Caz Festivali

Kaynak: www.iksv.org.tr/caz sitesinden derlenmiştir

Uluslararası İstanbul Caz Festivali, 10 yılda 250'nin üzerinde konserle 2500 sanatçıyı İstanbul'da buluşturmuş ve 315500 izleyiciye ulaşmıştır. Kanada ve ABD'nin katılımıyla adını IJFA, Uluslararası Caz Festivalleri Birliği olarak değiştiren Avrupa Caz Festivalleri Birliği üyesi 13 festivalden biridir (Mirze, 2006) Caz müziğine ek olarak pop, rock, blues ve dünya müziği gibi çeşitli tarzlardan konserlere de yer vererek, Avrupa'nın en iyi Caz festivali olarak seçkin bir yere sahiptir. İstanbul Caz Festivali'nde yer almış sanatçılar arasında Keith Jarrett, Charlie Haden, Herbie Hancock, Eric Clapton, Sting, Elvis Costello, Tori Amos ve İbrahim Ferrer gibi dünyaca ünlü sanatçıların yer alması, festivalin sınırları açarak uluslararası platformda tanındığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Resim 4. 12. Rock 'N Coke Afifleri

Kaynak: <http://www.rockncoke.com/tr/> sitesinden derlenmiştir.

Türkiye'nin en büyük açık hava festivali Rock 'n Coke, İstanbul'un 50 km. dışında küçük bir havalimanında gerçekleştirilmektedir. Festivale gelen tüm yaşlardan 50.000 insanın ihtiyaçlarını karşılamak üzere 30 hektarlık alanda 'Müzik Köyü' inşa edilmiştir. Ünlü yabancı grup ve DJ'lere ek olarak yerel müzisyenler de festivale katılabilmekte ve iki gün boyunca durmaksızın canlı müzik performansları gerçekleştirilmektedir. Büyük bir organizasyon olan bu etkinlik benzerleri gibi dünya ölçeğinde büyük bir ün yaratmamıştır. Gelecek sanatçılar özellikle bu etkinliği seçmemekte, konser turnelerini çok daha gözde olan festivallere göre ayarlamakta ve bu açıdan da 2008 yılı içerisinde bu etkinlik getirilecek sanatçıların bulunamayışı kapsamında gerçekleştirilmeme kararı almıştır.

Kültür ve sanat etkinliği olarak İstanbul için önemli olan etkinliklerden biri olan İstanbul Yaya Sergileri'nin ilki 2002'de gerçekleştirilmiştir. Uluslararası bir platformda yer alan bir sanat sergisi olan İstanbul Yaya Sergileri sanat ve kültür etkinliklerini geleneksel mekânlardan çıkartıp sokaktaki insanın ayağına getirmeyi amaçlamaktadır.

Dünya metropollerinde arasında özel bir yeri olan İstanbul'a, yalnızca sanat için ayrılmış mekânları değil, sokağı, kamusal alanları da içine alan, kentle sosyal ve kültürel açıdan bütünleşen, kapsamlı bir kent sergisi kazandırma önerisi olan Yaya Sergileri'nin kentin değişen ve dönüşen semtlerini mercek altına almayı hedeflerken, insani bir ölçüğe işaret eden yayayı ölçüt alan İstanbul Yaya Sergileri küresel dünyaya eklenilen İstanbul'un dönüşümünü sanatsal üretim aracılığıyla desteklemeyi de amaçlamaktadır.

Resim 4.12. Pera Fest

Kaynak: www.perafest.com

Beyoğlu, geçmişten bugüne farklı kültürlerin bir arada yaşadığı ve bu yönüyle bir Dünya Başkenti olma özelliği taşıyan İstanbul'un aynası niteliğindedir. Her milletten insan toplulukları İstanbul tarihi boyunca burada özgürce yaşamış, kentin kültürel çoğulculuğunu evrensel bir boyuta taşımıştır.

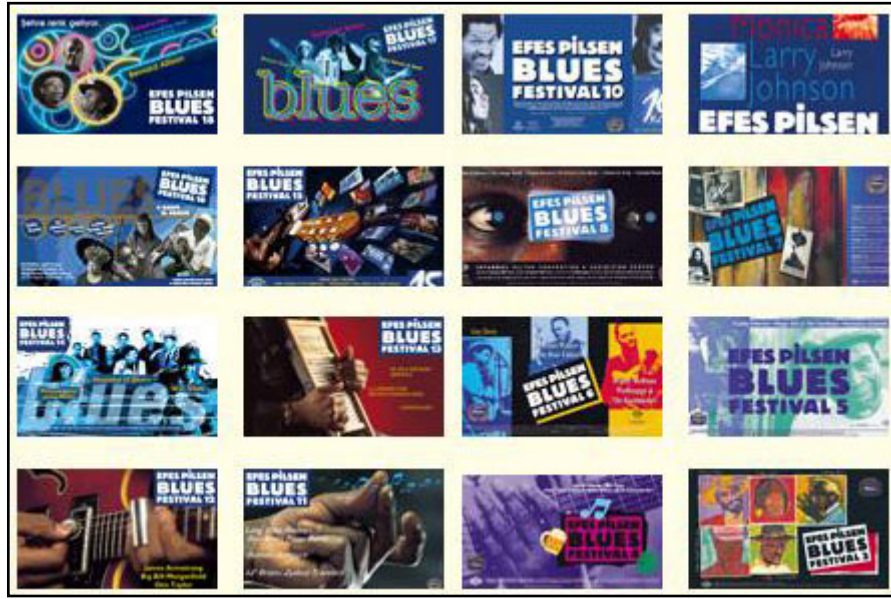
Festivalin hedefi; Beyoğlu'nun İstanbul'un eski kent merkezi olan Pera'nın çok kültürlü yönünü vurgulamaktır. Musevi, Rum ve Ermeni nüfusuyla Pera, İstanbul'un tarihinde özel bir önem taşır. Kentin sanat ve eğlence merkeziydi ve hala da öyledir. Teması "çokkültürlü yaşam" olan festival, her yıl Kasım ayının ilk haftası gerçekleştirilir ve elliye yakın sanatsal etkinliğe ev sahipliği yapar. Her yıl Rum, Musevi ve Ermeni sanatçıların performanslarının dahil olduğu festival programında, ayrıca Avrupa'dan da performanslar izlenebilmektedir.

Beyoğlu'nun bu kimliğini pekiştirmeyi, uluslararası bir kültür-sanat merkezi olarak gelişmesine katkıda bulunmayı ve turizm potansiyelini artırmayı hedefleyen 'PERA FEST' (Uluslararası Beyoğlu Buluşması), Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi desteğinde PPR (Pi Production) ve Kültürlerarası İletişim Derneği tarafından düzenlenmektedir. İstanbul 2010 yılı Avrupa Kültür

Başkentlerinden biri olarak tanınması sürecinde Pera Fest, ayrıcalıklı bir konuma sahiptir.

T.C. Dışişleri, Kültür ve Turizm Bakanlıkları, İstanbul Valiliği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Girişim Kurulu'nun hazırlayarak Avrupa Birliği'ne sunduğu dosyada yer alan aktivitelerden biri olan PERA FEST 2007 – 2010 programlarında AB ülkeleri ile işbirliğine özel bir önem verme hedefindedir. (URL–19)

Resim 4. 13. Efes Pilsen Blues Festivali

Kaynak: www.efespilsen.com.tr/etkinlikler sitesinden derlenmiştir

İstanbul'un en eski festivallerinden biri olan Efes Pilsen Blues Festivali, 1990'dan beri bu müziğin hem efsanelerini, hem de yenilerini buluşturmaktadır. Festival ayrıca Türkiye'nin diğer büyük kentlerini ve Doğu Avrupa'da belli başlı noktaları dolaşmaktadır.

Resim 4. 14. Akbank Kısa Film Afişleri

Kaynak: www.akbanksanat.com sitesinden derlenmiştir.

Akbank Kısa Film Festivali, geniş bir kitle tarafından takip edilen kısa filmlerin yapımını özendirmek, uygun koşullarda gösterimini bu yolla izleyiciye ulaşmasını sağlamak, ülke sinemasına katkıda bulunan yeni sinemacıları desteklemek, amatör ya da profesyonel her tür kısa filmi tanıtmak, farklı kültürlerden gelen kısa filmleri seyirciye ulaştırmak, bir festival kültürü içerisinde kısa filmin tartışılacağı platformu sağlamak, sinemaseverlerin keyifle izleyecekleri bir festival geleneği oluşturmak amacıyla düzenlenmektedir. Pek çok uluslararası ve ulusal kısa filmlerin yanısıra, festivalde bir kısa film yarışması, çalıştaylar, söyleşiler yer alır.

4. 4. İSTANBUL'UN KÜRESEL SİSTEME EKLEMLENMESİNDE BÜYÜK BİR ETKİNLİK OLARAK ULUSLARARASI İSTANBUL BİENALİ

İKSV tarafından 1987'de başlatılan sanatsal etkinlik, belirlenen bir tema üzerinden gerçekleştirilmektedir. İstanbul Bienalleri İstanbul genelindeki kültür ve sanat faaliyetlerinden farklı olarak İstanbul'un dünyaya sunulması projesi içinde çağdaş sanatın ayrı bir önem taşıması ekseninde gerçekleştirilmektedir. İKSV'ye göre, bienalin amacı, farklı kültürlerden sanatçılar ve izleyiciler arasında görsel sanatlar alanında bir iletişim ortamı oluşturmaktır.

İstanbul Bienali sergileri, uzunca bir süre Tarihi Yarmada genelinde farklı alanlarda düzenlenmiştir. Bu alanların seçilmesinin arkasında, tarihi yerlerin uygun ve özgün, kentin tarihsel özelliklerini vurgulayan sergi mekânları oluşturmaları yatmaktadır

(Yardımcı,2005). Bienali izleyen izleyiciler, bir yandan sanat eserlerini incelerken bir yandan da bu tarihsel mekânların yaratmış olduğu atmosferden ayrıca etkilenerek etkileyici bir sergi alanında bulunmaktadır.

Etkinliklerin bir araya toplanması ve dar alanda yapılması olması muhtemel bir sorun karşısında acil müdahale edilmesini kolaylaştırmakta olduğundan tercih edilen bir yöntem olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bienal mekanlarının Tarihi Yarımada içerisinde toplanmaları bu tercihin nedenlerinden biri olabilmektedir. Yardımcı'ya göre etkinliklerinin aynı mekânlarda olması, izleyicinin bütün eserleri bir arada ve kolayca görebilmesinin göz önünde bulundurulmakta ve bu anlamda, bütün bienal etkinliğinin kentle bütünleşmesinden çok sanat yapıtlarının içinde sergilendikleri mekanla etkileşimlerine öncelik verilmektedir. (Yardımcı, 2005)

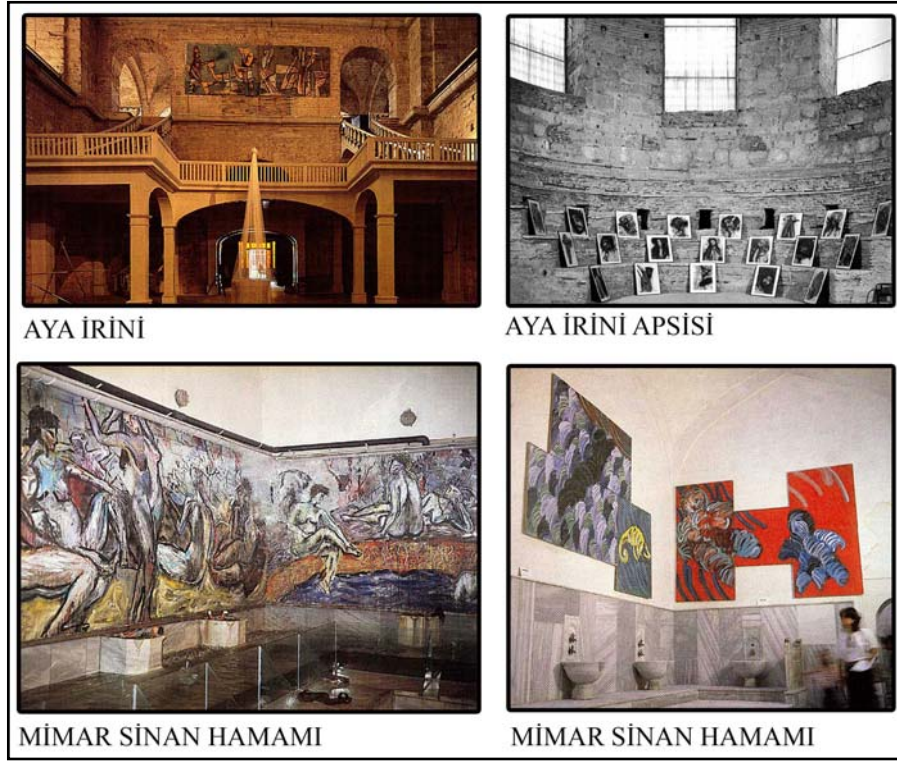
Tablo 4. 1. Geçmişten Günümüze İstanbul Bienalleri

	TARİH	KONU	MEKANLAR	İZLEYİCİ SAYISI	ÜLKE SAYISI	SANATÇI SAYISI
	1987	GELENEKSEL YAPILARDA ÇAĞDAŞ SANAT	AYA İRİNİ, AYASOFYA HAMAMI, ASKERİ MÜZE, İSTANBUL RESİM HEYKEL MÜZESİ	50.000	10	94
	1989	GELENEKSEL YAPILARDA ÇAĞDAŞ SANAT	MSÜ RESİM HEYKEL MÜZESİ, AYA İRİNİ, BASIM MÜZESİ, SÜLEYMANİYE KÜLTÜR MERKEZİ, ASKERİ MÜZE, AKM, DOLMABAĞÇE SARAYI HAREKET KÖŞKÜ, YILDIZ SARAYI SANAT GALERİSİ, BASIN MÜZESİ, YTÜ, AYASOFYA MÜZESİ VE SULTANAHMET ÇEVRESİNDEKİ AÇIK HAVA MEKANLARI		13	154
	1992	KÜLTÜREL FARKLILIĞIN ÜRETİMİ	FESHANE		15	65
	1995	ORİENT/ATİON: PARADOKSAL BİR DÜNYADA SANATIN GÖRÜNÜMÜ	ANTREPO, AYA İRİNİ, YEREBATAN SARNICI AKM SERGİ SALONU	60.490	47	119
	1997	YAŞAM, GÜZELLİK, ÇEVİRİLER/AKIMLAR VE DİĞER GÜÇLÜKLER ÜZERİNE	KIZ KULESİ, ATATÜRK HAVAALANI, HAYDARPAŞA VE SİRKEÇİ GARLARI, TAKSİM MEYDANI, BİLBOARDLAR, PERA PALAS OTELİ, KARANFİLKÖY, SULTANAHMET MEYDANI, KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ, DARPHANE-İ AMİRE, AYA İRİNİ, YEREBATAN SARNICI	43.000	45	86
	1999	TUTKU VE DALGA	AYA İRİNİ, YEREBATAN SARNICI, DOLMABAĞÇE KÜLTÜR MERKEZİ, İSTİKLAL CADDESİ, TAKSİM MEYDANI, BİLBOARDLAR	87.698	32	56
	2001	EGOFUGAL	AYA İRİNİ, YEREBATAN SARNICI, DARPHANE-İ AMİRE, BEYLERBEYİ SARAYI, BOĞAZ KÖPRÜSÜ, TÜYAP SERGİ SALONU ÖNÜ, PLATFORM: OSMANLI BANKASI GÜNCEL SANAT MERKEZİ, ÇEMBERLİTAŞ HAMAMI, MAÇKA, FİNDIKLI, BEŞİKTAŞ, TOPHANE, SULTANAHMET MEYDANI	68.000	22	63
	2003	ŞİİRSEL ADALET	4 NOLU ANTREPO, MSU TOPHANE-İ AMİRE KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ, YEREBATAN SARNICI, AYASOFYA MÜZESİ, GARANTİ PLATFORM GÜNCEL SANAT MERKEZİ, KAMUSAL ALAN PROJELERİ	61.000	42	85
	2005	İSTANBUL	DENİZ PALAS APARTMANI, GARANTİ BİNASI, ANTREPO:5, TÜTÜN DEPOSU, BİLSAR BİNASI, PLATFORM GÜNCEL SANAT MERKEZİ, GARİBALDI BİNASI	51.000	28	53
	2007	İMKÂNSIZ DEĞİL, ÜSTELİK GEREKLİ: KÜRESEL SAVAŞ ÇAĞINDA İYİMSERLİK	ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ, İMÇ, ANTREPO NO.3, SANTRALİSTANBUL, KADIKÖY HALK EĞİTİM MERKEZİ	98.000		

Tarihsel süreci içerisinde bienal mekanlar incelendiğinde başlangıcından itibaren genel olarak aynı mekanların kullanıldığı görülmektedir. Son yıllarda gerçekleştirilen bienallerde farklı mekân kullanımına gidilerek bienal etkinlikleri kentin daha farklı noktalarına dağılmıştır.

Sırasıyla geleneksel yapılarda çağdaş sanat ve tarihsel çevrede çağdaş sanat temaları çerçevesinde gerçekleştirilen ilk iki bienal'in temel mekânları Aya İrini Kilisesi, Ayasofya Hamamı ve Süleymaniye Kültür Merkezidir. İlk sergide, Türk sanatçıların eserleri Ayasofya'da yabancılarınkine ise Aya İrini'de sergilenmiş olup bu anlamda Osmanlı mimari mirasını Türklerin, Bizans'inkini ise yabancıların yorumlaması istenmiştir.

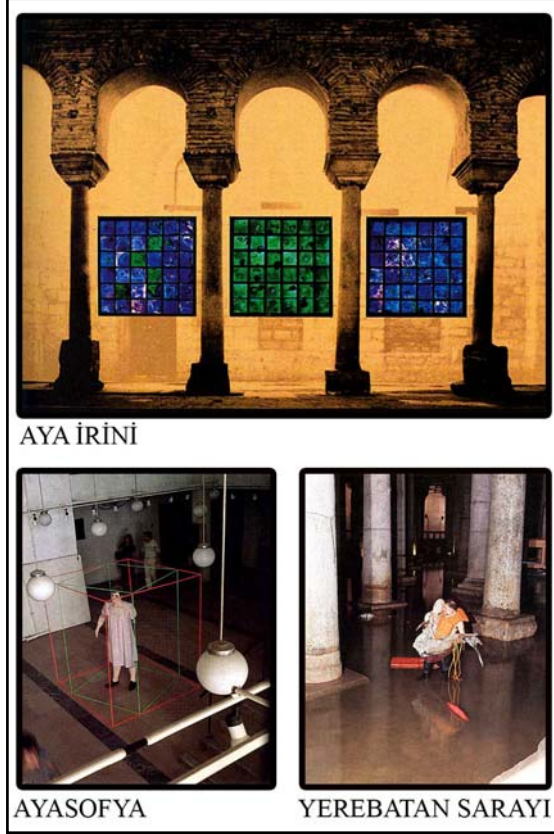
Resim 4. 14. 1.Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

Kaynak: www.sanalmuze.org sitesinden derlenmiştir.

İkinci Bienal'de durum tersine dönerek Aya İrini'de Türk sanatçıların işlerine yer verilirken, yabancı sanatçıların yapıtları Süleymaniye Kültür Merkezi'ne yerleştirilmiştir. Bunlara ek olarak Sultanahmet Meydanı, Sarayburnu gibi açık alanlarla, Askeri Müze gibi başka mekânlar da kullanılmıştır (Yardımcı,2005).

Resim 4. 15. 2.Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

Kaynak: www.sanalmuze.org sitesinden derlenmiştir.

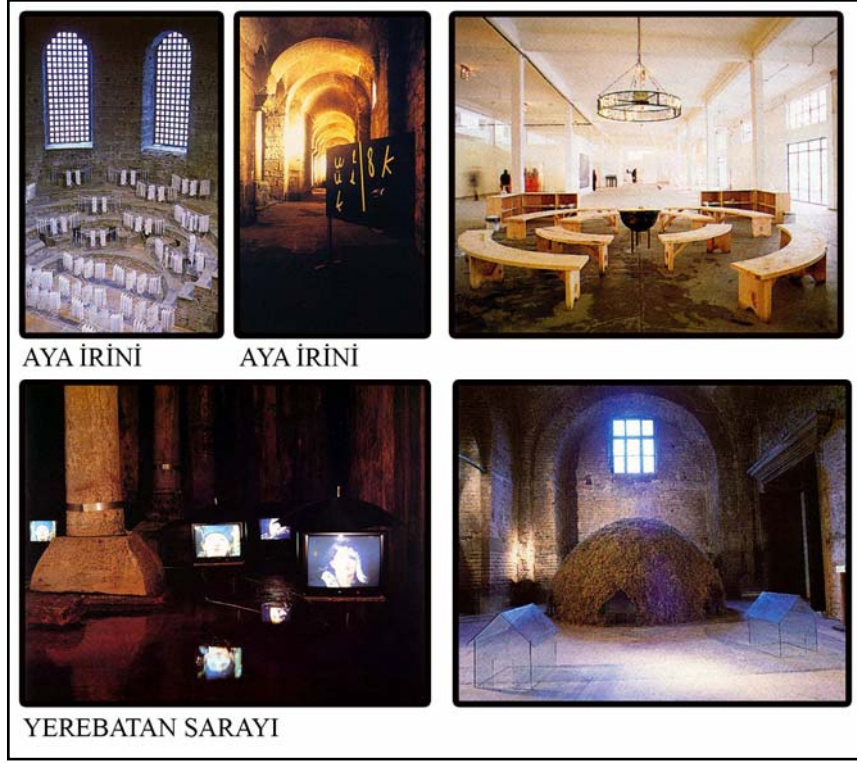
Üçüncü Bienal, ilk ikisinden farklı olarak, bütün sergiyi tek bir mekâna, Feshane binasına toplamıştır. Dördüncü Bienalin ana mekânı ise, Salı Pazarındaki 4 numaralı Antrepo binasıdır.

Resim 4. 16. 3.Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

Bu mekânın düzenlenmesine bakıldığında mekânda sanatı sergilemekten ziyade İstanbul'un manzarasını göstermek şeklinde olup kentin yaşantısından çok görüntüsüne dikkat çekilmiştir.

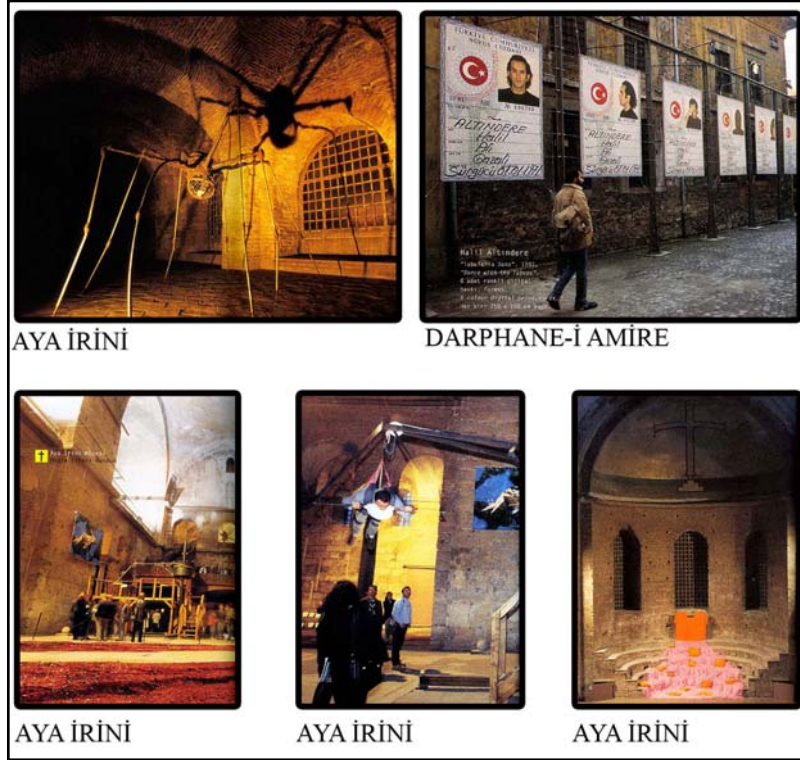
Resim 4. 17. 4. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları

Kaynak: www.sanalmuze.org sitesinden derlenmiştir.

Beşinci Bienalde; Yerebatan Sarnıcı, Aya İrini Müzesi, Darphane-i Amire Binası, Kadın Eserleri Kütüphanesi, Sultanahmet Meydanı, Taksim Meydanı, Pera Palas Oteli, Kız Kulesi, Atatürk Havalimanı, Haydarpaşa ve Sirkeci Garları mekan olarak seçilmiştir (URL-20).

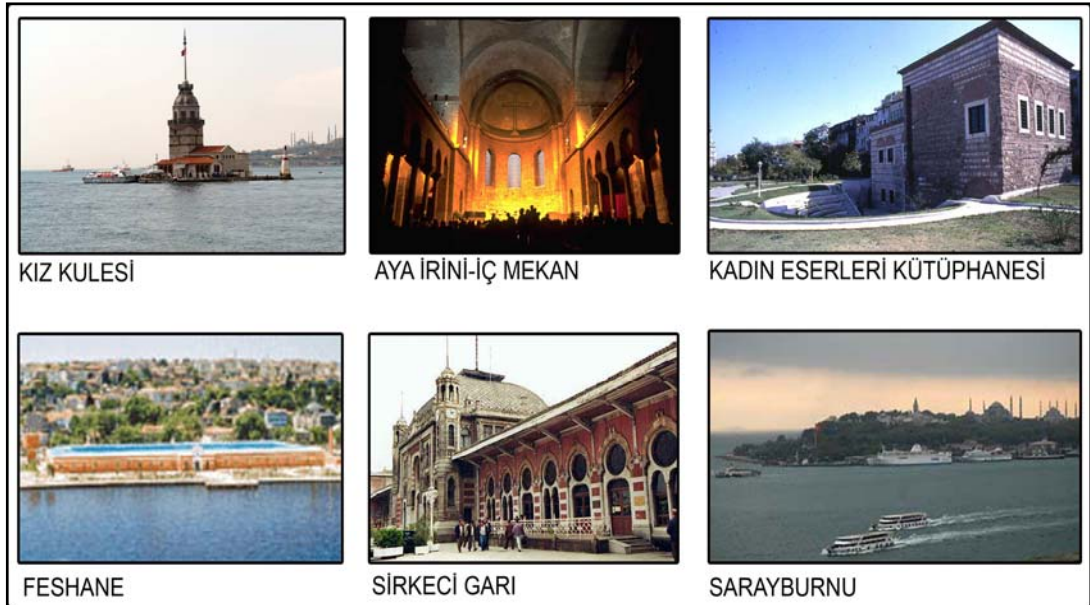
Resim 4. 18. 5. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları

Kaynak: www.sanalmuze.org sitesinden derlenmiştir.

Billboardların kullanımı da gerçekleştirilen beşinci bienalde böylelikle festivalin tüm kente yayılması amaçlanmıştır.

Resim 4. 19. 5. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

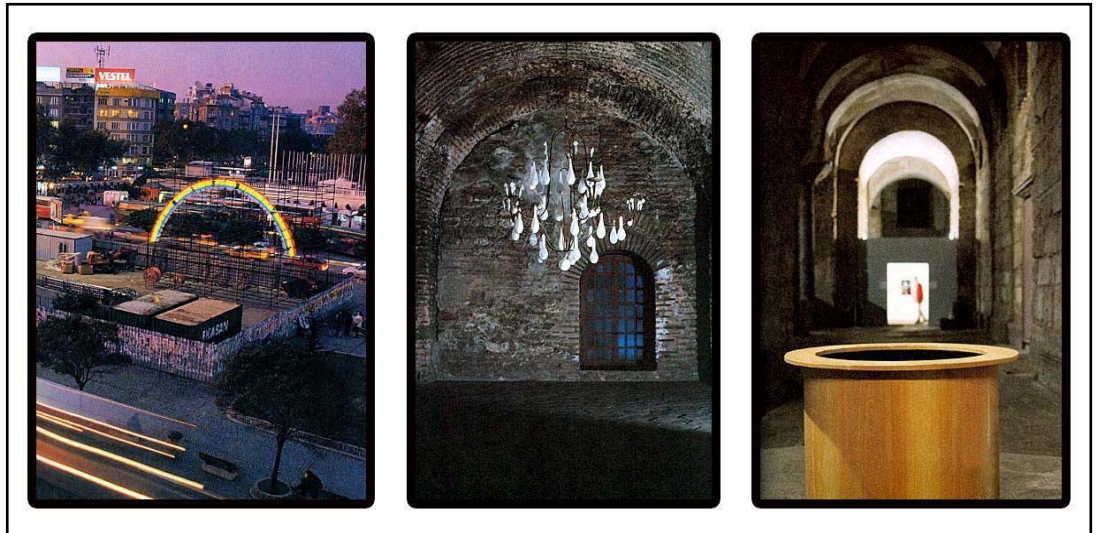
Altıncı Bienalin esas mekânı Dolmabahçe Kültür Merkezi'dir. Kültür Merkezine ek olarak Yerebatan Sarnıcı ve Aya İrini'de de sergilendiği halde, Altıncı Bienalde kullanılan mekânların kente yayılımı bir öncekine göre oldukça sınırlı kalmıştır.

Resim 4. 20. 5. Bienal Mekânlarında Sanat Çalışmaları

Yedinci Bienalin ana sergi mekanlarını da, Yerebatan, Aya İrini ve Tophane-i Amire oluştururken, Dolmabahçe Sarayı'nın yerini ise Beylerbeyi Sarayı almıştır.

Resim 4. 21. 6. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları

Resim 4. 22. 7. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları

Kaynak: www.iksv.org.tr/bienal sitesinden derlenmiştir.

Sekizinci Bienal için, 4 numaralı Antrepo binası restore edilerek yeniden ele alınmış, antrepo dışında Ayasofya, Yerebatan, ve Tophane-i Amire'de de sergiler gerçekleştirilmiştir.

Resim 4. 23. 8. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânlarında Sanat Çalışmaları

Kaynak: www.iksv.org.tr/bienal sitesinden derlenmiştir.

2005 yılındaki bienalinde daha önceki bienallerde kullanılan tarihi mekanlardan vazgeçilip özellikle İstiklal Caddesi'nin etrafındaki mekanlar kullanılarak bienal etkinliklerinde yer alan sergilerin günlük yaşamın içinde yer alması sağlanmıştır. Şişhane'deki Deniz Palas Apartmanı IKSv tarafından alınarak bienalde kullanılmak üzere kapsamlı bir restorasyondan geçmiştir.

Resim 4. 24. 9. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

TÜTÜN DEPOSU

GARANTİ PLATFORM

GARİBALDİ BİNASI

Kaynak: www.iksv.org.tr/bienal sitesinden derlenmiştir.

Diğer önemli Bienal mekânlarından bir diğeri de Bankalar Caddesi'ndeki Garanti Binası'dır. İstanbul Bienallerine daha önce de ev sahipliği yapmış olan Antrepo binalarından 5 no'lu antrepo ve Tophane'nin ara sokaklarına yer alan Tütün Deposu

Şişhane'deki Bilsar Binası, Odakule'nin yanındaki Garibaldi Binası bienal etkinliklerinde kullanılan diğer yapılar olarak öne çıkmışlardır.

Resim 4. 25. 9. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

Kaynak: www.iksv.org.tr/bienal sitesinden derlenmiştir

9. İstanbul Bienali'nin en önemli özelliği olarak artık Tarihi Yarımada'nın tarihi mekânlarının kullanımından sıyrılıp kentin içine girmek istemesi ve bunun yanında eserlerini gerçekleştirecek olan sanatçıların belli bir süre İstanbul'da kalarak İstanbul'un normlarına özgü eserler üretmesidir. 2005 yılı bienalinin geçmiş bienallere oranla daha fazla ses getirmesinin nedenlerinden bir diğeri de iyi bir pazarlama stratejisi oluşturulması ve kamuoyunda bolca reklama yer verilmesidir. Radikal Gazetesince çıkarılan '2 yılda Bir' ve Milliyet Sanat'ta yer alan haberlerle bienal geniş kitlelere duyurulmuştur.

10. Uluslar arası İstanbul Bienali'ne bakıldığında daha öncekilere oranla İstanbul'un kentsel yaşamıyla olan ilişkisini en iyi ortaya koyan bienal olmuştur. Bienalin seçilen mekânlar itibariyle 'kent' olgusunu sorgulaması, kentin toplumla, bireyle, tarihle olan ilişkisini ele alması bakımından önemli saptamaları olmuştur. AKM binasının bir sergi alanı olmasının yanında binanın kendisinin bir eser olarak bir sergilenmesi de önemli bir detaydır.

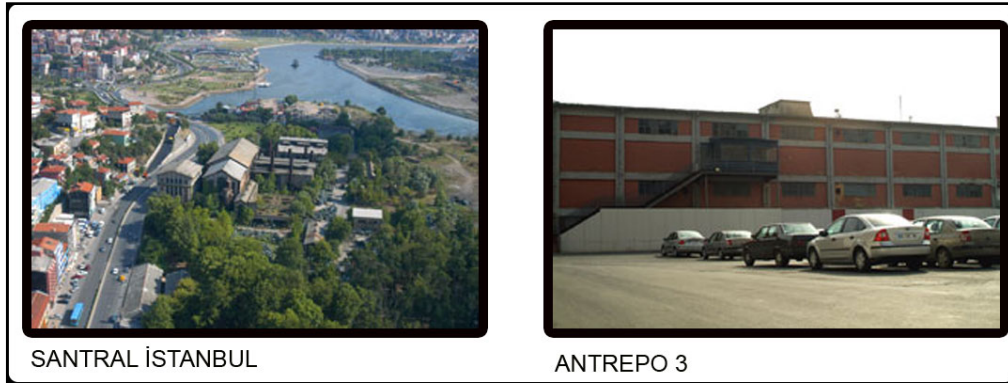
Resim 4. 25. 10. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

Kaynak: www.iksv.org.tr/bienal sitesinden derlenmiştir.

10. bienal çerçevesinde sergi mekanı olarak seçilen İMÇ de yakın tarihimize ışık tutan bienal süresince de izleyicilerin oradaki yaşama ilk kez bu kadar yakından tanıklık edeceği bir mekân olarak öne çıkmıştır. Yıkılması düşünülen İMÇ'nin yerine Osmanlı tipi konakların yapılmak istenmesi, gerçek kentsel çözümlerin dışlandığı, kenti ideolojik bir sahneye dönüştürmek yönündeki kentsel planlama anlayışının belirli bir takım tercihler doğrultusunda şekillendiğinin kanıtı olan bu düşünce ile İMÇ'nin yıllar içinde geçirdiği değişimleri göz önünde bulundurmak mümkün olmaktadır.

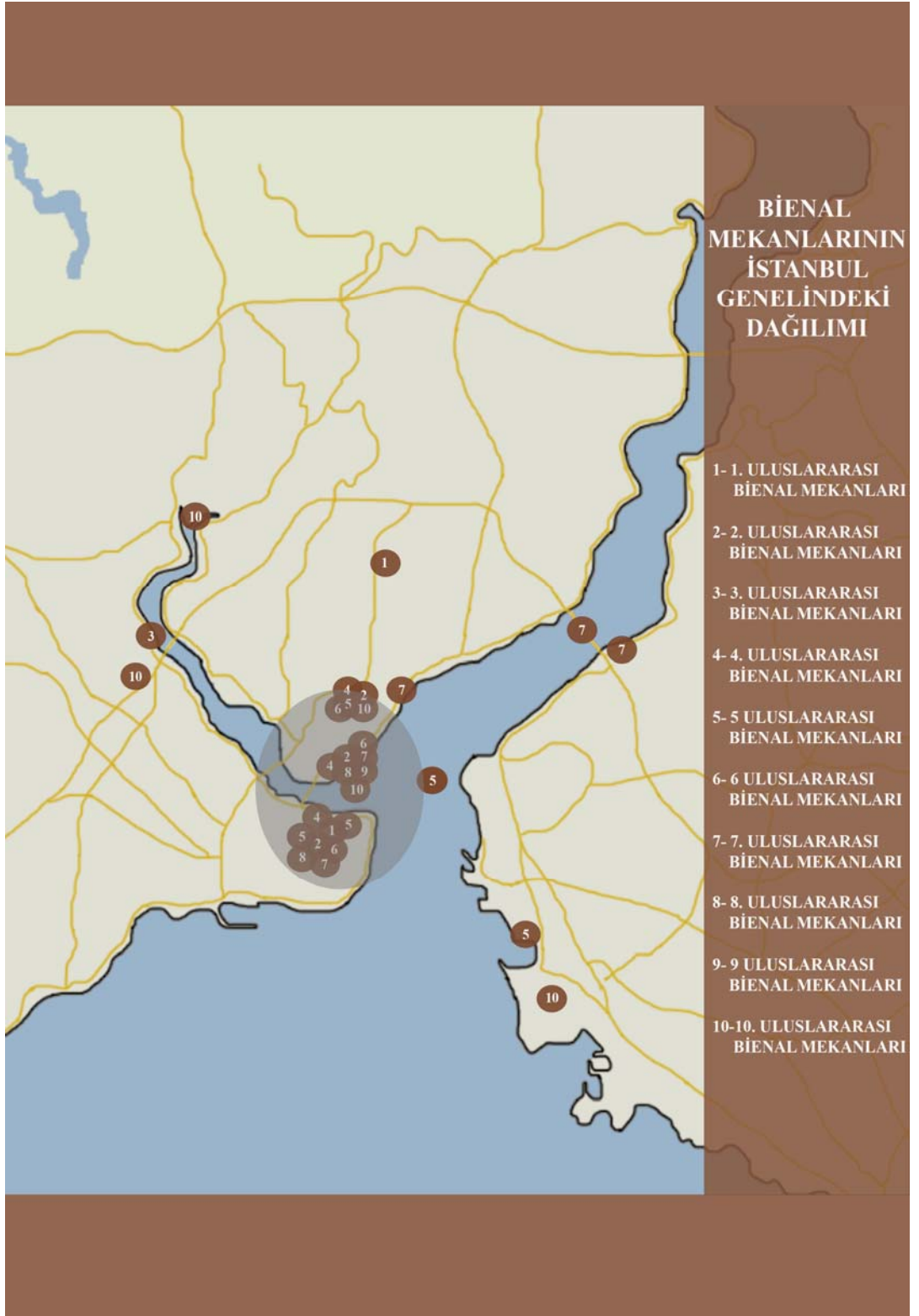
Resim 4. 26. 10. Uluslararası İstanbul Bienali Mekânları

Kaynak: www.iksv.org.tr/bienal sitesinden derlenmiştir.

10 bienalde kullanılan 3 No'lu Antrepo İstanbul limanının bir parçası olmakla çok hareketli ticaret noktalarından biri olarak tanımlanarak, bienalin en kalabalık noktası olmuş; politik, kültürel, ekonomik küreselleşmenin dünya çapında yarattığı değişimlerin, kentler, kültürler, toplumlar ve bireyler üzerindeki izlerini yansıtan bir mekân olarak öne çıkmıştır. Ana mekânlar olarak Atatürk Kültür Merkezi, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı ve Karaköy 3 no.lu Antrepo'yu seçilmesinin nedeni olarak, bu bina ve mekânların 'şehrin kentsel modernleşmesinin çeşitli yüzlerinin ve modellerinin simgesel ve fiziksel aynaları' olmaları ve 'Bu mekânlarda, cumhuriyetçi

devrimin ve modernleşmenin ütopyacı projesi, canlı, sürekli değişen ve 'karmakarışık' hem uyumlu hem çatışan, gerçekliğiyle buluşuyor. Bunlar modern şehirle ilgili tepeden inmeci görüşün, fark ve melezliği savunan ve yaygınlaştıran, alttan gelen hayal gücü ve eylemlerle çatıştığı yerler' olması gösterilmiştir.

Şekil 4. 1. Geçmişten Günümüze Bienal Mekânlarının İstanbul Genelindeki Dağılımı³

³ Çalışma verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

4. 5. İSTANBUL FESTİVALLERİNİN ULUSLAR ARASI PLATFORMDAKİ YERİ

Festivallerin en baskın özelliğinin düzenledikleri kentleri dünyaya tanıtmak olduğu önceki bölümlerde de belirtilmiştir. Bu bağlamda, festivallerin düzenledikleri kentlere karşı büyük sorumluluklar taşımaktadır

Festivaller, bir yandan kültürler arası diyalogun gelişmesinde, farklı kültürlerin birbirlerini tanımada önemli bir işlev üstlenmekte öte yandan düzenledikleri kentlerde yeni iş sahalarının açılmasına, kültür turizminin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

4.5.1. İstanbul Festivallerinin Uluslararası Rekabet Gücü

İstanbul festivallerinin çoğunun geçmişinin yeni olmasına rağmen yurt dışındaki örneklerle kıyaslandığında sınırlı sayıdaki bütçelerine ve kaynaklarına rağmen uluslararası arenada rekabet gücüne sahip oldukları görülmektedir. Özellikle Uluslararası İstanbul Bienali'nin yarattığı etki ve benzerlerine göre daha genç bir yaşta olmasına rağmen oldukça önemli bir konumdadır.

Dünyanın bir çok ülkesinden gelen çeşitli sanatçılara yer veren bienal sayesinde gerek yurt içinden gerekse de yurt dışında oldukça fazla izleyici kitlesi gelmektedir. İstanbul için en önemlilerinden biri olan diğer bir festival de İstanbul Film Festivalidir ki, İstanbul'da gerçekleşen uluslararası etkinlikler arasında toplamda en fazla izleyici sayısına sahip (2007 yılında 170 bin kişi) olan festivaldir. İstanbul Film Festivali, (Tablo 4. 2) şu an için dünya'da Selanik ya da Şikago festivalleri gibi orta seviyelerde seyreden festivaller arasında yer almakta ve yarışmakta olduğu festivallere göre çok daha küçük bütçeler ile gerçekleşmektedir. İstanbul Film Festivalinin, Cannes, Venedik ya da Berlin film festivalleri gibi dünyadaki belli başlı festivallerin arasına girme potansiyeli olmasa bile, finansal açıdan desteklendiğinde, Rotterdam festivali gibi büyük çapta ve uluslar arası camiada geniş yer tutan bir etkinliğe dönüşme potansiyeli bulunmaktadır. Yurt dışındaki festivallerin gelirlerinin büyük bir bölümünü yerel yönetimlerden ve devletten aldıkları yardımlarla sağladıkları düşünülecek olursa, bunun ancak daha fazla kamu yardımı ile mümkün olabileceği söylenebilir.

Tablo 4. 2. Uluslararası İstanbul Film Festivali ile Avrupa'daki Film Festivallerinin Karşılaştırılması

	İSTANBUL FİLM FESTİVALİ (TÜRKİYE)	SELANİK FİLM FESTİVALİ (YUNANİSTAN)	ROTTERDAM FİLM FESTİVALİ (HOLLANDA)
KURULUŞ YILI	1982	1960	1970
FESTİVAL ZAMANI	NİSAN	KASIM	OCAK-ŞUBAT
SÜRE	16 Gün	10 Gün	8 Gün
İZLEYİCİ SAYISI (ORTALAMA)	100.000	70.000	345.000

İstanbul'un coğrafi konumu nedeniyle Avrupa turne güzergâhının en son noktasında yer almakta; dolayısıyla diğer festivallere göre daha geç gerçekleşmektedir. Bu durum, etkinlikler sırasında olumsuz hava koşullarına maruz kalma riskini arttırmaktadır. Rock'n Coke'un diğer Avrupa festivallerine göre daha ucuz olması ise ona, Avrupa'daki denklere ile rekabet edebilme gücü kazandırmaktaysa da organizasyon eksikliğinden kaynaklanan sorunlarla gerçekleştirilememektedir.

Tablo 4. 3. Dünya Genelindeki Festivallerin Mali Yapısı

FESTİVAL ADI	TOPLAM BÜTÇE	KAMU KATKISI	KAMU KATKISI YÜZDELERİ				SPONSOR KATKISI	BİLET GELİRİ	DİĞER
			MERKEZİ	EYALET	YEREL	KENT			
SALZBURG (AVUSTURYA)	43.843.000 EURO	0,3	12,0	6,0	6,0	6,0	30,0	20,0	0,0
BERLİN (ALMANYA)	10.000.000 EURO	0,6	60,0	0,0	0,0	0,0	20,0	20,0	0,0
EDİNBURG (İNGİLTERE)	28.700.000 GBP	0,2	8,0	0,0	0,0	9,0	50,0	25,0	0,0
SAN SEBASTIÁN FİLM FEST. (İSPANYA)	5.929.000 EURO	57.6%	14,4	0,0	14,4	28,8	24,2	18,2	0,0
SİNGAPUR FİLM FES.(JAPONYA)	550.000 USD	0,2	20,0	0,0	0,0	0,0	40,0	40,0	0,0
TORONTO FİLM FEST.(KANADA)	10.200.000 USD	36.2%	25,2	0,0	0,0	11,0	42,0	39.681,0	0,0

PORI JAZZ FEST. (FİNLANDI YA)	4.000.000 EURO	7.5%	2,6	0,0	0,0	5,0	20,0	39.58 5,0	65,0
JAZZ A VIENNE (FRANSA)	2.300.000 EURO	17.1%	0,0	2,7	5,7	8,7	15,0	0,0	67,9
HONG KONG FILM FEST.(ÇİN)	1.800.000 USD	0,6	50,0	0,0	0,0	13,0	17,0	20,0	0,0
İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT VAKFI (5 FESTİVAL)	14.000.000 USD	3%,%5	3,5	0,0	0,0	0,0	75 AYNI+NA KDI	20-22	0,0

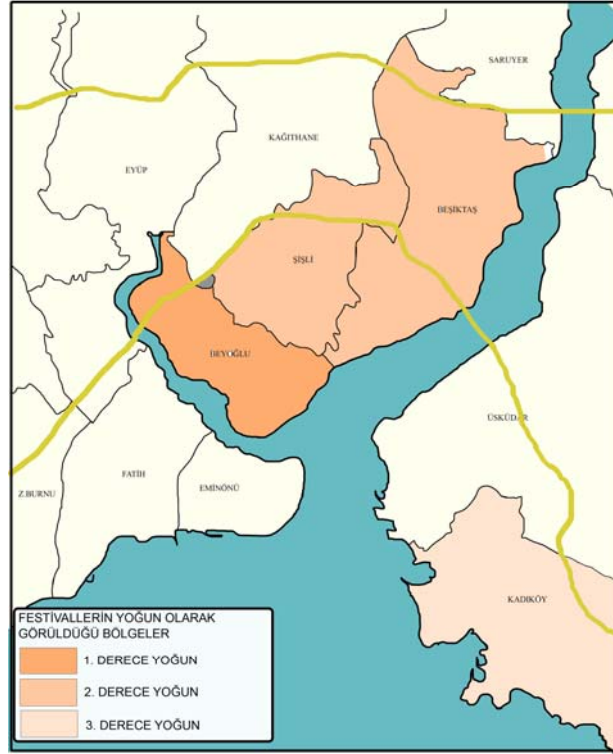
Kaynak: İstanbul Kültür-İstanbul Turizm; Festivaller Şehri İstanbul Sf: 38

Türkiye, Yunanistan, Danimarka ve İngiltere’de yapılan en önemli açık hava festivalleriyle kıyaslandığında Rock’n Coke ile Atina’da düzenlenen Rockwave Festivali arasında izleyici sayıları ve bilet fiyatları açısından bir takım benzerlikler vardır. Çektikleri izleyici sayısı ise 25.000 kişidir. Benzer bir paralellik Roskilde ile Glastonbury için de söz konusudur. Avrupa’nın en büyük iki açık hava festivali olan Roskilde ve Glastonbury festivalleri, Rock’n Coke ve Rockwave’den daha pahalı olmalarına karşın düzenlendikleri süre içinde bu festivallerden ortalama beş kat daha fazla izleyici çekme kapasitesine sahiptirler.

4. 5. 2. İstanbul Festivallerinin Temel Sorunları ve Mekânsal Talepleri

İstanbul festivallerini ekonomik, simgesel ve mekânsal boyutlarıyla ele alındığında son 10 yıldaki olumlu gelişmelere rağmen birtakım sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Festival organizasyonu ile ilgilenen ve bu sektördeki temsilcilere göre özellikle büyük ölçekli etkinlikler için kentin merkezinde yeterli koşulları tam olarak sağlayan mekânların sayısının çok az olduğu ve etkinlik mekânlarının kira bedellerinin dünya standartlarının üzerinde bir fiyatta olduğu başlıca sorunlar olarak gösterilmektedir. Ayrıca, yurtdışı örnekler ile kıyaslandıklarında, yerel ve merkezi yönetimlerin festivallere yeterince sahip çıkmaması ve maddi anlamda desteklememesinin İstanbul festivallerinin yurt dışındaki festivallerle rekabet gücünü zayıflattığı belirtilmektedir. Yerel yönetimler yeterli oranda hizmet desteği sağlamamakta; festivallerin gerçekleşebilmesi için gerekli ulaşım, sağlık, çöp toplama gibi bir takım temel hizmetlerin elde edilmesinde aksaklıklar yaşanmaktadır. Vergilerin ve özellikle yerel yönetimler tarafından alınan eğlence vergisinin yüksek olması, sektörün yurt dışındaki festivallerle rekabet gücünü zayıflatan temel nedenlerden biri olarak gösterilmektedir. Tanıtım olanaklarının sınırlı olması ve

özellikle kentin merkezi bölgelerinde ucuz tanıtım olanaklarının (kira açısından düşük maliyetli reklâm panoları vs) sınırlı olması dezavantajlardan biri olarak ifade edilmektedir.

Şekil 4. 2 İstanbul Festivallerinin Yoğunlaştığı Bölgeler

İstanbul festivallerinin mekânsal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik:

- Metropolün merkez bölgesinde çok amaçlı bir Festival Sarayının yapılması
- Metropolün merkezinde ve çevresinde etkinlik düzenlenebilecek meydan(lar) yaratılması ve festival etkinliklerinin kamusal alana taşınması; böylelikle festivallerin toplumun daha geniş kesimlerinin katılımına açık ve herkesi kucaklayan bir kimliğe bürünmesi
- Metropolün çevrelerinde açık hava etkinlikleri için çok amaçlı kullanılabilen (şehir parkları, piknik alanları, afet sonrası toplanma alanları) 50 hektardan büyük alan(lar)ın oluşturulması
- Festival sokakları
- Kamusal alanların (Üniversiteler, Liseler, Belediyeler, Spor Salonları, Tren Garları...) kültürel etkinlik amaçlı kullanıma açılması
- Merkez ve yakın çevresinde (Dolapdere, Haliç, Kasımpaşa vb.) yer alan yapı stokunun (depolar, fabrikalar, garajlar...) kültürel etkinlik amaçlı kullanıma

uygun şekilde dönüştürülmesi (İMP, Kültür Endüstrileri Grubu Raporu, 2005) şeklinde belirlenmiştir.

4. 6. 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ İSTANBUL KAPSAMINDAKİ KÜLTÜR SANAT FAALİYETLERİ VE FESTİVALLER

İstanbul'un AKB adaylık girişimi süreç olarak sivil toplum kuruluşları tarafından başlatılmış ve bu süreçte 13 sivil toplum kuruluşundan oluşan "Girişim Grubu" oluşturulmuştur. Dışişleri Bakanlığı öncülüğünde Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın aktif katılım ve desteği ile İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın koordinasyonunda sivil toplum kuruluşlarının geniş katılımıyla danışma kurulu, yürütme kurulu, artistik komite ve iletişim komitesi kurulmuştur. Bu süreç İstanbul'da sivil toplum kuruluşları ile merkezi ve yerel yönetimin kent ölçeğinde ortak bir program geliştirme çabasının ilk örneğini oluşturması açısından son derece önemlidir. Programın hazırlanma süreci ile farklı etkinliklere katılım herkese açık olmakla birlikte düzenli aralıklarla toplanarak programın ilerleyişini ve AKB 2010'a götüren etkinlikleri izleyen sarıh bir yönetim yapısı oluşturulmuştur. Bu bağlamda katılım, ortak karar alma ve kurumlar arası işbirliğini bir bütün olarak ortaya koyan yapılanma süreci ile daha adaylık aşamasında kültür başkentliğinin İstanbul'a olumlu katkısı görülmektedir.

AKB girişimi, 02.11.2007 tarihli "İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Kanunu" ile yasal bir çerçeveye oturtulmuştur (Ek). Bu kanun "İstanbul'u 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlamak, 2010 yılında yapılacak etkinlikleri planlamak ve yönetmek, kamu ve sivil kurum ve kuruluşların bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak üzere İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kurulması ile görev ve yetkilerini düzenlemek" amacıyla çıkartılmıştır. Bu kanun, AKB çalışmalarını koordine edecek özerk bir yapılanmayı öngörmesi bağlamında önem taşımaktadır.

İstanbul 2010 adaylık sürecindeki çalışmalara bakıldığında; İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilmesi için kentin kültür ve sanat insanları, akademisyenler, yöneticiler ve yeni STK temsilcilerinin katılımıyla genişleyen Girişim Grubu, Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın da desteklerini alarak "İstanbul: 4 Elementin Kenti" başlıklı dosya hazırlanmıştır. İstanbul'un Avrupa Kültür Başkentliğindeki "İstanbul: 4 Elementin Kenti" temasının ana çıkış noktası; İstanbul'un yüz binlerce yıllık tarihinde, üç büyük imparatorluğun başkenti, üç

semavi dinin, birçok medeniyetin buluşma noktası ve en önemlisi çağlar boyunca birlikte yaşam kültürünün hayat bulduğu bir kent olmasıdır. Bu kapsamda yaşamın sınırlarını simgeleyen 4 elementin kentin özellikleriyle birleştirilmesi ve projelerin de toprak, hava, su ve ateş elementleriyle temsil edilmesi ve böylelikle İstanbul kendisini çağlar ötesine taşıyacak yeni kültürel projelere imza atarken İstanbul'un adının toprak, hava, su ve ateş kadar vazgeçilmez olması amaçlanmıştır(URL-21). İstanbul 2010 Girişim Grubu'nun Ekim 2005'te 2010 adaylığı ile ilgili olarak hazırlayıp, 14 Mart 2006'da Brüksel'de sunduğu başvuru kitabında 4 elementin kenti İstanbul'un neden Avrupa Kültür Başkenti olması gerektiğini şu şekilde belirtmiştir.

“Simya ilmi dört elementin bulacağı mükemmel uyumun insanlığa altın sağlayacağını vaat ediyordu. Mükemmel uyumun formülünü bulmuş ve üç kıtaya yayılan toprakları yönetmiş bu kent de çağlar boyu ona göçenlere “taşı, toprağı altın” olarak tanıtıldı. Başından geçen bütün travmaların sonrasında İstanbul, dört elementin simgesel rehberliğinde, genlerindeki formülü yeniden kurgulayıp, kültür ve sanat alanında dünyaya altın değerinde bir Avrupa Kültür Başkenti vaat ediyor. Başta aynı Osmanlı gibi bir üst kimlik yaratmakta olan Avrupa Birliği olmak üzere, 21.yüzyılın tüm metropollerinin böyle bir örnekten ilham alabileceğini düşünerek İstanbul'un 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti ilan edilmesini öneriyoruz.” (URL-22)

Adaylık kitapçığında İstanbul 2010'un ana hedefi, “kenti sanat ve kültür yoluyla geliştirmek ve zengin potansiyelini tüm Avrupa ve dünya için esin kaynağı olacak şekilde değerlendirmek” olarak ortaya konulmuş ve İstanbul 2010'un misyonunu oluşturan hedefler de “kentsel dönüşüm kültürel miras, kültür ve sanat altyapısı, çok kültürlülük ve birlikte iş yapmak” olarak 5 başlıkta özetlenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda İstanbul'un Avrupa Başkentliği programında kültür ve sanat etkinlikleri projeleri, insan kaynaklarına yönelik katılım projeleri, yeni müze ve kültür merkezleri projeleri ve kentsel dönüşüm ve rehabilitasyon projeleri hazırlanmıştır.

Kültür Ve Sanat Etkinlikleri Projeleri

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti için ön görülen projeler; kültürel, sanatsal aktiviteler, insan kaynakları ve halkla ilişkiler projeleri, kentsel dönüşüm, restorasyon, yenileme ve kente yeni fonksiyonlar kazandıracak projeler olarak ayrılmaktadır. Genel olarak projelerin ağırlıklı olarak Avrupa Kıta'sında yapılması öngörülmektedir. Tarihi Yarımada, Beyoğlu-Galata ve Haliç öne çıkan proje

mekânları olup Anadolu Yakası'nda Kadıköy projelerin yoğunluklu alanı olarak belirlenmiştir.

AKB İstanbul 2010 projesi Girişim Grubu'nun hazırladığı "İstanbul: 4 Elementin Kenti" adlı proje dosyasında, İstanbul 2010 yılı için 4 döneme ayrılarak 4 farklı sezonu temsil ettiği belirtilmiştir. Her bir temaya yönelik müzik, sinema, tiyatro, fotoğraf, edebiyat, resim gibi kültür ve sanat etkinliklerine yönelik projeler üretilmiştir. Bunun dışında tarihsel ve kültürel olayların tekrardan canlandırılmasını içeren birçok festival ve gösteri düzenlenmiş ve her elementin konseptine uygun olarak rehberler aracılığıyla İstanbul'un mirasını tanıtan yürüyüşler ve geziler yer almıştır. Fotoğraf, sinema, tiyatro, müzik, resim, edebiyata yönelik festivaller, sergiler, konferanslar, gösterimler ve kutlamalar genel olarak her döneme eşit olarak dağıtılmıştır. Ancak içinde bulunan dönemin temasına göre bu etkinliklerin kendi içindeki dağılımları farklılık göstermiştir.

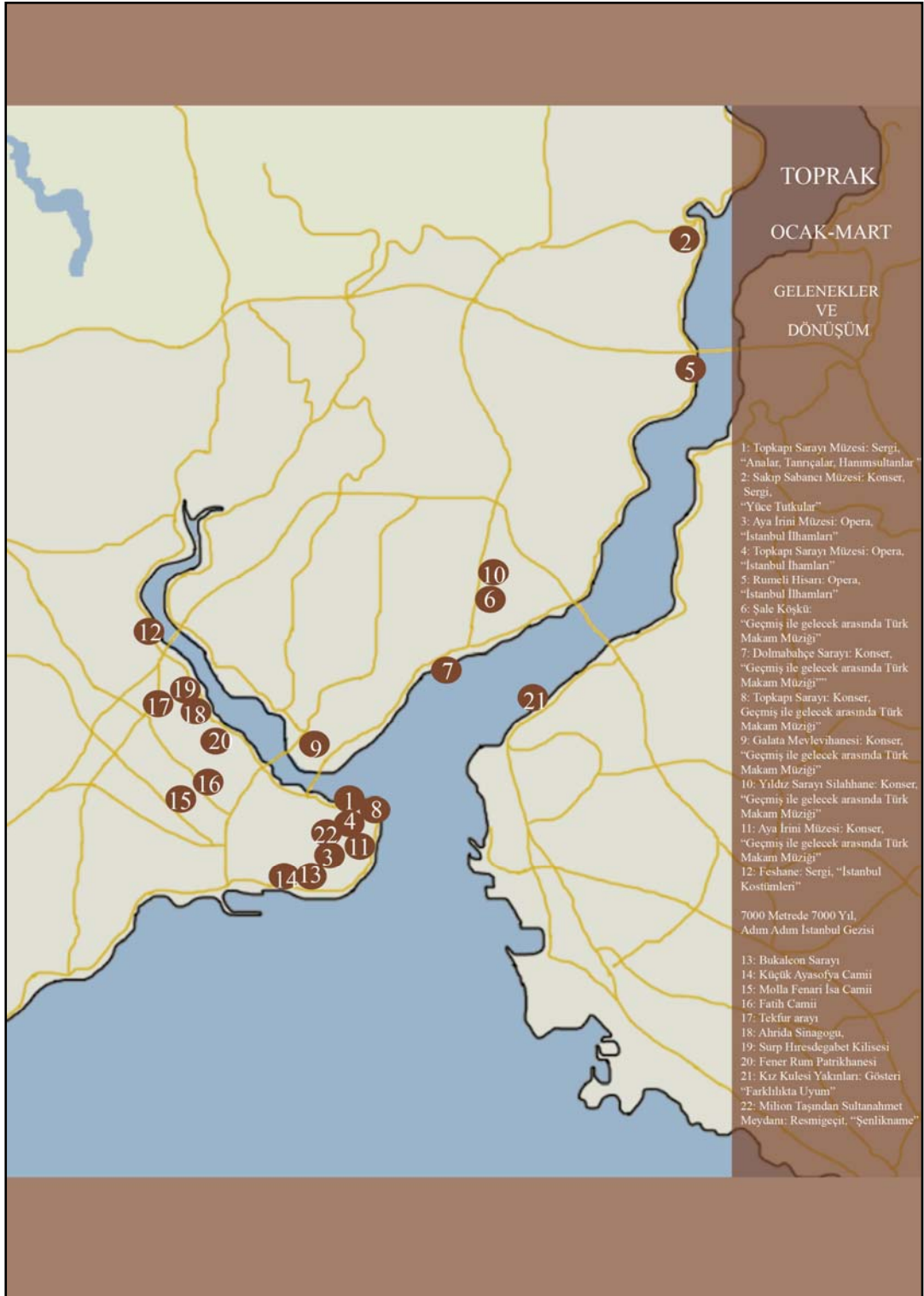
Etkinlikler için yapılan yer seçimleri genellikle iç mekanlarda toplanmakta ve Tarihi Yarımada, Haliç, Beyoğlu, Kadıköy ve bu alanların çevrelerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yer seçimleri İstanbul'un tanıtımı, tarihi ve kültürel mirasının Avrupa'ya açılması bağlamında çok büyük bir önem taşımaktadır. Ancak Avrupa Kültür Başkentliğinin kültür ve sanatın tüm kentliye yayılması ilkesinden yola çıkarak ve İstanbul'un çok farklı kültür ve sosyal sınıfları barındırması göz önüne alınarak yer seçimlerdeki yoğunlaşmanın İstanbul'un diğer değerli veya gelişmesi gerekli mekanlarına yayılmasının gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Çevre semtlerin ve ilçelerin kültür ve sanat etkinliklerine dahil edildiği projeler, sadece, 4 elementin son dönemi olan "Ateş" döneminde (Uluslararası Fotoğraf Festivali, İlköğretim öğrencilerine yönelik "Geleceği Biçimlendirmek, Kültürü Biçimlendirmek" müzik ve tiyatro etkinliği ve Ümraniye gecekondu alanını içeren "Dem(Art)Racy Köyü" sanat projesi) ve "Hava" teması içinde ("40 Günde 40 Konser" parklar, okul avluları ve kenar ilçe meydanları gibi 40 farklı mekanda yapılması düşünülen konser dizisi projesi ile) görülmektedir. Bu tip projelerin yaygınlaştırılması kentin farklı noktalarında kültür ve sanata katılımı arttıracaktır.

Toprak

Avrupa Başkenti projesi kapsamında Ocak- mart ayları içerisinde "Toprak" teması adı altında "gelenekler ve dönüşüm"e yönelik sergiler, konserler, kutlamalar ve gezileri kapsayan projeler oluşturulmuştur. Çeşitli uygarlıklar ve değişik kültürlerdeki Anadolu kadınlarının konu edildiği, Osmanlı sultanlarının sanatsal çalışmalarını kapsayan ve Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul kostümlerinin yer aldığı İstanbul'un

geleneksel ve tarihsel gelişimini anlatan sergiler düzenlenmesi düşünülerek “İstanbul İlhamları- 3 Opera” adı altında üç seçkin kompozitörün üç seçkin eseri, Türk makam müziği kültür mirasının yüzyıllar içerisindeki görünümünün gelecek bağlantısı içerisinde günümüz insanlarına aktarılmasını amaçlayan Türk müziği konserleri ve Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar ve Doğu Akdeniz coğrafyalarının müzikal geleneklerini İstanbul’da buluşturmayı hedefleyen “Sadece İstanbul’da” müzik festivali toprak başlığı altında düzenlenmesi hedeflenmiştir. Sergi ve konserlerin kurgulanışı hem İstanbul’un geleneksel yapısını ortaya koyan hem de Avrupa ve doğu ile bütünleşmeyi destekler nitelikte düşünülmüştür.

“Toprak” döneminde düzenlenen projeler için kış koşulları göz önüne alınarak daha çok iç mekânlar tercih edilmiştir. Açık alanlarda düzenlenen dört etkinlikten biri 2010 yılının açılış kutlamaları olup ikincisi 17’nci yüzyıldan Sultan Ahmet III.’in oğullarının sünnet töreninin yeniden sahneye konulması ve yeniden yorumlanmasını içeren “Şenlikname” törenidir. Üç hafta sürecek bu etkinliğin İstanbul’da bir karnaval havası yaratacağı düşünülmektedir. Bir diğer etkinlik “7000 Metrede 7000 Yıl” başlığı altında düzenlenen İstanbul gezisidir. Çok dinli, çok dilli ve çok kültürlü İstanbul’un ayrıntılı bir biçimde geçmişte, bugünde ve gelecekte tanıtılması, “Adım Adım İstanbul” (Strolling Through İstanbul) gezisiyle gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Son etkinlik ise İstanbul hakkında çoksesli müzik macerası olan “Farklılıkta Uyum” gösterisidir. Bu gösteri boğazın Asya tarafında Kız Kulesi’nin yakınlarındaki rıhtımlarda sahne görevi görmesi için birbirine bağlanmış sallarin üzerinde gerçekleştirilecektir. Bu etkinlikler kentin açık mekânlarında büyük katılımın sağlanmasında ve kentte yaşayanların ve kente gelenlerin bu mekânlarla ve mekânların tarihiyle bütünleşebilmesinde büyük rol oynayacaktır.

Şekil 4. 3. 2010 AKB İstanbul Toprak Teması'nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri⁴

⁴ www.istanbul2010.org sitesindeki verilerden yararlanarak hazırlanmıştır.

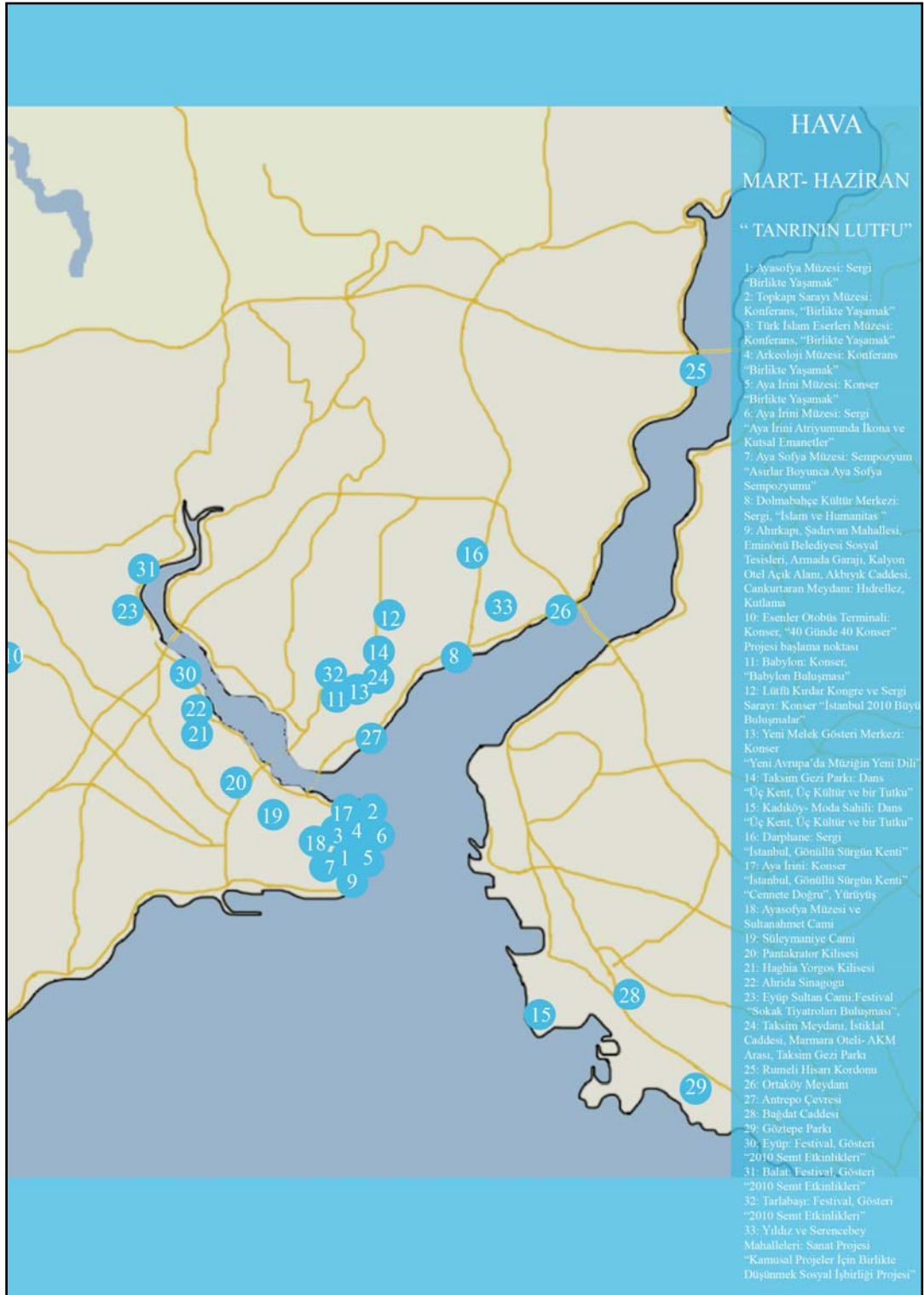
Hava

“Hava- Tanrı'nın lütfu” teması mart - haziran aylarını kapsayan sergiler, konserler, konferans ve sempozyumlar, kutlamalar, film gösterimleri ve festivalleri ve tiyatro etkinliklerinin yer aldığı 22 projeden oluşmaktadır. Bu projelerin, hem kapalı tarihi mekânlarda hem de birçok açık alanda gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Projelerde yer alan kültür ve sanat faaliyetleri herkese ulaşabilir özellikte oluşturulmuş olup kamusal mekânların kullanımına yönelik olarak organize edilmiştir. Kentlinin hem izleyebileceği hem de aktif olarak katılabileceği çok sayıda proje önerilmiş olup bunlardan biri “Tango: Üç Kent, Üç Kültür ve bir Tutku Dans Projesi”dir. Bu proje kapsamında gündüz saatlerinde amatör/ profesyonel herkese açık dersler ve akşamları da orkestralar, gösteriler ve yine bu orkestralar eşliğinde herkesin katılımına açık “milonga”lar düzenlenmesi düşünülmüştür. İstanbul'un kültürel geleneğine ilişkin olarak düzenlenen ve 50.000 kişilik katılım beklenen bir diğer açık hava etkinliği “Hıdrellez” kutlamasıdır. İstanbulluların her baharda tek başlarına yapamayacağı bir şenliği, tarihi yarımadanın tam ortasında, denize yakın Ahırkapı Sokak'ta topluca yapmalarına olanak tanıyan, kültürel geleneklerin de unutulmamasını sağlayan bir sivil etkinlik olması bakımından oldukça önem taşımaktadır. İstanbul'un kent kültürüne 1970'lerde girmiş, 80'lerden sonra ise seyrekleşerek kaybolan sokak tiyatrolarının, “Sokak Tiyatroları Buluşması” adı altında kentin parkları ve meydanlarında yapılması projesi, eski kültürlerin hatırlanması ve açık alanlarda sanatın yaşatılması bağlamında önemli bir etkinlik olacaktır. “40 Günde 40 Konser” projesi de parklar, okul avluları ve kenar ilçe meydanları gibi 40 farklı mekânda yapılması düşünülen ve günümüzün popüler sanatçıları hem de farklı müzik tarzlarının temsilcilerini ve bölgesel sanatçıları içeren konser dizisidir. “Babylon İstanbul Buluşması” etkinliği de müziğin sokaklara taşıdığı bir etkinlik olarak düşünülmüştür.

Hava teması altında gerçekleştirilecek olan kamusal sanata yönelik projeler de bulunmaktadır. Kamusal sanata yönelik olarak gerçekleştirilecek olan “2010 Semt Etkinlikleri”; Eyüp, Balat ve Tarlabası semtlerini ele alan ve bu mekânları sanat yoluyla tekrar hatırlamayı hedeflemektedir. 2010 Başvuru kitabında bu etkinliğin hedefi ve önemi ile ilgili olarak “Birçoğumuzun çok özel bir neden olmadıkça uğramadığımız bu semtleri keşfetmek, oradaki hayata/kültüre sanat aracılığıyla yeni bir bakışla bakmak; Sanatı, sanat için tanımlanmış mekanların ve merkezin dışına taşımak; Sosyal sınıfların ve kültürlerin aynı şehrin sınırları içinde, yan yana mahallelerde yasarken bile, birbirinden hızla farklılaştığı, uzaklaştığı metropolde, aslında bir arada yaşadığımız öteki'yle paylaştığımız ortak noktaları, sanat

aracılığıyla vurgulamak, böylece sosyal sınıflar arasında değilse de, kültürleri arasında bir tanışıklık, geçişkenlik ve çift taraflı bir dönüşüm yaratmak; Sosyal katılımı sağlayarak, uzun vadede, dezavantajlı kitlelerde kentlilik bilincini geliştirmek ve ortak bir kent bilinci oluşturmak”(URL–23) denmektedir.

Sanat öğrencilerinin ve yerel yönetimin işbirliği içinde yapılması düşünülen “Kamusal Projeler İçin Birlikte Düşünmek Sosyal İşbirliği Projesi” de sanatçı ve izleyicinin ortak bir ilişki içinde bulunacakları ve sonuçta ortak bir üretim gerçekleştirebilecekleri bir sanat formundan hareketle, kamusal sanatın kentliyle buluşmasını hedeflemektedir. Açık mekânlarda yer alan başka bir proje İstanbul’da üç semavi dinin yan yana yaşadığını anlatmayı amaçlayan “Cennete Doğru” yürüyüş etkinliğidir. Haliç ve çevresinde yapılması hedeflenen bu yürüyüş hem İstanbul’un çok kültürlü yapısının ortaya koyan hem de bu mekânların kentliyle tekrar buluşmasını teşvik edecek bir projedir. Bu projelerin dışında uluslar arası film ve tiyatro festivalleri, konserler ve sergiler kentin önemli yapılarında yer alacaktır. Bu projelerde hem İstanbul’un tanıtımı hem de uluslararası işbirliğinin sağlanması düşünülmektedir.

Şekil 4. 4. 2010 AKB İstanbul Hava Teması’nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri⁵

⁵ www.istanbul2010.org sitesindeki verilerden yararlanarak hazırlanmıştır.

Su

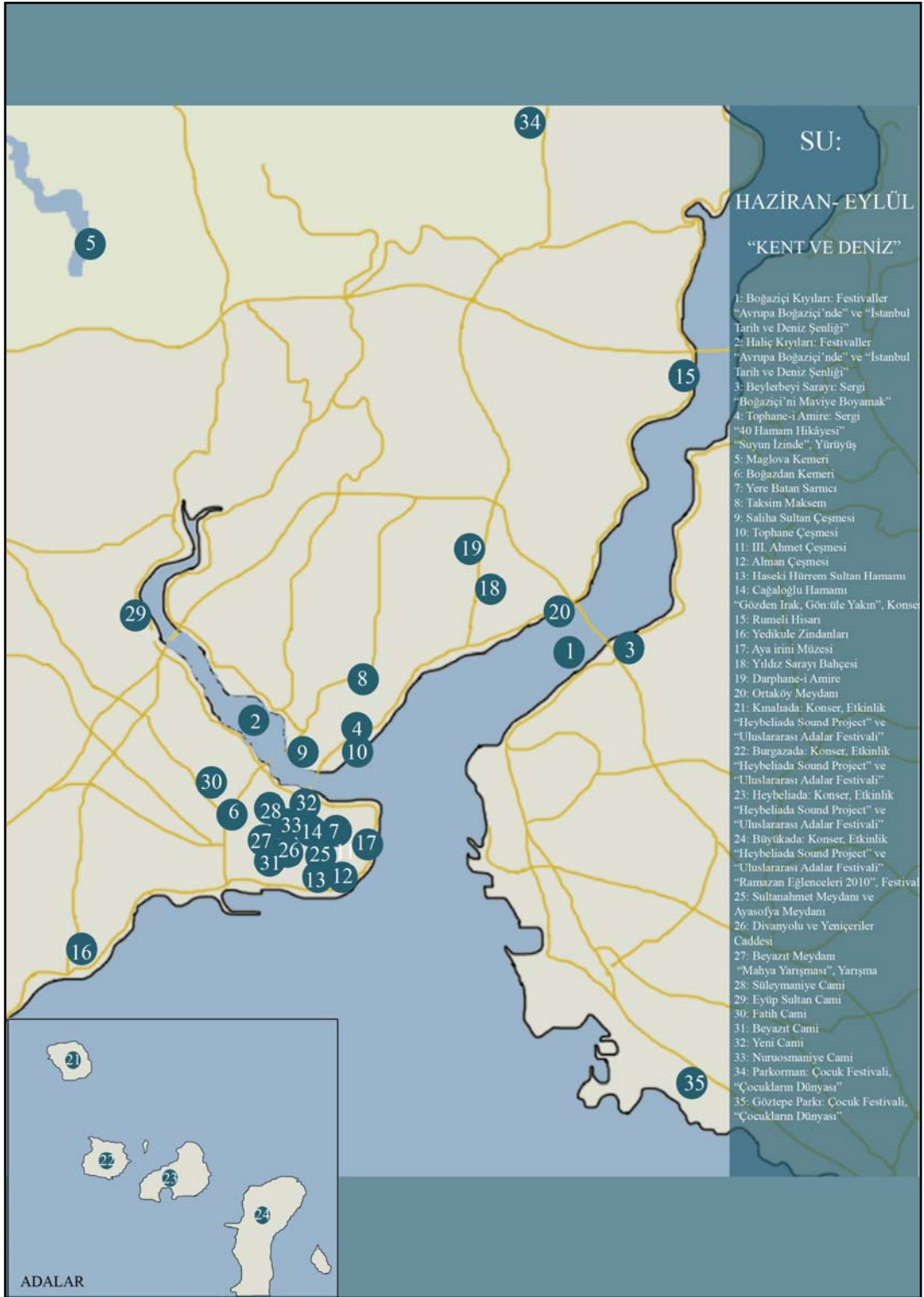
2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti projeleri kapsamında Haziran ve Eylül ayları arasında gerçekleştirilecek “Su” teması, Boğaz'da ve Haliç kıyılarında düzenlenecek çok sayıda faaliyete odaklanan ve kentin deniz ile olan ilişkisini tekrardan kurmaya yönelik olarak, Boğaziçi ve Haliç kıyılarında “Avrupa Boğaziçi'nde” ve “İstanbul Tarih ve Deniz Şenliği” gibi düzenlenecek festivallerle sahil kesiminde, denizin yüzeyinde oluşturulacak platformlarda ve bu platformlar üzerinde düzenlenecek sergiler, açık hava konserleri, gösteriler, yarışlar gibi etkinliklerle kentlinin denizle buluşması hedeflenmektedir. “İstanbul Tarih ve Deniz Şenliği”nin her iki yılda bir düzenlenecek bir deniz festivali olarak kalması amaçlanmaktadır. “Uluslararası Adalar Festivali” ise farklı mekânlarda konserler, belgesel gösterimleri, tiyatrolar ve su sporlarının yer alacağı ve her yıl yapılacak bir festivale dönüştürülmesi öngörülmüş, “Heybeliada Sound Project” müzik ve kültür etkinlikleri de konserler, müzik atölyelerini içeren adanın başlıca mekânlarında gerçekleştirilecek, herkese açık bir etkinlik olarak düşünülmüştür.

“Su” teması içinde diğer bir proje, unutulmakta olan bir İstanbul kültürünü yeniden yaşatma amaçlı “40 Hamam Hikâyesi” etkinliğidir. Bu etkinlik 40 hamamda düzenlenecek sergiler ve sonunda oluşturulacak bir kitabı içermektedir. “Suyun İzinde” yürüyüşü, İstanbul'un suyollarının kentin tarihsel dokusunu nasıl etkilediğini gösteren ve kıyı boyunca inşa edilmiş binaların kentin mimarisini nasıl şekillendirdiğinin açıklanmasını içeren kamusal mekânlarda büyük bir toplanmayı ve etkileşimi sağlayacak önemli bir etkinlik olacaktır.

Bu dönemin Ramazan Ayına denk gelmesiyle “Ramazan Eğlenceleri 2010” başlıklı bir festival yapılması öngörülmüştür. Bu festival kentin önemli açık alanlarından biri olan Sultan Ahmet, Ayasofya, Beyazıt meydanları ve Divanyolu ve Yeniçeriler Caddesi'nde düzenlenecektir. Bu kutlamalarda eski Türk el sanatları, geleneksel gösteriler yer alacak, minyatür canlandırması olan şenlikli esnaf yürüyüşü ve mahya yarışması yapılacaktır. Ramazan döneminde bu tip etkinliklerin yapılması kentlinin kentin kültürü ile buluşması açısından önem taşımaktadır.

“Su” döneminde birçok kültürel değişim programı yer almaktadır. “Geçmişten Geleceğe: İstanbul ve Kardeş Avrupa Kültür Başkentleri”, “Europe- IST 2010 Network” ve “IntegrART Gençlik” kültürel değişim programları iletişim, gençlik ve paylaşımaya yönelik projelerdir. “Gözden Irak, Gönüle Yakın” müzikal değişim programı 6 Avrupalı ve 6 Türk sanatçının, İstanbul'un 6 değişik kapalı ve açık

mekânlarında verecekleri konserleri içermektedir. Bu tip projelerin Avrupa ve Türk kültürünü birleştirici ve harmanlayıcı özellikleri bakımından AKB sürecinde yer alması büyük bir öneme sahip olmaktadır. Ayrıca “Uluslararası İstanbul Müzik Festivali” ve “Uluslararası İstanbul Caz Festivali” AKB sürecinde 2010 İstanbul'a yönelik temalarla kent yaşamında yeniden yer alacaktır.

Şekil 4. 5. 2010 AKB İstanbul Su Teması'nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri⁶

⁶ www.istanbul2010.org sitesindeki verilerden yararlanarak hazırlanmıştır.

Ateş

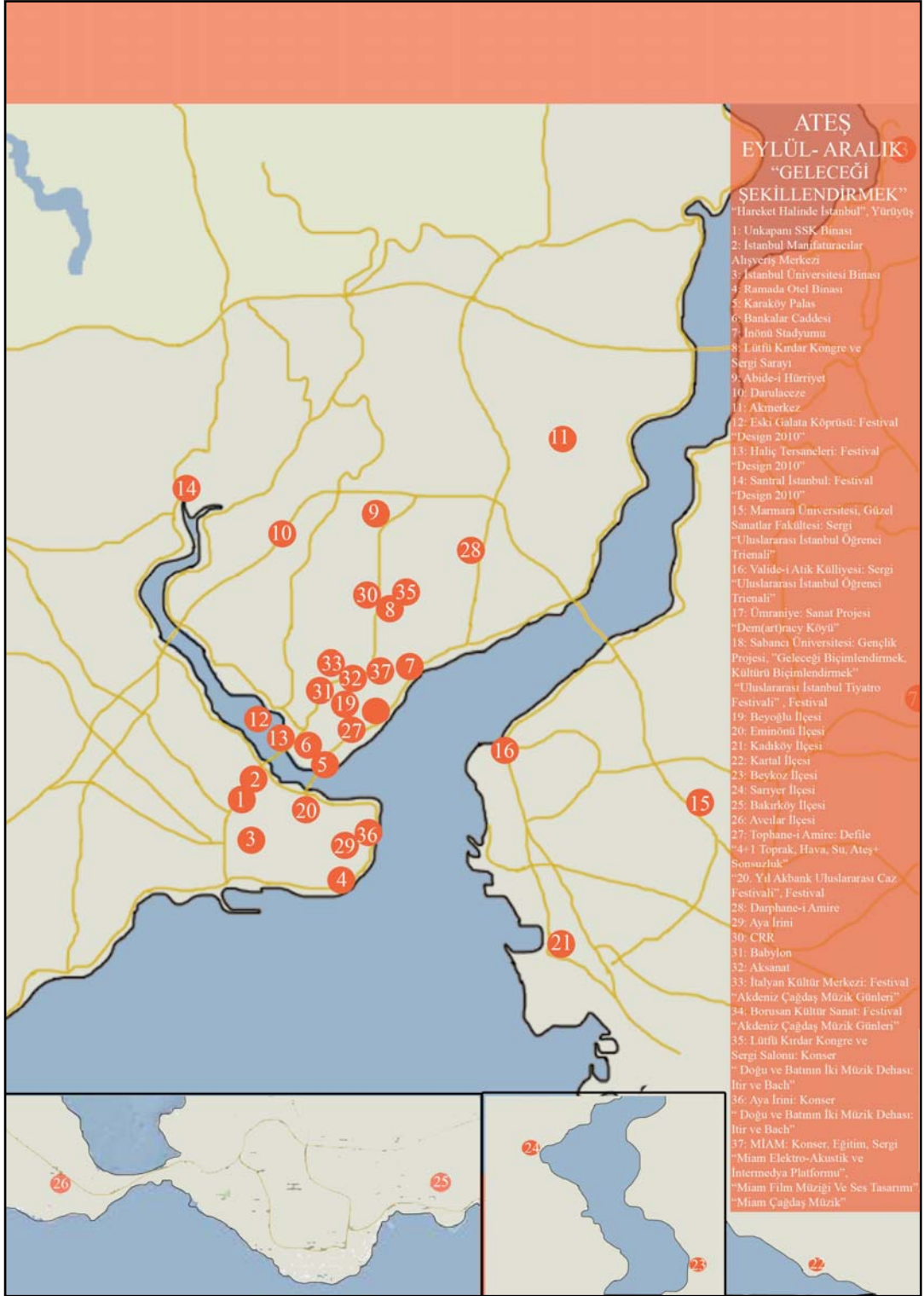
“Ateş” dönemi Eylül - Aralık aylarında gerçekleşecek etkinlikleri kapsamakta ve bu dönemin açılışının “Uluslararası İstanbul Bienali” ve “Uluslararası İstanbul Mimarlık Bienali” ile yapılması öngörülmektedir. Bu dönemde “Geleceği yaratmak” temasıyla modern sanatlar ile kent halkının geniş bir kesimine yönelik etkinlikler üzerinde yoğunlaşması düşünülmüştür. Bu projelerden bir tanesi, İstanbul’un kentsel gelişiminde, tasarım kavramının üstlendiği rol üzerine kurulmuş, uluslararası katılıma açık bir kent projesi olan “Design 2010” etkinliğidir. Eski Galata Köprüsü, Haliç Tersaneleri ve Santral İstanbul’da yapılacak fuar, sergi, atölye, seminer, konferans, yarışma ve şov gösterileri ile bu mekânların işlevsellik kazanması ve etkinlik süresince İstanbul’un gündelik yaşamına tekrar dâhil edilmesi bakımından önemli bir proje olmaktadır. “Pera Fest” sanat festivali de Beyoğlu’nda çok kültürlü yaşamı yansıtacak olan konserler, performanslar, film gösterimleri, sergiler, edebiyat toplantıları ve panellerden oluşmaktadır. Kentin sanatla buluşmasında bir diğer proje “Dem(Art)Racy Köyü” projesidir. Kentin gecekondü bölgelerinden seçilen Ümraniye’de bina cephelerinin seçkin ressamlar tarafından boyanması, her gecekondü sahibinin seçim aşamasında yer alması ve boyanan binaların her yıl bakımının yapılarak açık hava sergisi olarak kalması projenin içeriğini oluşturmaktadır.

İstanbul’un çok dilli, çok dinli ve çok kültürlü yapısını tanıtmaya yönelik İstanbul gezilerinden bu dönemde “Hareket Halindeki İstanbul” başlığı altında bir etkinlik düzenlenmesi düşünülmüştür. Bu proje ile İstanbul’un 7,000 yıllık geçmişini ve modern görünümünün; Cumhuriyet döneminde inşa edilen banka merkez binaları ve günümüze kadar gelen diğer binalar, iş merkezleri, hastaneler, sanat merkezleri ve galerileri kapsayan bir yürüyüş ile ortaya konması amaçlanmıştır.

“Geleceği Biçimlendirmek, Kültürü Biçimlendirmek” projesi, 7–14 yaş grubu ilköğretim öğrencilerinin çevre belediyeler (Kartal, Pendik, Sultanbeyli, Orhanlı, Tuzla, Gebze, İzmit) ve okullarla işbirliği içinde Sabancı Üniversitesi’ne getirilmesi, onlara gösteri merkezinde çocuk oyunları izletilmesi, yurtdışından ve yurtdışından gelecek uzman kişilerle bu çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesini ve bu amaçla tiyatro ve müziği kapsayan atölye çalışmalarını yapılmasını kapsamaktadır. Bu proje sanat ve kültürden uzak kalmış çocuklara yönelik olması açısından oldukça önem taşımaktadır.

Ateş teması kapsamında müzik üzerine birçok proje üretilmiştir. “Akdeniz Çağdaş Müzik Günleri” ve “Doğu ve Batının İki Müzik Dehası: İtri ve Bach” farklı kültürlerin farklı seslerini sunmaya yönelik projelerdir. Diğer projeler, MİAM’da bugüne kadar temelleri sağlam atılmış olan elektro akustik müzik kompozisyonları ve araştırmalarının teknik ve estetik açıdan geliştirilmesi amacıyla, iki yılda bir gerçekleştirilecek bir festival/ konser platformu düzenlenmesi düşünülen “Miami Elektro- Akustik ve İntermedya Platformu”; sinema, televizyon ve multimedya yönelik film müziği besteleme ve ses tasarımı eğitimi verilmesi amaçlanan “Miami Film Müziği Ve Ses Tasarımı” projesi ve umut vaat eden genç bestecilere çağdaş müzik eserleri sipariş edilmesi ve bu eserlerin icra edilmesi ile birlikte MİAM’daki çağdaş müzik kompozisyon programının etkinliğinin artırılmasını amaçlayan “MİAM Çağdaş Müzik” projelerdir.

“Uluslararası İstanbul Fotoğraf Festivali”, “20. Yıl Akbank Uluslararası Caz Festivali” ve “Uluslararası İstanbul Öğrenci Trienali” AKB yılı içerisinde düzenlenecek sergi, konferans, konser ve dinletilerle kent halkıyla tekrardan buluşması hedeflenmiştir.

Şekil 4. 6. 2010 AKB İstanbul Ateş Teması'nda Gerçekleştirilecek Kültür Sanat Projeleri⁷

⁷ www.istanbul2010.org sitesindeki verilerden yararlanarak hazırlanmıştır.

Gerçekleştirilecek projeler için öngörülen bütçe; 2011 yılı sonuna kadar € 31,1 milyon olarak, 2010 yılı etkinlikleri için gerekli bütçe € 64,9 milyon olarak belirlenmiştir. Projeleri gerçekleştirmek için 6 değişik kaynaktan haydanılacağı belirlenmiştir. Bu kaynaklar;

- Sponsorluk 10 milyon
- Merkezi hükümet 10 milyon
- İstanbul 2010 destek fonu 99,8 milyon
- AB fonları 0,5 milyon
- Toplam 120,3 milyon'dur.

Çeşitli projeler için Bireysel sponsoardan, İstanbul 2010 için 45 ana sponsordan, Büyükşehir Belediyesi ve Yerel belediyelerden, Merkezi Hükümetten, İstanbul 2010 Destek fonundan, Bireysel projelerden elde edilecek gelirlerle proje yürütülecektir.

4. 7. BÖLÜM SONUCU

Kentsel mekânda var olan aktiviteler, bireysel ve toplumsal alana iletişim ve hareketlilik kazandırmaktadır. Bu kapsamda mekânsal aktiviteler toplumu, toplumsal aktiviteler de maknı etkilemektedir yargısı ortaya çıkmaktadır. Mekân ve toplum ilişkisi tarihsel perspektifte ele alındığında Osmanlı kentlerindeki toplumsal aktiviteler, kamusal hayatın geçtiği ekonomik birimlerden oluşan mekânlarda gerçekleşmektedir. Özellikle Osmanlı toplumsal yaşamında toplumsal aktiviteler anlamında büyük bir yeri olan şenlikler, gerek devletin gücünü göstermesi anlamında gerekse de toplumun farklı kesimlerini bir araya getirerek toplumsal birlikteliği sağlama yönünde büyük işlevler gerçekleştirmiştir.

Şenlikler; Osmanlı'da sanat kavramının oluşmasında önemli ölçüde etkili olarak, müzik, dans ve oyunculuk gibi anlatım sanatlarıyla; resim, heykel ve mimarlık alanındaki gelişmeleri bir araya getirmiştir. Şenliklerin bir diğer özelliği de günümüz etkinliklerindeki gibi üreticilerin ürünlerini tanıttıkları birer fuar alanı görevi yapmışlardır.

Osmanlı şenliklerinin en büyük özelliği ülke ekonomine katkılarıdır. Bu yönden günümüz festivalleriyle benzerlik gösteren şenlikler bazı durumlarda geçici olarak ekonomik anlamda ülkenin düştüğü darboğazdan kurtulma yöntemi olarak kullanılmıştır.

Türkiye'nin küreselleşme süreci içerisinde özellikle 1980 sonrası ekonomik liberalleşme dönemine bağlı olarak İstanbul, büyük sanat olayları, büyük fuarlar,

olimpiyatlar gibi kültürel etkinlikler ile küresel ekonomiye eklemlenme sürecinde büyük rol üstlenmiştir. Bu çerçevede İstanbul'da kültürel sektör, özel ve kamu sektörünün ortaklığında gerçekleşmemiş, kültürel politikalar merkezi ya da yerel yönetimlerce ele alınmamış olup kültürel faaliyetler büyük çoğunlukla belirli bir vizyon oluşturulmadan gerçekleştirilmiştir. Ancak son dönemlerde devletin kültür üzerindeki önemli gelişmelere bağlı olarak oluşturdukları kültür politikaları ile kültürel faaliyetler bir amaca hizmet etmede kullanılmaktadır. Bu kapsamda da İstanbul'un kültürel hayatının kurumsal temeli bir Batı ile benzeşerek; devlet kurumları, kar amacı gütmeyen kurum ve dernekler, ulusal ve yerel kültür organizasyonları, organizasyon ve promosyon alanındaki ticari kuruluşlar ve özel şirketlerin kültür ve sanat bölümleri ile bireysel sanatçıların işbirlikleri ile oluşmuştur.

İstanbul, küresel kent olma yolundaki adımını 1980'lerde atarak, üretim sektöründen finans sektörüne kaydırıldığı yerel ekonomisini küresel ekonomiye eklemlendirme çabasında çok uluslu şirketlerce önemli bir pazar olarak görülmüştür. Bu çerçevede bu şirketler, devlet dışı aktörler olarak kültürden sorumlu kamu otoritelerinin bazı sorumluluklarını almış ve İstanbul'un kültüre dayalı ekonomisinde söz sahibi kurumları ortaya çıkarmışlardır. Bunların ilk örneği olarak da 1973'de kurulan İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'dır.

İstanbul'un sanatsal anlamda ve sanatı malzemesi yapan ekonomik ve kültürel dayanağı olan güncel organizasyonlar içinde en önemlilerinden biri olan ve İKSV tarafından düzenlenen 'İstanbul Bienali' özellikle 'turistik' olması anlamını taşıdığı yönünde eleştirilmektedir. İstanbul festivalleri, kentin kültürel hayatına getirdiği hareketlilikle birlikte, piyasa mantığı içine çekilen ve küreselleşme amacıyla bir araca dönüştürülen bir etkinlik olmuştur. Bu noktada festivalleri olumlu veya olumsuz girişimler olarak görmek yerine bu tür projelerin yaratabileceği potansiyelleri toplumsal öğelerle değerlendirerek pozitif çıkarımlar sağlanmalıdır.

Sonuç olarak İstanbul'daki kültür sektörü, devlet, özel sektör ve sivil toplumun bazen oluşturabildikleri bazen de oluşturamadıkları ortaklıkları doğrultusunda hazırladıkları programlar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Kültürel üretimin kentteki önemi doğrultusunda gerçekleştirilecek doğru politikalar çerçevesinde hem İstanbul'un kimliğine zarar gelmeden hem de küresel sermayenin nimetlerinden yararlanma olanağı gerçekleşecektir.

BÖLÜM 5: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İstanbul'un Osmanlı'nın son zamanına kadar uzanan planlama geçmişinde, geleneksel dokudan sıyrılarak özellikle, 18. ve 19. yy arasında yeni gelişmelere bağlı olarak kentin makroformunun değişmesi ile modern kentsel yaşama geçişinden bahsedilirse; esas olarak kentin, Osmanlı'daki büyük dönüşümünün kapitalist sisteme eklenme çabasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu dönemdeki planlama anlayışının temeli modernizasyondur. 20.yy başı kent planlama sistematiği; batılılaşma isteği doğrultusunda, Batı ülkelerindeki kent örnekleri üzerinden ele alınmış ve cumhuriyetin kurulmasıyla kentsel gelişmeye bağlı yeni politikalarla 1950'li yıllarla birlikte ilk planlama müdahalelerinden sonra özellikle 1980'lerin küreselleşme hareketleriyle birlikte planlama yaklaşımlarındaki yeni eğilimlerle İstanbul, ekonomik ve kültürel anlamdaki yerini belirlemiştir.

1960 sonrası yaşanan değişimler; planlama sistematiğinde kentsel müdahale alanında öne çıkarken, 1980'lerdeki küresel sisteme entegre olma anlayışıyla küresel kent olma yolunda kentsel kaynakların kullanılması, kentsel gelişmelerin yönlendirici bir etkisi olarak planlamada yeni yapılanmalara neden olmuştur. **Süreç** içerisinde İstanbul'un artan sanayileşme hızı, küresel sisteme entegre olma çabasıyla açıklanırken son yıllarda küresel sisteme eklenme, hizmet ve finans sektörü üzerinden gerçekleşmekte, İstanbul'un sanayileşme politikası da bu yönde bir değişime uğramaktadır. Bu bağlamda küresel kent ya da dünya kenti olma iddiasıyla gündeme oturtulan İstanbul'da bir yandan büyük kentsel projeler üretilirken bir yandan da kent, kendini diğer kentlerden ayıran tarihsel kimliğini yeniden keşfetmek durumundadır. Türkiye'nin küreselleşme süreci içerisinde özellikle 1980 sonrası ekonomik liberalleşme dönemi ile sınırsız bir tüketim kültürünün etkisi altında kalmasına bağlı olarak İstanbul, ekonomik liberalleşmenin vaadini gerçekleştirecek bir aktör olarak ortaya çıkmış, büyük sanat olayları, büyük fuarlar, olimpiyatlar gibi kültürel etkinlikler ile küresel ekonomiye eklenme sürecinde büyük rol üstlenmiştir. İstanbul'da yaşanan bu büyük ölçekli etkinlikler, kentteki kültürel mekân ve kimliklerin yeniden kurulmasında etkili olmuştur. Kentlerin olimpik oyunlara ev sahipliği yapması, uluslararası organizasyonların düzenlendiği kentler arasında yer alması gibi kriterler esas alınarak, İstanbul'un sahip olduğu potansiyeller diğer kentlerle karşılaştırmalı olarak incelenmelidir.

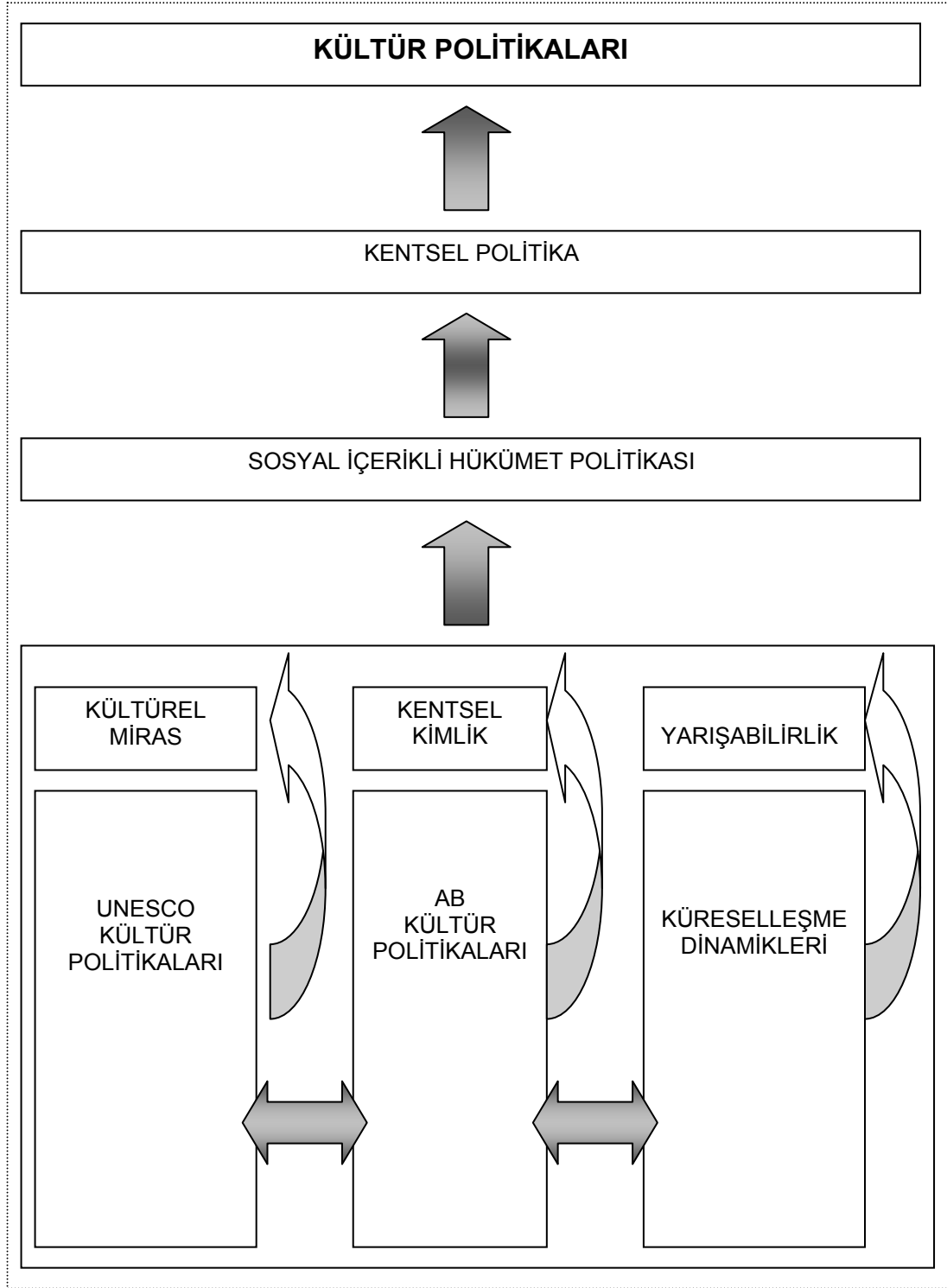
Küreselleşme sürecine eklenme bağlamında artan kültür-sanat faaliyetleri aynı zamanda kentsel yenilemeyi hızlandıran bir etki yarattığından bu paralelde artan kültürel-kentsel turizm ve kentlerin pazarlanması kent yönetimlerince büyük rağbet

gören politikalar olmuştur. Küresel ekonomide rekabetin değişen sınırları, yarışmacı avantajlarını ortaya çıkarmak ve bunları değerlendirmek yönünde İstanbul'a baskı yapmaktadır. Yerel ölçekte ise kent, aşırı yığılma ve eksi ekonomiler problemi ile karşı karşıyadır. Bu noktada planlamanın ana gündemi, kentteki yaşam kalitesini tehdit eden sektörleri ayıklamak ve bunların yerine yerel ekonomiye, İstanbul'u küresel ölçekte rekabet edebilir kılacak çevre ile barışık sektörleri ortaya çıkarmak olmalıdır. Bu bağlamda, kültür endüstrileri, İstanbul için geliştirilmesi öncelikli sektörler arasında yer alması gerekliliği planlama gündeminde tartışılmaktadır. Kentsel canlılık, çeşitlilik, kültürel zenginlik, doğal ve tarihi miras ve hareketlilik gibi yaratıcılığı besleyen temel özellikler de göz önüne alındığında, İstanbul, kültür endüstrilerinin canlanabileceği uygun ortamın bulunduğu bir kenttir.

Küreselleşme olgusuyla birlikte, kentlerin yeniden doğuşu ve dönüşümü sürecinden payını alan İstanbul, 1980'lerden bu yana, kentin anatomisini değiştiren büyük ölçekli kentsel projelere sahne olmuş ve küresel elitlerin ve büyük sermaye sahibi yatırımcıların yaşam tarzlarının bir uzantısı olarak açılan beş yıldızlı oteller, özelleşmiş restoranlar, tasarımcı butikler, dünya müziklerinin dinlenebileceği kulüpler, dev alışveriş merkezleri, sinemalar, sanat galerileri ve kurumları, festivaller ve uluslararası sanat sergileri ile bu yapısal yeniliklere uyum sağlamıştır.

Son yıllarda kent festivallerinin sayıca artması ile kentlerin özellikle sosyal ve kültürel anlamdaki konumlarını belirlemektedir. Festivaller; kamu yönetimlerinde ekonomik üretimin bir aracı olarak ele alınmasının yanında kentsel gelişmeyi yönlendirmeye yönelik hızlı ve pratik bir çözüm aracı niteliğinde görüldüğünden festivallerin sosyal yönü özellikle İstanbul'da dikkate alınmamaktadır. Sanatsal etkinliklerin ve festivallerin kentsel yaşam çeşitliliğini ve kentsel yaşamı geliştirme kapasitesi bağlamında kentsel yapıyı canlandırıcı etkisi büyük bir potansiyel olarak görülmelidir. Bu kapsamda da, bu değerlerin kent yönetimlerinde bütüncül bir şekilde ele alınması gereklidir. 1980'ler sonu ve 1990'lar başı itibari ile kültür ve sanat faaliyetleri, aktif olarak ve kitleler üzerinde etkili bir biçimde yoğunlaşmış olmakla birlikte kentsel ve bölgesel anlamda kültür politikaları yetersiz kalmış, kültürel etkinliklerin yoğunluğunu ve kentsel gelişmeyi yönlendirici etkisi değerlendirilememiştir. Kültürün ekonomik politika açısından büyük önem taşıması kültür politikaları çerçevesinde doğru stratejilerin belirlenmesini gerektirmektedir (Tablo 5.1). İstanbul özelinde böyle bir kültür politikasının olmayışı kültürel gelişim açısından net bir stratejinin belirlenememesiyle küreselleşme örüntüsü altında başarılı olamayan projelerin gerçekleşmesine neden olmaktadır.

Tablo 5. 1. Kültür Politikaları Oluşturulmasında Bir Yöntem Denemesi

İstanbul'da gerçekleştirilen kültürel faaliyetlerin; kentin tarihi merkezi olan Tarihi Yarımada ve Beyoğlu semtlerinde yoğunlaşması, geçmişten gelen kültürel birikimle gerçekleştiği şeklinde yorumlanabilirse de günümüz itibari ile bu tür etkinliklerin kentin çevresine de yayılması gerekliliği bulunmaktadır. Tarihi kent merkezinde gerçekleştirilen etkinliklerin de kültürel mirası koruma konusunda yeteri kadar etkisi olamamaktadır. Bu açıdan Venedik ve Cannes ile karşılaştırıldığında İstanbul, küresel sisteme eklemlenme çabasında geçmişten gelen kültürel mirasına doğru bir şekilde sahip çıkamamaktadır. Venedik'in dünya genelinde tanınmasına neden olan Uluslararası Venedik Bienali kapsamında kentin hiçbir şekilde hiçbir mekânında ve binasında büyük değişikliklere gidilmemiştir.

Uluslararası İstanbul Bienali; İstanbul'un küresel ölçekte dünyanın önemli etkinlikleriyle rekabet edebilecek durumdaki tek etkinliğidir. Venedik Bienali ile kıyaslanamayacak derecede genç bir oluşum olmasına rağmen 1987 yılından beri gerçekleştirdiği projelerle oldukça büyük bir yol alan Uluslararası İstanbul Bienali ile kültür ürünlerine bağlı olarak, kentlerin pazarlanmasında kültürel etkinliklerin son yıllardaki artışı kentsel dönüşüm süreçlerinden biri olarak değerlendirilmesi çerçevesinde, İstanbul'da bu tür etkinliklerin yoğunlaştığı mekânlarda meydana gelen dönüşümler, bu süreci belirgin bir biçimde yansıtmaktadır. Mekânlardaki dönüşüm anlamında ise anlatılmak istenen yapı ölçeğindeki düzenlemelerin kazanımlarıdır. Yapıların çevresiyle olan ilişkileri bakımından bir irdeleme yapıldığında başlangıcından itibaren Tarihi Yarımada'yı mekân olarak seçen bienalin son yıllarda (özellikle 2005 yılından sonra) kentin gündelik hayatının geçtiği mekânlara kayması ile gerçekleştirilen etkinliklerin sadece belli bir grup (meraklıları) tarafından izlenmesinin yanı sıra kentte yaşayan diğer insanlarla yani buluşması hedeflenmiştir.

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı tarafından düzenlenen caz, müzik, sinema gibi diğer festivallerin Bienal'e göre daha özel izleyicilerinin olması bu etkinliklerin kentte yaşayan belirli kesime uygun bir biçimde yapıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Bu etkinliklerin varlık nedeni, etkinlikleri destekleyen ve tüketen taraflardan kaynaklanmaktadır. Bu tarafları da destekleyen ve bu tüketimi kendine hedef seçen büyük sermaye ve finans grupları her türlü pazarlama stratejisini benimsemişlerdir. Sadece İKSV tarafından gerçekleştirilen organizasyonlar değil, düzenlenen birçok faaliyet organizatörlerce bu kesime göre belirlenmektedir. Bu çerçevede de festivallerin farklı seslerin duyurulmasında ve kentin bütünü temsil etmesinde yetersiz kaldığı sonucu çıkmaktadır. İstanbul'da gerçekleştirilen

festivallerin organizasyon biçimlerinin Batı dünyasına göre şekillenmesi, gerçekleştirilen etkinliklerin dünya genelindeki küresel rekabette festivaller arası rekabetin sermayeyi kapma yarışının bir yansımasıdır. İstanbul'un çokuluslu sermayenin ilgisini çekmesi bağlamında herşeyin bir pazarlama stratejisine dönüşmesi; sergi, konser, festival gibi etkinlikler için tarihi mekânların seçiminde önemli bir rol oynamaktadır. Kültürel mirasın bu tür etkinliklerde kullanılması bu mekânların tanıtılması anlamında büyük bir potansiyelken bu potansiyelin stratejik bir katkıya dönüşmesinde tarihi mirasa sahip çıkma bilinci kuşkusuz en temel ilke olmalıdır. Bu amaçla;

- Kullanılacak mekânın koruma- kullanma dengesinin iyi kurulması
- Kullanılan mekânın çevresiyle ilişkisi düşünülerek kullanım kapasitesinin aşılmaması ve bu yönde oluşabilecek zararı önlemeye yönelik kararlar alınması
- Etkinlikler sırasında tarihi mekanın tanıtımına yönelik uygulamaların düzenlenmesi gerekmektedir.

İstanbul'daki tüketim koşulları içerisine yerleştirilen kültür sanat faaliyetleri; kentsel yaşamı bir gösteri olarak görmesi üzerine kurulan stratejiler bağlamında gerçekleştirilen tanıtım çalışmalarıyla (reklâm ve medya sektörünce) toplumu ikna etmektedir. Bu açıdan da kendisini tüketim kültürü içinde bulmayı kabul eden toplum kendi isteklerini anlayamamakta ve tüketim ekonomisinin öngördüğü şekli benimsemektedir. Bu kapsamda da kendi öz kültürünü yansıtmayan, gerek tarihsel geçmişinden yoksun gerekse de günümüz yaşam koşullarından bağımsız bir tüketime yönlendirilmektedirler.

Geçmişinden itibaren Avrupa Kültür Başkentleri genelde kültür etkinlikleri ile sermayenin emek üzerinden üretimine dönüşümünü hızlandırmakta, kültür üretimi kent üzerinden bu noktada araçsallaştırmaktadır. Gerçekleştirilen projelerle kültür altyapısının gelişip gelişmediği bakış açısına göre değişim göstermekte olup AKB projelerinin bir amaç değil bir araç olarak görülmesi gerekliliğinden hareketle kentin kültürel ve kentsel ihtiyaçları ve problemlerini çözmeye yönelik arayışlarda bulunmak, yerel özellikleri keşfederek ortaya çıkarmak ve tüm bunları yaratıcılığa açmak bağlamında ele alındığında kültürel altyapı için olumlu gelişmeler sağlayacaktır. Bu anlayışla da 2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul projesi kapsamında gerçekleştirilecek kültür sanat faaliyetleri ve festival projeleri çerçevesinde bu anlayışın bazı etkinliklerde yer aldığı görülmektedir.

İstanbul, küresel sermayeden yararlanmak ve Avrupa kentleri ile benzer seviyeye gelebilmek için, kendine özgü yenilikçi arayışlara gitmek durumundadır. Bu amaçla yenilikçi arayışlarını, küresel sisteme eklemlenme çabasını devam ettirebileceği kapsamda tarihsel kimliğini yok etmeden, kentsel dokusunu bozmadan ve kültürünü yansıtan etkinlikler çerçevesinde ele almalıdır. Bu noktada kent yönetimi, uluslararası mimari örneklerini çeşitli sanat merkezlerine dönüştürme çerçevesinde uzman kadrolarla çalışmalı ve büyük uluslararası etkinliklerin iyi bir organizasyon ile planlamalıdır.

KAYNAKÇA

ADORNO, T., 1991, The Culture Industry Reconsidered (The Culture Industry), in The City Cultures Reader, Eds.Miles, M., Hall,T.&Borden I., Routledge; London

ADORNO, T., 1998 Minima Moralia: Sakatlanmış Yaşamdan yansımalar. (Çev.Orhan Koçak-Ahmet Doğukan), Metis yayınları, İstanbul

ADORNO, T., 2003, Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünürken, (Çev.Bülent O. Doğan), Cogito, Sayı: 36

AKSOY, A., 2007, 21. Yüzyılda Şehir Ve Kültür Endüstrileri Sempozyumu,14-15 Haziran 2007, İBB Yayınları,175-178

ALTUĞ, Fevzi, 1989, Kent Ekonomisinin İlkeleri, Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları

AND, M., 2000, 40 Gün 40 Gece: Osmanlı Düşünleri, Şenlikleri, Geçit Alayları. İstanbul:Creative Yayıncılık

ARSLANOĞLU,İ.,Kültür Ve Medeniyet kavramları
<http://w3.gazi.edu.tr/~iarslan/kulturvemedeniyet.pdf>

ARSLANOĞLU, R.A., 1998, Kent, Kimlik ve Küreselleşme. Asa yayınları, Bursa

BİANCİNİ, F., 1993, Remaking European Cities: The Role of Cultural Policies

BİANCHİNİ, F.,& PARKINSON, M., 1993, Cultural Policy And Urban Regeneration, Manchester Universty

BRETSCHGER, L. & STEGER T. M., 2004, The dynamics of economic integration : theory and policy

BROWN, E., CATALANO, G. & TAYLOR, P.J., 2002, Beyond World Cities: Central America in a Global Space of Flows, Area, 34/2, 139-148

CHRİSTOPHER, N., 2001, Realizm: Küreselleşme ve Bağımsız Devlet, Çev. Muammer Türker,Türkiye Günlüğü, Sayı 64, 81.

DEMİREL, H., Küreselleşmenin Alternatif Tanımı,
http://www.kuresellesme.com/makale/kuresellesmenin_alternatif_tanimi.asp,
ARALIK-2007

DOKUZUNCU KALKINMA PLANI, (2007-2013), DPT

- DRAGAN, K.,2005, Istanbul's Cultural Constellation and Its European Prospects. Retrieved from www.labforculture.org
- DURU B., ALKAN A., 2002, 20. Yüzyıl Kenti- 20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Gelişme, İmge Kitabevi
- ERAYDIN, A., 2001, Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara, .368
- ERCAN, F.,1996, Kriz ve Yeniden Yapılanma Sürecinde Dünya Kentleri ve Uluslar arası Kentler: İstanbul, Toplum ve Bilim Dergisi, Ank, sayı:71, ss. 67, (<http://www.bilgiyonetimi.org/> .makale yayınlanış tarihi: 08.06.2004, Kasım–2005
- ERGİNSOY, F. G., 1998, Küreselleşme ve Yerelleşmenin Kırsal Kesimdeki Bileşkesi, Toplum Bilim Dergisi, Bağlam Yayınları, Sayı:8, 61
- ERTEN, M., 1999, Nasıl Bir Yerel Yönetim, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 31
- EVANS,G. Measure for Measure: Evaluating the Evidence of Culture's Contribution to Regeneration, Urban Studies, Vol.42, Nos 5/6, 959-983, May 2005
- FEATHERSTON, M.,1996, Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, Ayrıntı Yayınları
- GARCÍA, M. I., FERNANDEZ, Y., ZOFÍO J. L., 2003, The Economic Dimension of the Culture and Leisure Industry in Spain: National, Sectoral and Regional Analysis - Journal of Cultural Economics n. 27, 9–30
- GIDDENS, A., 1994, The Transformation of Intimacy, Basil Blacwell, Oxford
- Globalleşme Sürecinde Kent ve Bölgelerin Mekansal Ekonomilerdeki Rolü Ve Ekonomik Coğrafya Eşitsizliği: Bir Yerleşim Kuramı Yaklaşımı Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF-Kamu Yönetimi Bölümü marin@ksu.edu.tr ,<http://www.ksu.edu.tr> Kasım 2005
- HASOL, D., 1988, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, İstanbul, YEM Yayınları,.288
- HELD, D. & MCGREW, A.; & GOLDBLATT, D., & PERRATON, J., 1999, Global Transformations: Politics, Economics and Cultures, Cambridge, Polity Press, 2-4
- HIRST, P. & THOMPSON, G.,1996 , Globalization in Questions, Cambridge
- İŞİK, O., 1999, Kenti Düşünmek, Kent Üzerine Düşünmek, Toplum ve Bilim, Cilt:14, Sayı:3
- İÇLİ, G., 2001,Küreselleşme ve Kültür, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık Cilt : 25 No: 2 163-172
- İSTANBUL ANSİKLOPEDİSİ; Cilt 7, Tarih Vakfı Yayınları

- KARAKURT, E., 2006, Kentsel Mekânı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı Ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 26
- KARAMAN, A, 1984, Şehirciliğe Giriş, Trakya Üniversitesi, Mim. Fak. Edirne
- KELEŞ, R., 1970, Türkiye’de Şehirleşme Eğilimleri, A.Ü.Siyasal Bilgiler Fak. Dergisi, Cilt.25, Ankara
- KELEŞ, R., 1980, Kent bilim Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- KELEŞ, R, 1984, Kentleşme ve Konut Politikası, A.Ü. S.B.F. Yayınları, Yayın no: 540, Ankara
- KEYMAN, E. F., & SARIBAY, A. Y., 1998, Küreselleşme, Siyaset ve Toplumsal Yaşam, Küreselleşme,Sivil Toplum ve İslam, (Der.: E. Fuat Keyman ve Ali Yaşar Sarıbay), Vadi Yayınları, Konya
- KELEŞ, R., 2004, “Kentleşme Politikası”, İmge Kitabevi, Ankara
- KONGAR, E., 1998, 21. Yüzyılda Türkiye, Remzi Kitabevi, İstanbul,
- KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ SENTEZ RAPORU, İMP, 2005
- KÜRESEL BÖLGESEL GELİŞMELER VE KÜRESEL KENT STRATEJİLERİ GRUBU, 2005, İBB, MP
- LANDRY, C., 2006, The Art of City Making. London: Earthscan
- LUNN, E., (1995), Marksizm ve Modernizm, (Çev.Yavuz Alogan), Alan Yay., İstanbul.
- MAHİROĞULLARI, A., KÜRESELLEŞMENİN KÜLTÜREL DEĞERLER ÜZERİNE ETKİSİ, www.ibf.kou.edu.tr/ceko/ssk/kitap50/52.pdf
- MİRZE, E. N., 2006, Festivaller Şehri İstanbul, İstanbul Kültür-İstanbul Turizm, T.C.İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını
- MOMMAAS, H., 1999, Cultural Tourism as Creative Border Crossing. In: Richards, G. 1999, Planning Cultural Tourism in Europe: a Presentation of Theories and Cases. Amsterdam, Boekman Foundation & Ministry of Education, Culture and Science
- ÖKTEM, B., 2006, Neoliberal Küreselleşmenin Kentlerde İnşası AKP’NİN Küresel Kent Söylemi ve İstanbul’un Kentsel Dönüşüm Projeleri”, Planlama Dergisi, Sayı:2
- PALMER, R., 2004, European Cities and Capitals of Culture. Part I. Palmer/Rae Associates, Brussels

- PEKELSMA, S., 2007, İstanbul European Capital of Culture 2010, www.istanbul2010.org
- PRATT, A.C.,1997, The cultural industries production system: a case study of employment change in Britain, 1984-91 , Environment and Planning Vol A 27: 1953-74
- ROCHE, M., 2000, Mega-Events and Modernity: Olympics and Expos in the Growth of Global Culture. Contributors: Maurice Roche - author. Publisher: Routledge. Place of Publication: New York, 123.
- ROBERTSON , R., 1992, Globalization: Social Theory and Global Culture, Sage Publications, London
- ROBERTSON, R., 1999, Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür (Çeviri: Ü. H. Yolsal), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- SASSEN, S., 1996, Rebuilding Global City : Economy,, Ethnicity and Space, Representing the City-Ethnicity, Capital and Culture in the 21 st Century Metropolis, Ed. A.D.King, , Malesia, 26
- SAUVAGE, A., 2003, Fête la ville!, Urbanisme; 331,.39-42
- SCOTT, A., 2000. Optimal Consumption When Capital Markets Are İmperfect
- SEZAL, I., 1992, Şehirleşme, İstanbul, s.22
- STEGER, M., 2004, Küreselleşme, Dost Yayınları, Ankara, 43
- ŞAYLAN, G.,1996, Globalleşme Üzerine Söyleşi, Ulusal, Sayı:2, Ankara, 21-31.
- TANER, T., 1996, Küreselleşme ve Demokrasi Krizi, İmge Kitabevi, Ankara, 7-8
- TOMLİNSON, J., 2004, Küreselleşme ve Kültür, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- TOKCAN FARO, D.,, 2004, When Art/ists Meet Where the Continents Meet: The Social Impact of International İstanbul Biennial and Turkish Cultural Policy for Contemporary Arts, http://www.artic.edu/webspaces/gradthesis/maaa_tokcan.htm
- UNESCO Decision Text, 30COM 7B.73 – State of Conservation
- USDİKEN, B., İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 4, Tarih Vakfı Yayınları, Sayfa 266
- ÜNLÜHİSARCIKLI, Ö.,2006, Young leaders rising out of the generation of cynics. In: Turkish Policy Quarterly, Vol. 5, No. 1 www.turkishpolicy.com
- VILLAS, M.C., 1997, Küreselleşmeye Dair Altı Yanlış Görüş, Özgür Üniversite Forumu, Cilt:1, Sayı:1, İstanbul, 54.

WATERMAN, S., 1998, Place, Culture and Identity: Summer Music in Upper Galilee Transactions of the Institute of British Geographers , 253–267

QUINN, B. ,2005, Arts Festivals and the City. In: Urban Studies, Vol.42, No. 5/6, 927–943

WU, C.,2002, Privatising Culture. London/New York, Verso YARDIMCI, S., 2004, Meeting in Istanbul. Cultural Globalisation and Art Festivals. PhD Thesis, Lancaster University.

YARDIMCI, S.,I,2005, Kentsel Değişim ve Festivalizm:Küreselleşen İstanbul'da Bienal, İletişim Yayınları, İstanbul

ZUKİN, S., 1999, The Cultures of Cities. Malden, MA: Blackwell

2010 Turizm Vizyonu, 2004, Kültür ve Turizm Bakanlığı

1/100000 İstanbul İl Çevre Düzeni Planı

URL-1 <http://www.mimdap.org/w/?p=227>, Şubat, 2008

URL-2 <http://www.istanbul2010.org/?p=1&lang=tur>, Mayıs, 2008

URL-3 http://www.tatil.com/aff/haberturk/destinasyon/yurtdisi_venedik.php

URL-4

<http://www.istegenc.com.tr/content/yasam/article.asp?lngArticleID=3427>, Ocak, 2008

URL-5 <http://www.istegenc.com.tr/content/yasam/article.asp?lngArticleID=3427>, Mayıs, 2005

URL-6 <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2005/06/06/654018.asp>, Mart, 2008

URL-7 <http://www.ntvmsnbc.com/news/407543.asp>, Aralık, 2007

URL-8 <http://www.festival-cannes.fr/en/about/festivalHistory.html>, Mart, 2008

URL-9 <http://www.ntvmsnbc.com/news/407543.asp>, Ocak, 2008

URL-10 <http://www.rfi.fr/actutr/articles/094/article132.asp>, Nisan,2008

URL-11 <http://www.habergunluk.com/Kultur-Sanat/9711-Dunya-sinemasinin-kalbi-Cannes-da-atacak.html>, Nisan,2008

URL-12 <http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2005/05/050509.cannes>, Mayıs, 2008

URL-13 <http://makale.turkcebilgi.com/kose-yazisi-88268-meral-tamer-cannes-sinema-ve-reklamın-kutsal-kenti.html>, Mart, 2008

URL-14 http://www.cnnturk.com/KULTUR_SANAT/SINEMA/haber_detay.a

URL-15 <http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0002529.pdf>, Eylül, 2007

URL-16 <http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0002529.pdf>, Şubat, 2007

URL-17 http://buyurucu.blogspot.com/2005/11/osmanlilarda-dramatik-oyunlar_26.html, Mayıs, 2008

URL-18 www.tursak.org.tr, Mayıs, 2008

URL-19 www.perafest.com, Mart, 2008

URL-20 www.iksv.org/bienal, Mart, 2008

URL-21 <http://www.istanbul2010.org/?p=5&lang=tur>, Kasım, 2007

URL-22 <http://www.istanbul2010.org/?p=5&lang=tur>, Aralık, 2007

URL -23 www.istanbul2010.org. Tr, Ocak, 2008

TEZLER

COŞUT, Y., 2004, Kültür Süreci Olarak Küreselleşmenin Mekânsal Dönüşüme Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, M.S. Ü.İstanbul

TÜMER M, 2007, Küreselleşme Kavramı, Türkiye Ekonomisine ve Savunma Sanayine Etkileri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maliye ve Ekonomi Anabilim Dalı, D.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü

TANER, O., 2004, Dünyada ve Türkiye’de Küreselleşme ve Yoksulluk Süreci, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla

YILDIRIM, Ö., 2004, Küreselleşme Sürecinin Kentsel Koruma Alanları ile İlişkisinin Tarihi Yarımada Özelinde İncelenmesi, MSGSÜ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

NİKSAROĞLU, A., 2007, Kültür Eksenli Kentsel Dönüşüm: 2010 Avrupa Kültür Başkenti Olarak İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü

YARDIMCI, S., 2004. Meeting in Istanbul. Cultural Globalisation and Art Festivals. PhD Thesis, Lancaster University.

İNTERNET KAYNAKÇASI

<http://www.akbanksanat.com/kategori/4/kisa-film-festivali>

www.efespilsen.com.tr/etkinlikler

www.perafest.com

<http://www.rockncoke.com/tr/>

www.sanalmuze.org

www.azizistanbul.com

www.yeniresim.com

<http://mitoloji.info>

<http://www.aydingun.com>

www.labelalle.org

www.leboat.co.uk

www.asunundefterinden.com

<http://www.marslogistics.com/>

<http://www.labiennale.org/it/biennale>

<http://www.hafif.org/yazi>

www.cote-d-azur.net

cache.virtualtourist.com

www.clanvenet.com

www.artfiles.art.com

www.international.ucla.edu

www.impawards.com

www.mastersofcinema.org

www.festival-cannes.fr

www.burnsfilmcenter.typepad.com

www.istanbul.net.tr

<http://heygidikanlica.azbuz.com>

<http://www.eminecaykara.com>

<http://members.lycos.co.uk>

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=517

www.lille2004.com

www.glasgowmerchantcity.com

www.irishlandmark.com

www.kglteater.dk

www.genova-2004.it

KANUN
İSTANBUL 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ
HAKKINDA KANUN

Kanun No. 5706

Kabul Tarihi : 2/11/2007

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; İstanbul'u 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlamak, 2010 yılında yapılacak etkinlikleri planlamak ve yönetmek, kamu ve sivil kurum ve kuruluşların bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak üzere İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kurulması ile görev ve yetkilerini düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kuruluşuna, görev ve yetkilerinin belirlenmesine, kamu kurum ve kuruluşlarının İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlanması hususundaki sorumluluklarına ilişkin hükümleri ve diğer düzenlemeleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanunda geçen;

- a) İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti: Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi tarafından 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti ilan edilen İstanbul'u,
- b) Ajans: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı,
- c) Koordinasyon Kurulu: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Koordinasyon Kurulunu,
- ç) Danışma Kurulu: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Danışma Kurulunu,
- d) Yürütme Kurulu: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yürütme Kurulunu,
- e) Proje: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Ajans ve Görevleri

Avrupa Kültür Başkenti Ajansı

MADDE 4 – (1) Bu Kanunda yer alan düzenlemeler dışında özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz ve merkezi İstanbul'da olan İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı kurulmuştur.

(2) Ajans; Koordinasyon Kurulu, Danışma Kurulu, Yürütme Kurulu ve Genel Sekreterlikten oluşur.

Koordinasyon Kurulu

MADDE 5 – (1) Koordinasyon Kurulu, Başbakanın görevlendirdiği Bakanın başkanlığında Avrupa Birliği müzakerelerini yürüten Bakan, Tanıtma Fonundan sorumlu Bakan, İçişleri Bakanı, Maliye Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanı ile İstanbul Valisi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı, Danışma Kurulu Başkanı ve Yürütme Kurulu Başkanından oluşur.

(2) Koordinasyon Kurulu, 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olarak İstanbul'da yapılacak etkinliklerin çerçevesini, mahiyetini ve önceliklerini belirler, hazırlıkları izler, kamu ve sivil kurum ve kuruluşların eşgüdüm içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

(3) Kurul, yılda en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda toplanır.

Danışma Kurulu

MADDE 6 – (1) Danışma Kurulu;

a) Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, İstanbul Valiliği ile İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı temsilcilerinden,

b) İstanbul İl Genel Meclisi ve İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin kendi üyeleri arasından belirleyecekleri üçer üyeden,

c) İstanbul ilçe kaymakamlarının kendi aralarından seçecekleri beş temsilci ve iktidar partisine üye belediye başkanlarının kendi aralarında seçecekleri dört,

muhalefet partilerine üye belediye başkanlarının kendi aralarında seçecekleri bir temsilciden,

ç) İstanbul Ticaret Odası, İstanbul Sanayi Odası, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve İstanbul Mimarlar Odası tarafından belirlenecek birer temsilci; kültür, sanat veya turizm alanındaki faaliyetleri ile tanınan ve etkinliklerde katkısı olabilecek ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları temsilcileri ve İstanbul'un tarihi, kültürü, mimarisi veya sanatı konusunda çalışmaları ile tanınmış kişilerden Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenecek yirmibeş temsilciden,

d) Merkezi İstanbul'da bulunan üniversitelerin önerecekleri birer aday arasından Koordinasyon Kurulunca; üçü Devlet, ikisi vakıf üniversitesi mensubu öğretim üyelerinden belirlenecek beş temsilciden,

oluşur.

(2) Danışma Kurulu Başkanı, toplantı gündemi ile ilgili gerekli gördüğü uzmanları toplantıya davet edebilir.

(3) Danışma Kurulu Başkanı Başbakanlık tarafından belirlenir. Birinci fıkranın (a) bendinde belirtilen kamu kurumu temsilcilerinin asgari Genel Müdür, Vali Yardımcısı ve Genel Sekreter Yardımcısı seviyesinde olması ve sivil toplum örgütü temsilcilerinin kamu hizmetlerinden yasaklı olmaması gerekir.

(4) Temsilciler, seçim veya görevlendirme yazılarının Yürütme Kuruluna teslimi ile göreve başlar.

(5) Danışma Kurulu, iki ayda en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda toplanır. Toplantı nisabı üye tam sayısının yarıdan bir fazlası, karar yeter sayısı ise toplantıya katılanların salt çoğunluğudur. Gerekli görülen hallerde Başkan, Danışma Kurulunu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Birbirini takip eden iki toplantıya veya bir yıl içinde toplam üç toplantıya mazeretsiz olarak katılmayan temsilci istifa etmiş sayılır ve temsil ettiği örgütün veya kurumun Danışma Kurulu üyeliği düşer.

Danışma Kurulunun görevleri

MADDE 7 – (1) Danışma Kurulu, Projenin Avrupa Birliği'nin konuyla ilgili kararları doğrultusunda gerçekleştirilmesi amacıyla çalışmalar yapar, gerekli gördüğü ilke kararlarını alır, Projenin yıllık programı ile gerekli görülen diğer konularda görüşlerini bildirir, Yürütme Kurulunun çalışmalarını izler, tavsiyelerde bulunur.

Yürütme Kurulu

MADDE 8 – (1) Yürütme Kurulu, İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkentliğine hazırlık çalışmalarından, etkinliklerin planlanmasından ve yürütülmesinden ve bütçenin uygulanmasından birinci derece sorumludur. Tüzel kişiliği Yürütme Kurulu temsil eder.

(2) Yürütme Kurulu; Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul Sanayi Odasının birer temsilcisi ve Danışma Kurulunun, geçici 2 nci maddede belirtilen Girişim Grubunda yer alan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri arasından seçeceği iki üye ile Danışma Kurulunun diğer üyeleri arasından seçeceği iki üyeden oluşur.

(3) Yürütme Kurulu Başkanı, Koordinasyon Kurulu Başkanı tarafından seçilir. Yürütme Kurulu, kendi içinden en az biri kamu kurum ve kuruluşu temsilcilerinden olmak üzere üç başkan yardımcısı seçer. Kamu kurum ve kuruluşu temsilcileri arasından seçilen başkan yardımcılarında birisi Başkanvekili olarak belirlenir ve Başkanın hazır bulunmadığı toplantılarda Yürütme Kuruluna başkanlık eder.

(4) Yürütme Kurulu, haftada en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda toplanır, kararlar üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır. Genel Sekreter Yürütme Kurulu toplantılarına katılır.

Yürütme Kurulunun görevleri

MADDE 9 – (1) Yürütme Kurulu, Proje ile ilgili bütün faaliyetlerin planlanmasından ve uygulamaların takibinden sorumludur.

(2) Yürütme Kurulu aşağıdaki görevleri yürütür:

a) Proje çerçevesinde yer alacak tüm kültürel ve sosyal içerikli sergi, konser, gösteri, konferans, şehircilik ve turizm çalışmalarını planlamak, iletişim ve tanıtım stratejilerini tespit etmek ve bunlarla ilgili çalışmaları takip etmek.

b) Kentsel dönüşüm projelerinin oluşturulmasına ilişkin olarak ilgili kurumlara önerilerde bulunmak.

c) Kamu kurum ve kuruluşları, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve çalışmalara gönüllü katılacak gerçek kişiler ile özel hukuka tabi tüzel kişiler arasında koordinasyonu sağlamak.

ç) Genel Sekreter ve kültür-sanat, iletişim, taşınmaz ve mekanların idaresi, idari ve mali işlerinin yürütülmesinden sorumlu diğer yöneticileri belirlemek.

d) Genel Sekreterlik bünyesinde kurulacak komisyon, komite ve proje ekiplerini belirlemek.

e) Genel Sekreterliğin çalışmalarını izlemek ve personel istihdamına ilişkin önerilerini onaylamak.

f) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bakım, onarım ve restorasyonuna ilişkin projeler önermek.

g) Projenin tanıtım faaliyetlerini yurt içinde koordine etmek, yurt dışında yürütmek.

ğ) Proje ile ilgili olarak dış ilişkileri yürütmek, aynı yıl içinde Avrupa Kültür Başkenti olarak belirlenen diğer şehirlerin programları arasında bağlantı kurmak.

h) Bütçe ve kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak.

ı) Projenin yıllık program, bütçe, faaliyet raporu ve kesin hesabını hazırlamak, Koordinasyon Kuruluna sunmak.

i) Kamuoyunu hazırlık çalışmaları, kaynaklar ve projelerle ilgili bilgilendirmek.

j) Bağış kabul etmek.

k) Proje ile ilgili özel hukuk hükümlerine göre yerli ve yabancı, tam zamanlı veya yarı zamanlı personel çalıştırılmasına karar vermek, personelin mali haklarını belirlemek.

l) Taşınmazların kullanımına karar vermek.

m) Belirleyeceği usullere uygun olarak Proje ile ilgili her türlü mal ve hizmet alım, satım ve kiralama işlerini yapmak veya yaptırmak.

n) Bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili her türlü yazışmalar yapmak, Proje ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak iş ve işlemleri belirlemek, bunların yapılmasını koordine etmek.

o) Etkinliklerin yapılacağı mekanları önermek, yeni kültür ve sanat mekanları oluşturulması konusunda ilgili kurumlara önerilerde bulunmak.

ö) Koordinasyon Kurulunun verdiği görevleri yapmak ve Danışma Kurulundan gelen görüşleri değerlendirmek.

(3) Yürütme Kurulu, ihtiyaç halinde alt komisyon ve ekipler kurabilir, Genel Sekreterlik, komisyon ve ekiplerin çalışma usul ve esaslarını belirler, merkezi Brüksel'de bulunan Avrupa Birliği Komisyonu ilgili dairesi ile eşgüdüm halinde çalışılmasını sağlayacak önlemleri alır, görev bölüşümü yapar.

Genel Sekreterlik

MADDE 10 – (1) Yürütme Kurulu tarafından belirlenecek görevleri yürütmek üzere bir Genel Sekreter tayin edilir.

(2) Genel Sekreter, İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkentliği ile ilgili bütün faaliyetlerin Yürütme Kurulu tarafından belirlenecek esaslar çerçevesinde programlanmasından, yürütülmesinden ve koordinasyonundan sorumludur.

(3) Genel Sekretere yürüteceği faaliyetlerde yardımcı olmak üzere kültür-sanat, iletişim, taşınmaz ve mekanların idaresi, idari ve mali işlerden sorumlu yöneticiler tayin edilebilir. Bu yöneticiler, Genel Sekreterin önerisi üzerine Yürütme Kurulunca belirlenir, Genel Sekretere bağlı olarak ve onun sevk ve idaresi altında çalışırlar ve Genel Sekretere karşı sorumludurlar.

(4) Bu birimlerin altında proje grupları oluşturulabilir.

(5) Genel Sekreterliğin çalışma usul ve esasları Yürütme Kurulu tarafından belirlenir.

Kültür merkezi ve kütüphane

MADDE 11 – (1) Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermayesinden, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki özel hesaptan, İstanbul İl Özel İdaresi bütçesinden, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bütçesinden, Başbakanlık Tanıtma Fonundan ve Koordinasyon Kurulu tarafından kararlaştırılacak miktarda bu Kanunun 12 nci maddesi uyarınca açılan özel hesaptan aktarılacak ödenekler, her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı adına bir ulusal bankada açılacak özel hesaba bu Kanun kapsamında harcanmak üzere yatırılır. Bakanlık bu hesaptan aşağıdaki işleri yaptırır:

a) İstanbul ili Beyoğlu ilçesi Gümüşsuyu mahallesi 750 ada 104 parseldeki Atatürk Kültür Merkezinin bulunduğu bu parsel ile İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait 105 numaralı parsel ve eklenebilecek diğer belediye ve Hazine arazilerinden oluşacak alanda yeni Atatürk Kültür Merkezi binalarının ve müştemilatının Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu kararı ve görüşleri doğrultusunda projesi ve inşaatının yapım işleri.

b) İstanbul ili Eyüp ilçesi 268 ada 17 parseldeki Rami Kışlası olarak kullanılan alanda, İstanbul Kütüphanesi ve Kültür Merkezi binalarının ve müştemilatının röleve, restorasyon ve her türlü projesi ile inşaatının yapım işleri.

c) İstanbul ili Şişli ilçesi Ayazağa mahallesi 3 pafta 2 ada 38 parselde mevcut kültür merkezi inşaatının her türlü proje ve yapım işleri.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Bütçe, gelir ve harcamalar

MADDE 12 – (1) Proje ile ilgili harcamalar, bu Proje için ulusal bir banka nezdinde açılan özel hesaptan karşılanır.

(2) Özel hesabın gelirleri aşağıdaki kaynaklardan oluşur:

a) İstanbul İl Özel İdaresinin ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2008, 2009 ve 2010 bütçelerine her yıl bu amaçla konacak ödenek.

b) İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Sanayi Odası tarafından 2008, 2009 ve 2010 yıllarında aktarılacak tutarlar.

c) Yurt içi ve yurt dışından sağlanacak yardım ve bağışlar ile sponsorluk gelirleri.

ç) Yapılacak etkinliklerden sağlanacak bilet satış gelirleri ve diğer gelirler.

d) İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti logo ve isim hakkının kullanımından sağlanacak gelirler.

e) Avrupa Birliği Komisyonunun Projeye tahsis edeceği fonlar.

f) Yukarıdaki gelirlerden sağlanan nemalar.

(3) İkinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen kuruluşların bütçelerinden ayrılacak ödenekler her yılın Mart, Haziran ve Eylül aylarının başında özel hesaba yatırılır.

(4) Özel hesapta toplanan paraların nemalandırılmasına ilişkin usul ve esaslar Yürütme Kurulunca belirlenir.

Alım, satım ve ihale işleri

MADDE 13 – (1) Yürütme Kurulu, kendi içinden biri İstanbul Valiliği, biri İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, biri Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ikisi sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden olmak üzere beş kişilik bir Bütçe ve İhale

Komisyonu seçer. Bütçe ve İhale Komisyonu kendi arasından başkanını seçer. Komisyon;

a) İhtiyaç duyulan her türlü mal ve hizmetleri satın almak, yapmak ve yaptırmak,

b) Yıllık bütçeyi hazırlamak,

c) Proje ile ilgili tüm harcamaları yapmak,

ç) Gelir getirici faaliyetlerle ilgili kararları almakla,

görevlidir.

(2) Yürütme Kurulu her yıl 15 Eylül'de Projenin program ve bütçesini Koordinasyon Kuruluna sunar. Koordinasyon Kurulu bütçeyi aynen ya da değiştirerek 30 Eylül'e, kadar onaylar.

(3) Yürütme Kurulu Başkanı Projenin harcama yetkilisidir.

(4) Yürütme Kurulu Projenin mali yönetimi ve özel hesapta yer alan kaynakların kullanım ve harcama esaslarını ehliyet, rekabet, şeffaflık ve hesap verilebilirlik çerçevesinde belirler ve uygular.

(5) Alım-satım ve ihale işlemlerine ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılacak yönetmelikle tespit edilir.

Taşınmaz kültür varlıkları onarımına katkı payından kullanım

MADDE 14 – (1) Proje amaçlarında kullanılacak, kamu veya özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetindeki 2863 sayılı Kanun kapsamındaki taşınmazların korunması, bakımı, onarımı ve proje amacına uygun düzenlenmesi için 2863 sayılı Kanununun 12 nci maddesi ve bu maddeye istinaden çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre, Yürütme Kurulunca İstanbul Valiliğine kamulaştırma hariç projeler sunulabilir.

(2) Valilik tarafından, Yürütme Kurulunca sunulan projeler için belediyelere uygulanan oran sınırlamalarına tabi olmaksızın kaynak aktarılır.

Taşınır, taşınmaz kullanımı ve hizmet zorunluluğu

MADDE 15 – (1) Hazinesinin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden herhangi bir kamu hizmeti için tahsisli olmayanlar, Yürütme Kurulunun isteği üzerine ve hizmet süresince kullanılmak üzere Maliye Bakanlığınca Ajansa tahsis edilir. Bu taşınmazlar ile mülkiyeti diğer kamu idarelerine ait ve bir kamu idaresine tahsisli olan taşınmazlar ise adına tahsis yapılan kamu idaresinin uygun görmesi halinde, ilgisine göre Maliye Bakanlığınca

veya maliki kamu idaresince tahsisi kaldırılarak bu Kanun amaçlarında ve ihtiyaç duyulan süre ile sınırlı olarak kullanılmak üzere Ajansa tahsis edilir.

(2) Ajansa tahsis edilen bu taşınmazlara olan ihtiyacın ortadan kalktığına Yürütme Kurulunca taşınmaz maliki idareye bildirilmesi üzerine, tahsisi yapan idare tarafından tahsis kaldırılır veya geçici kullanım protokolü iptal edilir.

(3) Taşınmazların Ajansın kullanımında bulunduğu süre için yapılan harcamalar ilgili kurumdan talep edilmez.

(4) Yargı organları ve askeri kuruluşlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınır mal ve taşıt araçlarından ihtiyaç duyulanlar geçici süre ile kullanılmak üzere Ajansın kullanımına verilebilir.

(5) Kamu kurum ve kuruluşları Proje hazırlığı ve etkinlikleri süresince Yürütme Kurulu taleplerini öncelikle karşılar.

İsim ve logo kullanımı

MADDE 16 – (1) Proje ile ilgili haber nitelikli yayınlar hariç, her türlü görüntülü veya sesli yayın, reklam, pazar ve pazarlama hizmetleri ile İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti isminin ve logosunun reklam, ticaret, propaganda ve benzeri amaçlarla kullanılması Yürütme Kurulunun iznine tabidir.

Sorumluluk

MADDE 17 – (1) Ajans personeli bu Kanun kapsamında yaptıkları işlemlerde Türk Ceza Kanununun uygulanması bakımından kamu görevlisi sayılır.

Denetim

MADDE 18 – (1) Bu Kanun kapsamında yapılacak iş ve işlemler ile bu iş ve işlemlerle ilgili harcamaların denetimi 2/4/1987 tarihli ve 3346 sayılı Kanun hükümlerine tabidir. Ayrıca söz konusu iş ve işlemler ile bu iş ve işlemlerle ilgili harcamalar her yıl Başbakanlık Müfettişi, Maliye Müfettişi, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Müfettişinden oluşan komisyon tarafından denetlenir.

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 19 – (1) Bu Kanun kapsamına giren mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, satım, kira ve her türlü işlemlerde 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Tasfiye

MADDE 20 – (1) Yürütme Kurulu, Projenin sona ereceği 31/12/2010 tarihinden itibaren altı ay içinde tasfiye işlemlerini tamamlar.

(2) Toplanan ödenek, gelir ve bağışlardan artan meblağ, tasfiyeyi müteakip iki eşit parçaya bölünüp, kültür ve sanat etkinlikleri için kullanılmak üzere İstanbul İl Özel İdaresi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi bütçelerine gelir olarak kaydedilir.

Uygulanma süresi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanun, 20 nci maddede öngörülen tasfiye işlemleri tamamlandıktan sonra yürürlükten kalkar.

(2) Bu Kanununun 11 inci maddesinde belirtilen özel hesap, Maliye Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar uyarınca tasfiye edilir.

Girişim Grubu ve 2008 yılı bütçesi

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) 23/11/2005 tarihli ve 2005/9706 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Girişim Grubunun Kurulmasına Dair Karar ile oluşturulan Girişim Grubunun mevcut bütçesi hak ve alacaklarıyla beraber Ajansa devrolunur.

(2) Yürütme Kurulu, kuruluşunun tamamlanmasından itibaren altmış gün içinde, Projenin 2008 yılı program ve bütçesini Koordinasyon Kuruluna sunar. Koordinasyon Kurulu onbeş gün içinde bütçeyi aynen ya da değiştirerek onaylar.

Yürürlük

MADDE 21 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 22 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.